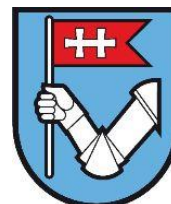
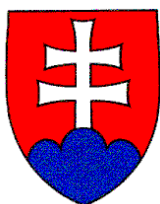

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky fond pre regionálny rozvoj
Integrovaný regionálny operačný program

Názov:	Regionálna integrovaná územná stratégia Nitrianskeho kraja na roky 2014 - 2020
Verzia¹	1. 10
Dátum schválenia Radou Partnerstva pre RIÚS	20.01.2016 <u>13.12.2017</u>
Dátum schválenia Riadiacim orgánom pre IROP	10.02.2016
Zodpovedný koordinátor RIÚS	PhDr. Daniela Frajková, CSc.
Zodpovedný koordinátor stratégie UMR	JUDr. Igor Kršiak

¹Prvá schválená verzia sa označuje číslom 1.0. V prípade formálnych zmien v danej verzii sa mení číslica za bodkou, napr. 1.1, 1.2 atď. V prípade zásadnej zmeny sa mení číslo pred bodkou, napr. 2.0, 3.0 atď.

I. ÚVOD	5
II. ANALYTICKÁ ČASŤ	11
1. Udržateľná, bezpečná a ekologická doprava v Nitrianskom kraji a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	11
1.1 Dopravná infraštruktúra zabezpečujúca súdržnosť a dostupnosť na území Nitrianskeho kraja ...	11
1.2 Dopravná infraštruktúra v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	15
1.3 Verejná osobná doprava na území Nitrianskeho kraja	16
1.4 Verejná osobná doprava v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	19
1.5 Nemotorová doprava - cyklo doprava na území Nitrianskeho kraja.....	21
1.6 Nemotorová doprava - cyklo doprava v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra.....	23
2. Lahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám v Nitrianskom kraji a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	25
2.1 Analýza sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v územnej investičnej jednotke NUTS 3 – Nitriansky kraj a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	25
2.1.1 Sociálne služby a sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela na území Nitrianskeho kraja	25
2.1.2 Analýza sociálnych služieb v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	31
2.2 Dostupnosť zdravotnej starostlivosti v územnej investičnej jednotke NUTS 3 Nitriansky kraj a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	35
2.2.1 Dostupnosť zdravotnej starostlivosti na území Nitrianskeho kraja	35
2.2.2 Dostupnosť zdravotnej starostlivosti v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	40
2.3 Analýza ľudských zdrojov v kontexte predprimárneho, základného a stredného vzdelávania v územnej investičnej jednotke NUTS 3 Nitriansky kraj a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	40
2.3.1 Predprimárne, základné a stredné odborné vzdelávanie a príprava na území Nitrianskeho kraja	41
2.3.2 Predprimárne, základné a stredné odborné vzdelávanie a príprava v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra.....	45
3. Kreatívny potenciál ľudských zdrojov v Nitrianskom kraji a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	49
3.1 Kreatívny potenciál ľudských zdrojov v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra.....	49
4. Kvalita života v Nitrianskom kraji a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra s dôrazom na životné prostredie	55
4.1 Analýza súčasného stavu vybraných ukazovateľov životného prostredia na území Nitrianskeho kraja	55
4.2 Analýza súčasného stavu vybraných ukazovateľov životného prostredia v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	63
SWOT analýza územia s ohľadom na analyzované oblasti	66
III. STRATEGICKÁ ČASŤ	75
Globálny cieľ RIÚS	75
Strategická priorita 1	77
Bezpečná a ekologická doprava v Nitrianskom kraji	77
Investičná priorita 1.1	77
Posilnenie regionálnej mobility prepojením sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T vrátane multimodálnych uzlov.....	77

Špecifický cieľ 1.1:	77
Zlepšenie dostupnosti k cestnej infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému.....	77
Investičná priorita 1.2:	83
Vývoj a zlepšovanie ekologicky priaznivých, vrátane nízkoohlukových, a nízkouhlíkových dopravných systémov vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy, prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility .	83
Špecifický cieľ 1.2.1:	83
Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy.....	83
Špecifický cieľ 1.2.2:	86
Zvyšovanie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb	86
Strategická priorita 2	92
Zlepšenie prístupu k efektívnym a kvalitnejším verejným službám v Nitrianskom kraji a v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	92
Investičná priorita 2.1	92
Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné	92
Špecifický cieľ 2.1.1	92
Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni	92
Špecifický cieľ 2.1.2	99
Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti ...	99
Investičná priorita 2.2	105
Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry	105
Špecifický cieľ 2.2.1	105
Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl za účelom vytvárania študijných schopností a sociálnej integrácie detí a zosúladenia súkromného a pracovného života rodičov	105
Špecifický cieľ 2.2.2	107
Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl	107
Špecifický cieľ 2.2.3	109
Zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní	109
Strategická priorita 3	115
Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regióne Nitrianskeho kraja a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	115
Investičná priorita č. 3.1.....	115
Podpora rastu priaznivého pre zamestnanosť, a to rozvíjaním vnútorného potenciálu ako súčasti územnej stratégie pre konkrétne oblasti vrátane konverzie upadajúcich priemyselných regiónov a posilnenia prístupnosti a rozvoja špecifických prírodných a kultúrnych zdrojov.....	115
Špecifický cieľ 3.1	115

Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií	115
Strategická priorita 4	119
Zlepšenie kvality života v regióne Nitrianskeho kraja a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra s dôrazom na životné prostredie	119
Investičná priorita 4.1 Podpora energetickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach vrátane verejných budov a v sektore bývania, Špecifický cieľ 4.1 Zvýšenie energetickej efektívnosti bytových domov	119
Investičná priorita 4.2	119
Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec týchto požiadaviek	119
Špecifický cieľ 4.2.1	119
Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie	119
Investičná priorita 4.3	123
Prijímanie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných lokalít (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženia znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku	123
Špecifický cieľ 4.3.1	123
Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku	123
IV. VYKONÁVACIA ČASŤ	129
IV. 1 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie RIÚS/stratégie UMR	129
IV. 2 Indikatívny časový a finančný harmonogram realizácie RIÚS/stratégie UMR	131
IV.3 Indikatívny zoznam projektových zámerov/návrhov	134
IV.4 Monitorovanie RIÚS/stratégie UMR	135
IV.5 Hodnotenie RIÚS/stratégie UMR	137
V. PRÍLOHY ...	138

I. Úvod

Účel a cieľ dokumentu

Regionálna integrovaná územná stratégia Nitrianskeho kraja na roky 2014 - 2020 (ďalej aj „RIÚS“) je spracovaná za účelom koordinovanej, vecne a časovo zosúladenej implementácie Integrovaného regionálneho operačného programu (ďalej aj „IROP“) na území Nitrianskeho kraja a dosiahnutie komplementarity a synergie s ostatnými operačnými programami (ďalej aj „OP“). Ide o participatívny plánovací nástroj umožňujúci účasť relevantných partnerov pre uplatnenie princípu integrovaného prístupu k územnému rozvoju v kraji ako súboru navzájom previazaných a územne zacielených tematických operácií. RIÚS je aplikáciou integrovaných územných investícií v zmysle nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) na roky 2014 – 2020.

RIÚS predstavuje strednodobý plánovací dokument, ktorého cieľom je zabezpečiť podmienky pre účinné využitie finančných prostriedkov Európskych štrukturálnych a investičných fondov (ďalej aj „EŠIF“), štátneho rozpočtu a ostatných finančných zdrojov prijímateľov počas programového obdobia politiky súdržnosti EÚ 2014 – 2020. Integrovaná územná stratégia vychádza z nasledovných princípov:

- RIÚS ako verejná stratégia je spracovaná a realizovaná transparentne a objektívne formou partnerstva a viacúrovňového riadenia.
- RIÚS ako verejná stratégia založená na odbornej analýze, dôkazoch, hodnotení predpokladov a porovnaní tvorí podklad pre informované a zodpovedné rozhodovanie zúčastnených aktérov.
- RIÚS ako verejná stratégia je zameraná na riešenie konkrétnych významných problémov, potrieb a výziev územia.
- RIÚS ako verejná stratégia vychádza z integrovaného prístupu, kde jeho nositeľom je partnerstvo v konkrétnom území zabezpečujúce horizontálnu i vertikálnu koordináciu.
- RIÚS ako verejná stratégia rešpektuje zásady projektového riadenia vrátane systému priebežného hodnotenia a monitorovania s dôrazom na výsledky a dopad realizovaných intervencií.

Stratégia kraja sa odvíja od stratégie a cieľov Integrovaného regionálneho operačného programu 2014 – 2020, pričom jej ambíciou je nasmerovať investičné priority do konkrétneho územia, ktoré má najvyšší rozvojový potenciál pre danú prioritu a stane sa motorom ďalšieho rastu s dopadom na čo najširší okruh obyvateľov. Intervencie do vybraných oblastí budú predstavovať spoločné a koordinované kroky partnerov, ktorými sa sústreďí činnosť a finančné prostriedky na dosiahnutie cieľov stratégie Európa 2020 prostredníctvom konkrétnych intervenčných portfólií.

Integrované územné investície (ďalej aj „IÚI“) sú v dokumente metodologicky riešené v dvoch rovinách – **na úrovni investičnej jednotky cieľového územia NUTS 3** v regionálnej stratégii (RIÚS) a v stratégii udržateľného mestského rozvoja (ďalej aj „UMR“) **na úrovni investičnej jednotky krajského mesta Nitra s jeho funkčným mestským územím**. Informácie týkajúce sa UMR sú zapracované v analytickej časti RIÚS a stratégia UMR je súčasťou každej investičnej priority a nasledujúcich krokov v strategickej časti RIÚS v zmysle podpísaného Memoranda o spolupráci medzi Nitrianskym samosprávnym krajom a mestom Nitra (Príloha V.4.2).

Podľa charakteru investičných priorít a špecifických cieľov, funkčnosti územia a rozvojového potenciálu RIÚS definuje aj **územné investičné jednotky na nižšej úrovni**, spravidla územie miestnej samosprávy **LAU 2** a jej inštitucionalizované funkčné prepojenie na úrovni regionálnych združení miest a obcí. Snahou partnerov je koordinovať stratégie, programy a zámery oprávnených subjektov na národnej, regionálnej

a miestnej úrovni a prijímať opatrenia na zabezpečenie synergie a komplementarity zdrojov EŠIF pri riešení špecifických problémov regiónu a jeho subregiónov s efektívnym využitím vlastného vnútorného potenciálu územia.

Funkčné územia sú predovšetkým definované ako regióny vyznačujúce sa vnútornými hospodárskymi vzťahmi, štruktúrou (ekonomickou základňou), vnútroregionálnymi ekonomickými záujmami, ale aj špecifickými potrebami a výzvami.

Tematická a územná koncentrácia RIÚS

Globálnym cieľom RIÚS v súlade s IROP 2014 – 2020 je **prispieť k zlepšeniu kvality života obyvateľov Nitrianskeho kraja, zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb, podporiť inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast a zamestnanosť s dopadom na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť regiónu, jeho miest a obcí.**

Jednotlivé časti štruktúry RIÚS sú obsahovo previazané s prioritnými osami IROP a spracované podľa schválenej metodiky, sú vyjadrením potrieb územia pre jeho rast, konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

Regionálna integrovaná územná stratégia je založená **na prioritne bezpečnej cestnej infraštruktúry v regióne NUTS 3 a podpore udržateľnej dopravy.** Aplikácia tejto priority v RIÚS je zameraná na vytvorenie podmienok a predpokladov pre rozvoj konkurencieschopnosti kraja a jeho napojenia na jednotný Európsky trh a silné hospodárske regióny, udržateľný rast, zvýšenie atraktivity verejnej osobnej dopravy, posilnenie environmentálnych prvkov a bezpečnosti dopravy, podporu mobility v území. Strategická priorita bezpečnej cestnej infraštruktúry tvorí kostru integrovaných územných investícií v RIÚS vo všetkých funkčných územiach Nitrianskeho kraja s priamou väzbou na investície do území v rámci integrovaných projektov zložených z ďalších strategických priorít RIÚS.

Druhou prioritou RIÚS je človek – investovanie do jeho vzdelávania a investovanie do budovania kvalitných sociálnych a zdravotníckych služieb. Centrom pozornosti je budovanie kvalitných sociálnych služieb prostredníctvom transformácie a deinštitucionalizácie existujúcich zariadení sociálnych služieb s celoročným pobytom na zariadenia poskytujúce služby na komunitnej báze a modernizácia zdravotníckej infraštruktúry prostredníctvom budovania centier integrovanej primárnej zdravotnej starostlivosti. V oblasti vzdelávania je snaha o vytvorenie podmienok pre dostupnosť a začlenenie detí od 3. do 5. roku veku do predprimárneho vzdelávania v materských školách najmä tam, kde je dopyt po zaradení detí do materských škôl vyšší ako sú možnosti. Podporu v tejto časti si vyžaduje otázka výrazného skvalitnenia prípravy žiakov základných škôl v súlade s požiadavkami ich budúcej profesijnej orientácie a potrebami trhu práce prostredníctvom zlepšenia vybavenia učebni s rôznym zameraním (technickým, jazykovým, prírodovedným a pod.) a prepojenia teoretického a odborného vzdelávania. Ako tretí článok v oblasti vzdelávania nadväzuje systém odborného vzdelávania a prípravy, zvýšenie jeho atraktívnosti v kontexte celoživotného vzdelávania prostredníctvom prepojenia siete centier odborného vzdelávania a prípravy so zamestnávateľmi a terciárnym sektorom, vytvorenie podmienok pre systém duálneho vzdelávania a zvýšenia počtu žiakov zúčastňujúcich sa praktického vyučovania priamo u zamestnávateľa, vytvorenie podmienok pre podnikateľské inkubátory a spoločné modely ďalšieho vzdelávania s cieľom zvýšiť predpoklady pre uplatnenie absolventov odborného vzdelávania v praxi.

RIÚS bude v súlade s IROP **v tretej prioritě prispievať k riešeniu aktuálnych potrieb a nedostatkov v kultúrnom a kreatívnom sektore** a bude mať pozitívny **dopad navytvorenie priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu a netechnologických inovácií k stimulovaniu podpory zamestnanosti**

a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom sektore. Podpora a investície navrhované v rámci tejto priority budú mať dopad na plnenie cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti inteligentného a inkluzívneho rastu.

RIÚS je postavený aj na **environmentálnej prioritě zníženia zaťaženia životného prostredia Nitrianskeho kraja odpadovými vodami a podporou zelenej infraštruktúry** osobitne vo funkčnom území krajského mesta Nitra. Z hľadiska budovania kanalizácií a čistiární bude potrebné posúdiť synergiu projektov podporených z IROP vytvorením prepojenia s projektmi podporenými z Operačného programu Kvalita životného prostredia (aglomerácie nad 2000 EO) a Programu rozvoja vidieka (obce do 1000 obyvateľov).

Intervencie na úrovni krajského mesta Nitra a jeho funkčnej mestskej oblasti sa sústredia predovšetkým na dobudovanie potrebnej infraštruktúry nevyhnutnej pre mesto Nitra ako administratívne centrum Nitrianskeho kraja a riešenie špecificky miestnych problémov a identifikovaných potrieb v rámci priorit stratégie UMR.

Základným východiskom pre definovanie **územnej koncentrácie** pre jednotlivé investičné priority v RIÚS je **Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011** ako celoštátny územno plánovací dokument. V rámci celého regiónu popri najväčšom meste Nitra sú ďalšie mestá v kraji definované ako **sídelné uzly s najväčším potenciálom efektívnych dopadov integrovaných investícií** z hľadiska hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Tieto **centrá osídlenia budú v rokoch 2014 – 2020 tvoriť východiskové zázemie regiónu pre nastavenie územných intervencií s cieľom rastu a zamestnanosti.** Územné zameranie investícií v RIÚS sa bude v jednotlivých častiach regiónu stretávať s podporou miestnych akčných skupín zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci komunitne riadeného miestneho rozvoja (CLLD) v IROP a z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka prostredníctvom nástroja LEADER v Programe rozvoja vidieka a cieľovou podporou iných miestnych iniciatív z ostatných OP a komunitárnych programov EK.

V oblasti celoštátnych a nadregionálnych súvislostí sa vo vzťahu k územiu Nitrianskeho kraja predpokladá vytvorenie homogénneho bratislavsko – trnavsko – nitrianskeho ťažiska osídlenia s prepojením na najvyššiu polycentrickú sústavu aglomerácií a miest. Územie Nitrianskeho kraja je súčasťou jednej z hlavných európskych urbanizačných osí tiahnucej sa pozdĺž toku Dunaja v smere Stuttgart – Ulm-Mnichov- Salzburg/Linz – Viedeň/Bratislava – Budapešť – Belehrad. V kontexte nadnárodného významu môžeme uvažovať o rozvojovej sídelnej osi medzi hlavnými metropolami troch susediacich štátov, ktoré sú súčasťou dynamicky sa rozvíjajúceho „tzv. zlatého trojuholníka“ na osi Wien – Bratislava – Gyor/Budapešť a v rámci Spoločnej stratégie územného rozvoja V4+2 o rozvojovej osi s dopadom na nitrianske ťažisko osídlenia najvyššej úrovne a novozámocko-komárňanské ťažisko osídlenia druhej úrovne. Kraj je v dobrej dostupnosti k najvýznamnejším európskym centram a ich aglomeráciám predstavovanými mestami Viedeň a Budapešť. Nitriansky kraj vďaka svojej polohe medzi súčasnými európskymi metropolami sa nachádza v európskych rozvojových priestoroch ako územie ekonomickej integrácie.

Pre spracovanie RIÚS Nitrianskeho kraja má zásadný význam z hľadiska európskeho kontextu text dokumentu Územná agenda Európskej únie 2020 – smerom k inkluzívnej, inteligentnej a udržateľnej Európe rozmanitých regiónov podporujúcich začlenenie, schválený na neformálnom stretnutí ministrov zodpovedných za územné plánovanie a územný rozvoj za HU PRES 19. mája 2011 v Gödöllő, Maďarsko (ďalej aj „ÚA EÚ 2020“).

Stratégia a vízia

Pre funkčné územie Nitrianskeho kraja je najvhodnejšou stratégiou zameraná na elimináciu slabých stránok a využitie príležitostí - tzv. **stratégia založená na identifikovanej konkurenčnej výhode a kľúčových hybných silách s dôrazom na inkluzívny rast a udržateľný rast a inteligentnú špecializáciu mestských funkčných území**. Jej hlavnými prvkami sú:

- zabránenie polarizácii medzi mestami a vidieckymi oblasťami, severom a juhom kraja,
- kľúčová úloha malých miest, okresných miest a krajského mesta na regionálnej úrovni – podpora funkčného územia so sieťou miest,
- posilnenie existujúceho funkčného prepojenia medzi mestami a vidiekom; adaptabilita funkčného územia,
- uplatnenie integrovaného a viacúrovňového prístupu v oblasti politiky rozvoja a obnovy funkčného územia,
- diverzifikácia miestnych hospodárstiev zmiernujúcich zraniteľnosť podporou lokálnej ekonomiky, uplatnenie špecificky miestneho prístupu,
- dobre fungujúce ekologické systémy,
- ochrana a podpora kultúrneho a prírodného dedičstva sú dôležitými podmienkami pre dlhodobovo vyvážený a udržateľný rozvoj územia.

RIÚS vychádza zo špecifik územia v záujme naplňovania spoločnej predstavy aktérov rozvoja v území, ktoré sú definované v rozvojovej vízii NSK: „**Nitriansky kraj bude dynamicky sa rozvíjajúci región využívajúci exogénne aj endogénne rozvojové zdroje. Hospodárstvo bude založené na moderných technológiách produkujúcich výrobky s vysokou pridanou hodnotou. Moderné a efektívne multifunkčné poľnohospodárstvo produkujúce dostatok kvalitných potravín, poskytujúce atraktívne pracovné príležitosti pre vidiecke obyvateľstvo, bude spolu s cestovným ruchom osou integrovaného rozvoja vidieckeho priestoru. Východiskom pre dosiahnutie týchto cieľov bude kvalitný integrovaný systém vzdelávania, poskytujúci občanom lepšie možnosti realizácie v profesijnom aj osobnom živote. Rastúca kvalita života bude sprevádzaná udržateľným rozvojom kvality zložiek životného prostredia a krajiny.**“ (Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja 2012 – 2018).

Mesto Nitra so svojim mestským funkčným územím je neoddeliteľnou súčasťou územia Nitrianskeho kraja a stratégia UMR je súčasťou RIÚS v súlade s princípom integrovaného prístupu, rešpektovania špecifik krajského mesta a posilnenia územnej súdržnosti.

Metodika prípravy RIÚS

RIÚS Nitrianskeho kraja na roky 2014 – 2020 je spracovaná v súlade s dokumentáciou Riadiaceho orgánu (ďalej len RO) pre IROP: Metodické usmernenie Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR; Záväzná osnova na vypracovanie RIÚS. RIÚS Nitrianskeho kraja 2014 - 2020 je štruktúrovaná do troch základných častí: analytická časť, strategická časť a vykonávací časť.

ANALYTICKÁ ČASŤ RIÚS sa venuje identifikácii a analýze kľúčových problémov, potrieb a výziev jednotlivých konkrétnych funkčných území a mesta Nitra a jeho mestskej funkčnej oblasti s dôrazom na špecifické ciele IROP a možnosti prepojenia s inými strategickými rozvojovými dokumentmi územia NSK. Výsledkom analyzovaných oblastí je návrh intervenčného portfólia v strategických prioritách RIÚS s previazanosťou aj na iné OP umožňujúce doplnkovosť a synergiu podpory jednotlivých oblastí z EŠIF. Nezávisle od analýz sa uskutočnili dva prieskumy potrieb a investičných zámerov jednotlivých aktérov regionálneho a miestneho rozvoja vo všetkých troch sektoroch (verejná správa, neziskový a súkromný

sektor). Výsledkom prieskumov bolo získanie podkladov pre tvorbu vstupných dát pre predbežné finančné alokácie a ich strategické zameranie podľa jednotlivých funkčných území a predpoklad pre zladovanie záujmov aktérov v území.

Súčasťou analytickej časti je aj **SWOT analýza územia s ohľadom na analyzované oblasti na úrovni Nitrianskeho kraja a funkčného územia mesta Nitra.**

STRATEGICKÁ ČASŤ RIÚS vychádza z vízie a definovanej stratégie RIÚS a UMR, obsahuje popis a formuluje špecificky ciele, priority, súbor opatrení/aktivít na dosiahnutie očakávaných výsledkov, pričom z časového hľadiska je limitovaná programovým obdobím 2014 – 2020. Stratégia prináša nový prvok integrovaného územného princípu prostredníctvom **špecifických cieľových území a ich intervenčných portfólií.**

Špecificky miestne intervenčné portfólio umožňuje konkrétnemu funkčnému územiu ako územnej investičnej jednotke:

- zabezpečiť prepojenie jednotlivých sektorových politík a finančných zdrojov EŠIF (komplementarita a synergia),
- realizovať integrované projekty s dôrazom na rast a zamestnanosť,
- kombinovať jednotlivé intervencie v súlade so svojimi špecifickými problémami a výzvami,
- postupne eliminovať odôvodnené vnútroregionálne rozdiely a zvyšovať svoju adaptabilitu a konkurencieschopnosť.

VYKONÁVACIA ČASŤ RIÚS je zameraná na popis procesu riadenia, monitorovania a hodnotenia realizácie RIÚS a viacročného finančného plánu. Systém monitorovania zabezpečí bezprostrednú spätnú väzbu o stave plnenia špecifických cieľov prostredníctvom súboru výsledkových ukazovateľov a systém hodnotenia umožní odhaliť možné riziká a prijať vhodné opatrenia na dosiahnutie žiadúceho stavu.

Príprava RIÚS a jej inštitucionálne zabezpečenie

Proces prípravy RIÚS sa realizoval v súlade s finalizáciou dokumentov Partnerská dohoda SR 2014 – 2020 (ďalej aj „PD“) a IROP 2014 - 2020, ktoré definovali model regionálnych integrovaných územných stratégií ako jeden z nástrojov pre integrovaný prístup k územnému rozvoju, ako integrované územné investície na úrovni územia vyššieho územného celku. Nitriansky samosprávny kraj plnil úlohu gestora prípravy RIÚS v partnerstve s krajským mestom a ďalšími subjektmi reprezentujúcimi miestnu samosprávu, relevantnými subjektmi z neverejného sektora a štátnou správou. Vychádzajúc z Nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1301/2013 zo 17. decembra 2013, Nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, Partnerskej dohody SR na roky 2014-2020 z 20. júna 2014 a zo zákona o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov predseda Nitrianskeho samosprávneho kraja a primátor mesta Nitry podpísali 29.septembra 2014 Memorandum o spolupráci, ktorým potvrdili spoločnú vôľu podieľať sa na tvorbe a realizácii regionálnej integrovanej územnej stratégie a integrovanej územnej stratégie mestskej oblasti.

NSK v rámci prípravy RIÚS pravidelne organizoval pracovné stretnutia so zástupcami miestnej samosprávy – starostami obcí, primátormi všetkých miest a regionálnymi združeniami miest a obcí pôsobiacimi na území kraja s cieľom informovať a pripraviť kľúčových partnerov na nové prístupy v územnom rozvoji v programovom období 2014 – 2020. V procese prípravy boli zapojení aj iní sociálno-ekonomickí partneri vecne príslušní k jednotlivým tematickým cieľom a investičným prioritám IROP:

- orgány štátnej správy na území Nitrianskeho kraja (pre oblasť školstva, životného prostredia, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny),

- odborná verejnosť – Asociácia odborných pracovníkov v sociálnych službách, neverejní poskytovatelia sociálnych služieb, ARRIVA ako poskytovateľ dopravných služieb, Nitrianska komunitná nadácia, Asociácia Divadelná Nitra, materské, základné a stredné odborné školy, Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre, Výskumný ústav dopravný Žilina, Západoslovenská vodárenská spoločnosť, regionálne rozvojové agentúry a projektoví manažéri miest a iní,
- externí konzultanti podieľajúci sa na vypracovaní RIÚS a stratégie udržateľného mestského rozvoja pre krajské mesto Nitra a jeho funkčné územie.

Súčasťou prípravy boli aj viaceré tematické pracovné stretnutia relevantných partnerov z kraja so zástupcami ústredných orgánov štátnej správy ako gestorov politik pre príslušné sektorové oblasti (MPRV SR, MDVRR SR, MK SR, MZ SR, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny).

Základnú platformu pre prípravu RIÚS predstavovali pracovné stretnutia zamestnancov NSK poverených spracovaním RIÚS podľa priorít IROP. Poverení zamestnanci NSK pri plnení úloh spolupracovali s externými odborníkmi v jednotlivých oblastiach. Stretnutia spracovateľov sa konali na úrovni koordinátora RIÚS v NSK aj s účasťou externého konzultanta. V rámci tematických oblastí bolo vytvorených 6 odborných poradných skupín (Bezpečná a ekologická doprava, Sociálna infraštruktúra, Vzdelávanie, Zdravotnícka infraštruktúra, Životné prostredie, Kultúrny a kreatívny priemysel), do ktorých boli nominovaní zástupcovia relevantných partnerov. V tematických poradných skupinách prebiehala bilaterálna **spolupráca so zástupcami mesta Nitra pri tvorbe RIÚS v častiach zameraných na stratégiu UMR pre funkčnú mestskú oblasť**. Koordináciu spracovania strategického dokumentu pre integrované územné investície na úrovni NUTS 3 a udržateľný mestský rozvoj vo funkčnom mestskom území vykonávali koordinátori RIÚS a UMR.

Náležitá pozornosť bola venovaná projektovým zámerom oprávnených žiadateľov na úrovni verejného i neverejného sektora. NSK ako gestor prípravy RIÚS uskutočnil v spolupráci s regionálnymi rozvojovými agentúrami prvý prieskum zámerov miestnej samosprávy v závere roka 2013. Od mája 2014 po schválení IROP vo vláde SR realizoval NSK druhú fázu zberu projektových zámerov na úrovni samosprávy, štátnej správy (detské domovy) i neverejného sektora. Požadovaný objem finančných prostriedkov v navrhnutých zámeroch pre jednotlivé špecifické ciele niekoľkonásobne prekračuje možnosti zdrojov alokovaných pre Nitriansky kraj. Záujem o podporu si vyžaduje nielen dôkladnú socioekonomickú analýzu regiónu, ale aj rozpracovanie a následnú dôslednú aplikáciu kritérií na výber operácií podporujúcich model integrovaných územných investícií.

V procese prípravy sa pravidelne a intenzívne komunikovalo a spolupracovalo aj so Sekciou riadenia programov regionálneho rozvoja MPRV SR a jej oddelením prípravy programov regionálneho rozvoja, ako aj s koordinátormi RIÚS v rámci ostatných vyšších územných celkov.

RIÚS ako implementačná stratégia integrovaného prístupu IROP pre IÚI sa dopĺňa s podporou komunitne riadeného miestneho rozvoja (CLLD) ako ďalšieho nástroja územných intervencií podporovaných z IROP, resp. z Programu rozvoja vidieka ako LEADER, prípadne z opatrení operačných programov podporovaných z EŠIF pre samostatne dopytovo orientované projekty.

Informovanosť a publicitu v procese prípravy RIÚS a stratégie UMR zabezpečovala internetová stránka ÚNSK <http://web.unsk.sk:8080/showdoc.do?docid=11941> a internetová stránka mesta Nitra <http://www.nitra.sk/stranka.php?cat.559>, periodikum Župné ozveny (dvojstrana Nitriansky samosprávny kraj v rámci týždenníka My Krajské Nitrianske Noviny).

II. Analytická časť

1. Udržateľná, bezpečná a ekologická doprava v Nitrianskom kraji a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

1.1 Dopravná infraštruktúra zabezpečujúca súdržnosť a dostupnosť na území Nitrianskeho kraja

Dopravná infraštruktúra a služby poskytované v doprave sú súčasťou každodenného života obyvateľov a patria ku kľúčovým faktorom, ktoré významne ovplyvňujú rozvoj hospodárstva a znižovanie disparít medzi regiónmi a vo vnútri regiónu, jeho adaptabilitu a konkurencieschopnosť. Podmieňujú dosahovanie ekonomického rastu, zvyšovanie konkurencieschopnosti a prosperity, rast zamestnanosti a mobilitu do zamestnania, prílev zahraničných investícií, dostupnosť územia, rozvoj cestovného ruchu, ako i celkovú kvalitu života obyvateľov kraja.

Nitriansky samosprávny kraj analyzoval zdroje a potreby dopravných služieb z hľadiska zabezpečenia rozvoja cestnej infraštruktúry regionálneho charakteru. Ciele a priority rozvoja v dopravnom sektore sú spracované v dokumente **Strategický plán rozvoja cestnej dopravnej infraštruktúry Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2020 („Master plan“)**, ktorý je súčasťou **Strategického plánu rozvoja a údržby ciest na úrovni regiónov Slovenska** a rieši komplexným spôsobom sieťové potreby cestnej dopravy so zameraním na cesty II. a III. triedy, vrátane ďalších oblastí ako je poskytovanie dopravných služieb, či nastavenie vnútorných mechanizmov pri organizácii dopravnej prevádzky na celoštátnej a regionálnej úrovni.

Podrobná analýza je v dokumente sústredená najmä **na prepojenie ciest II. a III. triedy na ostatnú cestnú infraštruktúru so zameraním na TEN-T**, pričom bola preskúmaná aj intenzita dopravy na cestách (Príloha V.1.1, obr. č. 3), ktoré sú kľúčové pre kraj, cestné prepojenie na priemyselné a dopravné uzly, priemyselné parky a turistické centrá (Príloha V.1.1, tab. č. 2, tab. č. 3, tab. č. 4).

Geografická poloha predurčuje územie Nitrianskeho kraja ako kontaktného a tranzitného územia voči susediacim regiónom a krajinám. Územie je priamo napojené na **európske multimodálne koridory**:

TEN-T základná sieť:

- Baltsko-jadranský koridor
 - spája poľské prístavy Gdansk, Gdynia, Štetín a Świnoujście cez Českú republiku, resp. Slovensko – Žilina, Bratislava, cez Rakúsko k slovinskému prístavu Koper a talianske prístavy Terst, Benátky a Ravenna. Zahŕňa železnice, cesty, letiská, prístavy a železnično-cestné terminály (RRT).
- Koridor Orient/Východné Stredozemie
 - spája nemecké prístavy Brémy, Hamburg a Rostock cez Českú republiku, Slovensko – Bratislava, Maďarsko s rumunským prístavom Konstanca, bulharským prístavom Burgas, vetvou do Turecka s gréckymi prístavmi Solún a Pierus a „morskou diaľnicou“ s Cyprom. Zahŕňa železnice, cesty, letiská, prístavy, železnično-cestné terminály (RRT) a vnútrozemskú vodnú cestu na rieke Labe.

- Koridor Rýn – Dunaj
 - Spája mestá Štrasburg a Mannheim dvoma osami (jedna vedie pozdĺž Mohana a Dunaja a druhá cez Stuttgart a Mníchov do Prahy, Žiliny a na slovensko-ukrajinskú hranicu), Rakúskom, Slovenskom a Maďarskom s rumunskými prístavmi Konstanca a Galac. Zahŕňa železnice, cesty, letiská, prístavy, železnično-cestné terminály (RRT) a systém vnútrozemských vodných ciest.

TEN-T základná sieť - ostatné:

- Budapešť – Zvolen

TEN-T súhrnná sieť:

- Na území Nitrianskeho kraja : R1 Trnava, Nitra

Úloha tranzitu a prepojenia Nitrianskeho kraja s ostatným územím SR a susednými štátmi je realizovaná v smere tak „východ – západ“ ako aj „sever – juh“, čo sa zohľadnilo aj v návrhu a výbere projektových zámerov na roky 2014 - 2020.

Najvýznamnejším cestným ťahom prechádzajúcim územím Nitrianskeho kraja je ťah E571 Bratislava – Košice, ktorý v úseku Trnava – Nitra – Žiar n/Hronom – Zvolen je zaradený do siete rýchlostných ciest ako ťah R1 a patrí do súhrnnej siete TEN-T (Príloha V.1.1, obr. č. 2). Rýchlostná cesta R1 bola na území Nitrianskeho kraja dobudovaná a odovzdaná do užívania v roku 2011 s celkovou dĺžkou 45,866 km.

Plánované rýchlostné cesty, s výstavbou ktorých sa počíta na území Nitrianskeho kraja:

- Rýchlostná cesta R3 - Zvolen – Šahy s celkovou dĺžkou 70,640 km je v štádiu posudzovania vplyvov na životné prostredie EIA. Plánovaný začiatok výstavby je v roku 2020.
- Rýchlostná cesta R7 - Dunajská Streda - Nové Zámky – Čaka - Veľký Krtíš s celkovou dĺžkou 140,64 km je v štádiu posudzovania vplyvov na životné prostredie EIA a územného konania. Plánovaný začiatok výstavby je v roku 2020.
- Rýchlostná cesta R8 - Nitra - Bánovce nad Bebravou s celkovou dĺžkou 54,890 km je v štádiu územného konania. Plánovaný začiatok výstavby je v roku 2020.

zdroj: <http://www.ndsas.sk/>

Do dobudovania plánovaných rýchlostných ciest je doprava riešená po existujúcich cestách I. triedy resp. po súbežných cestách II. a III. triedy. Cestná sieť v kraji je dôležitá pre medzinárodnú a celoštátnu cestnú dopravu, vzájomné prepojenia regiónov, sídiel samosprávnych krajov, okresov, prepojenie s cestnou sieťou susedných krajín a zabezpečovanie dopravnej obslužnosti celého územia.

V roku 2013 dosahovala celková dĺžka ciest II. a III. triedy na území Nitrianskeho kraja 2 040,767 km, čo predstavovalo 78,4% z celkovej dĺžky ciest v kraji. Cesty II. triedy z toho tvorili 500,245 km (19,2 %) a cesty III. triedy 1 540,522 km (59,2 %). **Nitriansky kraj má tretiu najdlhšiu dĺžku ciest III. triedy v SR** (14,79% z dĺžky ciest III. triedy v SR). Na regionálnych cestách vo vlastníctve Nitrianskeho samosprávneho kraja je spolu 526 mostných objektov, 131 mostných objektov na cestách II. triedy a 395 mostných objektov na cestách III. triedy. **Zásadným problémom ciest II. a III. triedy a mostov je ich zlý stavebno-technický stav** (Príloha V.1.1, graf č. 1 – 4), čo má vplyv na **zhoršenie dostupnosti jednotlivých regiónov kraja a bezpečnosť a plynulosť cestnej premávky**.

Z ciest II. triedy je až 25,90 % v nepriaznivom stave ako nevyhovujúci alebo havarijný (Príloha V.1.1, graf č. 1). Pri cestách III. triedy z celkovej dĺžky sa vykazuje nepriaznivý stav na úrovni 31 % ciest (Príloha V.1.1, graf č. 2). Zlý stavebno-technický stav regionálnych ciest je spôsobený jednak tým, že v čase ich výstavby

sa nepredpokladala **záťaž a intenzita**, ktoré sa dosahujú v súčasnosti. Zvýšenie záťaže a intenzity vozidiel najmä ťažkej nákladnej dopravy je dôsledkom zavedenia mýtného systému a obchádzania ciest vyšších kategórií, čo prináša so sebou prudké zhoršovanie kvality ciest II. a III. triedy (obrusovanie ciest, výtlky) a tiež negatívny vplyv tranzitnej nákladnej dopravy na okolité prostredie (napr. na statiku domov v blízkosti ciest, nadmerný hluk, prašnosť atď.). Na stav a kvalitu ciest nižšieho dopravného významu v Nitrianskom kraji má významný negatívny vplyv i **absencia nadradenej cestnej infraštruktúry** najmä v južnej časti územia ako predpoklad zlepšenia cezhraničnej spolupráce. **V kraji sú vybrané dopravne významné cesty II. triedy, na ktorých – po posúdení ich zaťaženia - je viac ako 33% dĺžky komunikácie v nevyhovujúcom a havarijnom stave** (Príloha V.1.1 , obr. č. 1, tab. č. 1).

Na základe týchto skutočností je dôležité vytvárať infraštruktúrne prepojenia na európske multimodálne koridory (Príloha V.1.1, obr. č. 2). **Dopravno-hospodársky rozmer regionálnej infraštruktúry z hľadiska napojenia na transeurópske dopravné siete (TEN-T), s využitím strategickú geografickú polohu Nitrianskeho kraja v rámci SR, zabezpečí prepojenie centier osídlenia s najvyšším potenciálom rozvoja, prepojenie priemyselných parkov, turistických centier a dopravných uzlov, skvalitní predpoklady pre dennú mobilitu obyvateľov a dostupnosť územia.**

Sociálne a ekonomické potreby obyvateľov Nitrianskeho samosprávneho kraja sa sústreďujú v jeho krajskom meste Nitra a okresných mestách Topoľčany, Zlaté Moravce, Komárno, Levice, Nové Zámky a Šaľa. **Kvalitné cestné prepojenie miest je základom a primárnym východiskom navrhovanej stratégie RIÚS v prvej strategickú prioritě.**

Krajské mesto Nitra ako centrum osídlenia 1.skupiny, kde sú koncentrované príležitosti zamestnanosti, vzdelávania, kultúry, zdravotníckych a sociálnych služieb veľkej skupiny obyvateľstva, je spojené s inými centrami komunikáciami vyššieho významu (R1, I/51 I/64, I/65). Cesta II/513 predstavuje hlavné dopravné spojenie mesta s jeho funkčným územím cez mesto Hlohovec (TTSK) na diaľnicu D1. Významným dopravným spojením v smere Nitra – Šaľa je cesta II/562 a Nitra - Topoľčany cesta II/593.

Medzi významné komunikácie v rámci okresného mesta **Topoľčany**, centra osídlenia 2. skupiny, patrí cesta II/499, ktorá plní úlohu dopravnej obslužnosti pre obce v jej tesnej blízkosti ako aj úlohu dopravného prepojenia na koridor TEN-T v trase diaľnice D1 pri meste Piešťany (TTSK). Obdobné úlohy plní aj cesta II/514 s dopravným napojením cez mesto Hlohovec (TTSK) na diaľnicu D1.

Cestné prepojenie mesta **Zlaté Moravce** s komunikáciami vyššieho významu, resp. centrami osídlenia severojužným smerom zabezpečuje cesta II/511 - na severe smestom Partizánske (TSK) a južným smerom napojenie na cestu I. triedy I/64 cez centrá osídlenia Vrábľa a Dvory nad Žitavou až do Komárna. Prepojenie Zlatých Moraviec východným a západným smerom zabezpečuje rýchlostná cesta R1. Na cestu II/511, ktorá vytvára prepojenie centier osídlenia v rámci NSK a TSK, v úseku Veľké Uherce – Skýcov na území TSK je na základe havarijného stavu cesty v súčasnosti vylúčená nákladná a autobusová doprava.

Dopravné spojenie okresného mesta **Šaľa, cez Kolárovo do Komárna** zabezpečuje cesta II/573, ktorá predstavuje zároveň severojužné napojenie západnej časti územia Nitrianskeho kraja na cestu E571 na území TTSK a cestu I. triedy I/63 smerom na TEN-T – diaľnicu M1 v Maďarsku.

Mesto **Nové Zámky** ako centrum osídlenia 1.skupiny je križovatkou ciest I/64 a I/75. Pre mesto a priľahlé obce v smere na západ je dôležitá cesta II/563 s následným napojením v meste Kolárovo na cestu II/573. Táto cesta predstavuje spojenie s okresným mestom Šaľa a priame napojenie na R1. Cesta II/573 zároveň lemuje západný breh vodnej nádrže Kráľová – centra

vodných športov. Cesta II/580 zabezpečuje prepojenie hlavných ťahov v smere Nové Zámky – Nitra, Nové Zámky – Levice, Levice - Bratislava.

Vo východnej časti územia Nitrianskeho kraja sa hlavná záťaž sústreďuje v meste **Levice** (centrum osídlenia 2.skupiny) na cestu I/51, avšak cesta II/564 je využívaná ako rýchla spojnica mesta s cestami I/76 a I/75. Cesta II/564 je zároveň využívaná pre tranzitnú prepravu smerom na Maďarsko, kde cezhraničné spojenie tvorí cestný hraničný priechod Salka – Letkés na ceste III/5106. Cesta II/527 jenapojená na Európsky multimodálny koridor siete TEN-T. Cesty I/76, I/63 a II/509 zabezpečujú spojenie s mestom Štúrovo (centrum osídlenia 3.skupiny) pre tranzitnú prepravu na Maďarsko cez dunajský most Márie-Valérie a nákladnú dunajskú kompu v Štúrove.

Nitriansky samosprávny kraj sa zameria na lokalizáciu dostupnosti jednotlivých centier v kraji po cestnej sieti v rozsahu 10, 20 a 30 minút. Vzájomná kombinácia vykonaných hodnotení určuje **prioritu potrieb na úpravy cestných úsekov s cieľom zvýšenia ich priepustnosti, zvýšenia plynulosti jazdy a následne aj zrýchlenie dopravy s priamym dopadom na dochádzkové časy vzdialenosti pri pravidelných cestách za prácou, prípadne do významných destinácií alebo priemyselných oblastí** (Príloha V.1.1, tabuľka č. 2, č. 3, č.4, obr. č. 3). Pozornosť je potrebné zamerať na riešenie situácie na úsekoch cestnej siete hodnotenej ako nevyhovujúce najmä v polohách, ktoré sa nachádzajú v 10 -minútovej dostupnosti k centrám osídlenia v Nitrianskom kraji, ktoré sú zároveň najviac priťažované dennou dochádzkou za prácou. Výsledkom je zhodnotenie zohľadňujúce šírkové usporiadanie, % využitia prípustnej intenzity, poloha v rámci izochróny dostupnosti k jednotlivým centrám a veľkosť priťaženia od ciest za prácou. Na základe porovnania výsledkov celoštátneho sčítania dopravy 2010 (Príloha V.1.1, obr. č. 4) so staršími údajmi je možné konštatovať, že neustále dochádza k zvyšovaniu intenzity dopravy na regionálnych cestách aj v Nitrianskom kraji. Pokračovanie tohto trendu vyvoláva oprávnené nároky na opravy a modernizáciu cestnej infraštruktúry najmä nadpriemerne zaťažených úsekov ciest II. a III. triedy.

Nárast intenzít na cestách II. a III. triedy má za následok pribúdanie počtu nadpriemerne vyťažených úsekov smerujúcich k dosahovaniu prípustných intenzít (naplnenie kapacity) daných úsekov, čo sa v konečnom dôsledku prenáša na celé cestné ťahy. Tento trend sa prejavuje negatívnymi vplyvmi na časové straty vyplývajúce z výskytu kongescií (zhluku vozidiel v dôsledku prekročenia prípustnej intenzity dopravného prúdu) a plynulosti dopravy. Dosah negatívnych vplyvov nárastu intenzít prekračuje lokálnu a regionálnu úroveň, preto je im potrebné venovať náležitú pozornosť a smerovať tým k ich eliminácii.

Bezpečnosť a plynulosť cestnej premávky výrazným spôsobom ovplyvňuje kvalita ciest a cestnej infraštruktúry. Zvyšovanie bezpečnosti cestnej premávky je aj jedným zo základných cieľov EÚ v oblasti dopravy. Hustota dopravnej nehodovosti na dopravnej infraštruktúre v Nitrianskom samosprávnom kraji je podmienená dĺžkou ciest II. a III. triedy na úrovni cca 500 km a 1540 km. Pri cestách II. triedy dosahuje hodnotu jednej dopravnej nehody na 2,5 km ciest a jednej dopravnej nehody na každých 5,5 km ciest III. triedy (Príloha V.1.1, tab. č. 5). V záujme zvýšenia bezpečnostnej situácie na cestách II. a III. triedy je potrebné prehodnotiť technické parametre komunikácií s ohľadom na druh dopravnej prevádzky a štruktúru dopravných prostriedkov s dôrazom na podiel ťažkých nákladných vozidiel. Rekonštrukciou a modernizáciou ciest v rokoch 2014 – 2020 sa musí dosiahnuť zvýšenie úrovne dopravno-technického stavu existujúcich úsekov ciest s cieľom zabezpečiť dopravnú obslužnosť Nitrianskeho kraja verejnou autobusovou dopravou. Z celkovej dĺžky ciest II. triedy (500,245 km) je linkami pravidelnej verejnej autobusovej dopravy využívaných 96 %. **Práve cesty II. triedy sú predmetom plánovaných intervencií zo zdrojov IROP s cieľom zlepšenia dostupnosti k cestnej infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému. V rámci územnej investičnej jednotky (ďalej „ÚIJ“) NUTS 3 je definovaných 14 úsekov, vhodných pre projektové zámery spĺňajúce multikriteriálne posudzovanie projektov IROP (IROP, Príloha č. 12.11). Úseky ciest II. triedy v projektových zámeroch**

v definovanej ÚIJ NUTS 3, ktoré sú v RIÚS zakreslené v mape (Príloha V.2.4) a uvedené v prehľade podľa intenzity dopravy, sú zároveň zakomponované v Strategickom pláne rozvoja a údržby ciest na úrovni regiónov.

Vážnym rizikom, ktoré môže ohroziť napĺňanie výstupových ukazovateľov v strategickej prioritě bezpečnej a ekologickej dopravy sú **nevysporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom** pod regionálnymi cestami, čo môže spôsobovať komplikácie a znemožnenie stavebných zásahov na predmetných komunikáciách.

1.2 Dopravná infraštruktúra v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Mestská funkčná oblasť mesta Nitra je spojená s komunikáciami vyššieho významu (R1, I/51 I/64, I/65). V severnej časti - obcami Čakajovce, Jelšovce - a južnej časti obcou Ivanka pri Nitre je napojenie na cestu I/64. Obcami Lužianky a Zbehy je smerované napojenie na cestu II/513, ktorá je významným dopravným spojením na diaľnicu D1 (TEN-T základná sieť). Cez obce Nitrianske Hrnčiarovce, Malý Lapáš, Veľký Lapáš a Čechynce je napojenie na cestu I/51 a následne na R1 (TEN-T súhrnná sieť).

Cestná sieť v Nitre vytvára dôležitú križovatku ciest I., II. a III. triedy. Možno ju rozdeliť na dve skupiny: (nadradená sieť s cestami I. a II. triedy; doplnková sieť ciest III. triedy, ktorá sa priamo pripája na vyššie uvedenú skupinu ciest).

Mesto leží na križovatke ciest I/51, I/65 a I/64, pričom prepojenie ciest I/51 (Trnava –Nitra) a I/65 (Nitra –Banská Bystrica) vytvára nosnú, strategickú trasu spájajúcu Bratislavu so stredným Slovenskom. Dnes, keď nie je dobudovaná diaľničná sieť na Slovensku, je predmetná trasa v prevažnej miere využívaná aj pre cestné prepojenie medzi východným a západným Slovenskom. Tento fakt znamená, že v súčasnosti je trasa jedna z dvoch najvyužívanejších cestných prepojení na Slovensku. Druhou v poradí je budúca rýchlostná komunikácia v trase dnešnej I/64 Prievidza – Nitra – Nové Zámky, ktorej aktivácia sa predpokladá zo vzrastom nadregionálnych aktivít. Realizácia týchto trás v plánovaných parametroch ešte nie je ukončená.

Cesta I/51 prechádza z Trnavy cez Nitru na Levice. Trasa prechádza miernym pahorkovitým terénom, v celkovej dĺžke 8,80 km, pričom v dĺžke 7,15 km je v štvorpruhovej úprave (vetva na Trnavu), ako cesta pre motorové vozidlá v kategórii RC 24,5/100 a v dĺžke 1,65 km je v dvojpruhovej úprave v kategórii C 9,5/80 (vetva na Levice).

Cesta I/64 je cez územie mesta Nitra tranzitujúca od Žiliny po Komárno. Celková dĺžka je 14,30 km, je nehomogénna, pričom jej priečny profil má viacero usporiadaní:

- je štvorpruhová v kategórii MZ 16,5/60 v dĺžke 3,65 km;
- je dvojpruhová v kategórii MZ 12/60 v dĺžke 5,05 km;
- je dvojpruhová v kategórii MZ 9/60 v dĺžke 5,60 km.

Cesta I/65 začína v križovatke na Chrenovej s cestou I/51 a jedvojpruhová v kategórii C 8,5/80 v dĺžke 3,60 km. Na tento nadradený systém dopravnej obsluhy sa pripájajú cesty II. a III. triedy. Cesty II. triedy sú:

- II/513 Nitra –Hlohovec;
- II/562 Nitra –Šaľa;
- Dopravný skelet mesta dopĺňajú komunikácie -cesty III. triedy:
- III/06433 cesta na Štitáre;

- III/05137 cesta na Veľké Janíkovce;
- III/05136 Jarok;
- III/05133 Veľká Lehota;
- III/51315 Zbehy;
- III/0651 Podhorany

Sieť mestských komunikácií (cca 270 km)

Systém mestských komunikácií je založený a podriadený predovšetkým systému diaľničných resp. rýchlostných komunikácií, ktoré svojím umiestnením a obsluhou vytvárajú vonkajší cestný systém odkláňajúci všetku tranzitujúcu dopravu. Na tomto vonkajšom systéme sú vytvorené tri vstupné body, na ktorých je založená celá štruktúra mestských komunikácií. Z týchto vstupných brán je doprava privádzaná najprv ku strednému dopravnému okruhu, ktorý slúži na prepojenie jednotlivých mestských centier (Chrenová, Klokočina a Šindolka) a v pokračovaní je privádzaná do takzvaných periférnych centier celomestského centra (Agrokomplex, Párovce, Kalvária, Martinský vrch) a odtiaľ ďalej ku vnútornému dopravnému okruhu, ktorý slúži už na priame obsluženie celomestského centra (Horné mesto, Dolné mesto, Nové mesto).

Významným hospodárskym stimulom pre mestské funkčné územie mesta Nitra i Nitriansky kraj bude vybudovanie **Strategického parku** so začiatkom realizácie v druhom polroku 2015 (dokončenie december 2019). Strategický park bude vytvorený v katastrálnych územiach mesta Nitra (kataster Zobor, Drážovce, Mlyňárce) a obciach Lužianky, Čakajovce a Zbehy na **celkovej ploche 732,93 ha**. Popri majetkovom vysporiadaní pozemkov sa vykoná príprava komplexnej infraštruktúry v podobe vybudovania obslužných komunikácií, záchytných parkovísk, prekládky inžinierskych sietí ako aj ich dobudovanie. Vybudované územie bude vhodné na realizáciu nových investícií v oblasti priemyslu, služieb, výskumu a vývoja, pričom je veľký predpoklad vytvorenia niekoľko tisíc priamych nových pracovných miest ako aj pracovných miest v subdodávateľských subjektoch vo vzťahu k primárnej investícií. Nezanedbateľným **prínosom bude aj skvalitnenie dopravnej infraštruktúry**, hlavne vybudovaním pozemných komunikácií, zvýšenie podpory a rozvoj podnikania a celkové zlepšenie podnikateľského prostredia.

1.3 Verejná osobná doprava na území Nitrianskeho kraja

Verejná osobná doprava (ďalej aj „VOD“) a jej situácia na Slovensku sa riadi NARIADENÍM EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1370/2007 z 23. októbra 2007 o službách vo verejnom záujme v železničnej a cestnej osobnej doprave, ktorým sa zrušujú nariadenia Rady (EHS) č. 1191/69 a (EHS) č. 1107/70 a zákonmi č. 513/2009 Z. z. zákon o dráhach v znení neskorších predpisov, č. 514/2009 Z. z. zákon o doprave na dráhach v znení neskorších predpisov a č. 56/2012 Z. z. zákon o cestnej doprave v znení neskorších predpisov.

Nitriansky samosprávny kraj spracoval dokument **Stratégia rozvoja verejnej osobnej dopravy Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2020 („Master plan“)**, ktorý analyzuje stav v oblasti verejnej osobnej dopravy, identifikuje príčiny tohto stavu a definuje možnosti budúceho vývoja. Na zabezpečenie ďalšieho rozvoja verejnej osobnej dopravy je potrebné zabezpečiť elimináciu identifikovaných negatívnych stránok, úzkych miest a obmedzení. Tie sa týkajú organizácie prevádzky a infraštruktúry.

Najvýznamnejším slabým miestom VOD nielen v Nitrianskom kraji, ale na Slovensku vôbec je **absencia funkčných integrovaných dopravných systémov** – vzhľadom na to, že v súčasnosti objednávateľom v regionálnej železničnej doprave je MDVRR SR, v prímestskej

autobusovej doprave sú objednávateľmi VÚC a v mestskej hromadnej doprave sú objednávateľmi príslušné mestá, nie je zabezpečená vzájomná previazanosť a koordinácia jednotlivých dopravných módov.

Regionálnu železničnú osobnú dopravu na území Nitrianskeho kraja zabezpečujú dopravcovia Železničná spoločnosť Slovensko a RegioJet a.s. Bratislava na základe objednávky MDVRR SR. Regionálnej železničnej doprave zodpovedajú osobné vlaky (Os), rychlíkové vlaky (R), región express osobné vlaky (REX-Os), expresné vlaky (EX). Prepravu občanov v kraji železničnou osobnou dopravou dopĺňajú taktiež medzinárodné vlaky kategórie eurocity (EC) a euronight (EN).

Obsluha územia Nitrianskeho kraja osobnou železničnou dopravou nie je vzhľadom na jeho hospodársky význam dostatočná. Na území kraja sa nachádza 354 obcí a miest. Z uvedených obcí je **len 84 obcí obsluhovaných v súčasnosti železničnou dopravou**, čo predstavuje 23,73%-ný podiel z počtu obcí a miest v kraji. Na území v obciach obsluhovaných železničnou dopravou žije 424 409 obyvateľov, t.j. 61,81% z celkového počtu obyvateľov NSK k 31.12.2013. Autobusovou dopravou sú obsluhované všetky obce v kraji. Zoznam obcí aj s počtom obyvateľov obsluhovaných železničnou osobnou dopravou, ako aj železničná sieť využívaná pre spoje VOD s katastrom sídiel sú znázornené v Prílohe V.1.1, tab. č. 7, obr. č.5. Prístup k železničnej stanici, kde zastavuje vlak kategórie R, resp. vlak kategórie EC/EN (žel. stanica Nové Zámky, Štúrovo) znázorňuje Príloha V.1.1, obr. č. 6 a 7.

Dĺžka železničnej trate v kraji je 625 km, z toho 537 km sú jednokoľajové trate a 158 km je elektrifikovaných. Hustota železničnej siete v porovnaní s vyspelými krajinami EÚ je vysoká – v SR je hustota tratí 0,075 km/km² a výrazne preyšuje priemer v EÚ–15, ktorý je 0,047 km/km². Hustota železničnej siete v Nitrianskom kraji je 0,090 km/km². Najdôležitejšou železničnou traťou na území Nitrianskeho kraja je trať Bratislava – Štúrovo – Budapešť.

Využívanie železničnej osobnej dopravy v Nitrianskom kraji ovplyvňuje nevyhovujúci technický stav železničnej siete. Cestovanie na neelektrifikovaných jednokoľajných tratiach nie je konkurencieschopné z hľadiska potreby rýchlej a efektívnej prepravy. Je nevyhnutné zrýchlenie viacerých tratí (napr. elektrifikácia trate v úseku Nové Zámky – Nitra), obnova osobných vozňov za účelom zabezpečenia zvyšovania kultúry cestovania, ako aj investovanie do nákupu nízkopodlažných vozňov na zlepšenie kvality cestovania pre osoby s obmedzenou pohyblivosťou. Obnova vozidlového parku modernými nízkopodlažnými vozňovými jednotkami bude vyžadovať účelovú investíciu zameranú na modernizáciu zastávok, resp. železničných staníc v úsekoch s obsluhou takýchto vozňových jednotiek. Vyššie využívanie kolesovej dopravy pred koľajovou je doposiaľ preferované aj z dôvodu, že niektoré železničné stanice sú značne vzdialené od centra obcí. Modernizácia železničnej infraštruktúry, budov železničných staníc, zastávok a obnova dopravných prostriedkov v železničnej osobnej doprave na území Nitrianskeho kraja je dôležitým faktorom podmieňujúcim zvyšovanie kvality, bezpečnosti a dopytu po železničnej osobnej doprave s významným dopadom na životné prostredie a v súlade s trendmi vo vyspelých štátoch.

Pre koordináciu železničnej a autobusovej dopravy chýbajú prestupné body medzi jednotlivými druhmi dopravy, moderné komunikačné zariadenia medzi vozidlami a dispečingami a prvky integrácie dopravných systémov.

Prímestská autobusová doprava zabezpečuje obslužnosť územia NSK

- na báze komerčnej dopravy,
- na báze verejného záujmu.

Služby vo verejnom záujme vo vnútroštátnej pravidelnej prímestskej autobusovej doprave v Nitrianskom kraji objednáva a financuje Nitriansky samosprávny kraj, ktorý má v súčasnosti zmluvné vzťahy s dopravcami ARRIVA Nové Zámky, a. s. a ARRIVA Nitra, a.s. Významný prepravný prúd v relácii Nitra – Bratislava je obslužený najmä pravidelnou autobusovou dopravou na komerčnom základe.

Mestskú autobusovú dopravu v mestách NSK („MAD“) zabezpečujú autobusoví dopravcovia na základe zmluvných vzťahov s príslušným mestom (Príloha V.1.1, graf č. 10 – 11). MAD v mestách Nitra, Topoľčany, Zlaté Moravce a Vrábľe zabezpečuje spoločnosť ARRIVA Nitra, a. s. v zmysle zmlúv o službách vo verejnom záujme. MAD na základe zmluvných vzťahov s mestami Levice, Nové Zámky, Komárno, Štúrovo, Šaľa vykonáva dopravca ARRIVA Nové Zámky, a.s..

Prepravné výkony MAD Nitra, ktoré zabezpečuje ARRIVA Nitra sa od roku 2008 držali na stabilnej úrovni a to okolo 4 mil. km, v roku 2012 klesli na necelých 3,9 mil. km. Zmena bola zapríčinená realizáciou optimalizácie liniek MAD, pri ktorej sa znížil počet liniek a boli zavedené kratšie intervaly medzi spojmi liniek. Napriek poklesu prepravných výkonov však počet prepravených osôb v roku 2012 medziročne stúpol o 6 %.

Prepravné výkony MAD, ktoré zabezpečuje dopravca ARRIVA Nové Zámky, a.s. mali od r. 2006 do r. 2012 narastajúcu tendenciu. V r. 2006 boli tieto výkony na úrovni 847 tis. km, v roku 2012 predstavovali výšku 944 tis. km (index 1,11). Počet prepravených osôb v roku 2006 bol na úrovni 2,464 tis. osôb, v roku 2012 bolo v MAD v mestách Komárno, Nové Zámky, Levice, Štúrovo, Šaľa spolu prepravených 1,879 tis. osôb (index 0,763).

Napriek tomu je v centre pozornosti prímestskej autobusovej dopravy dlhodobejšie sledovanie trendu úbytku cestujúcich z dôvodu nízkej miery konkurencieschopnosti voči individuálnej automobilovej doprave, mení sa aj štruktúra cestujúcich (Príloha V.1.1, graf č. 5, 7, 8, 9). Súčasne vzrástli prevádzkové náklady aj z dôvodu potrebnej obnovy vozidlového parku (Príloha V.1.1, tab. č. 6, graf č. 6). Absencia harmonizácie a integrácie regionálnej dopravy s ostatnými druhmi VOD vedie k vysokým prevádzkovým nákladom, pričom časť nákladov je vynakladaná na prepravu, ktorá je konkurenčná kosobnej železničnej doprave. Prevádzkovanie VOD na objednávku kraja sa tak z pohľadu nákladovosti medziročne stáva viac a viac náročnejšie. Z tohto dôvodu je potrebné v krátkej budúcnosti hľadať a zaviesť nové motivačné prvky, napr. v zmluvnom vzťahu s dopravcom zabezpečujúcim výkon služieb vo verejnom záujme, systémovo pristupovať k modernizácii vozidlového parku, zavádzať prvky integrácie dopravy, tarifnou politikou zavádzať motivácie pre cestujúcich za účelom postupného pozastavenia poklesu cestujúcich využívajúcich VOD v kraji. V snahe o podporu využívania VOD sa musí riešiť aj preferencia VOD na križovatkách a zriaďovanie vyhradených jazdných pruhov v mestách.

Atraktivitu VOD znižuje nízka úroveň vozidiel - životnosť vozidlového parku autobusov zabezpečujúcich VOD sa v súčasnosti pohybuje v priemere 12 až 13 rokov. Z celkového počtu 440 ks autobusov prímestskej dopravy k 31.12.2014 predstavuje 40 % vozidiel starších ako 16 rokov a 5 % vozidiel je nízkopodlažných. Stupeň využívania VOD podmieňuje aj nedostatočná informovanosť cestujúcej verejnosti a zastaraná infraštruktúra zázemia pre cestujúcu verejnosť a jeho vybavenia – chýbajú záchytné parkoviská pre osobné vozidlá, odstavné plochy pre bicykle a motocykle, úschovne batožiny v blízkosti zastávok a staníc verejnej osobnej dopravy a pod.

Verejná osobná doprava sa musí uchádzať o zákazníka s možnosťou alternatívnej voľby, pretože každý cestujúci, ktorý sa stratí z VOD v prospech individuálnej dopravy v konečnom dôsledku predstavuje pre územie regiónu i mesta zvýšenie záťaže jednak ekonomickej a tiež ekologickej. K ekonomickej záťaži možno priradiť najmä:

- náklady na opravu cestných komunikácií opotrebovaných zvyšujúcim sa dopravným zaťažením
- náklady na výstavbu nových cestných komunikácií, ich rozširovaním o nové jazdné pruhy;
- náklady na výstavbu nových parkovacích plôch,
- všeobecné zvyšovanie spotreby pohonných hmôt neustále sa predlžovaním jazdných časov na preprave prejsť úseky rovnakej dĺžky nám dnes pre dopravné zápchy trvá dlhšie ako v minulosti);
- znižovanie produktivity práce zamestnancov presúvajúcich sa počas pracovnej doby (zásobovanie, pošta a pod.).

Z ekologických a ostatných aspektov je potrebné zdôrazniť najmä negatíva:

- vyššia produkcia exhalátov na osobu pri individuálnej automobilovej doprave (ďalej len „IAD“) oproti VOD;
- vyššia nárokovosť na záber priestoru u IAD oproti VOD – 100 cestujúcich v kľbovom autobuse zaberie na ceste 15 – 30 krát menej priestoru ako keď použijú osobný automobil;
- neproduktívnosť plôch zabratých parkoviskami, ktoré mohli byť alternatívne napr. zelenými plochami oddychu a pod. – autobus dovezie na pracovisko a späť, no počas pracovnej doby nestojí osem hodín na verejnom priestranstve,
- permanentná hlučnosť a zníženie kvality života v blízkosti dopravných tepien,
- znehodnocovanie oddychového potencionálu centra mesta koncentráciou premávky,
- zvýšené riziko dopravných nehôd a tým ohrozenie života a zdravia obyvateľstva ako aj ohrozenie ich majetku.

VOD má významné nielen ekonomické a environmentálne, ale aj sociálne aspekty. Vo VOD sa vytvárajú podmienky pre zlepšenie prístupu osôb s obmedzenou mobilitou a orientáciou k dopravnej infraštruktúre (napr. zastávky so zvukovou signalizáciou, akustické hlásiče v autobusoch, vnútorné svetelné informačné tabule, vonkajšie elektronické smerové tabule a pod.) a ďalšie služby bezbariérového prístupu. Sociálny rozmer VOD sa premieta aj prostredníctvom poskytovania sociálnych zliav a bezplatnej dopravy, ktorú objednáva samospráva. NSK v prímestskej autobusovej doprave na linkách vo verejnom záujme poskytuje prostredníctvom nástroja „Tarifa cestovného“ zľavy z cestovného pre vybrané kategórie cestujúcich. Konkrétne v skupinách žiakov, študentov, detí do 6 rokov veku, držiteľov preukazu ŤZP, ŤZP-S a sprievodca držiteľa preukazu ŤZP-S predstavuje zľava z cestovného výšku 40 %, pri dôchodcoch vo veku nad 70 rokov je zľava z cestovného na úrovni 77%.

1.4 Verejná osobná doprava v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

V území mestskej funkčnej oblasti, ale s dopadom na územie celého kraja, **chýba efektívne a rýchle prepojenie krajského mesta Nitra s hlavným mestom Bratislava železničnou dopravou.** Z hľadiska rozvoja železničnej dopravy je veľmi dôležité vybudovanie prepojenia mesta Nitra na železničnú trať č. 130 Bratislava – Štúrovo. Na území mesta Nitra sa nachádza jednokoľajná, neelektrifikovaná trať č. 140 Prievidza – Nové Zámky. Železničná stanica v Nitre je neperonizovaná so zastaranou výpravnou budovou. Z hľadiska rozvojových možností územný plán mesta rezervuje koridor pre umiestnenie železničnej trate v prepojení Nitra – Bratislava v železničnej stanici Trnovec nad Váhom. Stanica Trnovec nad Váhom leží na trati Bratislava – Štúrovo, ktorá je súčasťou multimodálneho dopravného koridoru. Týmto prepojením by krajské mesto Nitra získalo významné a rýchle smerovanie najmä vo vzťahu k Bratislave. Zároveň by železničná doprava v regióne mala lepšie využitie v osobnej aj v nákladnej doprave a bola by

konkurencieschopnejšia voči autobusovej a individuálnej doprave s významným dopadom na životné prostredie.

MAD v krajskom meste Nitra zabezpečuje spoločnosť ARRIVA Nitra, a. s., ktorej menšinovým 39,52%-ným akcionárom je Fond národného majetku. Spoločnosť má zmluvu o službách vo verejnom záujme s mestom Nitra uzatvorenú do mája 2017.

Pozitívny dopad na využívanie MAD v Nitre má obnovený vozidlový park (priemerný vek 8 rokov) a vysoké percento nízkopodlažných autobusov (viac ako 80%). Atraktivitu MAD podmieňuje viac benefit – napr. klimatizácia v 50% autobusoch, wifi pripojenie na internet v celkovom počte 40 autobusov, LCD monitory v 20 autobusoch informáciami a správami o podujatiach v meste. Ako pravidelná sezónna linka boli zavedené cyklobusy v meste, ktoré zabezpečujú prevoz cyklistov aj s bicyklami do lokalít s napojením na miesta cykloturistiky. Autobusy MAD sú vybavené palubným počítačom, označovačom čipových kariet, elektronickými smerovými tabuľami, ktoré informujú cestujúcich o smere trasy a zariadením na akustické hlásenie zastávok. Mesto Nitra vychádza v ústrety verejnosti aj rozširovaním miest na dobíjanie čipových kariet v obchodných centrách a plánuje tieto miesta rozšíriť aj v novinových stánkoch. Chýba ale predajné miesto s bezbariérovým prístupom pre zákazníkov, umiestnenie v priestoroch mestskej tržnice nie je z tohto aspektu vyhovujúce.

Napriek vyššie uvedenému v zabezpečovaní konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy v krajskom meste sú slabé stránky spočívajúce v nasledovných faktoroch:

- chýbajúce preferenčné jazdné pruhy pre MAD;
- chýbajúce zastávkové zálivy pre autobusy na miestach frekventovaných komunikáciách;
- chýbajúci centrálny informačný systém pre všetky druhy verejnej dopravy na území mesta, vrátane internetovej aplikácie do mobilných telefónov;
- nízka úroveň integrácie dopravy;
- napriek značným investíciám je stále nevyhovujúci technický stav vozoviek v trasách MAD a vo veľa prípadoch nespĺňajú aj požiadavku na šírkové parametre – zlá prejazdnosť;
- fyzicky aj morálne zastaralý tarifný systém – strojčky a označovače čipových kariet;
- chýba internetové dobíjanie čipových kariet;
- chýba GPS v autobusoch MAD;
- prehustená doprava hlavne v čase špičiek;
- chýbajú inteligentné zastávky s info o príchode spojov/liniek;
- chýba riadenie križovatiek s prednosťou pre autobusy MAD;

Mesto Nitra poskytuje v rámci mestskej autobusovej dopravy zľavy a benefity:

- pre starobných dôchodcov vo výške 40 %
- pre občanov nad 70 rokov polročný cestovný lístok v hodnote 1 €
- pre držiteľov preukazu ŤZP ŤZP, ŤZP-S a držiteľov Bronzovej, Striebrnej, Zlatek a Diamantovej Janského plakety alebo Kňazovického medaily získavajú polročný cestovný lístok v hodnote 1 €,
- pre držiteľov „Povolenia k pobytu cudzincov“ nad 70 rokov veku s trvalým pobytom v SR polročný cestovný lístok v hodnote 1 €

Bezplatná doprava je určená pre:

- deti do začatia povinnej školskej dochádzky
- invalidný vozík držiteľa preukazu ŤZP alebo ŤZP-S
- sprievodcu držiteľa preukazu ŤZP-S

- držiteľov preukazov „Konfederácia politických väzňov“ (KPV)
- bývalých príslušníkov „Vojenských táborov nútených prác“(VTNP)
- držiteľov preukazov „Politickí väzni – Zväz protikomunistického odboja“
- detský kočík s dieťaťom, batožinu a psa
- osoby odkázané na invalidný vozík a nevidiace osoby.

Organizačné a prevádzkové opatrenia k udržateľnosti a zatraktívneniu VOD v rokoch 2014 – 2020 by mali – v súlade s IROP, Príloha č. 12.13 – **smerovať do cieľových území ťažísk osídlenia prioritne prvej a druhej úrovne. Prvú úroveň predstavuje nitrianske ťažisko osídlenia** – s jadrovým mestom Nitra a silnými aglomeračnými tendenciami v smere na Bratislavu. Do okrajového pásma ťažiska osídlenia prvej úrovne patria aj mestá Vrábľa a Šaľa. **Druhá úroveň** je v priestorovom vymedzení ako **novozámocko-komárňanské ťažisko osídlenia** s mestami Nové Zámky, Šurany, Hurbanovo, Komárno.

V prípade, že IROP v budúcich analýzach prehodnotí a rozšíri koncentráciu podpory v oblasti udržateľnosti VOD, v rámci RIÚS Nitrianskeho kraja by sa po kvantifikácii príležitostí mohla rozšíriť oprávnenosť územia **aj na tretiu úroveň ťažísk osídlenia** s dostredivými účinkami jadrových miest v danom osídlení, t.j. okresných miest ako centier osídlenia 2. skupiny, ktorá v priestorovom vymedzení Nitrianskeho kraja by predstavovala levické ťažisko osídlenia s okresným **mestom Levice – centrum osídlenia 2.skupiny** a topoľčianske ťažisko osídlenia s okresným **mestom Topoľčany - centrum osídlenia 2.skupiny**.

Podpora v opatreniach pre definované ťažiská osídlenia vytvorí predpoklad pre efektívne fungujúce a funkčne komplexné aglomerácie, ktoré plnia funkciu akcelerátorov všeobecného rozvoja v danom priestorovom vymedzení.Pre budúce investovanie v rámci cieľa zvyšovania atraktivity a konkurencieschopnosti VOD na úkor IAD sú rozhodujúciminasledovnépredpokladya kritériá:

- počet liniek a spojov prímestskej a mestskej autobusovej dopravy,
- počet cestujúcich, ktorí vystupujú/nastupujú/prestupujú na zastávke = vyťaženosť zastávky za vybrané obdobie,
- dostupnosť zastávok MAD,
- existencia železničnej stanice a využívanie železničnej dopravy v danom území,
- rozšírenie obslužnosti územia z pohľadu bytovej zastavanosti a rozšírenia priemyselných aglomerácií

Definovanie územnej investičnej jednotky (ÚIJ):

- ÚIJ pre daný špecifický cieľ je LAU 2.

RIÚS v strategickej časti deklaruje prepojenie podpory VOD a nemotorovej (cyklistickej) dopravy **vytvorením spoločných nástupných bodov** (v priestoroch blízko autobusovej stanice a železničnej stanice v mestách Nitra, Šaľa, Komárno, Nové Zámky, Topoľčany, Levice) **s možnosťami cyklo dopravy po cyklokomunikáciách v meste k občianskej infraštruktúre, školám, do priemyselných zón a centier hospodárskeho významu.**

1.5 Nemotorová doprava – cyklo doprava na území Nitrianskeho kraja

Snaha o znižovanie negatívnych vplyvov dopravy na životné prostredie a podpora ekologicky priaznivých a nízkouhlíkových dopravných systémov v období 2014 – 2020 zvyrazňuje význam cyklistickej dopravy a jej integrácie s ostatnými druhmi dopravy. Trend vyššieho záujmu o cyklo dopravu je súčasťou národnej politiky a stratégie rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky.Nitriansky samosprávny kraj nedisponuje v čase prípravy RIÚS ucelenou analýzou cyklo dopravy a účelových cyklotrás, ani analýzou využitia regionálnych ciest na cyklo dopravné účely. Predmetné otázky budú súčasťou Stratégie rozvoja cyklotrás

a cyklo dopravy v NSK na roky 2016 – 2020, ktorej termín schválenia sa predpokladá na prelome rokov 2015/2016.

Je všeobecne známe, že infraštruktúra pre cyklo dopravu v mestách Nitrianskeho kraja nie je dostatočná. **Sieť komunikácií pre nemotorovú dopravu v mestách nie je ucelená**, s množstvom lokálnych povrchových nezrovnalostí, s nízkou bezpečnosťou cyklistov a chýbajúcou naviazanosťou na sieť hromadnej dopravy cez doplnkovú cyklistickú infraštruktúru (chýbajúce cyklostojany, odpočívadlá apod.). Krátke úseky cyklotrás v niektorých mestách sa budovali aj zo zdrojov ROP v období 2007 – 2013 (napr. Tlmače, Želiezovce). V snahe o zvýšenie využívania cyklistickej dopravy zabezpečilo mesto Štúrovo na mestských komunikáciách v roku 2013 jednostranný cyklistický pruh pre obojsmernú premávku cyklistov v dĺžke cca 690 m.

Z prieskumu stavu cyklokomunikácií, ktorý realizoval Nitriansky samosprávny kraj vyplýva, že mestá v kraji majú zakomponované cyklotrasy na území mesta v strategických dokumentoch (PHSR, územný plán) s rôznym stupňom pripravenosti projektovej dokumentácie až po vydané stavebné povolenie (Nitra, Levice, Zlaté Moravce, Želiezovce, Šurany, Komárno, Kolárovo). Realizácia cyklo dopravných komunikácií je podmienená finančnými prostriedkami.

Navrhované zámery k riešeniu rozvojových disparít a potrieb v nemotorovej doprave reflektujú aktuálne trendy v zmene životného štýlu obyvateľov Nitrianskeho kraja.

Ako príklady uvádzame:

Mesto Levice v územnom generale dopravy má rozpracovaný samostatne riešený návrh cyklotrás na území mesta Levice v 4 trasách. V návrhu sa počíta s trasami v meste, ale aj s cyklokomunikáciami smerom k blízkym obciam, pre ktoré je mesto Levice funkčným zázemím pre zamestnanosť, vzdelanie, zdravotnícke a sociálne služby apod. **V Hurbanove** sa predpokladá v rámci 3. etapy budovania cyklochodníka rozšírenie dopravného napojenia mesta Hurbanovo s priemyselným parkom, čo umožní obyvateľom využívať cyklo dopravu do zamestnania. **Komárno** vo svojich zámeroch zakomponovalo výstavbu cyklochodníkov prepájajúcich mestské časti s centrom mesta, ako aj cyklistické prepojenie významných historických objektov mesta a cezhraničného územia. Projekt cyklochodníkov prepájajúcich mestá **Šurany a Nové Zámky** cez obec Bánov by mal taktiež dopad na zvýšenie atraktívnosti nemotorovej dopravy pre obyvateľov tohto územia. Cyklistické pruhy **v Štúrove** sú v stave projektovej dokumentácie pre stavebné povolenie. Rovnako je v prípravnej fáze aj projekt komunikácií pre peších a cyklistov v podobe cyklochodníka **v Želiezovciach** prepojením na priemyselnú časť mesta s pracovnými príležitosťami. Zvýšenie podielu VOD a cyklo dopravy na preprave osôb je ambíciou v obci **Palárikovo**, kde sanovoucyklokomunikáciou vytvorí spojenie obce so železničnou stanicou a priemyselným parkom.

Nitriansky samosprávny kraj rieši dopravno-cyklistické **prepojenie dvoch mestských centier Nitra - Vrábľa** a v ďalšej etape sa bude cyklokomunikácia viazať na obec Podhájska, ktorá sa vďaka výnimočnej termálnej vode stala významným strediskom regiónu s celoročným využitím. Potenciál tejto cyklokomunikácie bude posilňovať možnosti cyklo dopravy na už vybudovaných trasách aj s doplnkovou infraštruktúrou medzi obcami v okolí Podhájskej v rámci MAS Združenie Termál. Aj v ďalších mestách územnej investičnej jednotky NUTS 3 sa predpokladá podpora využívania nemotorovej cyklistickej dopravy prostredníctvom projektov budovania cyklokomunikácií a doplnkovej infraštruktúry - **Zlaté Moravce, Topoľčany, Šahy, Šaľa, Kolárovo**.

Nitriansky samosprávny kraj má vďaka pomerne malému prevýšeniu **veľmi dobré podmienky pre rozvoj cyklistickej dopravy a cykloturistiky**. Jeho územie je charakteristické prienikom viacerých regiónov

cestovného ruchu, ktoré tvoria prirodzené prepojenia so susednými samosprávnymi kraji ako aj cezhraničné prepojenia s Maďarskom. Hlavnú kostru siete cyklotrás tvorí Podunajská cyklomagistrála, z ktorej v Komárne odbočujú Vážska cyklomagistrála a Ponitrianska cyklomagistrála. Ďalším dôležitým bodom je Štúrovo, kde Podunajskej cyklomagistrály odbočujú Pohronská a Ipeľská cyklomagistrála. Zo Zlatých Moraviec vychádzajú Požitavské cyklotrasy. Tieto cyklotrasy predstavujú v Nitrianskom kraji zhruba 350 km. Katedra geografie a regionálneho rozvoja Fakulty prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre zdokumentovala na požiadanie NSK **67 možných cyklotrás v kraji**. Väčšina z nich však nie je v teréne vyznačená. Veľká časť týchto navrhovaných cyklotrás vedie po cestách II. a III. triedy s nižšou frekvenciou dopravy a po spevnených účelových komunikáciách pozdĺž vodných tokov. Nitriansky samosprávny kraj zabezpečuje zvláštnych zdrojov značenie nových cyklotrás v kraji. Výsledkom tejto aktivity v rokoch 2013-2015 má byť vyznačených vyše 850 km nových cyklotrás. Konečný stav po ukončení značenia by malo byť cca 1200 km vyznačených cyklotrás v Nitrianskom kraji.

Slabé miesto pri vytváraní podmienok pre cyklo dopravné účely na regionálnych cestách II. a III. triedy je v absencii možnosti ich súčasného rozširovania o cyklo dopravné pruhy, keďže pri výstavbe regionálnych ciest v minulosti sa nepredpokladala táto príležitosť. **Plánované intervencie do regionálnych ciest II. triedy v rokoch 2014 – 2020 by mali mať zakomponované prvky podpory a využitia pre nemotorovú dopravu vrátane cyklo dopravy.** To predstavuje ideálne riešenie, ktoré má svoje obmedzenia. Rizikom v tejto ambícii sa javia **nevysporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom** pod regionálnymi cestami.

Potenciál pre zvýšenie podielu cyklistickej dopravy je vo vytvorení spoločných nástupných bodov v priestoroch blízko autobusovej stanice a železničnej stanice v mestách Šaľa, Komárno, Nové Zámky, Topoľčany, Levice a Nitra s možnosťami cyklo dopravy po cyklo komunikáciách v danom meste k občianskej infraštruktúre, školám, do priemyselných zón a centier hospodárskeho významu, ako aj s vytvorením doplnkovej cyklistickej infraštruktúry.

Oprávneným územím pre budúce investovanie zo zdrojov IROP v rámci špecifického cieľa na zvyšovanie atraktivity a prepravnej kapacity cyklistickej dopravy je ťažisko osídlenia prvej úrovne (jadrové, prímestské a okrajové pásmo), ťažisko osídlenia druhej úrovne, centrá osídlenia 1. – 5. úrovne – mestá Nitra, Šaľa, Vrábľa, Šurany, Nové Zámky, Kolárovo, Hurbanovo, Komárno, Topoľčany, Zlaté Moravce, Tlmače, Levice, Želiezovce, Štúrovo, Šahy (IROP, Príloha č. 12.14, RIÚS, Príloha V.2.1).

Definovanie územnej investičnej jednotky (ÚIJ):

- **Zvolenou ÚIJ pre budúcu podporu zo zdrojov IROP je LAU 2 a NUTS 3** v rámci jednotlivých funkčných území RIÚS a UMR definovaných v úvode kapitoly III. Strategická časť a zakreslených v Prílohe č. V.2.2 a Prílohe č. V.2.3.
- **Podmienkou pre výber ÚIJ je, aby vybraté lokality pre podporu nemotorovej dopravy významným prínosom prispeli k výsledkovým a výstupovým ukazovateľom daného špecifického cieľa a boli integrujúcim prvkom v strategickej prioritě 1 Bezpečná a ekologická doprava, pričom sa predpokladá aj príspevok k integrácii ďalších špecifických cieľov a aktivít navrhovaných v RIÚS Nitrianskeho kraja na roky 2014 – 2020.**

1.6 Nemotorová doprava – cyklo doprava v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

V Územnom pláne mesta Nitry /ÚPN/ schválenom Mestským zastupiteľstvom v Nitre uznesením č. 169/03-MZ zo dňa 22.05.2003 sú v rámci dopravnej koncepcie komplexne riešené cyklistické trasy. Mesto Nitra svoje aktivity v oblasti cyklo dopravy vo funkčnom území rozvíja aj na základe „**Koncepcie cyklistickej dopravy v meste Nitra**“ obstaranú v roku 2014.

V rámci územia mesta je v koncepcii riešená primárna sieť, ktorá tvorí obslužnú funkciu - prepojenie centrálnej mestskej časti s obytnými a vybavenosť – výrobnými územiami s možnosťou transferu do práce, škôl, univerzít, nákupných centier ako aj hlavným integrovaným bodom vo VOD autobusovou a železničnou stanicou v meste Nitra. Na primárne trasy nadväzujú základné trasy, ktoré umožňujú cyklistom bezpečný pohyb medzi jednotlivými mestskými časťami. Rozšírená sieť cyklotrás rieši prepojenie mestských častí na okolité spádové územie ako sú obce Lužianky, Čakajovce, Zbehy, Nitrianske Hrnčiarovce (smer Zlaté Moravce), Ivánka pri Nitre, Golianovo a Čechynce - s prepojením cez mesto Vráble na Požitavskú a Ponitriansku cyklotrasu.

Mesto Nitra má zrealizovaných 12,85 km cyklotrás. Jedná sa o cyklo dopravné komunikácie využiteľné pre bežnú mestskú mobilitu a účelovo – rekreačné cyklotrasy. Cyklotrasy spájajú jednotlivé mestské časti, prechádzajú alebo sa dotýkajú viacerými miestami záujmu ako sú vysoké školy - SPU v Nitre, UKF v Nitre - študentské domovy, Spojená škola na ul. B. Slančíkovej a Stredná odborná škola veterinárna na Šindolke, areál zimného a futbalového štadiónu, Mestský park, Letné kúpalisko, Mestskú pamiatkovú rezerváciu - Horné mesto a Nitriansky hrad. Pripravené do výstavby so stavebným povolením je ďalších 3,3 km, ktoré budú spájať jednotlivé mestské časti s centrom mesta, nadväzujúc na existujúce cyklotrasy. Mesto Nitra má pripravený projekt cyklo dopravné komunikácie v dĺžke 3,7 km, ktorý spája Mesto Nitra s priemyselným parkom Sever a MČ Dražovce, čo pre časť zamestnancov PP Sever vytvára predpoklady dochádzať za prácou na bicykli. Mesto Nitra má tiež pripravené projekty cyklotrás v stupni DUR a štúdie v dĺžke 33,6 km prepojujúce centrum mesta s mestskými časťami Chrenová, Janíkovce, Dolné Krškany, Klokočina, Diely, Čermáň.

Riziká a ohrozenia pri budovaní cyklo dopravných komunikácií:

1. **Finančná náročnosť budovania cyklo dopravných komunikácií** – v zastavanom území mesta /MFÚ/ okrem stavebných úprav telesa komunikácie je budovanie cyklo dopravných trás viazané i na zmenu organizácie dopravy vrátane svetelnej signalizácie, preložiek inžinierskych sietí, prvkov technickej infraštruktúry, čím sa objektívne navyšujú náklady.
2. **Majetkovo – právne vysporiadanie pozemkov pod cyklo dopravnou komunikáciou** – nakoľko ide o líniové stavby, ktoré prechádzajú množstvom parciel i v majetku iných subjektov, je faktorom budovania cyklo dopravné komunikácie i časový a finančný faktor potrebný na majetkovo – právne vysporiadanie parciel napr. formou prenájmu, resp. odkúpenia, v závislosti od preferencie vlastníka parcely.
3. **Striktná, málo flexibilná legislatíva** – prostredníctvom príslušných legislatívnych predpisov a STN sú striktné definované priestorové a rozmerové parametre komunikácií /minimálne šírky profilov, povolené dĺžky zúžených úsekov v závislosti od kombinácie typov dopravy a prevádzky/. V prípade stiesnených priestorových pomerov napr. v historických jadrách miest je veľmi problematické dodržať tieto parametre a flexibilne reagovať na priestorové danosti prostredia. Zároveň, podľa platnej legislatívy sú posudzované a povoľované projekty budovania cyklo dopravných komunikácií zo strany dotknutých orgánov štátnej a verejnej správy.
4. **Skeptizmus verejnosti** – zo strany odbornej ale i laickej verejnosti nie je cyklo doprava vnímaná ako plnohodnotná alternatíva a súčasť integrovaného systému dopravy v meste. Prejavom tohto názoru je napr. ťažká komunikácia s projektantami a investormi s cieľom integrácie cyklo dopravy v stupni projektovej prípravy resp. vyčlenenia finančných prostriedkov pre realizáciu riešení v stupni realizácie stavieb. Zo strany samosprávy je vnímaná potreba hľadania podporných a motivačných mechanizmov na integráciu cyklo dopravných riešení v meste.
5. **Bezpečnosť** – významný faktor determinujúci ochotu verejnosti využívať cyklo dopravné komunikácie na dennej báze. V rámci dotazníkového prieskumu vykonaného počas prípravnej fázy spracovania

Koncepcie cyklistickej dopravy na území mesta Nitra väčšina respondentov vnímala existujúce cyklotrasy resp. možnosť využívania bicykla ako dopravného prostriedku ako málo bezpečné, najmä vzhľadom na fakt, že majú obavy zo vzájomnej interakcie cyklistickej a motorovej dopravy. Ako riešenie vnímajú možnosť odčleniť cyklo dopravu od motorovej dopravy prostredníctvom konštrukčných riešení cyklo dopravných komunikácií /samostatné jazdné pruhy, fyzická bariéra medzi cestou a cyklo dopravnou komunikáciou a pod./. Významným momentom je i vzájomná tolerancia a ohľaduplnosť účastníkov cestnej dopravy.

Intervencie v analyzovanej oblasti dopravy v Nitrianskom kraji a funkčnom mestskom území mesta Nitra sa budú koncentrovať na podporu udržateľnej dopravy - vrátane cyklo dopravy - a vytvárania podmienok pre IDS, na posilnenie prepojenia miest a väzieb územia so susednými regiónmi a nadradenou infraštruktúrou. Od investícií do dopravy sa očakáva synergický efekt vo vzťahu k verejným službám, pozitívny dopad na klimatickú zmenu a stav životného prostredia. Z pohľadu rastu a zamestnanosti bude dôležité prepojenie územia s rastúcimi trhmi a podpora mobility pracovnej sily v rámci územia kraja s posilnením príťažlivosti a konkurencieschopnosti VODvoprávnených územiach.

2. Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám v Nitrianskom kraji a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

2.1 Analýza sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v územnej investičnej jednotke NUTS 3 – Nitriansky kraj a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

2.1.1 Sociálne služby a sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela na území Nitrianskeho kraja

Kľúčovou podmienkou inkluzívneho prístupu k napĺňaniu ľudských práv, individuálnych potrieb jednotlivca a k vytváraniu predpokladov pre nezávislý život v integrovanom spoločenstve plnoprávných občanov je zabezpečiť kvalitné, odborné a dostupné poskytovanie sociálnych služieb so zameraním na prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie a zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie, zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti viesť samostatný život, riešenie krízovej situácie, prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby, rodiny alebo komunity.

Predovšetkým z dôvodu demografického vývoja sa dnešná spoločnosť obáva, že potreba po sociálnych službách sa bude zvyšovať, čo si bude vyžadovať prípravu inovatívnych projektov ako aj nové koncepty financovania a dlhodobej udržateľnosti sociálnych služieb pre všetky cieľové skupiny občanov v sociálne nepriaznivej situácii. Životná úroveň krajiny sa hodnotí aj podľa úrovne poskytovaných sociálnych služieb, podľa nastavenej sociálnej politiky a sociálneho zabezpečenia všetkých občanov spoločnosti.

Pri realizácii sociálnych opatrení má z hľadiska strategického plánovania veľký význam veková štruktúra, zdravotný stav obyvateľstva ako aj primárna a sekundárna prevencia vzniku nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity.

Sociálna služba sa v súčasnosti poskytuje ambulantnou, terénnou, pobytovou alebo inou formou podľa nepriaznivej sociálnej situácie a prostredia, v ktorom sa fyzická osoba zdržiava.

V Nitrianskom kraji sa poskytuje sociálna služba **najmä v zariadeniach s pobytovou formou**. K 31.12.2013 bolo v Nitrianskom kraji 686 662 obyvateľov a služby boli poskytované **v 95 zariadeniach s kapacitou 7 431 miest, čo je 1,08 % z celkového počtu obyvateľov**. Z tohto počtu miest bolo 1 003 miest určených pre ambulantnú starostlivosť, čo je 13,50 % z celkovej kapacity ZSS a 6 428 na celoročnú starostlivosť, čo predstavuje 86,50 % na celkovú kapacitu miest. Jednotlivé počty ZSS, ich kapacity a formy poskytovania SS sú uvedené v Prílohe V.1.2, tab. č. 1, č. 2. Pri poskytovaní sociálnej služby pobytovou formou môžeme za „komunitnú“ starostlivosť považovať najmä služby v zariadení podporovaného bývania, zariadení opatrovateľskej služby, rehabilitačnom stredisku, zariadení núdzového bývania a v domove na pol ceste. Trendy vývoja sociálnych služieb a odborných činností poskytovaných na komunitnej úrovni sú definované v dokumente **„Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020“**, ktorý uvádza aj presný zoznam sociálnych služieb a odborných činností, ktoré sú vnímané ako komunitné.

Z celkovej kapacity 7 431 miest v zariadeniach Nitrianskeho kraja je 1 586 miest v takých zariadeniach, ktoré môžeme charakterizovať ako komunitné zariadenia. V zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja je počet miest „komunitnej starostlivosti“ iba 145, čo predstavuje iba 4,4 % z ich celkovej kapacity. Verejní obecní poskytovatelia sociálnej služby poskytujú „komunitnú“ starostlivosť v 53,8 % , čo je 1 116 miest a neverejní poskytovatelia v 15,6 % , čo predstavuje 325 miest (Príloha V.1.2, tab. č. 3). Územné rozmiestnenie poskytovateľov sociálnych služieb v územnom obvode Nitrianskeho samosprávneho kraja je znázornené na web stránke NSK, kde sú uvedení verejní poskytovatelia zriadení NSK, obcou a neverejní poskytovatelia sociálnych služieb a akreditované subjekty. (http://web.unsk.sk:8080/files/oblasti/soc_pomoc/poskytovatelia_jan_2014.pdf).

V súčasnosti **prevládajú** v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK **veľkokapacitné** zariadenia sociálnych služieb s pobytovou formou sociálnej služby (ďalej len pobytová sociálna služba), ktoré sa poskytujú v nevhodných objektoch (pamiatkové stavby – kaštiele), preto bude potrebné pre týchto klientov vybudovať nové objekty v súlade s ich špecifickými potrebami a potrebami ich zdravotného stavu v zmysle zákona o sociálnych službách (s nízkou kapacitou). V tomto smere je kľúčovou prioritou NSK deinštitucionalizácia systému poskytovania sociálnych služieb v zmysle „Stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti“ schválenej vládou SR dňa 30.11.2011. V rámci podpory transformácie sociálnych služieb na komunitné služby vytypoval NSK zariadenia („Lipka“ ZSS Lipová, „V Kaštieli“ ZSS Horné Obdokovce, „DOMUM“ ZSS Krškany), ktoré sú navrhnuté na transformáciu a deinštitucionalizáciu celého zariadenia výstavbou nových domov tak, aby prijímatelia celoročných pobytových služieb mohli opustiť pôvodné pobytové zariadenia. Pri realizácii týchto projektov sa predpokladá **synergické prepojenie investičnej podpory s podporou mäkkých aktivít financovaných z ESF v rámci OP Ľudské zdroje** na zvýšenie informovanosti laickej verejnosti a vzdelávanie odborných pracovníkov v holistickom a individuálnom prístupe.

Súčasťou politiky podporovania komunitnej formy sociálnych služieb v Nitrianskom samosprávnom kraji je návrh na **špecializované centrá sociálnej a pracovnej rehabilitácie pre prijímateľov so špecifickými potrebami**. Ako ďalšia forma prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na komunitnú bude preferované **zriadenie podporovaného bývania** vybudovaním bytových jednotiek, čo napomôže ľuďom so zdravotným postihnutím alebo ľuďom závislým na pomoci druhej osoby žiť bežným spôsobom života. Podporované bývanie sa bude viazať na proces deinštitucionalizácie systému poskytovania sociálnych služieb v kraji.

V zmysle integrovaného prístupu k problematike analyzovanej oblasti sociálnych služieb je potrebné zdôrazniť aj väzbu na poskytovanie služieb verejnej osobnej dopravy. Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza spolu 25 zariadení sociálnych služieb /ďalej ZSS/ v zriaďovateľskej pôsobnosti VÚC. Z toho v okrese Nitra sú umiestnené štyri ZSS, v okrese Nové Zámky šesť ZSS, v okrese Komárno tri ZSS, v okrese

Topoľčany šesť ZSS, v okrese Zlaté Moravce jedno ZSS. Ku všetkým ZSS v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK sú zabezpečované služby VOD linkami prímestskej alebo mestskej pravidelnej autobusovej dopravy vo verejnom záujme s dostupnosťou do 400 metrov od najbližšej autobusovej zastávky. Integrálnou súčasťou prípravy budúcich projektov zameraných na zmeny v podpore poskytovania služieb na komunitnej úrovni sa stanú aj otázky dostupnosti VOD v snahe dotvárať kvalitu služieb a v prípade potreby aj riešenie situácií v prospech územia, kde bude nová komunitná služba poskytovaná. Sociálny rozmer VOD v podobe poskytovaných zliav a príspevku Nitrianskeho samosprávneho kraja, resp. bezplatnej dopravy v prímestskej alebo mestskej doprave v rámci krajského mesta Nitra bol uvedený v prvej časti RIÚS v analyzovanej oblasti bezpečnej, udržateľnej a ekologickej dopravy.

Podpora poskytovania terénnej formy sociálnej služby (ďalej len terénna sociálna služba) alebo ambulatnej formy sociálnej služby (ďalej len ambulatná sociálna služba) bude mať prednosť pred pobytovou sociálnou službou. V súlade s týmto trendom budú intervencie zamerané na projekty poskytovateľov sociálnych služieb, ktoré zabezpečia posilnenie terénnej a ambulatnej starostlivosti na území investičnej jednotky NUTS 3. K dosiahnutiu pozitívneho stavu bude potrebné v spoločnosti súbežne riešiť otázku atraktívnosti povolania opatrovateľ/ky a terénneho sociálneho pracovníka/čky. Vzhľadom na veľký počet nezamestnaných ľudí v kraji odporúčame zamerať politiku zamestnávania a rekvalifikácie ľudí aj do oblasti poskytovania sociálnych služieb.

V súčasnosti sa zariadenia sociálnych služieb zadlžujú z dôvodu nárastu počtu prijímateľov sociálnych služieb s nízkym invalidným či starobným dôchodkom, či neschopnosťou platiť z dôvodu dlžôb a exekúcií. Vysoký počet nezamestnaných ľudí, ako aj nízky príjem, či nízke dôchodky občanov budú klásť požiadavku na zníženie nákladov na poskytovanie sociálnych služieb (cien), preto súčasťou opatrení v oblasti poskytovania sociálnych služieb v novom programovom období musia byť **nové koncepty dlhodobej starostlivosti o ľudí s nízkym príjmom** inovatívneho charakteru s nižším štandardom bývania a s riadnym štandardom opatrovania, sociálnej a zdravotnej rehabilitácie. Zároveň je nevyhnutné vytvárať komunitné sociálne služby a podporovať ich v súlade s princípom subsidiarity, ktorý môže napomôcť k efektívnejšiemu financovaniu sociálnych služieb v prostredí, ktoré je čo najbližšie občanom. Zabezpečiť dostupnosť sociálnych služieb v súlade s potrebami cieľových skupín a komunity, ale aj udržateľnosť tejto starostlivosti patrí medzi národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020 a musia sa stať súčasťou priorít v danej oblasti aj na úrovni kraja.

Nárast prijímateľov sociálnych služieb do zariadení sociálnych služieb s pobytovou sociálnou službou s psychiatrickými diagnózami najmä Alzheimerova choroba, Parkinsonova choroba, schizofrénia, demencia rôzneho typu etiológie, ale aj prijímateľov s látkovou či nelátkovou závislosťou si bude vyžadovať v krátkej budúcnosti **koncepty a inovatívne projekty sociálnej práce s uvedenými skupinami**. K 1.1.2015 bolo zaregistrovaných celkovo v špecializovaných zariadeniach (poskytujú sa služby fyzickej osobe, ktorá má zdravotné postihnutie akým je Parkinsonova choroba, Alzheimerova choroba, pervazívna vývinová porucha, skleróza multiplex, schizofrénia, demencia rôzneho typu etiológie, hluchoslepota, AIDS alebo organický psychosyndróm ťažkého stupňa) 846 miest v ZSS v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK, čo je v porovnaní s rokom 2013 nárast o 422 miest a 148 miest u neverejných poskytovateľov, čo je nárast o 16 miest. Zvýšený záujem o tento druh sociálnej služby je podmienený aj zmenami zákona o sociálnych službách od 1.1.2014 v podmienkach poskytovania sociálnych služieb v domove sociálnych služieb. V rokoch 2014 – 2020 odporúčame preto **podporiť inovatívne projekty špecializovaných zariadení a krízovej intervencie pre vyššie uvedené skupiny prijímateľov sociálnych služieb**. Pri realizácii uvedených inovatívnych projektov bude potrebné opäť synergicky prepojiť investičnú podporu s podporou mäkkých aktivít financovaných z ESF na vzdelávanie pracovníkov pre prácu s klientmi s vyššie uvedenými diagnózami, ale aj špecifickými potrebami vyplývajúcimi zo sociálnej situácie.

Jednou zo služieb v rámci systému sociálnych služieb je aj **podpora zosúladovania rodinného a pracovného života**. Realizuje sa ambulantnou sociálnou službou alebo terénnou sociálnou službou poskytovanou rodičovi dieťaťa alebo inej fyzickej osobe, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti v čase ich prípravy na trh práce, vstupu alebo návratu na trh práce **zriaďovaním detských jasí**. V súčasnosti chýba zmapovanie počtu a kvality verejných i súkromných jasí. Vo všetkých mestách sú prevádzkované predovšetkým súkromné jasle, ktoré sú zvlášť pre občanov v sociálne nepriaznivej situácii finančne nedostupné.

Podľa údajov z Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny jednotlivých okresov za rok 2013 v Nitrianskom kraji poberalo 439 rodičov príspevkov na starostlivosť o dieťa. Z toho v okrese Nitra 249 poberateľov, Zlaté Moravce 16, Komárno 31, Levice 30, Nové Zámky 64, Šaľa 12 a Topoľčany 37 poberateľov. Nárast nezamestnaných mladých ľudí, ako aj ich nízke príjmy sú dôvodom toho, že mladé rodiny uprednostňujú poberanie príspevku pred umiestnením dieťaťa do detských jasí (aj verejných) a zamestnaním. Zriadením nových kvalitných detských jasí cenovo prístupných a časovo flexibilných je riešením pre zosúladenie pracovného a rodinného života. V snahe napomôcť tomuto procesu bude zameranie investícií zo zdrojov IROP v rokoch 2014 – 2020 smerovať aj do zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

Sociálne služby krízovej intervencie a služby s podporou rodiny s deťmi sa poskytujú všeobecne nedostatočne na úrovni všetkých krajov v SR. Uvedené služby sú určené na riešenie situácie obetí domáceho násillia, týrania, zneužívania a sexuálneho zneužívania na komerčné účely tak detí ako aj žien, s podporou rodín nachádzajúcich sa na hranici sociálneho minima, rizikových rodín, rodín, v ktorých deti nemajú priestor na všestranný rozvoj a kvalitné stimuly pre ďalší rozvoj, rodinám, v ktorých rodičom chýbajú základné rodičovské zručnosti a ich podcenením, ako aj nedostatočnou starostlivosťou o deti môže dôjsť k závažnému poškodeniu zdravia dieťaťa. Dostatok, pestrosť a dostupnosť sociálnych služieb a poradenstva pre rodiny v kríze avkrízových životných situáciách môžu naštartovať rodinu k riešeniu nepriaznivej situácie. Predmetné služby sú tiež určené na riešenie problémov, ktoré vznikajú u osôb zotrvávajúcich v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby.

Dôležitým nástrojom pomoci je psychologické poradenstvo, terapia, vedenie rodiny pri riešení rodinných kríz formou efektívnej terénnej sociálnej práce v ohrozených rodinách, podpora nízkoprahových denných centier pre deti a rodiny. **Na území NSK v registri poskytovateľov sociálnych služieb k 1.1.2015 úplne absentuje aj služba včasnej intervencie.**

Ďalším vhodným riešením je investovať do materiálneho technického vybavenia zariadení vrátane motorových vozidiel **pri zriaďovaní zázemia pre terénne služby a výkonu opatrení SPOaSK** v prirodzenom, rodinnom, náhradnom rodinnom prostredí a otvorenom prostredí, ako aj zriaďovanie podporných služieb: odľahčovacia služba, denné centrá, jedálne, práčovne, strediská osobnej hygieny a pod.

Výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa vykonáva v zariadeniach, ktoré zriadil určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, obec, vyšší územný celok alebo akreditovaný subjekt. Sú to: detský domov, detský domov pre maloletých bez sprievodu, krízové stredisko, resocializačné stredisko pre drogovú závislosť a inak závislých. Od 1.1.2009 sa detský domov zriaďuje ako domov detí alebo centrum detí. V domove detí sa vykonávajú rozhodnutia súdu v profesionálnej rodine a skupinách výlučne zriadených v samostatných rodinných domoch alebo v samostatných bytoch, ktoré sa nachádzajú v obytných domoch. Centrum detí vytvára podmienky najmä pre dieťa, ktoré vyžaduje starostlivosť v samostatnej diagnostickej skupine alebo v špecializovanej samostatnej skupine. V objekte, ktorý nie je samostatným rodinným domom alebo bytom, môžu byť

zriadené skupiny pre najviac 40 detí. V krízovom stredisku sa vykonávajú opatrenia, ak sa dieťa, rodina alebo plnoletá fyzická osoba nachádza v krízovej životnej situácii a resocializačné stredisko podľa tohto zákona sa zriaďuje na aktivizovanie vnútorných schopností detí a plnoletých fyzických osôb na prekonanie psychických dôsledkov, fyzických dôsledkov a sociálnych dôsledkov drogových závislostí alebo iných závislostí a na zapojenie sa do života v prirodzenom prostredí.

Na území Nitrianskeho kraja je v súčasnosti v zriaďovateľskej pôsobnosti Ústredia PSVR (štátne) **8 detských domovov** – 3 v okrese Komárno, 3 v okrese Nitra a po jednom v okrese Nové Zámky a Topoľčany a **2 neštátne detské domovy** – v krajskom meste Nitre a v Močenku (okres Šaľa) s celkovou kapacitou 553 detí. Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zabezpečujú aj **2 krízové strediská** s kapacitou 47 miest. V regióne NUTS 3 pôsobia **4 resocializačné strediská** zriadené akreditovanými subjektmi s kapacitou 119 miest.

Počet detských domovov, ich kapacita, obsadenosť a umiestňovanie v priebehu rokov 2011 – 2013:

	2011	2012	2013
Počet DeD štátne/neštátne	8/2	8/2	8/2
Kapacita štátne/neštátne	491/62	491/60	491/60
Počet detí v DeD štátne/neštátne	465/56	457/60	483/62
Rok	Počet umiestnených detí		Počet ukončení starostlivosti
2011	171		156
2012	146		147
2013	173		156

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR)

Vzhľadom na vývoj potreby umiestňovania (najmä veľkých súrodeneckých skupín, detí s postihnutím, detí z rodín s nedostatočnými rodičovskými zručnosťami) neuvažuje sa o znižovaní kapacity v DeD v Nitrianskom samosprávnom kraji.

V súlade so stratégiou deinštitucionalizácie a koncepcie zabezpečovania výkonu súdnych rozhodnutí v detských domovoch na roky 2012-2015 s výhľadom do roku 2020 sa v území Nitrianskeho kraja a mesta Nitrapredpokladá **podpora projektov transformácie a deinštitucionalizácie zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** v nasledovných zariadeniach: DeD Nitra, DeD Žitavce, DeD Dedina mládeže, DeD Komárno.

Z hľadiska vybavenosti jednotlivých okresov na úrovni NUTS 3 Nitrianskeho kraja sú rozdiely, ktoré sú objektívne podmienené napr. vekovou, kvalifikačnou, profesijnou a sociálnou štruktúrou obyvateľstva, počtom obyvateľov, hospodárskym rastom, štruktúrou osídlení a veľkosťou obcí, mierou realizácie tradičných funkcií rodiny v starostlivosti o seniorov a najrôznejšími sociologickými zmenami prebiehajúcimi v spoločnosti, hlavne rozpadu viacgeneračného spolužitia rodín. **Z prehľadu existujúceho stavu poskytovateľov sociálnych služieb v závislosti od počtu obyvateľov v jednotlivých okresoch Nitrianskeho kraja vyplýva, že nedostatok zariadení sociálnych služieb je v okresoch Nitra, Zlaté Moravce a Šaľa.**

(Vid' mapa: Poskytovatelia sociálnych služieb <http://web.unsk.sk:8080/showdoc.do?docid=4422>).

V Nitrianskom samosprávnom kraji sú výrazné zmeny v demografickom vývoji, ktoré sú odrazom ekonomickej a sociálnej situácie kraja. Prejavuje sa dlhodobé spomaľovanie reprodukcie obyvateľstva

a znižovanie prirodzeného prírastku obyvateľstva. Pokračuje proces starnutia obyvateľstva. **Priemerný vek** obyvateľov kraja, ako uvádza „**Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v regióne Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2012 – 2017**“ bol **40,10 rokov** a **index starnutia podľa metodiky EÚ dosiahol hodnotu 172,40**. Najvyšší priemerný vek je dosahovaný v okresoch Nové Zámky, Komárno, Zlaté Moravce a Levice.

http://web.unsk.sk:8080/files/oblasti/soc_pomoc/koncepcia_rozvoja_soc_sluzieb_2012_2017/koncepcia_rozvoja_socialnych_sluzieb_v_nsk-2012_2017.pdf

Nitriansky kraj je prevažne vidiecky región SR (46,8 % mestského obyvateľstva), kde sa výrazne prejavuje **starnutie populácie a pokles detskej zložky obyvateľstva** („Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky“ schválená uznesením vlády SR č. 296/2010 z 12.5.2010). Túto skutočnosť potvrdzuje aj prepočet súboru vybraných demografických ukazovateľov ako napríklad ekonomickej závislosti obyvateľov a prirodzenej obmeny obyvateľstva v okresoch **Zlaté Moravce, Komárno, Nové Zámky a Levice, kde je potrebné sústrediť sa najmä na služby poskytované obyvateľstvu vo vekovej skupine nad 65+**. Ide o okresy s regresívnym typom populácie a horšími hodnotami indexu vitality ako je krajský priemer v roku 2011. (Zdroj: Štúdiá pre hodnotenie a monitorovanie ÚPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+, Aurex, 2015).

V Nitrianskom kraji je 9 788 opatrovaných fyzických osôb, čo predstavuje 1,42% z celkového počtu obyvateľov v kraji. Vysoký podiel opatrovaných na počet obyvateľov okresu je najmä v okrese **Levice** (počet 2341 opatrovaných predstavuje 2% obyvateľov okresu a zároveň 23,9% z celkového počtu opatrovaných v kraji), **Komárno** (počet 1883 opatrovaných je 1,81% z celkového počtu obyvateľov okresu), **Topoľčany** (1206 opatrovaných je 1,68% z obyvateľov okresu), **Zlaté Moravce** (685 opatrovaných je 1,66% z počtu obyvateľov okresu), **Nitra** (1849 opatrovaných predstavuje 1,16% z počtu obyvateľov okresu), **Nové Zámky** (1437 opatrovaných je 1% z počtu obyvateľov okresu), najnižší podiel opatrovaných osôb je v okrese **Šaľa** (387 opatrovaných je 0,73% u počtu obyvateľov okresu). **Počet poberateľov príspevku na opatrovanie v kraji je 9 470.**

V okresoch Nitra, Nové Zámky, Komárno a Topoľčany je potrebné zamerať pozornosť aj na služby na podporu zosúladenia rodinného a pracovného života (služby starostlivosti o dieťa do troch rokov). **Nedostatkovou službou na celom území Nitrianskeho kraja je služba včasnej intervencie, ktorú navrhujeme realizovať ako terénnu formu sociálnej služby aj prostredníctvom nového modelu centier integrovanej zdravotnej starostlivosti,** ktoré sa majú vytvárať pod gesciou Ministerstva zdravotníctva SR po doriešení súčinnosti všetkých subjektov vstupujúcich do procesu ich tvorby. V centrách IZS na území NSK v rokoch 2015-2020 (tam, kde bude záujem lekárov primárneho kontaktu o účasť na danom projekte) sa bude určovať - aj na základe vyššie uvedených štatistík - návrh sociálnych služieb a odborných činností poskytovaných z daného centra integrovanej zdravotnej starostlivosti.

Z analýzy existujúceho stavu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately taktiež vyplýva potreba podpory existujúcich zariadení na komunitnej úrovni, transformácie a deinštitucionalizácie zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za účelom podpory zvýšenia kvality a vytvorenie špecializovaného krízového strediska pre týrané, sexuálne zneužívané deti formou profesionálnych rodín a vybudovanie špecializovaného poradenstva-koordinačného centra pre deti, u ktorých je závažné podozrenie na týranie, sexuálne zneužívanie a zanedbávanie (aj prostredníctvom centier integrovanej zdravotnej starostlivosti).

Pri prechode poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenie výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú bude **nevyhnutná realizácia**

„mäkkých“ opatrení prostredníctvom OP Ľudské zdroje ako predpokladu komplementárneho zabezpečenia integrovaného charakteru a komplexných riešení plánovaných opatrení financovaných z IROP v rámci RIÚS. Predpoklad viaczdrojového financovania v rámci sociálnych služieb na komunitnej úrovni je zadefinovaný aj v rámci národných priorít rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020.

2.1.2 Analýza sociálnych služieb v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Mestské funkčné oblasti sú charakteristické rôznou demografickou situáciou v rôznych mestských častiach a obciach a tým aj rozdielnymi požiadavkami na poskytovanie sociálnych služieb.

Vo funkčnom území mesta Nitra pôsobilo v roku 2014:

- 5 verejných poskytovateľov sociálnych služieb;
- 11 neverejných poskytovateľov registrovaných NSK;
- 5 mimovládnych organizácií, ktoré vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately v zmysle zákona č. 305/2005 Z.z.;
- 14 mimovládnych organizácií pôsobiach v sociálnej oblasti.

V rámci obcí spadajúcich do mestského funkčného územia poskytujú opatrovateľskú službu dve obce - Ivanka pri Nitre a Zbehy.

Terénne sociálne služby

Terénne sociálne služby zabezpečovalo mesto Nitra prostredníctvom opatrovateľskej služby, služby monitorovania a signalizácie potreby pomoci, prepravnej služby, požičiavania pomôcok a jedálne.

V rámci terénnych sociálnych služieb bol za posledné tri roky zaznamenaný klesajúci trend požiadaviek na **opatrovateľskú službu**. Počet žiadostí o posúdenie odkázanosti na opatrovateľskú službu v rokoch 2011 až 2013 klesal zo 142 žiadostí v roku 2011, 126 žiadostí v roku 2012 na 115 žiadostí v roku 2013. Mesto Nitra prostredníctvom príspevkovej organizácie Správa zariadení sociálnych služieb v roku 2013 poskytlo takmer 60 000 hodín opatrovateľskej služby 245 opatrovaným.

Mesto Nitra poskytovalo do konca roka 2013 okrem opatrovateľskej služby aj sociálnu službu **monitorovania a signalizácie potreby pomoci** prostredníctvom príspevkovej organizácie Správa zariadení sociálnych služieb ako Centrum tiesňového volania. V roku 2014 prevzal túto službu neverejný poskytovateľ Asociácia samaritánov SR a v priebehu roku 2014 zaznamenalo mesto Nitra nárast počtu klientov.

Mesto Nitra poskytuje sociálnu službu v jedálni prostredníctvom príspevkovej organizácie Správa zariadení sociálnych služieb, Baničova ul. 12, Nitra. Sociálna služba v jedálni je na území Mesta Nitry realizovaná v nasledovných zariadeniach:

- Jedáleň - Centrum pre seniorov, Baničova 12, Nitra
- Jedáleň – Denné centrum Olympia, Tr. A. Hlinku 57 Nitra
- Jedáleň – Bytový dom Senior, Krčméryho 2C, Nitra

Jedáleň zároveň poskytuje stravovanie aj prostredníctvom donášky stravy do domácnosti fyzickej osoby. V roku 2015 je aktuálny počet stravníkov takmer 1 100 obyvateľov.

Prehľad o počtoch žiadateľov o poskytovanie sociálnej služby v jedálni.

Rok	2011	2012	2013
Počet žiadateľov o poskytovanie sociálnej služby v jedálni	254	282	304
Počet osôb využívajúcich sociálnu službu v jedálni	540	688	842
Z toho			
• formou donášky	328	370	445
• v jedálni	212	318	397
Príspevok mesta na stravovanie	39 576 €	37 070 €	33 971 €

Mesto Nitra poskytuje **prepravnú službu** ako sociálnu službu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím odkázanej na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom alebo fyzickej osobe s nepriaznivým zdravotným stavom s obmedzenou schopnosťou pohybu. Prevádzku prepravnej služby zabezpečujú autá upravené pre potreby osôb so zdravotným postihnutím. V roku 2013 sa poskytovala prepravná služba 2 vodičmi na 2 vozidlách v celkovom počte najazdených 14 786 km, čo je oproti roku 2012 nárast z 14 159 km a oproti roku 2011 nárast z 12 632 km.

Mesto Nitra poskytuje aj službu zameranú na **požičiavanie pomôcok**. V roku 2013 bolo uzatvorených 10 zmlúv o výpožičke pomôcok.

Ambulantné sociálne služby

Ambulantné sociálne služby sa v meste Nitra poskytovali v roku 2014 prostredníctvom denných stacionárov, denných centier a iných zariadení.

V meste Nitra sa nachádza

- **denný stacionár pre seniorov** – kapacita 15 prijímateľov sociálnych služieb (ďalej len PSS), v roku 2013 bola služba poskytnutá 16 PSS, priemerný vek PSS bol 70,81 rokov,
- **denný stacionár pre autistov** - kapacita 15 PSS, v roku 2013 bola služba poskytnutá 12 PSS, priemerný vek PSS bol 24 rokov,
- **denný stacionár pre osoby so zdravotným postihnutím**, v roku 2013 bola služba poskytnutá 37 PSS, priemerný vek PSS bol 28 rokov.

Mesto Nitra má **5 denných centier** – stav v počte PSS v roku 2013 bol nasledovný: DC Chrenová (272); DC Baničova (123); DC Staré mesto (0); DC Čermáň (87); DC Dolné Krškany (142).

Pobytové sociálne služby

Pobytové sociálne služby v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra sú sústredené najmä priamo v meste Nitra predovšetkým ako nocľahárne.

Zariadenie pre seniorov ZOBOR, Jánskeho 7, Nitra (109 lôžok); **Zariadenie opatrovateľskej služby**, Jánskeho 7, (50 lôžok); **Útulok, Nocľaháreň**, Štúrova 55 (83 lôžok); **Dom charity sv. Rafaela – nízkoprahové denné centrum a nocľaháreň**, Štúrova 57, Nitra; kapacita nocľaháreň (24 lôžok); **Zariadenie núdzového bývania**, Krčméryho 22, (od 1.1.2015 útulok pre jednotlivcov s deťmi); kapacita nocľaháreň: 35 lôžok (13 izieb).

Špecifické formy sociálneho bývania nad rámec zákona o sociálnych službách predstavujú:

Bytový dom Senior, Krčméryho 2/C, kapacita: 53 b. j. (12 jednoizbových b. j., 3 bezbariérové byty a 38 garsoniek), v súčasnosti plne obsadený. Cieľová skupina: seniori, alebo osoby so zdravotným postihnutím nad 50 rokov veku.

Domy opatrovateľskej služby (DOS) : – (domy z 50. rokov, stavebne zastaralé, v pamiatkovej zóne) v lokalitách mesta Nitra - ul. J. Kráľa 2, Bernolákova 16, Misionárska 1-13.

Kapacita jednotlivých DOS:

DOS 1 ul. J. Kráľa 2 (103 b. j., z toho 3 b. j. na prevádzku, garsónky,dvojgarsónky);DOS3 Bernolákova16 (24 b. j. 1 izbové b. j.); DOS 4 Misionárska 1-13, (27 b. j. a 1 b. j. na prevádzku, 1 izbové b. j.)

Bytové domy nižšieho štandardu, Orechov Dvor

Mesto Nitra v roku 2004 v tejto lokalite postavilo 4 bytové domy (36 bytových jednotiek) s cieľom vyriešiť pretrvávajúci problém sociálne znevýhodnených obyvateľov mesta Nitra. Vybudovaním komplexu bytových domov nižšieho štandardu bol spôsob, akým mesto Nitra aspoň čiastočne zamedzilo vystaňovaniu sociálne znevýhodnených obyvateľov mesta na ulicu z dôvodu dlhodobého neplatenia nájomného. K ďalšiemu rozšíreniu výstavby pristúpilo mesto Nitra v roku 2009, kedy v lokalite Orechov Dvor pribudlo ďalších 25 bytových jednotiek. V tejto lokalite vykonáva mesto Nitra aj **terénnu sociálnu prácu** (lokalita Orechov Dvor a Dražovce). Mesto Nitra spolupracuje od 01.03.2012 s Fondom sociálneho rozvoja na realizácii Národného projektu „Terénna sociálna práca v obciach“. Terénnu sociálnu prácu v lokalitách Orechov Dvor a Dražovce vykonáva 1 terénny sociálny pracovník a 2 asistenti terénneho sociálneho pracovníka priamo v prirodzenom rodinnom (v byte, v komunite) a otvorenom prostredí klienta.

Nájomné byty, Dvorčanská ul. 63, s kapacitou: 48 garsóniek, 16 dvojgarsóniek, 36 jednoizbových bytov, 1 dvojizbový byt, 5 trojizbových bytov.

Nájomný bytový dom Olympia, s kapacitou 56 bytových jednotiek, z toho 7 2-izbových a 49 1-izbových. Mesto Nitra zabezpečuje aj potravinovú pomoc prostredníctvom **Sociálnej výdajne potravín**.

Bezpečný ženský dom

Bezpečný ženský dom sa považuje za nový typ sociálneho zariadenia pre týrané ženy a deti, ktorý v Nitre ako jeden z prvých na Slovensku spĺňa minimálne európske štandardy pre zariadenia podobného typu. Realizátorom projektu je nezisková organizácia Slniečko, ktorá sa podieľa na riešení problematiky týraných žien a detí /obetí rodovo podmieneného násilia/ v Nitrianskom kraji a v jeho krajskom meste Nitra. Ide o zariadenie núdzového bývania pre matky s deťmi, ktoré boli obeťami, resp. svedkami domáceho násilia alebo boli obeťami násilného trestného činu, ktoré si takto môžu riešiť svoju krízovú situáciu, dostať sa do bezpečia. V bezpečnom dome sa poskytuje ubytovanie na určitý čas, pre klientov je zabezpečené utajenie miesta ubytovania a anonymita. V Bezpečnom ženskom dome v Nitre je vytvorených 6 rodinných miest pre približne 15 až 17 klientov. Odbornú pomoc a podporu poskytuje 7 zamestnancov v oblasti krízovej intervencie, psychológie, sociálneho a špeciálneho sociálneho poradenstva, právneho poradenstva, psychoterapie, podpornej terapie – arteterapie, ergoterapie, muzikoterapie a filiálnej a hrovej terapie pre matky a deti. Projekt je do 30.4.2016 financovaný predovšetkým prostredníctvom grantu Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu. Po ukončení plného financovania z grantu Nórskeho kráľovstva bude financovanie realizované prostredníctvom Nitrianskeho samosprávneho kraja.

V mestskej funkčnej oblasti pôsobí aj Krízové stredisko pre deti a Krízové stredisko pre matky s deťmi :

- **Centrum poradenstva, advokácie a prevencie**, ktoré začalo svoju činnosť v roku 2002 a špecializuje sa na prácu s obeťami domáceho násillia predovšetkým formou krízovej intervencie. Klientom poskytuje opatrenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, sociálne poradenstvo, sociálnu prevenciu, špeciálne sociálne, špeciálno-pedagogické, psychologické, právne poradenstvo, krízovú intervenciu a terapiu
- **Intervenčné centrum Slniečko**, komplexné špecializované centrum zamerané na ochranu detí ohrozené sy CAN a na pomoc rodinám v kríze. Poskytuje bezplatné sociálne, psychologické a právne poradenstvo, multidisciplinárne poradenstvo a diagnostiku sy CAN, podporné terapie (arteterapia, egroterapia, muzikoterapia), terénnu sociálnu prácu, sanáciu rodín.

Zoznam poskytovateľov sociálnych služieb pôsobiacich na úrovni mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra je uvedený v Prílohe V.1.2, prehľad č. 1.

Pre najbližšie obdobie sa podpora v analyzovanej oblasti sociálnych služieb v Nitrianskom kraji a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra bude orientovať na realizáciu krokov v súlade s Národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020, so strategickými cieľmi a opatreniami Koncepcie rozvoja sociálnych služieb v regióne NSK na roky 2012 – 2017, Komunitného plánu sociálnych služieb v meste Nitra 2013 – 2018, ale aj programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí v Nitrianskom kraji a vo funkčnom území mesta Nitra, ktoré taktiež zabezpečujú úlohy v sociálnych službách v zmysle zákona, pričom nevyhnutný bude spoločný postup obcí, zdieľanie a sieťovanie sociálnych služieb. Vecné a územné rozloženie potreby podpory na úrovni jednotlivých okresov je uvedené v texte v rámci analyzovanej oblasti.

Zvolenou ÚIJ pre budúcu podporu zo zdrojov IROP je LAU 2 a NUTS 3 v rámci jednotlivých funkčných území RIÚS a UMR definovaných v úvode kapitoly III. Strategická časť a zakreslených v Prílohe č. V.2.2 a Prílohe č. V.2.3. **Intervencie vo zvolených ÚIJ budú zamerané do oblastí:**

- **deinštitucionalizácie vybraných zariadení sociálnych služieb**
- **deinštitucionalizácie vybraných zariadení výkonu SPOaSK**
- **podpory poskytovania služieb na komunitnej úrovni pre osoby so zdravotným postihnutím**
- **podpory poskytovania služieb na komunitnej úrovni pre seniorov**
- **podpory poskytovania služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni**
- **podpory poskytovania preventívnych služieb a vykonávania opatrení SPOaSK na komunitnej úrovni**
- **podpory služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni**

V záujme zvýšenia miery spolupráce poskytovateľov a organizácií v oblasti sociálnych služieb sa budú využívať aj zdroje ESF v oblasti formálneho a neformálneho vzdelávania, na sieťovanie sociálnych služieb, zapájanie dobrovoľníkov a prehĺbenie spolupráce poskytovateľov sociálnych služieb s odborným zázemím akademickej obce, predovšetkým z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. V procese transformácie a deinštitucionalizácie existujúcich veľkokapacitných zariadení sa očakáva prepojenie a nadviazanie na aktivity národného projektu „Podpora procesu deinštitucionalizácie a transformácie systému sociálnych služieb“ financovaného z prostriedkov ESF v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia 2007 – 2013. Podpora predchodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť vzdelávaním a informovaním odbornej a laickej verejnosti bude predmetom aj budúcich projektových zámerov žiadateľov uchádzajúcich sa o finančné prostriedky ESF v OP Ľudské zdroje, Prioritná os 4, Špecifický cieľ 4.2.1.

2.2 Dostupnosť zdravotnej starostlivosti v územnej investičnej jednotke NUTS 3 Nitriansky kraj a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

2.2.1 Dostupnosť zdravotnej starostlivosti na území Nitrianskeho kraja

Systém zdravotnej starostlivosti a jej dostupnosť významne ovplyvňuje zdravotný stav obyvateľstva. Právo na prístup k zdravotníckym službám je podľa Európskej charty práv pacientov jedným zo základných práv: „Každý jednotlivec má právo na prístup k takým zdravotníckym službám, aké si vyžaduje jeho zdravie. Zdravotnícke služby musia zaručovať rovnaký prístup každému, bez diskriminácie na základe finančných možností, miesta bydliska, druhu choroby alebo doby prístupu k zdravotníckej starostlivosti. “Zdravotná starostlivosť na úrovni kraja sa poskytuje ako **všeobecná ambulantná, ústavná zdravotná starostlivosť, záchranná zdravotná služba a lekárenská starostlivosť**. Priority zlepšenia efektivity zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike definuje **Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030**, schválený vládou SR dňa 18. decembra 2013.

Zdravotnícka infraštruktúra v Nitrianskom kraji je tvorená sieťou zdravotníckych zariadení prevádzkovaných verejnými i neverejnými poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti. Poskytovanie zdravotnej starostlivosti sa realizuje v bývalých poliklinikách a zdravotníckych zariadeniach, ktoré sú často energeticky neefektívne, technicky zastarané a nespĺňajú nároky na poskytovanie kvalitných moderných služieb.

Z hľadiska dostupnosti zdravotnej starostlivosti je **dôležitým ukazovateľom počet lekárov poskytujúcich všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť**. V Nitrianskom kraji poskytuje **419 poskytovateľov všeobecnú ambulantnú starostlivosť** (december 2013). Z tohto počtu je **276 všeobecných lekárov pre dospelých (65,87%) a 143 všeobecných lekárov pre deti a dorast (34,13%)**. Zoznam poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v jednotlivých okresoch Nitrianskeho kraja je uvedený na stránke <http://web.unsk.sk:8080/showdoc.do?docid=1313>.

Počet úväzkov všeobecných lekárov pre dospelých v Nitrianskom kraji vrátane funkčnej mestskej oblasti mesta Nitra je **268,27** a pracujú v **182 kontaktných miestach**, počet úväzkov pediaterov je **138,6** v **78 kontaktných miestach**.

Nitriansky samosprávny kraj k 31.12.2013 vydal 8 749 rozhodnutí na prevádzkovanie zdravotníckych zariadení. V uvedenom počte sú započítané vydania nových povolení na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia ako aj zmeny v rozhodnutiach. V zmysle štatistických údajov sa na **území Nitrianskeho samosprávneho kraja** nachádza:

- **276 ambulancií všeobecných lekárov pre dospelých,**
- **143 ambulancií všeobecných lekárov pre deti a dorast,**
- **251 ambulancií stomatologických.**

Detailnejšie informácie o ambulanciách podľa okresov a počte lekárskeho miest sú uvedené v Prílohe V.1.3, v tabuľkách č. 1-3. Lokalizácia všeobecných lekárov v území Nitrianskeho kraja je znázornená v Prílohe V.1.3, mapa č. 1.

Nepriaznivá veková situácia lekárov primárneho kontaktu (všeobecný lekár pre dospelých a všeobecný lekár pre deti a dorast) bude čoraz viac limitujúcim faktorom dostupnosti k primárnej zdravotnej starostlivosti. Medián veku všeobecných lekárov pre dospelých v Nitrianskom kraji k 1.1.2014 je blízko veku 58 rokov. Lepšia situácia je u pediaterov, kde medián je vo veku 53 rokov. (Zdroj: MZ SR)

Rozdiely v počte lekárskejších miest („LM“) všeobecných lekárov pre dospelých na 10 000 obyvateľov v rámci okresov nie sú výrazné, čo sa premieta aj do dostupnosti ambulantne poskytovanej zdravotnej starostlivosti. **Najmenej LM na 10 000 obyvateľov 18 a viacročných je v okrese Zlaté Moravce a Komárno, najviac v okrese Nové Zámky a Topoľčany.** V prípade lekárov pre deti a dorast je najhoršia situácia v okrese Zlaté Moravce a najlepšia v okrese Nové Zámky. Okres Zlaté Moravce zaostáva aj v počte stomatologických ambulancií, najlepšie vybaveným okresom z pohľadu stomatologických ambulancií je okres Topoľčany. **Z komplexného hodnotenia poskytovania primárnej zdravotnej starostlivosti vychádza okres Zlaté Moravce ako okres s najnižším počtom ambulancií vo vzťahu k počtu obyvateľov a okres Topoľčany ako okres s najvyšším počtom ambulancií vo vzťahu k počtu obyvateľov.**

Poskytovatelia ústavnej zdravotnej starostlivosti sú v rámci Nitrianskeho kraja rozmiestnení najmä v sídlach s vyšším počtom obyvateľov. Predmetné zdravotnícke zariadenia poskytujú svoje služby v rámci spádovej oblasti s prihliadnutím na garanciu slobodnej voľby poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. **Akútnu ústavnú zdravotnú starostlivosť poskytuje 7 nemocníc.** V zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva SR je Fakultná nemocnica v Nitre a Fakultná nemocnica v Nových Zámkoch; v zriaďovateľskej pôsobnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja sú 2 nemocnice (ide o jednu n.o. - Nemocnice s poliklinikami n.o. – prevádzka Topoľčany, prevádzka Levice); v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta sú 2 nemocnice (Mestská nemocnica prof. MUDr. Rudolfa Korca, DrSc. Zlaté Moravce; nemocnica Hospitale, s.r.o., Šahy); v súkromnom vlastníctve je 1 nemocnica (FORLIFE n.o., Komárno). Ústavnú zdravotnú starostlivosť pre obyvateľov Nitrianskeho kraja dopĺňajú psychiatrické nemocnice (2), špecializované nemocnice (2), dializačné strediská (9) a hospice (2) – vid' Príloha V.1.3, prehľad č. 1). Z hľadiska dostupnosti k akútnej ústavnej zdravotnej starostlivosti sú najnižšie (najlepšie) hodnoty práve v mestách s nemocnicou. Najhoršími hodnotami dostupnosti sa v súčasnosti vyznačujú územie východnej časti okresu Nové Zámky v okolí mesta Štúrovo a v južnej časti okresu Levice - Príloha V.1.3, mapa č. 2. (Zdroj: Štúdiá pre hodnotenie a monitorovanie ÚPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+, Aurex, 2015.)

Domáca ošetrovateľská starostlivosť zahŕňa všetky činnosti a služby poskytované sestrou na vysoko odbornej a profesionálnej úrovni klientom v ich prirodzenom domácom prostredí. Agentúry domácej ošetrovateľskej starostlivosti fungujú od roku 1995 ako neštátne zariadenia v systéme zdravotnej starostlivosti, sú súčasťou mimonemocničnej zdravotnej starostlivosti. V Nitrianskom samosprávnom kraji je **27 agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti.** (Príloha V.1.3, tab. č. 4). V prepočte k počtu obyvateľov je výrazne **najnižší počet agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti v okrese Nové Zámky,** kde je 14,8%-né zastúpenie ADOS na 20,82% obyvateľov kraja žijúcich v okrese Nové Zámky. **Mierne podhodnotený je aj počet ADOS v okrese Nitra – 22,2% zastúpenie ADOS na 23,3% obyvateľov kraja na území okresu Nitra.** V okrese Levice je naopak vyššie percento zastúpenia ADOS (22,2%) na podiel obyvateľov kraja (16,59%), čo je spôsobené aj skutočnosťou, že okres Levice patrí k intenzívnejšie starnúcim regiónom Slovenskej republiky a z dôvodu nepriaznivej demografickej situácie je výrazný dopyt ošetrovateľských služieb.

Pri sledovaní **dostupnosti k lekární** sa výrazne prejavil narastajúci počet lekární v Nitrianskom kraji. V roku 1999 pôsobilo v rámci kraja 63 lekární, v roku 2014 vyvíjalo činnosť 106 lekární (Príloha V.1.3, tab. č.5). Najnižšie hodnoty dostupnosti k lekární majú obce, v ktorých sa lekáreň nachádza – narástol počet obcí vybavených touto službou. Najväčší pokles zaznamenali okresy Nitra a Nové Zámky (pokles dostupnosti takmer o 2 minúty). V súčasnosti najnižšie hodnoty dosahuje okres Šaľa – pod 3 minúty. **Najvyššími hodnotami pri sledovaní dostupnosti k lekární sa vyznačuje okres Zlaté Moravce (5,5 minúty).** Priemerná hodnota dostupnosti k lekární v Nitrianskom kraji činí asi 4,3 minúty (Zdroj: Štúdiá pre hodnotenie a monitorovanie UPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+, Aurex, 2015).

Zoznam verejných lekární a pobočiek verejných lekární v jednotlivých okresoch Nitrianskeho kraja uvádza stránka <http://web.unsk.sk:8080/showdoc.do?docid=12368>.

V Nitrianskom samosprávnom kraji je 26 organizátorov **lekárskej služby prvej pomoci** (LSPP). Z nich je 6 organizátorov stomatologickej zdravotnej starostlivosti, 11 organizátorov LSPP pre dospelých a 9 organizátorov LSPP pre deti. Rozpis služieb navrhuje organizátor LSPP a je schvaľovaný každý mesiac lekárom Nitrianskeho samosprávneho kraja v zmysle §7 ods.6 zákona 576/2004. Rozpis služieb LSPP je pravidelne zverejňovaný na webovej stránke NSK v súlade s citovaným zákonom. Informácia o prevádzkovateľoch LSPP pre dospelých, deti a dorast a stomatologická LSPP v Nitrianskom kraji je uvedená na stránke <http://web.unsk.sk:8080/showdoc.do?docid=4895>.

Podiel zamestnancov v sociálnych službách a v zdravotníctve tvorí 9,6% a počas posledných troch rokov mal nerovnomerný vývoj, v najbližších rokoch sa očakáva nárast podielu zamestnancov najmä v sociálnych službách.

Zdravotný stav obyvateľstva úzko súvisí so socioekonomickým postavením obyvateľstva, demografickým vývojom a vybavenosťou územia infraštruktúrou. Vplyv má viac ukazovateľov, ktoré majú environmentálny, sociálny, ekonomický a inštitucionálny rozmer. Zložky životného prostredia (voda, ovzdušie, pôda, biodiverzita), hlavné environmentálne problémy (napr. klimatické zmeny, ohrozenie ozónovej vrstvy zeme), rizikové faktory v životnom prostredí (fyzikálne, chemické, odpady, havárie a živelné pohromy), ale aj materiálne znevýhodnenie, neistota, úzkosť, nedostatok sociálnej integrácie, stres, nedostatočná alebo nevhodná výživa, chudoba, nezamestnanosť, závislosti, vplyv dopravy na znečistenie životného prostredia, spôsob života apod. majú rôznu intezitu dopadu na zdravie.

Socioekonomické postavenie obyvateľov Nitrianskeho kraja vyjadruje najmä miera nezamestnanosti, príjmy a výdavky domácnosti (s dôrazom zdravotníctvo), priemerná mesačná hrubá nominálna mzda. Priemerná domácnosť v Nitrianskom kraji vynaložila na zdravotníctvo 3,2% z priemerného príjmu domácnosti, čo predstavovalo sumu 9,96 EUR (rovnako ako na alkoholické nápoje či nábytok a vybavenie domácnosti). Priemerný počet zárobkovo činných osôb - **nemocensky poistených osôb** v roku 2013 predstavoval 45,11% z celkového počtu osôb v kraji. Najvyšší podiel zárobkovo činných osôb z počtu obyvateľov bol v okresoch Šaľa (49,16%), Nitra (48,67%), Topoľčany (48,38%); najnižší podiel bol v okrese Nové Zámky (41,90%), Levice (42,26%), Komárno (43,36%), Zlaté Moravce (43,83%) - Príloha V.1.3, tabuľka č. 7. Oproti roku 2012 poklesla priemerná doba trvania pracovnej neschopnosti z dôvodu choroby na priemerne 41 dní (o 4 dni), kleslo aj priemerné percento pracovnej neschopnosti na 2,92% (medziročne o 0,53%). **Výdavky na zdravotnú starostlivosť** ako úhrady zdravotných poisťovní za obyvateľov Nitrianskeho kraja v rokoch 2009 – 2013 prezentuje Príloha V.1.3, tabuľka č. 8.

Z hľadiska zdravotného stavu obyvateľstva v Nitrianskom kraji sú najrozšírenejším chronickým ochorením u oboch pohlaví **choroby obehovej sústavy**. Dlhodobo im patrí dominantná pozícia v príčinách hospitalizácie v posteľových zdravotníckych zariadeniach, ako aj v podiele úmrtí zo všetkých príčin smrti tak u mužov, ale i žien, na ktoré v roku 2012 zomrelo až 52,8 % obyvateľov (45,6 % mužov a 60,4 % žien). Nitriansky kraj dominuje aj v rámci SR v štatistike úmrtnosti na choroby obehovej sústavy. V regionálnom definovaní sa miera úmrtnosti na choroby obehovej sústavy na 100 tis. obyvateľov v rokoch 1997 – 2007 prejavovala najmä v najchudobnejších oblastiach SR, v Nitrianskom kraji najmä okresy Zlaté Moravce, Levice, Nové Zámky a Komárno. (Zdroj: Zdravotný stav obyvateľstva, K. Vilinová, UKF v Nitre, 2012). Z chorôb obehovej sústavy to boli najmä ostatné ischemické choroby srdca, cievne choroby mozgu a akútne infarkt myokardu.

Druhou najčastejšou príčinou úmrtnosti v posledných desaťročiach na Slovensku sú **nádory**. V Nitrianskom kraji sa stali príčinou smrti 1 830 ľudí, čo predstavuje 23,8 % z celkovej úmrtnosti (26,4 % mužov a 21,1 % žien). Podobne ako u chorôb obehovej sústavy aj pri nádoroch mal Nitriansky kraj najhoršie postavenie medzi kraji, kde spolu s Trnavským, Bratislavským a Banskobystrickým krajom dosahoval nadpriemerné hodnoty úmrtnosti na túto chorobu. (Zdroj: Zdravotný stav obyvateľstva, K. Viliňová, UKF v Nitre, 2012). U mužov prevažovali zhubné nádory priedušnice, priedušiek, pľúc a pery, ústnej dutiny a hltana. U žien boli najčastejšie úmrtia na zhubné nádory prsníka.

Tretím najpočetnejším ochorením obyvateľov v kraji je **diabetes mellitus** (cukrovka). **Nitriansky kraj vykazuje najvyšší výskyt cukrovky u svojich obyvateľov**. Sledovaných je 51 939 osôb, čo predstavuje 7,6% obyvateľov kraja.

Indikátorom zdravotného stavu je **stredná dĺžka života**, kde z hľadiska krajov v SR najlepšie postavenie má Bratislavský a Trenčiansky kraj. Dĺžku života ovplyvňuje veľa faktorov, napríklad stav ekonomiky, ekonomické postavenie, príjem, nezamestnanosť, dostupnosť zdravotnej starostlivosti – lepšia dostupnosť a kvalita zdravotníckych služieb v mestách, spôsob života a stravovania, kvalita životného prostredia, vzdelanosť a veľa ďalších faktorov. Nitriansky kraj je mierne pod celoslovenským priemerom, pričom aj v tejto otázke sa potvrdzuje, že nízke hodnoty strednej dĺžky života nadobúdali okresy nachádzajúce sa v južnej časti územia Slovenska (Zdroj: Zdravotný stav obyvateľstva, K. Viliňová, UKF v Nitre, 2012). Ide o okresy, ktoré indexom chudoby sa radia medzi najchudobnejšie - okresy Levice, Komárno, Nové Zámky. V okrese Levice je aj najvyšší podiel chudobných obcí (22,7%) v Nitrianskom kraji, čím sa tento okres dostal v poradí na 11. mieste zo 16 najchudobnejších okresov Slovenska. (Zdroj: Sociálne nerovnosti a chudoba na Slovensku: Regionálna analýza príjmov, miezd a chudoby, A. Michálek. In.: Sociálny kapitál, ľudský kapitál a chudoba v regiónoch Slovenska, Košice 2010). V intervale rokov 2012 – 2014 sa ženy v Nitrianskom kraji dožívajú vyššieho veku ako muži (ženy 79,56; muži 72,23).

http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=51

Podľa EU SILC 2013 bolo rizikom chudoby ohrozených 12,8 % obyvateľov Slovenska (približne 695 tisíc osôb). V porovnaní s predchádzajúcim rokom 2012 nastal mierny pokles - o 0,4 percentuálneho bodu (22 tisíc ľudí). Slovenská republika sa viac rokov zaraďuje medzi krajiny s výraznými hospodárskymi a sociálnymi rozdielmi medzi regiónmi. Súvisí to predovšetkým s nerovnomerným rozmiestnením priemyslu a chudobnejšie regióny zápasia s nedostatočne rozvinutou infraštruktúrou, nevyhovujúcou dopravnou sieťou, nižšou vzdelanosťou a menej sa rozvíjajúcim podnikateľským prostredím. Regionálne rozdiely medzi jednotlivými kraji môžeme sledovať aj v miere rizika chudoby po sociálnych transferoch. Práve Nitriansky kraj patrí k regiónom, kde po sociálnych transferoch je pomerne vysoká miera ohrozenia chudobou, ktorá je u 16,3% obyvateľov kraja. (Zdroj: EU SILC 2013 Indikátor chudoby a sociálneho vylúčenia, R. Vlačuha, Y. Kováčová, ŠÚ SR, Bratislava, 2014).

Nitriansky kraj vykazuje **dlhodobý a trvalý prirodzený úbytok obyvateľstva**. Zaznamenáva aj najvyššiu mieru úmrtnosti v rámci jednotlivých krajov Slovenska, nadpriemerné hodnoty po Nitrianskom kraji dosahuje ešte Banskobystrický a Trnavský kraj. **V kraji je citelná potreba zlepšenia starostlivosti o chronického pacienta a zabezpečenie komplexnej mutlidisciplinárnej starostlivosti o pacienta**. Degresívny demografický vývoj sa odráža aj vo vekovej štruktúre obyvateľstva s rastúcim podielom vyšších vekových kategórií a v indexe starnutia. V dôsledku nepriaznivého demografického vývoja v Nitrianskom kraji sa **predpokladá výrazný nárast dopytu po zdravotníckych službách najmä v starostlivosti o starších**. Starnutie obyvateľstva sa spája s negatívnymi javmi v zdravotnom stave, so zvýšenou potrebou starostlivosti o chronicky chorých, a tým aj s potrebou účinného manažmentu hlavne v primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti, s potrebou skoršej

diagnostiky chronických ochorení, prevenciou a rozvojom nových služieb a nových modelov starostlivosti o pacientov na miestnej (komunitnej) úrovni. Jednou z priorít Strategického rámca starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2020 je **implementácia integrovaného modelu starostlivosti o zdravie** pozostávajúca z piatich paralelne realizovaných opatrení. Ambíciou je vytvárať **centrá integrovanej zdravotnej starostlivosti** („CIZS“), ktoré poskytnú priestor pre prepájanie primárnej zdravotnej starostlivosti ako aj sociálnych služieb na komunitnej úrovni pre občanov daných lokalít. Sieť CIZS sa bude budovať prístupom zdola nahor vsúlade so schváleným Regionálnym Master plánom, aby sa vytvorili podmienky pre efektívny, dostupný a pružný systém zdravotnej starostlivosti na regionálnej úrovni v prepojení na komunitné poskytovanie sociálnych služieb. Vytvorí sa príležitosť pre lepšiu primárnu zdravotnú a sociálnu infraštruktúru, kde je taktiež vysoká miera fragmentácie poskytovateľov a nedostatočné sieťovanie medzi jednotlivými sociálnymi službami, ale aj sociálnymi službami a zdravotnou starostlivosťou. **Dostupnosť zdravotnej starostlivosti v Nitrianskom kraji bude vnímaná nielen ako fyzická blízkosť poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, ale ako garantovaný prístup ku konkrétnemu spektru zdravotnej starostlivosti so zreteľom na kvalitu a náklady celého systému, ako aj s lepším prístupom k integrovaným multidisciplinárnym službám zdravotnej a sociálnej starostlivosti a podpore verejného zdravia.**

Rozvojové a limitujúce faktory v oblasti zdravotnej a ambulantnej zdravotnej starostlivosti

Vysoká fragmentácia poskytovateľov primárnej ambulantnej starostlivosti, zvýšená prevalencia chronických ochorení a starnúca populácia vytvárajú jednoznačný tlak na vyššiu efektivitu poskytovania služieb primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti. Zároveň je absentujúce prepojenie sociálnej a zdravotnej infraštruktúry.

Ďalším limitujúcim faktorom je vysoký vek všeobecných lekárov, čo je spôsobené nedostatočnou motiváciou (odchod mladých lekárov do zahraničia) ako aj dlhé roky absentujúcou prípravou všeobecných lekárov. Tento fakt môže byť eliminovaný rezidentským programom, ktorý začal od októbra 2014. Kompetenčné obmedzenia všeobecných lekárov vytvárajú zbytočný tlak na špecializovanú ambulantnú starostlivosť. Je dôležité aby sa kompetencie všeobecných lekárov rozšírili a to najmä v oblasti liečby chronických ochorení (arteriálna hypertenzia, dyslipidémia, diabetes mellitus II, ischemická choroba srdca a iné ochorenia).

Z pohľadu pacienta je vytváranie Centier integrovanej zdravotnej starostlivosti (CIZS) posunom ku komplexnej primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti. Pacient dostane viac zdravotných ako aj sociálnych služieb na jednom mieste, t.j. zvýši a zefektívni sa jeho obslužnosť. CIZS nadväzujú na tradíciu zdravotných stredísk, ktorú pozná staršia generácia a posúvajú služby na novú, generačne a kvalitatívne vyššiu úroveň. Sieť CIZS na území NSK bude významným rozvojovým faktorom pre vyvážený územný rozvoj a zlepšenie kvality života obyvateľov Nitrianskeho samosprávneho kraja.

Definovanie územných investičných jednotiek (ÚIJ):

Pre ambulantnú zdravotnú starostlivosť bude investičná územná jednotka zadaná v Regionálnom master pláne, ktorý bude obsahovať súbor pravidiel a syntézu základných pohľadov na možnosti etablovania a optimalizáciu umiestnenia služieb CIZS za účelom implementácie konceptu integrovaného modelu starostlivosti o zdravie na území Nitrianskeho samosprávneho kraja.

2.2.2 Dostupnosť zdravotnej starostlivosti v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Zdravotnú starostlivosť v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra poskytujú poskytovatelia ambulantnej, ústavnej zdravotnej starostlivosti, záchrannej zdravotnej služby a lekárenskej starostlivosti.

Na území mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra pôsobí:

- **75 poskytovateľov všeobecnej ambulantnej starostlivosti, čo predstavuje 17,9% z počtu ambulancií v kraji** (z toho je 69 poskytovateľov v meste Nitra)
 - o zo 75 poskytovateľov je **46 všeobecných lekárov pre dospelých** a **29 všeobecných lekárov pre deti a dorast** (v meste Nitra je 43 všeobecných lekárov pre dospelých a 26 všeobecných lekárov pre deti a dorast)
- **73 stomatólogov** (z toho je 70 stomatólogov v meste Nitra)

Počet úväzkov všeobecných lekárov pre dospelých bolo **25,4 na kontaktné miesto** apracovali v **26 kontaktných miestach**.

Okrem fakultnej nemocnice zdravotnú starostlivosť v mestskej funkčnej oblasti zabezpečuje aj sieť polikliník a odborné pracovisko – stomatologická klinika, samostatné súkromné ambulancie s rôznym zameraním. Poskytovanie zdravotnej starostlivosti v mestskej funkčnej oblasti sa vykonáva v ďalších **240 špecializovaných ambulanciách**. V danom území je **5 aktívnych agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti, 1 organizátor lekárskej služby prvej pomoci pre dospelých, 1 organizátor lekárskej služby prvej pomoci pre deti a dorast, 1 organizátor stomatologickej zdravotnej starostlivosti**. V území mestskej funkčnej oblasti je **47 lekární**, z toho v meste Nitra je 44 lekární.

Možno konštatovať, že v meste Nitra je pomerne široká sieť neštátnych zdravotníckych zariadení. Patria sem samostatné ambulancie praktických lekárov pre deti, dorast a dospelých, ambulancie gynekológov a stomatólogov, ambulancie praktických lekárov špecialistov, rýchla zdravotnícka pomoc, lekárne. Priemerný počet pacientov ošetrovaných denne v týchto zariadeniach je 20 – 23, najviac v ambulanciách všeobecného lekárstva, stomatológie, psychiatrie a diabetológie. Javí sa reálna potreba rozšírenia ambulancií poskytujúcich zdravotnícku starostlivosť v oblasti gastroenterológie, onkológie, traumatológie a urológie (MÚ Nitra).

Z dôvodu, že ide o územie mestské, integrácia sociálnych služieb a služieb zdravotnej starostlivosti bude závisieť najmä na schopnosti poskytovateľov v rámci virtuálnej integrácie a zabezpečení integrácie služieb na úrovni mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra (okolité obce a mestské časti).

2.3 Analýza ľudských zdrojov v kontexte predprimárneho, základného a stredného vzdelávania v územnej investičnej jednotke NUTS 3 Nitriansky kraj a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Posilnenie a zabezpečenie rastu Nitrianskeho kraja v oblasti hospodársko-sociálneho rozvoja a zamestnanosti v európskom konkurenčnom prostredí vyžaduje primerane vybudovanú technickú infraštruktúru a dostatočnú kvalitu ľudského kapitálu, ktorú tvorí aj vzdelávacia a výcviková infraštruktúra. Rozvoj duševného kapitálu v kontexte predprimárneho, primárneho a celoživotného vzdelávania v Nitrianskom kraji je účinným nástrojom konkurencie a prosperity kraja.

Rast a rozvoj ľudských zdrojov je jednou z prioritných oblastí **Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja 2012 – 2018** (ďalej len „PHSR NSK“), **Koncepcie rozvoja**

stredného školstva v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2015 – 2020 (ďalej len „KRSŠ NSK“) a Regionálnej stratégie výchovy a vzdelávania v stredných školách v Nitrianskom kraji - aktualizácia na školský rok 2016/2017. Na úrovni funkčného územia mesta Nitra je prioritou definovaná v **programoch hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta a obcí funkčného územia, v Konceptii smerovania základných škôl a školských zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Nitry a v Konceptii práce s deťmi a mládežou mesta Nitry.**

2.3.1 Predprimárne, základné a stredné odborné vzdelávanie a príprava na území Nitrianskeho kraja

Špecifický cieľ IROP „Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl“ je zameraný na sprístupnenie služieb infraštruktúry materských škôl s cieľom zvýšenia zaškolenosti detí materských škôl a zabezpečenie kvalitného predprimárneho vzdelania prispievajúceho k zvládnutiu povinnej školskej dochádzky, pričom sa predpokladá, že hlavnou príčinou nízkej hrubej zaškolenosti detí materských škôl je nedostatočná kapacita týchto zariadení. Nedostatok kapacít v materských školách je jedným z vážnych dôvodov nízkej miery zamestnanosti žien na Slovensku a nepriaznivo ovplyvňuje ďalší populačný vývoj. Zaškolenosť detí súvisí nielen s kapacitami, ale aj výškou príjmov rodičov. V regiónoch s vysokou mierou zamestnanosti a vyššími priemernými mzdami je možné očakávať aj vysoký záujem o nové kapacity.

Nitriansky kraj eviduje od roku 2008 každoročný nárast počtu detí zapísaných do materských škôl (z počtu 16 527 detí v roku 2008 nárast na 18 307 detí v roku 2013) a predpokladá sa, že tento trend bude pokračovať. Súčasný stav môžeme charakterizovať nedostatočnou dostupnosťou kvalitných a cenovo prístupných zariadení starostlivosti o deti v predškolskom veku, čo je jednou z príčin nižšej ako požadovanej celkovej zaškolenosti detí. Populačné ročníky detí v Nitrianskom kraji zaznamenali výraznejšie zvýšenie počtu dvojročných detí v druhej polovici prvého desaťročia 21. storočia. Celkový počet detí v MŠ bude až do roku 2019 rásť. Vývoj počtu žiakov v MŠ je uvedený v Prílohe V.1.4, tab. č. 1, 2, graf č. 1. Vývoj počtu narodených detí v Nitrianskom kraji a v území funkčnej mestskej oblasti mesta Nitra v rokoch 2011 – 2014 je uvedený v Prílohe V.1.4, tab. č. 3a, 3b.

Pomer detí v MŠ k populácii 3- až 5-ročných detí (hrubá zaškolenosť) sa dostal v roku 2013 na úroveň 92,28%. Najnižšia hrubá zaškolenosť detí bola v okresoch **Nové Zámky a Komárno**, kde dosiahla úroveň 89,16% a 89,62%. V národnom porovnaní Nitriansky kraj vykazuje vyššiu účasť na predškolskej výchove ako je priemer SR (87,7%). Hrubá zaškolenosť podľa okresov na úrovni regiónu NUTS 3 v roku 2013 a jej vývoj v Nitrianskom kraji je uvedený v Prílohe V.1.4, tab. č. 4, 5, graf č. 2. Vývoj hrubej zaškolenosti detí v krajskom meste Nitra je uvedený v Prílohe V.1.4, tab. č. 6, 7, graf č. 3. Hrubá zaškolenosť v rokoch 2008 až 2013 vykazuje pokles z dôvodu nedostatočného počtu tried MŠ, ktorých kapacita bola upravená (zníženie počtu žiakov) podľa novely školského zákona. Prognóza vývoja hrubej zaškolenosti v krajskom meste Nitra odzrkadľuje stúpajúcu tendenciu plánovaným otvorením troch nových tried.

Populácia počtu detí 3 až 5 – ročných v roku 2013 dosiahla úroveň 19 839 a zaznamenala nárast v porovnaní s rokom 2008 o 1 967 detí. Existujúce triedy MŠ sú v súčasnosti maximálne vyťažené, počet nevybavených žiadostí o prijatie do MŠ sa 4-násobne zvýšil (554 nevybavených žiadostí v roku 2013) v porovnaní s rokom 2008 (139 nevybavených žiadostí). Odhad do roku 2019 predpokladá zvyšovanie počtu nevybavených žiadostí. MŠ vzhľadom na ich kapacity nestačia uspokojiť všetky požiadavky, vytvárajú bariéry pre návrat žien po materskej dovolenke na trh práce, zároveň sa tak limituje využívanie predškolského vzdelávania k vytváraniu študijných schopností a sociálnej integrácie detí.

Nedostatočná kapacita materských škôl navyše vytvára ďalšiu bariéru pre rast prirodzeného prírastku, ktorý je nevyhnutný pre zabezpečenie pozitívneho demografického vývoja a ekonomického rastu kraja.

V školskom roku 2013/2014 bolo evidovaných **909 tried v 405 MŠ**. Z hľadiska zriaďovateľskej právomoci je **najviac tried MŠ zriaďovaných obcou** – z celkového počtu 405 MŠ je 394 zriadených obcou (97,28%), 9 MŠ je cirkevných (2,22%) a 2 sú súkromné MŠ (0,49%). Z celkového počtu 906 tried v materských školách v kraji je obcou zriadených 881 tried, čo predstavuje **97,24%**. **V okresných mestách** bolo v uvedenom školskom roku spolu **336 tried s počtom detí 7 410**, čo predstavuje 40,5% z celkového počtu detí v materských školách v uvedenom roku. V kraji bolo evidovaných **555 nevybavených žiadostí o prijatie do MŠ**, z toho **v okresných mestách bolo 266 žiadostí** (48% z celkového počtu) a **v meste Nitra 144 žiadostí** (26% z celkového počtu neúspešných žiadostí o prijatie do MŠ). Pri komparácii okresov je **najvyšší počet nevybavených žiadostí o prijatie do MŠ v okrese Nitra – 209 žiadostí** (37,7% z celkového počtu v kraji), **v okrese Nové Zámky – 155 žiadostí** (27,9% z celkového počtu v kraji) a **v okrese Topoľčany – 55 žiadostí** (9,9% z celkového počtu v kraji). Z hľadiska zriaďovateľa bolo 544 nevybavených žiadostí v MŠ zriadených obcou (98%), 10 nevybavených žiadostí v MŠ zriadených cirkvou (1,8%) a 1 žiadosť nevybavená v súkromnej MŠ (0,2%). Pri zvyšujúcom sa počte detí prijatých do MŠ, ako aj pri zvyšujúcom sa počte nevybavených žiadostí o prijatie do MŠ sa zriaďovatelia snažia nepriaznivú situáciu pri prijímaní detí riešiť rozširovaním kapacít už existujúcich MŠ, prípadne adaptáciou vhodných priestorov na triedy MŠ. Potreba tried v nadväznosti na počet nevybavených žiadostí od roku 2008 podľa okresov v kraji, ale aj v ich centrách a meste Nitra je uvedená v Prílohe V.1.4, tab. č. 8, 9 a graf č. 4, 5. Existujúce vnútroregionálne rozdiely v počte nevybavených žiadostí o umiestnenie detí do materských škôl a hrubej zaškolenosti vyžadujú **opatrenia a podporu najmä na území okresov Nitra, Nové Zámky a čiastočne aj Topoľčany**. Z pohľadu saturovania potrieb v okresných mestách je najzávažnejšia situácia **v meste Nitra**, nasleduje **mesto Nové Zámky** a približne rovnaká je potreba **v mestách Šaľa a Zlaté Moravce**. Odstránenie disparity v uvedených územiach investičnej jednotky sa tak zvýši prorastový ukazovateľ zamestnanosti a kvality života mladých rodín.

V sieti základných škôl (ďalej iba „ZŠ“) a **školských zariadení** na území Nitrianskeho kraja je v súčasnosti zaradených 311 ZŠ a vzdeláva sa v nich 50 420 žiakov v 2 990 triedach. K 15. 9. 2013 mal **najnižší počet žiakov ZŠ okres Zlaté Moravce, Šaľa a Topoľčany, najvyšší počet bol zaznamenaný v okrese Nitra a Nové Zámky**, čo súvisí s celkovým počtom obyvateľov týchto okresov. Celkový počet žiakov ZŠ od roku 2008 klesá, k 15.9.2013 je evidovaný v kraji pokles o 5 246 žiakov. Vývoj počtu žiakov v ZŠ je uvedený v Prílohe V.1.4, tab. č. 11, 12, graf č. 7.

Potreby investovania do modernizácie infraštruktúry a materiálno-technického vybavenia ZŠ v nadväznosti na počet žiadostí na riešenie havarijných situácií ZŠ od roku 2009 podľa ÚIJ na úrovni LAU2 je uvedená v Prílohe V.1.4, v tab. č. 13, 14a, 14b, graf č. 8, 9.

Žiakom základných škôl chýbajú zručnosti a kompetencie nevyhnutné pre udržanie zamestnateľnosti a žiadúcej mobility na trhu práce, čo možno vidieť napr. aj na výsledkoch národných meraní. Výsledky celoslovenského testovania žiakov 9. ročníka základných škôl 2012/2013 (výsledky Monitor 9) zaradilo Nitriansky kraj do nižších hodnôt priemernej úspešnosti podľa krajov SR, keď úspešnosť za Nitriansky kraj dosiahla:

- v matematike 59,3 % (priemerná úspešnosť za celé Slovensko bola 60,1%);
- v slovenskom jazyku a literatúre 67,2% (priemerná úspešnosť za celé Slovensko bola 67,5%);
- v maďarskom jazyku a literatúre 62,5%;
- v slovenskom jazyku a slovenskej literatúre 66,5% (priemerná úspešnosť za celé Slovensko bola 69,7%).

V prírodovednej gramotnosti medzinárodnej štúdie PISA 2012 dosiahli žiaci základných škôl Nitrianskeho kraja priemerné bodové skóre, ktoré bolo na úrovni 448 bodov.

V oblasti podpory základného vzdelávania v Nitrianskom kraji je nutné orientovať sa na budovanie a rekonštrukciu odborných učební, laboratórií podporujúcich technické a prírodovedné zamerania žiakov v súlade s dlhodobou koncepciou rozvoja OVP a vývojom dopytu na trhu práce. Nevyhnutné investície si vyžaduje aj podpora budovania jazykových učební pre rozvoj jazykových zručností žiakov ZŠ s cieľom zlepšenia výsledkov žiakov v medzinárodnom, ako i národnom meraní dosiahnutých vedomostí a ich úspešnosti na trhu práce, profesijnou a medziodvetvovou mobilitou.

Strategické ciele Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja NSK 2012 – 2018 ako aj **Koncepcie rozvoja stredného školstva v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2015 – 2020** k podpore vstupu mladých ľudí na trh práce prostredníctvom **posilnenia prepojenia škôl s odbornou praxou** sú v súlade s iniciatívami Stratégie Európa 2020 a Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR. Správa o naplňaní priorít a cieľov Národnej stratégie regionálneho rozvoja Nitrianskeho kraja stanovila úlohu „**uplatňovať duálny systém v odbornom vzdelávaní, sledovať potreby trhu práce v regióne a naďalej im prispôbovať sústavu vzdelávacích odborov**“.

Najvyšší počet stredných škôl (ďalej iba „SŠ“) mal k 15.9. 2013 **Nitriansky okres** (24), najnižší počet okres **Zlaté Moravce** (7) a okres **Šaľa** (4) ako malé okresy. Stredné školy sú koncentrované v mestách ako centrách osídlenia 1. až 4. skupiny. Z hľadiska počtu žiakov SŠ mal najnižší počet okres Šaľa (1 068), najvyšší Nitriansky okres, okres Nové Zámky a Levice (od 4 221 do 9 199 žiakov). Podrobnejšie údaje SŠ sú uvedené v Prílohe V.1.4, tab. č. 16, 17a, 17b, v grafoch č. 10, 11 a 12.

SŠ ponúkajú vo svojich školských vzdelávacích programoch široké spektrum vzdelávacích odborov. Od roku 2010 prešla sústava študijných a učebných odborov na stredných odborných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK procesom optimalizácie na základe aktuálnych potrieb trhu práce, čím sa vyradili študijné a učebné odbory, o ktoré nie je záujem a zaradili sa nové s prevažne technickým zameraním na podnety požiadaviek trhu práce a návrhov stavovských organizácií.

Aj napriek týmto zmenám sa miera nezamestnanosti absolventov SŠ k 30.12.2013 pohybovala na úrovni 15,29%, pričom z pohľadu územia RIÚS bola najvyššia v okrese Topoľčany 19,43 % a v okrese Komárno 18,47 %. Najnižšia miera absolventskej nezamestnanosti bola zaznamenaná v okrese Nitra, kde dosiahla úroveň 11,72 %. Podrobnejšie informácie sú uvedené v Prílohe V.1.4, tab. č. 18. Miera nezamestnanosti absolventov SŠ je ovplyvnená viacerými faktormi (príchod významného zahraničného investora, technologické zmeny a pod.) a zmena v zameraní SŠ je časovo oneskorená, čo si vyžaduje väčšiu orientáciu na tzv. prenosné zručnosti.

Najpočetnejšiu skupinu nezamestnaných absolventov stredných škôl dlhodobo tvorili absolventi SOŠ v skupine učebných odborov ekonomika a organizácia, obchod a služby. Ich počet sa pohyboval od 1,2 tisíc do 1,7 tisíc. Ďalej nasledovali absolventi skupiny učebných odborov strojárstvo a ostatná kovospracujúca výroba, ktorých počet sa pohyboval od 227 do 373. Podrobnejšie informácie sú uvedené v Prílohe V.1.4, tab. č. 19, 20, graf č. 13. Miera nezamestnanosti absolventov SOŠ je vo veľkej miere spôsobená aj nespokojnosťou zamestnávateľov s kvalitou odborného výcviku a odbornej praxe. Len 52 % žiakov SŠ je zapojených do odborného výcviku a praxe, čo je ovplyvnené aj nedostatočným materiálnym a technickým vybavením SOŠ. Podrobnejšie informácie sú uvedené v Prílohe V.1.4, tab. č. 16, graf č. 12.

Prioritou Regionálnej stratégie výchovy a vzdelávania NSK je neustále zvyšovanie kvality a dostupnosti odborného vzdelávania a prípravy. Jednou z foriem na dosiahnutie tohto cieľa je **budovanie centier**

odborného vzdelávania a prípravy (ďalej iba „COVP“), kde je sústredené odborné personálne zázemie i zodpovedajúce materiálo-technické vybavenie. Centrá ponúkajú vysokokvalitné vzdelávanie a možnosť používania moderných technologických zariadení na vyučovanie v danom odbore. Pri stredných odborných školách v Nitrianskom kraji je v súčasnosti vybudovaných 8 existujúcich centier odborného vzdelávania a prípravy (Príloha V.1.4, prehľad č. 1).

Za účelom zlepšenia a prispôsobenia podmienok odborného výcviku a odbornej praxe potrebám trhu práce RIÚS podporuje investície na území NUTS3 a v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra do dostatočného a adekvátneho materiálneho a technického vybavenia (vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania) SOŠ, stredísk praktického vyučovania, školských hospodárstiev, stredísk odbornej praxe, ktoré umožňujú poskytovať vzdelávanie a rekvalifikáciu v súlade s požiadavkami trhu práce, s dôrazom na podporu existujúcich a vznik nových centier odborného vzdelávania a prípravy.

Investície z IROP do budúcnosti odborného školstva a prepojenia praxe so vzdelávaním v Nitrianskom kraji budú v súlade so schváleným zákonom o odbornom vzdelávaní a príprave, ktorý nadobudol účinnosť 1. apríla 2015. V odbornom vzdelávaní sa vytvorí priestor pre systém duálneho vzdelávania, v ktorom sa môžu žiaci vzdelávať už v školskom roku 2015/2016. Skúsenosti z pilotných projektov duálneho systému, ktoré tvoria súčasť národného projektu „Rozvoj stredného odborného vzdelávania“, majú Stredná odborná škola Nábřežie mládeže v Nitre, Stredná odborná škola technická v Zlatých Moravciach a Stredná odborná škola drevárska v Topoľčanoch. Výhody duálneho vzdelávania na strane zamestnávateľov ako aj žiakov priniesli konkrétne výsledky obojstranného profitu. Cieľom všetkých investičných aj neinvestičných aktivít podporených zo zdrojov EŠIF v období 2014 – 2020 bude umožniť plynulý prechod absolventov stredných odborných škôl zo vzdelávania na trh práce a znížiť riziko nezamestnanosti mladého absolventa v Nitrianskom kraji.

Identifikované potreby

V Nitrianskom kraji bude potrebné investovať predovšetkým

- do zlepšenia výučby slovenského jazyka v južných okresoch, čo by umožnilo absolventom možnosť lepšej najmä regionálnej mobility a posilnilo ich šance na trhu práce,
- do podpory odborného vzdelávania smerujúceho k vytvoreniu zelených pracovných miest s dôrazom na prepojenie s trhom práce,
- do zlepšenia informovanosti onových typoch pracovných miest,
- do vytvorenia modelu participácie všetkých relevantných inštitúcií.

V zriaďovateľskej pôsobnosti NSK zostalo k 15. 09. 2012 po vykonaní racionalizačných a optimalizačných opatrení 66 stredných škôl (50 SOŠ), na ktorých v súčasnosti študuje 25 655 žiakov (19 930 SOŠ). Oproti roku 2002 je to pokles stredných škôl o 35 právnych subjektov a v dôsledku demografického vývoja bol zaznamenaný pokles celkom o 10 474 žiakov a tento pokles bude pokračovať priemerne o 2 000 žiakov ročne. Najviac žiakov je v študijných odboroch strojárstvo, elektrotechnika a obchod /služby. Z dostupných údajov vyplýva, že zhruba 38% produktívneho obyvateľstva Nitrianskeho kraja je zamestnaných v priemysle, 56% v službách a 6 % v pôdohospodárstve.

Miera nezamestnanosti absolventov odráža i celkovú ekonomickú situáciu. Z nich najviac nezamestnaných je z radov absolventov stredných škôl podnikania (56,41 %) a stredných zdravotníckych škôl (54,55 %), najmenej z absolventov stredných poľnohospodárskych škôl (24,38 %) a gymnázií (8,41 % - čo v tomto prípade logicky vyplýva z nástupu absolventov na vysokoškolské štúdium). **Najvyššiu nezamestnanosť absolventov SOŠ dosahujú okresy Nové Zámky a Levice.**

Faktory rozvoja a potenciál rozvoja

Hustá sieť stredných škôl, avšak s nedostatočným prepojením na potreby regionálneho hospodárstva, ktoré v posledných rokoch prechádza reštrukturalizáciou a lokalizácia vysokých škôl (3), ktoré okrem edukácie realizujú aj výskum a vývoj, vytvára predpoklady pre prepojenie SOŠ s novými technológiami a výskumom najmä so zameraním na poľnohospodárstvo a nové ekosystémové služby. Z porovnania údajov zamestnanosti obyvateľstva kraja a stredoškolskej mládeže študujúcej v daných skupinách odborov možno konštatovať, že do budúcnosti bude potrebné mierne zvýšiť podiel vybraných technických skupín vzdelávacích odborov na stredných odborných školách v kraji tak, aby sa percentuálny podiel technických odborov pohyboval v rozmedzí od 30- 38%. Podpora sa sústreďuje aj na vybudovanie nových odborných centier vzdelávania pre strojárstvo, drevárstvo a nábytkárstvo, veterinárne vedy a poľnohospodárstvo, chémiu a elektrotechniku, cestovný ruch a služby, ktoré by mali byť spoločnými centrami stredných odborných škôl spolu s príslušnými podnikateľskými subjektmi a podporovali by rozvoj miestnych aktivít aj v oblasti celoživotného vzdelávania. Centrá odborného vzdelávania a prípravy získajú preferenciu aj v súvislosti s poskytovaním služieb v oblasti celoživotného vzdelávania a poradenstva, s využitím kultúrneho a kreatívneho potenciálu v regióne, ako aj mierou spolupráce s úradmi práce sociálnych vecí a rodiny.

Prioritou NSK je ďalšia profilácia SOŠ a zvýšenie podielu praktických skúseností žiakov zavedením duálneho systému odborného vzdelávania do praxe. **Na základe výsledkov analýzy a v zmysle navrhovanej stratégie územnej a tematickej koncentrácie sa intervencie sústreďujú najmä do špecializácie vzdelávacích zariadení od základného vzdelávania až po COVP v súlade s budúcimi požiadavkami trhu práce vo všetkých okresoch.**

2.3.2 Predprimárne, základné a stredné odborné vzdelávanie a príprava v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Predprimárne vzdelávanie v mestskej funkčnej oblasti je charakteristické vyšším dopytom po umiestnení detí v zariadeniach materských škôl. V samotnom meste Nitra bolo evidovaných 144 žiadostí, čo predstavuje 26% z celkového počtu 555 neúspešných žiadostí o prijatie do MŠ v rámci celého kraja. Vývoj žiadostí o prijatie detí do MŠ v krajskom meste Nitra je uvedený v Prílohe V.1.4, tab. č. 10, graf č. 6. Aj napriek využitiu všetkých priestorov vhodných na vytvorenie tried, mesto Nitra zaznamenalo v sledovaných rokoch stúpajúce množstvo v počte nevybavených žiadostí o umiestnenie detí do MŠ.

V rámci mestskej funkčnej oblasti sú obcami zriadené celodenné MŠ v počte 7 MŠ, kde v školskom roku 2013/2014 bol stav nasledovný:

Čakajovce – 3 triedy, 37 detí; **Čechynce** – 2 triedy, 30 detí; **Ivanka pri Nitre** – 2 triedy, 48 detí; **Jelšovce** – 1 trieda, 21 detí; **Lužianky** – 4 triedy, 74 detí; **Malý Lapáš** – 3 triedy, 55 detí; **Zbehy** – 3 triedy, 62 detí). V materských školách je spolu 18 tried a 327 detí.

Nevybavených žiadostí o prijatie do MŠ v mestskej funkčnej oblasti bez mesta Nitra bolo 9, z toho Čechynce 3, Ivanka pri Nitre 6. **Materské školy nie sú v obciach Nitrianske Hrnčiarovce a Veľký Lapáš. V Nitrianskych Hrnčiarovciach s počtom takmer 2 000 obyvateľov je definovaná potreba a dopyt po umiestnení detí v MŠ.**

Na úrovni krajského mesta Nitra a jeho funkčného územia patrí k najväčším problémom MŠ stav inžinierskych sietí a technický stav budov (elektrické rozvody, prípojky vodovodu a kanalizácie, internetové pripojenie) a nevyhovujúce technické vybavenie pre stravovanie detí. Nedostatočná kapacita

MŠ je spôsobená spádovosťou územia a dochádzkou rodičov a ich detí z okolitých obcí do práce a MŠ v Nitre. Zároveň mesto Nitra pociťuje nárast detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ako aj detí z marginalizovaných skupín, pre ktoré je potrebné vytvoriť vhodné podmienky novým materiálo-technickým vybavením vzdelávacích zariadení. Potrebu budúcich kapacít MŠ naznačuje aj vývoj počtu narodených detí v území funkčnej mestskej oblasti mesta Nitra v rokoch 2011 – 2014, ktorý je uvedený v Prílohe V.1.4, tab. č. 3b.

Vo funkčnej mestskej oblasti k 15.9.2014 bolo spolu **27 základných škôl**, z toho **19 ZŠ na území mesta Nitra a 8 ZŠ v obciach funkčného územia**. Navštevovalo ich 7 123 žiakov (z toho 829 žiakov navštevovalo základné školy v obciach v rámci FMO). V **14 ZŠ v zriaďovateľskej kompetencii MsÚ Nitra** sa vzdeláva 5 767 žiakov, z čoho je 1 077 žiakov dochádzajúcich do ZŠ v Nitre z okolitých obcí. V bežných triedach základných škôl v Nitre je integrovaných **461 zdravotne znevýhodnených žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, 257 žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a 203 nadaných detí**. Samostatné špeciálne triedy pre nadaných žiakov sú na ZŠ Benkova 34 v Nitre. Na úrovni samotného mesta Nitra okrem nárastu počtu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je nevyhnutné vytvárať predpoklady pre dlhodobú prácu s mimoriadne nadanými a talentovanými žiakmi prostredníctvom siete základných a stredných škôl.

Pri analýze výsledkov **základného vzdelávania** žiakov vo funkčnom mestskom území sa výsledky Monitoru 9 žiakov **ZŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Nitry** každoročne približujú úrovni celoslovenského priemeru. V predmete slovenský jazyk a literatúra je vidieť stúpajúci trend úspešnosti, v matematike úspešnosť v porovnaní s celoslovenským priemerom klesá. Porovnanie priemeru v testovaných predmetoch na úrovni mesta Nitra a SR je uvedené v Prílohe V.1.4, tab. č. 15. a stav pripravenosti odborných učební na štrnástich ZŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti krajského mesta Nitra zverejňuje Príloha V.1.4, tab. č. 21.

Vo mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra je zriadených **18 stredných škôl**, z ktorých 12 škôl je v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK, 1 škola v zriaďovateľskej pôsobnosti Okresného úradu Nitra, 2 cirkevné stredné školy a 3 súkromné stredné školy. K 15.09.2014 evidoval odbor vzdelávania a kultúry Úradu NSK 8173 žiakov SŠ, z čoho 9,4% (765 žiakov) navštevovalo SŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti Okresného úradu Nitra, 10,5% (856 žiakov) navštevovalo cirkevné SŠ, 6,7% (546 žiakov) súkromné SŠ a 73,4% (6 006 žiakov) navštevovalo SŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK. Vo všeobecných študijných odboroch sa učilo 35% žiakov gymnázií, ktorí sa pripravovali predovšetkým na vysokoškolské štúdium.

V krajskom meste Nitra sídlia dve vysoké školy – Slovenská poľnohospodárska univerzita a Univerzita Konštantína Filozofa. Sobidvomi univerzitami majú SŠ vybudovanú dlhoročnú spoluprácu v oblasti zosúladovania obsahu vzdelávania a oponentúry prác žiakov SŠ. Odborné vzdelávanie týchto škôl je zamerané na získanie komplexných znalostí a zručností v oblasti agrosektora, strojárstva, elektrotechnického priemyslu, potravinárskych technológií, veterinárneho a zootecnického zamerania, staviteľstva, CNC technológií a umenia. Technické zameranie študijných a učebných odborov stredných škôl tak umožňuje žiakom získať kľúčové kompetencie, ktoré prispievajú k ich úspešnému vstupu do zamestnania, alebo v rozširovaní poznatkov pri štúdiu na vysokej škole. Absolventi stredných škôl s technickým zameraním sú vyhľadávanou pracovnou silou zo strany zamestnávateľov. Plánovaným vybudovaním Strategického parku v Nitre sa zvýši dopyt po absolventoch v odboroch strojárstvo, elektrotechnika a informačné technológie. Potenciálna ponuka pracovných miest bude mať pozitívne dopady na hospodárstvo, predovšetkým v oblasti zníženia nezamestnanosti v Nitrianskom kraji. Okrem otázok materiálo-technických (budovy a areály na vzdelávanie a odbornú prípravu) a personálnych (kvalita a odbornosť pedagógov) bude potrebné venovať pozornosť aj podmienkam súvisiacim s tým, že

do stredných škôl v Nitrianskom kraji, tak aj samotnom krajskom meste Nitra dochádzajú žiaci z celého Slovenska, ktorí sú prechodne ubytovaní v školských internátoch. Zariadenie a budovy väčšiny stredných škôl a školských internátov sú morálne a fyzicky zastaralé, nevyhovujúce súčasným požiadavkám odbornej praxe a minimálnym požiadavkám energetickej hospodárnosti budov.

Potreby a výzvy v oblasti predprimárneho, základného a stredného odborného vzdelávania a spôsob ich riešenia v území Nitrianskeho kraja a funkčnej mestskej oblasti mesta Nitra:

- **predprimárne vzdelávanie:**
 - nedostatočná kapacita a technický stav existujúcej siete MŠ, ktorá bezprostredne ohrozuje prípravu detí na plnenie povinnej školskej dochádzky;
 - limitovaná možnosť návratu žien po materskej dovolenke na trh práce z dôvodu nedostatku kapacít MŠ;
 - nedostatočne modernizované materiálo-technické vybavenie MŠ.
- **základné vzdelávanie:**
 - absencia technických, jazykových a prírodovedných učební vrátane príslušného vybavenia;
 - nedostatočné jazykové znalosti žiakov ZŠ;
 - nedostatočné prírodovedné a technické znalosti žiakov ZŠ.
- **stredné odborné vzdelávanie:**
 - vysoká miera absolventskej nezamestnanosti žiakov SOŠ vo vybraných odboroch;
 - nízky podiel účasti žiakov na praktickom vyučovaní priamo na pracoviskách zamestnávateľa;
 - nízka miera účasti obyvateľov v programoch celoživotného vzdelávania vedúce k nízkej medziodvetvovej mobilite.

Opatrenia na riešenie v rámci RIÚS a stratégie UMR:

- **predprimárne vzdelávanie:**
 - rozširovanie kapacít MŠ;
 - modernizácia infraštruktúry a materiálo-technického vybavenia MŠ vrátane vybavenia moderným nábytkom, IKT, učebnými pomôckami a didaktickými hračkami;
 - budovanie a modernizácia areálov MŠ;
 - prispôsobenie vonkajších a vnútorných priestorov MŠ podmienkam inkluzívneho vzdelávania;
 - modernizácia materiálo-technického vybavenia zariadení pre poskytovanie školského stravovania;
 - vytvorenie podmienok pre kvalitnejšiu starostlivosť o deti pochádzajúce zo sociálne znevýhodneného prostredia, detí vyžadujúcich špeciálnu starostlivosť a z marginalizovaných rómskych komunít s cieľom zvýšenia počtu zaškolených detí.
- **základné vzdelávanie:**
 - zabezpečenie zariadenia technických, jazykových a prírodovedných učební;
 - modernizácia vybavenia technických, jazykových a prírodovedných učební;
 - modernizácia materiálo-technického vybavenia pre zavedenie prvkov inkluzívneho vzdelávania;
 - vytvorenie podmienok pre kvalitnejšiu starostlivosť o žiakov so špeciálnymi výchovno – vzdelávacími potrebami;
 - vytvorenie podmienok pre efektívnu podporu rozvoja nadaných žiakov.
- **stredné odborné vzdelávanie:**
 - zvýšenie kvality odborného vzdelávania prepojeného s praxou;
 - vytvorenie podmienok na zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania;

- vytvorenie podmienok pre zvýšenie podielu účasti žiakov na praktickom vyučovaní priamo u zamestnávateľa;
- zvýšenie kvality ubytovacích priestorov (internátov pri SOŠ) pre vytvorenie atraktívneho prostredia odborného vzdelávania mladých ľudí;
- vytvorenie podmienok pre celoživotné vzdelávanie.

Integrovaný prístup v investičnej prioritě orientovanej na vzdelanie, odbornú prípravu, zručnosti a celoživotné vzdelávanie prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry bude vytvorený previazaním s projektmi pre strategickú prioritu bezpečnej a ekologickej dopravy – t.j. s projektmi rekonštrukcie a modernizácia úsekov ciest II. triedy spájajúcich centrá osídlenia, s projektmi na podporu VOD a s projektmi vytvárajúcimi sieť cyklo dopravných ciest vsídlach. Cieľom je, aby sa vytvorili podmienky pre lepšiu mobilitu žiakov stredných škôl pre model duálneho systému odborného vzdelávania v konkrétnych územiach s významným priemyselným potenciálom. Zároveň sa princíp integrovaného prístupu v analyzovanej oblasti bude posudzovať cez podporu prvkov integrácie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami pre predprimárne a základné vzdelávanie.

Definovanie územnej investičnej jednotky (ÚIJ):

Ako ÚIJ pre podporu zo zdrojov IROP v celi zameranom na zvýšenie zaškolenosti detí materských škôl a zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl sú definované obce/mestá v kraji – úroveň LAU 2, pretože zriaďovateľská kompetencia vo vzťahu k materským školám, základným školám a školským zariadeniam je v kompetencii obce v zmysle zákona č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Kritériá pre výber ÚIJ pre intervencie do materských škôl:

- **nedostatočná kapacita** – preukázaná počtom zamietnutých žiadostí o prijatie do MŠ za obdobie rokov 2011 – 2014 – ako najdôležitejšie kritérium v súvislosti s cieľom zvýšenia zaškolenosti detí
- **počet živonarodených detí** za obdobie rokov 2011 – 2014 (Príloha V.1.4, tab. č. 3a, 3b)
- **intenzita výstavby** – počet dokončených bytov za obdobie troch rokov (Príloha V.1.4, tab. č. 22)
- **počet žiakov vyžadujúcich špeciálne výchovno-vzdelávacie prístupy**
- **ZŤP deti vo veku od 0 – do 5 rokov** – ich umiestnenie zvyšuje nároky na MŠ

Kritériá pre výber ÚIJ pre intervencie do ZŠ:

- **existencia plnoorganizovanej školy v ÚIJ**
- **počet žiakov v škole; počet žiakov 2. stupňa**
- **výsledky testovania deviatakov –SJ**
- **vybavenosť školy učebňami – technické, jazykové, prírodovedné**
- **počet žiakov vyžadujúcich špeciálne výchovno-vzdelávacie prístupy**

V rámci investícií do stredného odborného školstva sa definuje ÚIJ na úrovni NUTS 3, pretože VÚC rieši v kontexte svojej kompetencie rozmiestnenie a zameranie vzdelávacích zariadení s odborným zázemím pre aktuálne potreby trhu práce a tým aj nasmerovanie investícií do územia vsúlade so zákonom č. 61/2015 o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Pri dosahovaní cieľov v oblasti vzdelávania na úrovni Nitrianskeho kraja i funkčnej mestskej oblasti Nitra bude nevyhnutná aj realizácia „mäkkých“ opatrení prostredníctvom OP ĽZako predpokladu komplementárneho zabezpečenia integrovaného charakteru a komplexných riešení plánovaných opatrení financovaných z IROP v rámci RIÚS.

3. Kreatívny potenciál ľudských zdrojov v Nitrianskom kraji a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Príležitosť na zabezpečenie hospodárskeho rastu a zamestnanosti Nitrianskeho samosprávneho kraja poskytuje rozvíjanie jeho vnútorného potenciálu, posilnenie prístupnosti a rozvoja špecifických prírodných a kultúrnych zdrojov. Efektívnym prostriedkom vytvorenia inteligentnej, udržateľnej a inkluzívnej ekonomiky vytvárajúcej vysokú mieru zamestnanosti, produktivity a sociálnej kohézie je zatraktívnenie podmienok pre inovácie a kreativitu prostredníctvom investovania do rozvoja kultúrneho a kreatívneho sektora.

3.1 Kreatívny potenciál ľudských zdrojov v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Analýza existujúceho potenciálu a infraštruktúry celého územia pre kultúrny a kreatívny priemysel je spracovaná z hľadiska zabezpečenia navrhovaných cieľov IROP s dôrazom na udržateľnú zamestnanosť a mobilitu, podporu kreatívnych talentov a podporu netechnologických inovácií, ale aj z pohľadu rozvoja regionálnej kultúry ako faktora utvárania identity a charakteru spoločnosti, udržania kontinuity prítomnosti s minulosťou, kultivácie človeka prostredníctvom vytvárania duchovných hodnôt.

Nitriansky samosprávny kraj analyzoval existujúci potenciál a infraštruktúru pre kultúrny a kreatívny priemysel z hľadiska zabezpečenia navrhovaných cieľov IROP s dôrazom na udržateľnú zamestnanosť a mobilitu, podporu kreatívnych talentov a podporu netechnologických inovácií, ale aj z pohľadu rozvoja regionálnej kultúry ako faktora utvárania identity a charakteru spoločnosti, udržania kontinuity prítomnosti s minulosťou, kultivácie človeka prostredníctvom vytvárania duchovných hodnôt.

Východiskovými strategickými dokumentmi sú Stratégia rozvoja kultúry Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020, Koncepcia rozvoja kultúry nitrianskeho samosprávneho kraja, Koncepcia rozvoja kultúry mesta Nitry, Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja NSK, krajského mesta Nitry a ďalších miest v kraji, Kandidatúra mesta Nitry na titul EHMK 2013.

Kreatívny potenciál Nitrianskeho samosprávneho kraja a krajského mesta Nitry predstavuje širokú sieť kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK, krajského mesta Nitry a ostatných miest a obcí v rámci kraja, organizácií v rámci tretieho sektora, podnikateľský sektor, školstvo – ZUŠ, stredné školy, univerzity. Inštitucionálne prostredie dotvára prítomnosť **regionálnych a národných kultúrnych inštitúcií** na území obce, ako aj rôznych formálnych a neformálnych neziskových alebo komerčných organizácií či subjektov v oblasti kultúry (Príloha V.1.5, prehľad č. 1, č. 2).

V meraní európskeho indexu kreativity (Možnosti rozvoja kreatívneho priemyslu na Slovensku, SEIA 2014) sa NSK umiestnil najlepšie v oblasti otvorenosti a diverzity, a to na tretej pozícii. Významne k tomu prispel ukazovateľ „počet obyvateľov inej národnosti ako slovenskej na 1 000 obyvateľov“. Patrí medzi kraje s najvyšším počtom obyvateľstva s maďarskou národnosťou a multietnické prostredie zvyčajne vnímanie a dôležitosť tolerancie.

Z hľadiska udržania kontinuity prítomnosti s minulosťou je dôležitým nástrojom rozvoja zachovávanie a sprístupňovanie vzácneho pamiatkového fondu Nitrianskeho samosprávneho kraja v kontexte podpory cestovného ruchu a popularizácie európskeho **kultúrneho dedičstva**. Priaznivé geomorfologické a klimatické podmienky, prírodné pozoruhodnosti a kultúrno-historické pamiatky vytvárajú z tohto regiónu turisticky príťažlivú destináciu s možnosťou uplatnenia kreatívnych talentov. Dlhodobým problémom je nedostatok zdrojov na obnovu, chýbajú adekvátne priestory na účely depozitov pre archeologické nálezy a ich prezentáciu.

NSK má bohaté historické tradície. Územie, na ktorom sa rozprestiera bolo husto osídlené už od praveku. Ľudia tu využívali nielen úrodnú pôdu v dobrom klimatickom prostredí, ale aj dnes už zabudnuté zdroje rúd (zlato a železo v Považskom Inovci a v Tribeči). Nitriansko bolo jednou z kryštalizačných oblastí pri vzniku najstarších slovanských kniežatstiev a v 9. stor. sa Nitra stala významným politickým centrom - sídlom kniežatstva, ktoré si udržalo svoju úlohu až do záveru 11. stor. Vďaka jej politickému postaveniu bola aj jedným z významných náboženských centier. Nitrianske biskupstvo patrí k najstarším biskupstvám v strednej Európe.

Bohaté historické tradície sa odrazili aj v jeho kultúrnom dedičstve. V NSK je množstvo kultúrnych pamiatok. Celkovo je v NSK evidovaných 851 nehnuteľných a 2 526 hnutelných národných kultúrnych pamiatok, 2 pamiatkové rezervácie, 6 pamiatkových zón a 6 ochranných pásiem./dostupné na: <http://web.unsk.sk:8080/showdoc.do?docid=176> – Program rozvoja NSK 2012 – 2018/.

K najhodnotnejším patria národná kultúrna pamiatka Nitra-hrad, kostol sv. Juraja v Kostofanoch pod Tribečom, rotunda v Nitrianskej Blatnici, viaceré románske i gotické kostoly v okolí Nitry, ale aj na Pohroní a Poiplí. Osobitnú skupinu predstavujú včasnostredoveké hrady v Bojneji a na Pohroní (Tlmače, Bíňa, Mužľa-Čenkov).

Na území NSK sa nachádza najstaršie jaskynné osídlenie na Slovensku doložené v jaskyni Čertova pec pri obci Radošiná, najväčšia sídlisková aglomerácia v Európe zo staršej doby bronzovej v lokalite Fidvár pri Vrábľoch, najstaršie slovenské mesto Nitra doložené v písomných prameňoch okolo r. 870-871, v ktorom bol vysvätený najstarší kresťanský chrám v strednej Európe r.828, založené Nitrianske biskupstvo r. 880, najstarší kláštor na území Slovenska – benediktínsky kláštor sv. Hyppolita na Zobore v Nitre, najstaršie zachované listiny na území Slovenska – Zoborské listiny z r. 1111 a 1113, najstaršia latinská liturgická kniha na území Slovenska – Nitriansky evanjeliár, prvá knižnica sprístupnená verejnosti Bibliotheca Apponiana /1827/ - dnes v kaštieli v Oponiciach. Najrozsiahlejším fortifikačným systémom Rakúsko-uhorskej monarchie bol Pevnostný systém v Komárne. Okrem toho sa v okrese Komárno nachádza rímsky kastel Kelemantia v Iži, Rímske lapidárium v Komárne, vodný mlyn v Kolárove. Okres Levice je známy skalnými obydliami v Brhlovciach, Levickým hradom, okres Nové Zámky kaštieľmi v Palárikove a v Belej, rotundou v Bíni, v okrese Šaľa sa nachádza kaštieľ v Šali, Dom ľudového bývania, v okrese Topoľčany jaskyňa Čertova pec, Topoľčiansky hrad, Kaštieľ Oponice a významné veľkomoravské centrum Bojná, v okrese Zlaté Moravce je známy Zámok Topoľčianky, kaštiele v Zlatých Moravciach a Beladiciach, Arborétum Mlyňany. V okrese Nitra je známy hrad Gýmeš, kaštiele v Mojmírovciach, Beladiciach, Kostol sv. Michala archanjela v Nitre – Dražovciach a ďalšie významné pamiatky.

Krajské mesto Nitra disponuje bohatým fondom hnutelných i nehnuteľných objektov a predmetov s pamiatkovou hodnotou. Na území mesta Nitry sa nachádza 87 objektov a súborov národných kultúrnych pamiatok evidovaných v Ústrednom zozname pamiatkového fondu Slovenskej republiky a 107 pamätihodností evidovaných v zozname pamätihodností.

Významnými inštitúciami pôsobiacimi na území mesta Nitry je Archeologický ústav SAV, Slovenské centrum poľnohospodárskeho výskumu, Slovenské poľnohospodárske múzeum v areáli výstavniska Agrokomplex, univerzity - Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre a Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Krajský pamiatkový úrad. Na Nitrianskom hrade sídli Rímsko-katolícka cirkev - Biskupstvo Nitra so sídelným nitrianskym biskupom, do jeho zriaďovateľskej pôsobnosti patrí Diecézne múzeum, Diecézna knižnica, Kňazský seminár sv. Gorazda a jednotlivé farnosti. Na rozvoji kultúry Nitry sa spolupodieľa i Rehoľa piaristov na Slovensku, Evanjelická cirkev augsburského vyznania, Misijné spoločenstvo božieho slova, ktoré je zriaďovateľom Misijného múzea.

Nitra má výnimočné postavenie v dejinách Slovenska. Je najstarším slovenským mestom doloženým v písomných prameňoch okolo r. 870-871, v ktorom bol vysvätený najstarší kresťanský chrám v strednej Európe r.828. Nitriansky hrad je najrozsiahlejším hradným komplexom na Slovensku s rozlohou 8,9 ha. Archeologické nálezy v meste Nitra dokazujú husté osídlenie územia mesta Nitry v dobe veľkomoravskej. Rozsiahle hradisko, ktorého vznik možno datovať do druhej polovice 8. storočia a ktoré malo významné postavenie v dejinách mesta Nitry bolo i hradisko na Martinskom vrchu. Okrem už využívaných pamiatok sa veľký potenciál skrýva práve tu, v dosiaľ nedostatočne využitom areáli bývalých kasární v Nitre pod Zoborom, kde okrem pamiatkovo chránených kasárenských budov z 1. pol. 20. stor. sa nachádzajú aj pozostatky predrománskeho kostola sv. Martina a pripravuje sa tu experimentálny archeopark. Toto územie bývalých kasární s rozlohou ca 22 ha predstavuje možnosť vytvorenia novej mestskej štvrte so špecifickým zameraním na oblasť kultúry a kreatívnych odvetví so zreteľom na zachovanie historických hodnôt a inovatívne formy prezentácie tohto areálu.

Uchovávanie, tvorba a prezentácia kultúrnych hodnôt, podpora **umenia** a rozvíjanie kultúrneho a historického dedičstva kraja je úlohou kultúrnych inštitúcií. V zriaďovateľskej pôsobnosti NSK je 21 kultúrnych zariadení, z toho 3 divadlá, 5 múzeí, 5 knižníc, 5 osvetových stredísk, 2 galérie a 1 hvezdáreň (mimo pôsobnosti NSK v rámci kraja sú ešte 2 divadlá a 1 galéria).

V krajskom meste Nitra v súlade s kompetenciami verejnej správy sídli Ponitrianske múzeum, Nitrianska galéria, Divadlo Andreja Bagara v Nitre, Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre, Krajské osvetové stredisko v Nitre, Krajská knižnica K. Kmeťka v Nitre, ktoré patria do zriaďovateľskej pôsobnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja.

V pôsobnosti Mesta Nitry je Synagóga – koncertná a výstavná sieň mesta Nitry, kultúrne domy v mestských častiach Dražovce, Janíkovce, Dolné Krškany, Párovské Háje, Mlynárce, amfiteáter a **aktivity pre nadanú kreatívnu mládež s výhľadom jej pôsobenia ako súčasti kreatívneho centra s umiestnením v bývalom kine Palace**.

Na princípe verejno-súkromného partnerstva pôsobí v Nitre Nitrianska organizácia cestovného ruchu, ktorá predstavuje moderný systém strategického riadenia turistickej destinácie s cieľom vytvoriť z nitrianskeho regiónu príťažlivú lokalitu pre zážitkovú turistiku.

Pre napĺňanie kultúrnych potrieb obyvateľstva Nitrianskeho samosprávneho kraja sa javí rozvrstvenie kultúrnych zariadení ako pomerne rovnomerné a uspokojujivé. Pretrvávajúcim trendom je pomalý postup modernizačných prvkov, nedostatok moderných technológií a vybavenia a aj tým spôsobený nedostatočný záujem hlavne mladej generácie o tradičnú ponuku týchto zariadení. V tejto oblasti sa črtá priestor pre inovácie, modernizáciu a kreatívne riešenia smerujúce k popularizácii, zvýšeniu záujmu a v konečnom dôsledku aj k rastu zamestnanosti v tomto sektore.

Dlhodobú tradíciu má najmä v Nitre **hudba a scénické umenie**. Predstavenia stálych divadelných scén kraja (Divadlo Andreja Bagara v Nitre, Starého divadla Karola Spišáka v Nitre a Jókaiho divadla v Komárne) navštívilo v roku 2013 150 000 návštevníkov. VÚC, miestne i neziskové organizácie usporadúvajú počas celého roka množstvo kultúrnych podujatí, najvýznamnejší z nich je festival Divadelná Nitra. Pre mnohé európske krajiny znamená často jedinou možnosť prezentácie ich divadelného umenia na Slovensku Divadelná Nitra rozvíjajúca široké zázemie vzťahov s divadlami, odbornými divadelnými inštitúciami, zahraničnými inštitútmi, grantovými zdrojmi, partnermi z kultúry, podnikateľskej a mediálnej sféry. K navštevovaným podujatiam patria slávnosti Nitra, milá Nitra... popularizujúce pribinovskú a cyrilometodskú tradíciu a celoročná ponuka festivalov vážnej hudby, letných cyklov umenia i tradičných kalendárnych obyčají.

Dlhodobým problémom je nedostatočné priestorové zázemie, chýbajúce multifunkčné sály a adekvátne technické vybavenie.

Na rozvoj umeleckého vizuálneho umenia sa orientujú dve významné galérie v Nitre a v Nových Zámkoch. Spolu evidujú 7 946 zbierkových predmetov a návštevnosť v roku 2013 bola 10 651 návštevníkov. Potenciál na rozvoj galérií spočíva v ich možnosti stať sa centrami trhu s umením. Tieto umelecké smery sa študujú v rámci vzdelávacích programov umelecký grafický dizajn a výtvarníctvo na SUŠ L. Bielika v Leviciach a SSUŠ v Nitre.

Remeslá tradičnej, ľudovej a mestskej kultúry majú v regióne pomerne silné zastúpenie, podľa rôznych analýz v štruktúre zamestnanosti sa uvádza 44 % podiel zamestnancov. Na 2 SUŠ v kraji sa vyučujú najmä remeselné predmety zlatníctvo, klenotníctvo, rytie kovov a spracovanie keramiky a porcelánu, ale aj práca s drevom a textilom.

Grafický, odevný, fotografický dizajn a priemyselný dizajn má dlhoročnú tradíciu a predpoklady pre rozvoj aj vďaka Strednej umeleckej škole Ladislava Bielika v Leviciach, ponúka možnosti štúdia v študijných odboroch umeleckého zamerania: propagačná grafika, propagačné výtvarníctvo, fotografický dizajn, odevný dizajn, dizajn - priemyselný dizajn, scénická a kostýmová tvorba a reklamná tvorba.

V SOŠ drevárskej Topoľčany sú odbory tvorba nábytku a interiéru, absolventi sú schopní uplatniť sa v rôznych činnostiach pri navrhovaní nábytku priemyselného a individuálneho charakteru, zariaďovaní interiéru, **umelecký stolár**, absolventi ovládajú ručné spracovanie dreva, strojové obrábanie dreva, ručnú umelecko-remeselnú výrobu úžitkových a dekoratívnych predmetov a výrobkov, vedia vyhotovovať presné kópie slohového a historického nábytku a interiérov, opravovať ich s použitím pôvodných remeselníckych techník.

Služby reklamy a marketingu v meste Nitra majú dlhodobú tradíciu spojenú s úspešným komplexom výstavníctva Agrokomplex v centre mesta, kde sa koná každoročne niekoľko prestížnych medzinárodných i tradičných výstav zameraných aj na podporu existujúcich priemyselných odvetví v kraji. Absolventi štúdia propagačného výtvarníctva v Strednej umeleckej škole L. Bielika v Leviciach majú uplatnenie vo výstavníctve, aranžérskych dielnach, pri návrhoch interiérov, v reklamných agentúrach.

V Nitre pôsobí tiež Súkromná stredná umelecká škola špecializujúca sa na grafický dizajn, fotografický dizajn, propagačné výstavníctvo, úžitkovú maľbu, tvorbu hračiek a dekoratívnych predmetov, scénickú dekoračnú tvorbu a reprodukčnú maľbu

V rámci príležitostí súvisiacich s rozvojom kultúrneho a kreatívneho priemyslu je predpoklad na zvýšenie miery zamestnanosti napr. aj **absolventov UKF v Nitre** – editorstvo a vydavateľská prax, estetika, etnológia, hudobná a tanečná folkloristika, kulturológia, marketingová komunikácia a reklama, žurnalistika, učiteľstvo hudobného umenia, učiteľstvo hudobno – dramatického umenia, učiteľstvo výtvarného umenia (Príloha V.1.5, tab. č. 2)

Absolventi SPU - Fakulty záhradníctva a krajinného inžinierstva a Technickej fakulty predstavujú pracovný potenciál pre oblasť architektúry a tvorbu priemyselného dizajnu.

Vývoj evidovaných uchádzačov o zamestnanie – absolventov stredných škôl podľa skupín študijných/učebných odborov v Nitrianskom kraji (Príloha V.1.5, graf č. 1) ukazuje, že absolventi tzv. kreatívnych študijných odborov nepatria do skupiny s vysokým počtom evidovaných uchádzačov o zamestnanie.

Podľa dostupných štatistických údajov v Nitrianskom kraji je najviac zamestnancov v oblasti tradičných remesiel a inej remeselnej výroby a odevnom priemysle, v oblasti vydavateľskej činnosti a televízie a rádia je registrovaných menej ako 20 zamestnancov (Príloha V.1.5, tabuľka č. 1).

Z hľadiska udržateľnej zamestnanosti sa z dostupných zdrojov Štatistického úradu SR javí, že zamestnanosť v jednotlivých odvetviach kultúrneho a kreatívneho priemyslu je najvyššia v oblastiach remeselná výroba /44%, reklama a dizajn /27%, film a video /19%/.

Na základe súhrnného prehľadu podnikateľského potenciálu (Príloha V.1.5, tabuľka č. 3) medzi oblasti s najvyšším potenciálom patria: reklama a obchod, hudba v kombinácii so scénickým a vizuálnym umením s možnosťou podpory ostatných audiovizuálnych umení (film, fotografia, video). Región nemá dostatočne rozvinutý potenciál napríklad v oblasti IT, zaostáva aj v oblasti vydavateľských činností.

Audiovizuálna výroba (film, tv, video, rádio a fotografia) je v NSK koncentrovaná v regionálnych a lokálnych médiách. Potenciál však predstavujú absolventi odborovfotografický dizajn a reklamná tvorba, ktoré sa vyučujú na stredných odborných školách v kraji. Dôležitosť získavania zručností v tejto oblasti bola pochopená aj v sieti základných umeleckých škôl vytváraním štúdií audiovizuálnej a internetovej tvorby - nový odbor grafik digitálnych médií. Na základe vývoja je možné očakávať, že sa absolventi týchto odborov budú orientovať na oblasť digitálnych médií a počítačových hier príp. internetových služieb. Lokálne média reprezentuje Rádio plus, ktoré je rádiom s regionálnym presahom a Slovenská poľnohospodárska univerzita s televíznym štúdiom. Vysokoškolské prostredie Nitry ponúka študentom možnosti realizácie v Rádiu plus na UKF v Nitre, v internátnych rozhlasových štúdiách oboch nitrianskych univerzít. Stredoškooláci môžu praxovať v študentskom rádiu SPŠ v Komárne - Petöfiho (2 študentské rádiá) a Taver TV. Do skupiny médií patria aj regionálne televízie a rádiá - napríklad Central TV, TV Nitrička, TV, Radio Max.

Súvisiace odvetvia

Kultúra je vnímaná ako jeden z pilierov vzdelanostnej spoločnosti, vytvára nielen estetické a etické hodnoty, ale je sektorom s perspektívnym ekonomickým potenciálom. V Stratégii rozvoja kultúry Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020 sú štát, kultúra a ekonomika definované ako základné, vzájomne prepojené systémy tvorby hmotného a nehmotného bohatstva spoločnosti, ktoré, ak je spravodlivo distribuované, môže zásadným spôsobom prispievať ku kvalite života spoločnosti a každého jej člena.

Okres Nitra vrátane mestskej funkčnej oblasti je najvýkonnejším okresom NSK s diverzifikovaným priemyslom (najmä farmaceutický, potravinársky a elektrotechnický), najvyšším podielom služieb a obchodu a s vysokým potenciálom pre vedu a výskum.

Napriek tomu, že **priemyslu** NSK dominujú chemický, strojársky, energetický a potravinársky priemysel, potenciál pre realizáciu kreatívnych odvetví predstavujú najmä prevádzky zamerané na výrobu nábytku v Topoľčanoch (dizajn), obuvnícky priemysel v Komárne (módny dizajn) a rozvinutý potravinársky priemysel (reklama a marketing) podporený tradičnou remeselnou výrobou.

NSK má najlepšie podmienky pre **poľnohospodársku a potravinársku produkciu** z celého Slovenska z dôvodu vhodných klimatických podmienok. Región je tiež známy vďaka produkcii kvalitných vín.

Vzhľadom na to, že kreatívny priemysel, jeho produkty a služby vytvárajú súbor atraktorov pre **cestovný ruch** aj v tejto lokalite, predstavuje spolupráca partnerov v tejto oblasti silný potenciál rozvoja regiónu. Nárast cestovného ruchu spôsobuje následne rozšírenie trhu a odbytu pre kreatívne odvetvia.

Ako základný problém pri uplatňovaní sa kreatívnych profesií na trhu boli identifikované chýbajúce zručnosti v oblasti manažmentu, podnikateľských činností, marketingu, získavania kapitálu a celkového konceptu kapitalizácie vlastnej kreativity a talentu.

Dotazníkový prieskum realizovaný Ministerstvom kultúry SR identifikoval potreby pre rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu. Oblasť remeselnej tradičnej, ľudovej a mestskej kultúry bola označená aj vo výsledkoch dotazníka ako oblasť, ktorá by mala byť v NSK naďalej rozvíjaná. Okrem tejto oblasti sú tradíciami s potenciálom ďalšieho rozvoja podľa respondentov hudba a scénické umenie, ako aj vizuálne umenie (Príloha V.1.5, prehľad č. 3).

Na základe zhodnotenia všetkých relevantných oblastí sa navrhuje špecializovať ďalší rozvoj KKP v NSK na kombináciu oblastí, ktoré boli špecifikované jednotlivými respondentmi v dotazníku a oblastí, ktorých rozvoj má iné opodstatnenie. Konkrétne by malo ísť o nasledovné oblasti:

Vizuálne umenie - kultúrny priemysel

- odôvodnené najmä tradíciou v oblasti vizuálneho umenia v tomto regióne a rozvinutou sieťou základných umeleckých škôl a existenciou špecializovaných inštitúcií.

Hudba a scénické umenie - kultúrny priemysel

- odôvodnené najmä existenciou umeleckých škôl s hudobným zameraním, existenciou osobitnej katedry vysokej školy, vyhodnotením výsledkov dotazníka MK u relevantných subjektov a najmä dlhodobou tradíciou najmä scénického umenia.

Dizajn –kreatívny priemysel

- odôvodnené najmä vzdelávaním v tejto oblasti a rozvíjajúcou sa spoluprácou v oblasti priemyslu, existencia podnikateľských subjektov a rastúci záujem o podnikanie v tejto oblasti.

Reklama a marketing – kreatívny priemysel

- odôvodnené najmä v súvislosti s tradíciou výstavníctva a existenciou študijných/učebných odborov s nízkou mierou absolventskej nezamestnanosti v regióne.

Podpora RIÚS v analyzovanej oblasti bude smerovať v súlade s IROP k budovaniu kreatívneho centra v krajskom meste Nitra – ÚIJ LAU 2. Prostredníctvom kreatívneho centra na Martinskom vrchu (bývalé kasárne) s prepojením na centrum mesta (kino Palace) sa vytvorí priestor pre rozvoj kreatívneho talentu. Projekt bude integrovať opatrenia k riešeniu fyzickej infraštruktúry kreatívneho centra s mäkkými opatreniami. Integrovaný prístup sa uplatní aj väzbou na vybudovanie novej materskej školy pre talentované deti v priestoroch na Martinskom vrchu. V rámci prípravy kvalifikovanej pracovnej sily v relevantných stredných školách sa predpokladá integrácia a kooperácia s kreatívnymi inkubátormi pre fyzické i právnické osoby nepodnikateľov - na podporu mladých talentov v oblasti kultúrneho a kreatívneho priemyslu, pre ktoré sú určené investície v rámci podpory odborného vzdelávania. Zároveň bude projekt podporovať vznik a existenciu kreatívnych akceleračných centier vo vzťahu k existujúcim kreatívnym podnikateľom.

4. Kvalita života v Nitrianskom kraji mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra s dôrazom na životné prostredie

4.1 Analýza súčasného stavu vybraných ukazovateľov životného prostredia na území Nitrianskeho kraja

Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou

Na zásobovanie obyvateľov Nitrianskeho kraja pitnou vodou sa využívajú len zdroje podzemnej vody, pričom rozhodujúce zdroje sú situované mimo územia kraja v okresoch Dunajská Streda a Galanta (Trnavský kraj). Ide o veľkozdroje Gabčíkovo a Jelka, z ktorých sú dotované vodovody v okresoch Nové Zámky, Nitra, Levice, Šaľa a okrajovo okres Komárno.

Najvýznamnejšie zdroje podzemnej vody sa nachádzajú v kvartérnych sedimentoch riek Dunaj, Váh, Nitra, Žitava a Hron. Mnohé z nich však boli predovšetkým poľnohospodárskou výrobou, ale aj vypúšťaním nedostatočne čistených odpadových vôd natoľko znehodnotenú, že postupne museli byť vyradené (zdroje pre Kolárovo, Šaľu, Nové Zámky, Nitru, časť zdrojov Levického skupinového vodovodu, ale aj ďalšie). Zrušené boli aj vodárenské zdroje a ich ochranné pásma zdrojov Párovské Lúky a Dvorčanský Les (Nitra).

Zásobovanie pitnou vodou je zabezpečené:

- pripojením sídiel na diaľkové systémy, ktoré využívajú veľkokapacitné vodárenské zdroje Gabčíkovo, Jelka a Slatinská pramenná oblasť. Diaľkovodný systém je tvorený vodárenskými zdrojmi (28 studní, 5 prameňov), čerpacími stanicami (16), akumuláčnými nádržami (21) a líniovým potrubím v dĺžke 442 km. Voda dodávaná z veľkokapacitných zdrojov je vo veľmi dobrej kvalite a nie je potrebná jej ďalšia úprava. Vykonáva sa len hygienické zabezpečenie. Týmto systémom sú zásobované všetky väčšie mestá ako Nitra, Nové Zámky, Levice, Galanta, Sereď, Šaľa, Vráble, Topoľčany a tiež menšie sídla a obce. Diaľkovodným systémom sa dodáva 75 % pitnej vody;
- samostatnými vodovodmi s vlastnými vodárenskými zdrojmi lokálneho významu a skupinovými vodovodmi zásobujúcimi dve a viac obcí z jedného alebo viacerých vodárenských zdrojov. Voda v niektorých malých zdrojoch je v nevyhovujúcej kvalite a je ju potrebné upravovať. Odstraňuje sa hlavne železo a mangán a u niektorých zdrojov arzén. Z menších zdrojov je dodávaných 25 % pitnej vody.

Na území Nitrianskeho kraja zabezpečuje zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov predovšetkým Západoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., so sídlom v Nitre. Pôsobia tu aj menšie vodárenské spoločnosti, a to: Komárňanské vodárne a kanalizácie, a. s., (KOMVaK, a. s.) so sídlom v Komárne a MsVaK – Vodárne a kanalizácie mesta Hurbanovo.

V roku 2012 podľa štatistických údajov žilo na území Nitrianskeho kraja 688 400 obyvateľov, pitnou vodou z verejného vodovodu bolo zásobovaných 621 000 obyvateľov, t.j. 90,2%, čo predstavuje druhé najlepšie miesto hneď za Bratislavským krajom. V porovnaní s celoslovenským priemerom, ktorý v rovnakom období mal hodnotu 87% je situácia v Nitrianskom kraji pomerne priaznivá. To však neplatí pre všetky okresy kraja. Za celoslovenským priemerom **zaostávajú okresy Levice a Zlaté Moravce**. Veľmi dobrá situácia je v okresoch Šaľa, Topoľčany, Nové Zámky a Nitra(s výnimkou obce Jelšovce, ktorá je súčasťou

funkčného územia stratégie UMR). V okrese Komárno sa zásobovanosť obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov pohybuje na úrovni celoslovenského priemeru.

K 31.12.2012 bolo v Nitrianskom kraji evidovaných 354 sídiel, z nich 322, t. j. 91 % malo vybudovaný verejný vodovod. **V najväčšom okrese Levice zostáva bez verejného vodovodu takmer štvrtina obcí**, v okresoch Komárno, Nitra a Nové Zámky je jedna obec bez verejného vodovodu, v okrese Topoľčany je šesť obcí bez verejného vodovodu a v okrese Šaľa majú verejný vodovod všetky obce (Príloha V.1.6, tab. č. 1, obr.č.1, graf č. 1).

Súčasný stav odvádzania a čistenia odpadových vôd

Rozvoj verejných kanalizácií v Nitrianskom kraji tak ako aj na celom Slovensku zaostáva za rozvojom verejných vodovodov na území kraja, napriek dlhodobu proklamovanej zásade, že výstavba verejných vodovodov musí byť spojená s vytvorením podmienok na bezpečné odvádzanie a zneškodňovanie odpadových vôd (Príloha V.1.6, tab. č. 2).

V roku 2012 bol tento **rozdiel 40%**. Podiel obyvateľov bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizáciu v Nitrianskom kraji dosiahol 50,2% **zaostáva aj za celoslovenskou úrovňou** v odkanalizovaní (62,4%).

Z pohľadu jednotlivých okresov je stav v odkanalizovaní najnepriaznivejší v okrese Komárno, kde podiel obyvateľov bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizáciu je 34,6%. Aj v ďalších okresoch je úroveň odkanalizovania pod celoslovenským priemerom, výnimkou sú okresy Šaľa (68,8%) a Nitra (64%).

Medzi nedostatky resp. rozhodujúce problémy vyskytujúce sa na existujúcich kanalizačných systémoch v súčasnosti možno zahrnúť najmä nedostatočné využitie možnosti alternatívneho hospodárenia s dažďovou vodou opierajúcich sa o princípy „prírode blízkeho odvodnenia“, ktoré využíva zachytávanie dažďových vôd a ich využitie v mieste dopadu v podobe úžitkovej vody. Týmito opatreniami znižujeme objem dažďovej vody transformovanej do povrchového odtoku a podporujeme jej akumuláciu a infiltráciu resp. znižujeme koncentráciu znečistenia v odtekajúcich dažďových vodách.

Z 354 sídiel kraja malo v roku 2012 vybudovaný aspoň čiastočný verejný vodovod 322, t. j. 90,2% obcí. Verejná kanalizácia bola vybudovaná len v 116 obciach, t. j. 32,8% zo všetkých obcí. V minulosti pritom nastali prípady, keď v niektorých obciach nebolo zabezpečené čistenie odvádzaných odpadových vôd. Z hľadiska jednotlivých okresov **je najnepriaznivejší stav v okresoch Levice**, kde z 89 obcí má verejnú kanalizáciu iba 18 obcí, t. j. 20,2% **a Komárno** s 10 odkanalizovanými obcami (24,4%). Priaznivejšia situácia je v okrese Šaľa, kde 11 obcí z 13 má vybudovanú kanalizáciu, čo predstavuje 84,6%. Obyčajne je kanalizácia s ČOV vybudovaná najmä v mestách a prípadne niekoľkých obciach (Príloha V.1.6, tab. č. 3, 4, 5, 6, obr. č. 2).

Ako problémové sa javia rozpracované a zatiaľ z minulosti neukončené projekty verejnej kanalizácie a ČOV, prostredníctvom ktorých budovali stokovú sieť, resp. ČOV obce samostatne alebo v aglomerácii združených obcí a podporu k financovaniu získavali najčastejšie z národných zdrojov Environmentálneho fondu po čiastkach v priebehu viacerých rokov. Príležitosťou pre pokračovanie minulých investícií a tým aj zabránenie znehodnotenia je dokončenie diela predovšetkým podporou z EŠIF (OP KŽP, IROP a PRV), s čím mnohí žiadatelia počítajú. V tej súvislosti bude potrebné eliminovať riziko prípadného duplicitného financovania výdavkov, rozlíšiť deliacou čiarou zrealizovanú časť z národných zdrojov a pokračovanie projektu zo zdrojov EŠIF, ako aj riešiť otázky predchádzajúceho existujúceho zazmluvnenia dodávateľov diela podľa pravidiel a legislatívy platnej pred viacerých rokov, prípadne stanoviska implementačných orgánov k potrebe nového verejného obstarávania.

V rámci vodného hospodárstva bol v septembri 2014 realizovaný prieskum v obciach Nitrianskeho kraja s počtom obyvateľov od 1000 do 2000, ktorého cieľom bola analýza súčasného stavu a predpokladaných projektových zámerov budovania verejných vodovodov, kanalizácie a ČOV (predpokladané projektové zámery oprávnených žiadateľov sa nachádzajú v Prílohe V.2.7).

V sledovanom období zaznamenávame **klesajúci trend v množstve odpadových vôd**. V roku 2012 bolo v Nitrianskom kraji vypustených do vodných tokov celkovo 35 275 tis.m³ odpadových vôd, čo predstavuje pokles o 3 205 tis.m³ odpadových vôd oproti roku 2011.

Množstvo čistených odpadových vôd dosiahlo v roku 2012 hodnotu 33 546 tis.m³, čo predstavuje pokles o 3 135 tis.m³ čistených odpadových vôd oproti roku 2011 (Príloha V.1.6, tab. č. 7, graf č. 2).

Povodňové oblasti

Nitriansky kraj z hľadiska vodného hospodárstva má mimoriadne postavenie oproti ostatným krajom Slovenskej republiky, nakoľko ním preteká päť významných tokov: Dunaj, Váh, Nitra, Hron, Ipeľ. Sú to dolné úseky tokov okrem Dunaja, do ktorého vyúsťujú. Ďalšími významnejšími tokmi sú Malý Dunaj, Žitava, Dlhý kanál a Sikenica.

V rámci materiálu „Prieskum o tokoch v intravilánoch miest a obcí SR“, je uvedený prehľad potreby realizácie úprav tokov z hľadiska protipovodňovej ochrany v rámci SR. Tento prieskum na území Nitrianskeho kraja zahrnul celkovo 153 úsekov tokov. Potrebné je riešiť 86 úsekov tokov pretekajúcich intravilánmi jednotlivých miest a obcí.

Na rieke Nitra je to predovšetkým v oblasti, kde rieka preteká územím obce Kovarce a horná časť povodia Handlovky. Na hornom úseku rieky Hron hrozí rozrušenie vodnej hrádze, s možným dopadom na obce Veľké Kozmálovce, Nový Tekov, Starý Tekov, Tlmače, Horná Seč, Vyšné nad Hronom a Júr nad Hronom. V južnej časti sú záplavami ohrozené obce Hronovce, Pohronský Ruskov, Šalov a Malé Ludince. Rieka Ipeľ tvorí štátnu hranicu s Maďarskou republikou v dĺžke 24 km. Ohrozené územia pri povodniach a privalových dažďoch sú v obciach Tešmak, Šahy, Šahy Homok, Šahy Preseľany, Hrkovce, Vyškovce nad Ipeľom, Kubáňovo, Ipeľský Sokolec, Bielovce a Pastovce.

Podľa dlhodobých pozorovaní najväčšia pravdepodobnosť výskytu zvýšenej hladiny rieky Dunaj je v letných mesiacoch jún - júl, avšak nevylučuje sa, že v ďalších mesiacoch sa nevyskytne vyšší stav vody, čo si vyžaduje väčšie i menšie opatrenia povodňovej ochrany.

K ďalším vodným tokom lokálneho významu s možným výskytom povodní patrí rieka Žitava na úseku kde do Žitavy ústia potoky Stránka, Zlatňanka a Chyzerovecký potok, ďalej sú to potoky Štiavnica, Sikenica, Krupinica, Litava, Jablonianka, Búrsky potok, Podlužianka, Perec a Devičiansky potok v okrese Levice. Ohrozené povodňami sú predovšetkým obce spadových oblastiach týchto vodných tokov.

Najväčšie riziko výskytu povodní (Príloha V.1.6, obr. č. 3) je predovšetkým v jarnom období pri topení snehu a v dôsledku náhlych privalových dažďov na určitom území. Účinnou prevenciou voči vzniku povodní slúži sústava vodných diel a protipovodňová ochrana zahrňujúca celú škálu opatrení. K najúčinnnejším opatreniam môžeme zaradiť zalesňovanie povodí, odstraňovanie TKO zo dna riek a potokov a technické opatrenia ako hĺbenie korýt, spevňovanie bokov riek, budovanie hrádzí, hatí a strží.

Dôležité bude zamerať sa na Plány manažmentu povodňového rizika, ktoré budú obsahovať súhrn opatrení a určenie priorít na dosiahnutie cieľov manažmentu povodňového rizika. Zároveň majú byť spracované existujúce a navrhované preventívne opatrenia v lesoch a na poľnohospodárskej pôde a na urbanizovaných územiach podľa územných plánov.

Opatrenia v oblasti vodného hospodárstva kraja by mali byť zamerané aj na zvýšenie krajinej a ekosystémovej diverzity, ktorá zvýši i retenčnú schopnosť krajiny, prispeje k obnove prirodzených odtokových pomerov a k znižovaniu výskytu extrémnych situácií – povodní a sucha. Rovnako dôležité je realizovať opatrenia na zabezpečenie pozdĺžnej a laterálnej kontinuity vodných tokov a odstraňovanie bariér vo vodných tokoch a ich realizáciu za účelom podpory biodiverzity a zabezpečovania ekosystémových služieb.

Znečistenie ovzdušia

Na znečistení ovzdušia v riešenom území sa podieľajú výraznou mierou činitele, ktoré sú situované priamo v jeho území, ale aj pôsobiace v okolí tohto územia (Príloha V.1.6, graf č. 3).

V roku 2012 bolo v Nitrianskom kraji zaznamenaných 1577 stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia, z toho 107 veľkých zdrojov a 1470 stredných zdrojov.

Na znečistení ovzdušia sa najviac podieľali energetické zdroje priemyselných podnikov a centrálné tepelné zdroje (bio kotolne), blokové kotolne, poľnohospodárske farmy (chov HD a hydina), automobilová doprava, posypový materiál a prach na cestách. Ťažisko týchto stredných a veľkých zdrojov znečisťovania ovzdušia pochádza zo stacionárnych zdrojov priemyselnej prevádzky (Duslo, a.s. Šaľa–výroba močoviny, Levice SlovintegraEnergy, s.r.o.-zdroj vykurovania, Komárno Rieker obuv, s.r.o.-výroba obuvi, Nitra Calmit, spol.s r.o. Žirany–vápenka, Nové Zámky Bytkomfort s.r.o.–centrálny zdroj vykurovania, Zlaté Moravce Secop s.r.o.–výroba kompresorov, Topoľčany Bioenergy Topoľčany s.r.o.-výroba tepelnej energie, Decodom s.r.o. - výroba nábytku).

Z medziročného porovnania produkcie emisií v Nitrianskom kraji je zrejmý pokles produkcie všetkých znečisťujúcich látok s miernym nárastom v niektorých rokoch, ktorý je individuálny pri každej znečisťujúcej látke (Príloha V.1.6, tab. č. 8).

Najviac tuhých znečisťujúcich látok bolo emitovaných do ovzdušia **v okrese Levice**, emisie SO₂ boli najviac vypúšťané zo zdrojov znečisťovania nachádzajúcich sa v okresoch Levice a Nové Zámky. Emisie NO₂ boli za spomínané obdobie najviac vypúšťané do ovzdušia v okresoch Šaľa, Levice a Nové Zámky. Najväčšie množstvo emisií CO bolo emitovaných okresoch Levice, **Nové Zámky a Nitra** (Príloha V.1.6, tab. č. 9).

Územie Nitrianskeho kraja bolo vymedzené za zónu pre oxid siričitý, oxid dusičitý a oxidy dusíka, častice PM₁₀, PM_{2,5}, benzén a oxid uhoľnatý. Národná monitorovacia sieť kvality ovzdušia na území Nitrianskeho kraja pozostáva z dvoch meracích staníc a to: Nitra –Štúrova /do roku 2010 Nitra – Janka Kráľa/, Nitra – Janíkovce /od roku 2009/. (vid'. Príloha V.1.6, obr. č. 4)

V roku 2008 až 2010 nebola prekročená limitná hodnota pre žiadnu znečisťujúcu látku. V roku 2011 boli prekročené ročné limitné hodnoty oxidu dusičitého a častice PM_{2,5} na meracej stanici Nitra – Štúrova. Nitriansky kraj má problém s prekračovaním 24-hodinovej limitnej hodnoty pre častice PM₁₀. V roku 2011 sme zaznamenali prekročenie 24-hodinovej limitnej hodnoty pre PM₁₀ na oboch meracích staniach, Nitra –Štúrova - 66 krát za rok, Nitra – Janíkovce - 62 krát za rok.. Znečistenie ovzdušia časticami PM₁₀ predstavuje momentálne najväčší problém kvality ovzdušia na Slovensku, pretože v roku 2011 bola prekročená 24h limitná hodnota pre tieto častice až na 27 monitorovacích staniach v SR.

Odpadové hospodárstvo

Zastúpenie jednotlivých kategórií odpadov v Nitrianskom kraji bolo rôznorodé s kolísavým vývojom za časové obdobie piatich rokov 2008–2012 (Príloha V.1.6, tab. č. 10).

V roku 2012 sme dokonca zaznamenali pokles celkového množstva komunálneho odpadu až na úroveň nižšiu ako v roku 2009. V ostatných rokoch sa množstvo komunálneho odpadu zvyšovalo.

V rámci Nitrianskeho kraja sa najviac komunálneho odpadu vyprodukovalo v roku 2012 v okrese Nitra až 58 266 ton, najmenej v okrese Zlaté Moravce 13 564 ton. Jeden obyvateľ Nitrianskeho kraja vyprodukoval v roku 2012 takmer 373 kg odpadu, čo je pokles oproti roku 2011, kedy dosiahla táto hodnota maximum (381 kg/obyv.) v hodnotenom období (Príloha V.1.6, tab. č. 11).

Mestá a obce mali povinnosť od roku 2010 zaviesť povinný triedený zber štyroch zložiek komunálneho odpadu, ktorými sú papier, plasty, sklo a kovy. Je pozitívne, že vývoj separovaného zberu má stúpajúcu tendenciu, čo vyplýva z uvedenej tabuľky, avšak zhodnocovanie odpadov je stále na veľmi nízkej úrovni. Hoci sa od roku 2009 tento ukazovateľ každoročne zvyšoval, v roku 2012 sa zhodnotilo iba niečo nad 13% komunálneho odpadu, pričom priemer na Slovensku je 26%.

Súčasný stav nakladania s odpadmi na území Nitrianskeho kraja je nevyhovujúci. Osobitne závažný problém predstavujú nelegálne skládky bez akejkoľvek ochrany prostredia a účelnej plánovitej lokalizácie a následne aj staré neriadené skládky, ktoré sú zdrojom environmentálnej záťaže. Skládok takéhoto typu je v území veľmi veľa čo vyplýva predovšetkým zo socio - ekonomického charakteru územia (sídla s vysokým stupňom rozostavanosti, záhradkárske kolónie a množstvo drobných prevádzok).

V regióne NSK vzniklo napr. aj „Ponitrianske združenie obcí pre triedený zber a nakladanie s odpadmi“, ktorého predmetom činnosti je dlhodobé komplexné nakladanie s odpadmi, ktoré vznikli na území obcí, ktoré sú členmi združenia, znižovanie objemu skládkovaného odpadu, riešenie problémových javov v odpadovom hospodárstve členských obcí. Združenie momentálne pozostáva zo 65 členských obcí Nitrianskeho kraja. V okrese Nitra je to 49 obcí, v okrese Topoľčany 14 obcí a v okrese Šaľa sa nachádzajú 2 členské obce. Dovedna žije na území združenia takmer 79 500 obyvateľov vo viac ako 25 000 domácnostiach.

Chránené územia

Nitriansky kraj patrí medzi regióny so značne pozmenenou krajinnou štruktúrou, kde sa nachádzajú rozsiahle poľnohospodársky obhospodarované plochy a veľké urbanizačné celky. Napriek tomu sa stále vyznačuje vysokou rozmanitosťou druhov rastlín a živočíchov, ako aj biotopov, na ochranu ktorých boli vyhlásené chránené územia.

V Nitrianskom kraji sa nachádzajú tieto chránené územia:

- veľkoplošné chránené územia - CHKO Dunajské luhy, Ponitrie a Štiavnické vrchy (Príloha V.1.6, tab. č. 12);
- maloplošné chránené územia - 134 maloplošných chránených území (55 chránených areálov, 21 prírodných pamiatok, 14 národných prírodných rezervácií a 44 prírodných rezervácií);
- Ramsarské lokality – Dunajské luhy, Parížske močiare, Poiplie (Príloha V.1.6, tab. č. 13);
- národne významné mokrade - Bokrošské slanisko, Listové jazero, Žitavský luh, Kamenínske slanisko, Veľký Lel-ostrov, Malý ostrov, Apáli a Čierna Voda - dolný tok;
- NATURA 2000 - 9 chránených vtáčích území (Príloha V.1.6, tab. č. 14) a 68 území európskeho významu (Príloha V.1.6, tab. č. 15).

Brownfields ako ekologická záťaž

Termín „brownfield“ slúži na označenie nehnuteľnosti (pozemok, alebo objekt), ktorá sa nachádza na v súčasnosti alebo v minulosti zastavanom území, ktorá nie je efektívne využívaná, je zanedbaná

a prípadne i kontaminovaná. Ide o nehnuteľnosť, ktorú nie je možné efektívne využívať bez procesu jej regenerácie.

Z dostupnej evidencie disponibilných brownfieldov, realizovanej Slovenskou agentúrou pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO), možno brownfieldy klasifikovať ako priemyselné, poľnohospodárske, armádne, administratívne, inštitucionálne (školy, nemocnice), rekreačné, kultúrne (kultúrne domy, kiná) a obytné.

Nitriansky samosprávny kraj mapoval existenciu hnedých a zelených zón a databázu zverejnil na svojej stránke www.unsk.sk ako Rozvojový potenciál NSK -<http://rozvojovypotencial.unsk.sk/> (posledná aktualizácia portálu a databázy bola 30.04.2014) Riešením tejto problematiky sa zaoberá aj v Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja NSK 2012 – 2018, v Priorite I., v Špecifickom ciele 2 Vytváranie podmienok pre príchod nových investorov a rozvoj priemyselných odvetví s vyššou tvorbou pridanej hodnoty. Aj vzhľadom k tomuto cieľu NSK je aktuálna otázka prepojenia dopravnej siete regiónu s nadradenou dopravnou infraštruktúrou.

Zásadným problémom brownfieldov je popri ich priamej environmentálnej záťaži územia aj sekundárne sociálne – ekonomické pôsobenie niekdajšej činnosti v území prejavujúce sa negatívnym pôsobením na okolité územia (kriminalita, negatívne vnímanie územia zo strany spoločnosti, nezamestnanosť), ale aj vlastnícke vzťahy (viaceré objekty sú v súkromnom vlastníctve).

Brownfieldy nie sú iba problémom, ale zároveň aj príležitosťou a jednou z foriem skrytých rezerv ekonomiky s nemalým potenciálom. Ich obnova a využitie často prináša aj zlepšenie úrovne verejnej bezpečnosti, dopravnej dostupnosti územia i príchod nových podnikateľských aktivít, ktoré vytvoria nové pracovné miesta a lepšia poskytované služby v regióne.

Zelená infraštruktúra miest

Sídlné prostredie je priestor pre zadefinovanie kvantifikácie optimálnych podielov zelene z hľadiska ekosystémových a ekonomicko-spoločenských funkcií a hľadania cesty na prepojenie medziblokovej zelene do systému zelenej infraštruktúry.

Jedným z najúčinnějších spôsobov budovania zelenej infraštruktúry je osvojenie si integrovaného prístupu k manažmentu krajiny. Tento prístup sa dá najlepšie dosiahnuť priestorovým plánovaním na strategickej úrovni a vo veľkej geografickej oblasti (obec, región).

Pozornosť z hľadiska sídelného prostredia treba venovať štruktúre vegetácie v urbanistickej štruktúre mesta, tvorbe prírodných parkov a ekologických sietí v mestách, riešením kontaktných zón medzi sídlom a krajinou.

Uplatňuje sa princíp urbanisticko-architektonických a sadovnícko – krajinárskych prístupov k obnove a rozvoju zelených plôch, verejných priestranstiev, vnútroblokov HBV, školských a zdravotníckych zariadení, zeleň pietnych miest a objektov sakrálnej architektúry, športových areálov a pod. Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach možno dosiahnuť prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptácie urbanizovaného prostredia na zmeny klímy.

Zelená infraštruktúra hovorí aj o prepojení prírodných zdrojov s kultúrnym dedičstvom (historické parky a záhrady).

Mestské prostredie má charakteristické biofyzikálne funkcie v porovnaní s okolitým vidieckym priestorom. Patrí medzi ne zmenená výmena energie, vytvorenie tepelných zmien v mestskom prostredí a zmeny

v hydroológii územia, ako je zvýšenie povrchového odtoku zrážkových vôd, ale aj zvýšené nároky na udržanie vody pre vegetáciu v urbánnom priestore a udržanie vlhkosti ovzdušia.

Tieto zmeny sú čiastočne spôsobené dôsledkom zmeneného povrchu oproti pôvodnému využitiu územia, kde boli kedysi lúky, polia alebo sady či vinice. Našou snahou pri vytváraní mestského prostredia je čo najviac sa priblížiť pôvodnému prírodnému režimu územia riešením odtokových podmienok, alebo riešením zelene v rámci usporiadania zelenej infraštruktúry v súčasných a budúcich územných plánoch na eliminovanie dôsledkov zmeny povrchu a celkového priestoru. Riešenie zelene, vodného režimu a energetickej bilancie územia je zároveň súčasťou stratégie prispôsobenia sa zmene klímy v mestskom prostredí.

Zelená infraštruktúra miest nie je nový termín, nie je to ani nová myšlienka. Má korene v úsilí pri plánovaní a ochrane prírody, ktoré začali v päťdesiatych rokoch minulého storočia. V tomto období sa začali stavať na Slovensku väčšie sídliskové celky takmer vo všetkých okresných mestách. Ich riešením bolo nielen poskytnúť bývanie ľuďom ale aj zachovať okolitú prírodu vo forme dvorov, voľných plôch a parkov. V týchto prostrediach sa minimálne zmenil režim pôvodného využitia územia. Boli to prímestské záhrady, polia alebo sady, ktoré sa menili na obytné priestory.

Až neskôr sa na riešení sídlisk presadil záujem o spevnené plochy parkovísk alebo zvýšenej miere zástavby a nahradenie zelene trávnikmi alebo záhonmi s kvetmi a pod. Rozvíjajúce sa jednotné kanalizácie sídel vyriešili potrebu sa zaoberať zvýšeným odtokom.

V súčasnosti je veľmi výrazne zmenená zástavba miest, najmä centrálnych častí. Spevnené a vydláždené plochy s jednoduchou údržbou v lete i v zime, takmer bez zelene nahradili pôvodné parky a zelené plochy s potrebou údržby a starostlivosti a potrebou ľudskej práce. Výsledkom je zmenený režim teploty ale predovšetkým odtoku vôd. Dobrým príkladom je námestie v Nitre pred divadlom, kde je takmer celá jeho plocha zabetónovaná, s výnimkou pár stromov, ktoré cyklicky odumierajú.

Riešením je plná akceptácia nového dokumentu EÚ **Oznámenie Komisie Európskemu Parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov - Zelená infraštruktúra – Zveľaďovanie prírodného kapitálu Európy COM (2013)249.**

V sídelnom prostredí je možné riešiť zhodnotenie širších územných vzťahov vybraného mestského sídla z hľadiska urbanistickej a krajinnej štruktúry, analýzu sústavyestskej zelene vybraného mestského sídla, kategorizácia plôch a líniových prvkov zelene mesta podľa funkcií, pôvodu a utilitárnych hodnôt, podrobné zhodnotenie plôch zelene vybraného segmentu mesta, priestorovú analýzu, zhodnotenie biotických prvkov s dorazom na inventarizáciu, kvantitatívne a kvalitatívne parametre drevín, návrh na doplnenie a tvorbu zelene vybraného segmentu otvorených plôch mesta v súlade so stratégiou komplexnej obnovy jeho multifunkčných sústav a riešenie parciálnych plôch v parkovo-architektonických detailoch.

K roku 2012 dosiahla výmera zelene v mestách a obciach SR 11 926 ha, čo je o 305 ha viac ako v roku 2011. Parková zeleň z toho bola 27 %, tá však poklesla o 3 ha. V prepočte na obyvateľa predstavuje verejná zeleň 22m². Najvyššia výmera verejnej zelene je v Nitrianskom kraji (aj v prepočte na obyvateľa), najmenšia je v Žilinskom kraji. Oproti roku 2011 narástla výmera verejnej zelene najviac v Banskobystrickom kraji (o 98 ha), pokles jej výmery nebol zaznamenaný v žiadnom kraji. Najvyššia výmera verejnej, ako aj výlučneestskej zelene (a rovnako aj jej výmery v prepočte na obyvateľa) je v Nitrianskom kraji, najmenšia výmera verejnej zelene (i mestskej) je v Žilinskom kraji. (Príloha V.1.6, tab. č. 17, graf č.4)

Zeleň patrí k rozhodujúcim faktorom kvality života v meste, je pre sídla zdrojom vitality. Najmä mestské prostredie, charakteristické zvýšeným tlakom na kvalitu životného prostredia, je vyvažované pozitívnymi účinkami zelene a vody. Sídlná zeleň sa radí k najefektívnejším priestorovým, ochranným, ozdravujúcim i skrášľujúcim prvkom. Verejná zeleň (teda zeleň miest a obcí) sa hodnotí ukazovateľom výmery v ha, čo len čiastočne vystihuje účinnosť zelených plôch. Až intenzívna a vzrastlá zeleň je totiž prínosom k ozdraveniu a estetickému skvalitneniu našich sídiel.

Medzi základné funkcie mestskej zelene patrí: funkcia hygienicko/zdravotná napr.:

- úprava mikroklímy v meste, čo zahŕňa znižovanie teploty (mestské parky znižujú teploty v priemere o 1 C° oproti teplote v uliciach),
- tienenie korunami stromov (hlavne v horúcich letných dňoch),
- zvyšovanie vlhkosti vzduchu (v priemere sa udáva hodnota 5 až 7 %),
- znižovanie rýchlosti vetra,
- filtračné účinky zelene (stromová a krovitá vegetácia má priaznivé účinky na čistotu ovzdušia, slúži ako filter pre prachové častice - udáva sa hodnota 20 g prachových častíc na m² listovej plochy),
- znižovanie hladiny hluku v mestskom prostredí.

Ochrana plôch zelene sa môže realizovať pomocou dodržiavania noriem a indikátorov a javí sa ako veľmi naliehavá. Normatívy tvorby zelene v sídlach sú používané hlavne v urbanistickej praxi a sú súčasťou územnoplánovacej dokumentácie a stanovujú z urbanistického hľadiska potrebnú rozlohu zelených plôch v sídelných útvaroch v jednotlivých kategóriách v prepočte na jedného obyvateľa.

Pri porovnaní so Štandardami minimálnej vybavenosti obcí SR (MVRR SR, 2010) odporúča sa pre sídla nad 5 tis. obyvateľov v kategórii verejnej parkovej zelene 8-14 m² .obyv.⁻¹ pre medziblokovú sídliskovú zástavbu 10-16 m² .obyv.⁻¹ , čo je spolu 18-30 m² .obyv.⁻¹ .

Štatistika udáva pre NSK stav 31 m² .obyv.⁻¹ , čo môže byť rôznorodé, napr. mesto Nitra má vyšší podiel, mesto Vrábľe menej, Kolárovo najmenej.

Z hľadiska potreby riešenia plôch verejnej zelene v obciach NSK sa ukázala nutnosť zamerať aktivity na:

- prehodnotenie veľkosti plôch, distribúcie na území mesta a ich vzájomné prepojenie na princípe zelenej infraštruktúry a Zelených sietí (Greennets),
- prehodnotenie dostupnosti verejnej zelene pre obyvateľov funkčných zón a obytných súborov,
- optimalizácia environmentálnych a spoločenských funkcií zelene v sídlach,
- plánovanie a manažment funkčného systému zelenej infraštruktúry v sídlach a prepojenie s medziblokovou zeleňou.
- prehodnotenie vnútornej štruktúry plôch zelene a parkov z hľadiska biotických prvkov (stromy, kry, trávnik, kvetiny, voda), abiotických prvkov a vybavenosti (hracie plochy, komunikácie, parkovanie, prvky komunálnej hygieny) a podpora biodiverzity,
- spracovať zásady rekonštrukcie a modelové typy riešení,
- spracovať návrh komplexnej a kontinuálnej starostlivosti o biotické prvky a technické prvky podľa časových horizontov a intenzitných tried údržby,
- zastaviť proces záberu plôch zelene pre účely parkovania vozidiel (statická doprava); túto alokovať do poschodových (resp. podzemných) garáží; zastaviť proces zahusťovania sídlisk novými stavbami,
- posilniť podmienky a kritériá ochrany zelene na území mesta,

- zvýšiť kvalitu údržby plôch zelene a zabezpečiť fixnú viazanosť potrebnej finančnej dotácie a rozpočtu obce.

4.2 Analýza súčasného stavu vybraných ukazovateľov životného prostredia v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Analýza súčasného stavu vybraných ukazovateľov životného prostredia vo funkčnom území mesta Nitra sa zamerala najmä na hodnotenie súčasného stavu zelenej infraštruktúry s dôrazom na plochy verejnej zelene, oblasť vodného a odpadového hospodárstva a degradovaných častí mesta a jeho funkčnej oblasti.

Krajinná štruktúra funkčnej mestskej oblasti mesta Nitra je silne poznamenaná poľnohospodárskou produkciou s veľkým podielom ovocných sádov, vinogradov, chmeľníc a ornej pôdy (Príloha V.1.6, tab. č. 16). V správe mesta sa v súčasnosti nachádza 260 ha zelene, v rozpočte predstavuje starostlivosť o zelené plochy každoročne sumu cez 700 tis. EUR. Súčasťou zelene mesta sú plochy lokálneho významu, obvodové parky, mestské parky a parky centrálné aj parky regionálneho významu (Príloha V.1.6, prehľad č. 1).

Zelená infraštruktúra v rámci funkčnej oblasti mesta Nitry je chápaná vo viacerých aspektoch a súvislostiach. Primárne zeleň tvorí biotickú zložku prostredia a teda nástroj regulácie mikroklimy v prostredí (teplota, relatívna vzdušná vlhkosť, tienenie, zadržiavanie vody a pod.). Ďalším aspektom je priestorotvorná funkcia, kedy zeleň vďaka svojej estetickej a architektonickej hodnote zvyšuje kvalitu verejných priestranstiev, uličných parterov a taktiež vnútroblokových priestorov sídlisk, ako rozšírenia obytnej plochy pre obyvateľov. V danej súvislosti tvoria zelené plochy v meste významné zázemie pre každodenný odpočinok a rekreáciu.

Vnútroblokové priestory sídlisk majú významný vplyv na vnímanie kvality života obyvateľov, nakoľko sa nachádzajú v bezprostrednom mieste bydliska obyvateľov a často krát tvoria hlavnú alternatívu využívania voľného času a rekreačných aktivít pre obyvateľov sídlisk. Nakoľko v rámci obytných súborov môžeme hovoriť o stabilnej, pevne definovanej urbanistickej štruktúre, často krát je možné súčasné vnútrobloky transformovať a regenerovať do cieľovej podoby. V rámci regeneračného procesu je potrebné okrem prvkov zelene riešiť i iné aspekty kvality vnútroblokov (konceptu statickej a dynamickej dopravy, mestský mobiliár, osvetlenie, prvky detských ihrísk a športovísk a pod.) V rámci prvkov zelene je vhodné primárne riešiť stromovú vegetáciu, ale i regeneráciu trávnatých plôch, výsadbu kvetinových záhonov a pod. Zároveň treba zvážiť, ak spracuje kvalitný projekt odborne spôsobilá osoba, minimalizujú sa mnohé problémy v budúcnosti, najmä tie, týkajúce sa udržateľnosti konceptu z pohľadu údržby.

Pri výbere projektových zámerov na realizáciu prvkov zelenej infraštruktúry v sídle a funkčnej oblasti bol aplikovaný integrovaný prístup k problematike, kedy neboli zelené plochy vybrané náhodne, ale prihliadalo sa na prepojenie vybraných priestorov v rámci iných prioritných osí RIÚS. Vybrané plochy, či už v rámci bodových, plošných zámerov (Historický park a exteriér objektu bývalých kasární pod Zoborom – plánovaného kultúrneho centra, Lesoparku Borina ako plochy, cez ktorú prechádza významná prepájacia cyklokomunikácia, Brezový Háj v Nitre, ako zelená spojnica medzi nábrežím rieky, cyklokomunikáciami a plánovaným kultúrnym centrom, ďalšie významné plochy zelene vrátane mestských pohrebísk), resp. líniových prvkov v podobe obnovy a regenerácie existujúcich stromoradií (s aspektom úpravy druhového zloženia vysádzaných drevín v reakcii na adaptačné opatrenia voči zmene klímy), zakladaním tzv. „Greenways“, zelených koridorov popri plánovaných cyklokomunikáciách, výsadbou drevín na parkoviskách a pod. spájajú v sebe vždy niekoľko zámerov s cieľom komplexného, logického riešenia potrieb lokality.

V rámci projektových zámerov budovania prvkov zelenej infraštruktúry bude vo fáze projektovej prípravy taktiež nutné aplikovať nové prístupy napr. v oblasti manažmentu a hospodárenia s dažďovou vodou (zadržanie vody v lokalite, nie jej odvádzanie do kanalizácie), vyššiu prioritu priradiť výberu vhodného sortimentu druhov najmä stromov vo výsadbách (nároky na stanovište, nároky na zálievku, rezistenciu voči suchu, teplomilnosť a pod.), plánovaniu finančných prostriedkov na porealizačnú údržbu novovybudovaných prvkov zelenej infraštruktúry, optimalizáciu návrhov s cieľom efektu optimalizácie udržateľnosti investície.

Technická infraštruktúra v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Technická infraštruktúra mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra je tvorená systémom verejného vodovodu, verejnou kanalizačnou sieťou a systémom odpadového hospodárstva.

Celková dĺžka vodovodnej siete mesta Nitry (bez miestnej časti Janíkovce, Lukov dvor, Párovské Háje) je 252 393 m; súčasný stav zásobovania pitnou vodou nedosahuje optimálny stav (súčasný stav zásobovania vodou 489,5 l/s; optimálny stav 691,0 l/s).

Kanalizačná sieť v súčasnosti zasahuje 90% územia, celková dĺžka jestvujúcej kanalizačnej siete je 168 400 m bez započítania dĺžky kanalizačných prípojok k roku 2008; situácia v rôznych mestských oblastiach je rozdielna. V rámci mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra sú odkanalizované obce Jelšovce a Čechynce na 100%, Malý Lapáš na 60% a Čakajovce na 50%.

Pre hodnotenie výkonnosti odpadového hospodárstva je možné hodnotiť napríklad prostredníctvom podielu separácie z celkového množstva komunálneho odpadu, ktorý v roku 2013 dosiahol hodnotu 9,3%, podiel, v ďalšom období sa plánuje rast spracovania biologicky rozložiteľného odpadu v existujúcej kompostárni, v roku 2013 bola jej kapacita využitá na 38,8%.

Rolfesova baňa

Vážnym problémom, ktorý ohrozuje obyvateľov v meste Nitra, sa stáva rozpad skalného masívu Rolfesovej bane, potreba spevňovania svahov a protierózných opatrení na tomto území. Rozpad skalného masívu a charakter puklín podmienený aj litológiou predurčuje jeho veľkú náchylnosť na ďalšiu eróziu. Jednotlivé úseky južnej lomovej steny možno označiť za silno až extrémne silno ohrozené eróziou, ktorej priebeh vedie k postupnému deštruovaniu strmých skalných stupňov, ich rozpadu prevažne na veľmi malé bloky charakteru ostrohranných štrkových úlomkov bez jemných zemín a vytvoreniu nespevnených suťových polí pri päte lomových stien, ktorých odhadovaný sypný uhol, ak nie sú náhodne mechanicky zaťažované, je cca 30°-40°. Pri ďalšom postupe erózie možno očakávať v takomto zálomovom uhle ešte ohrozenie 10-20 m pozemkov od terajšieho priebehu vrchnej hrany lomovej steny. Ako erózne procesy sa uplatňujú najmä prúdenie zrážkových vôd po povrchu steny a cez otvorené pukliny a vytláčanie puklinami odčlenených malých úlomkov za spoluúčasti tlaku prúdiacej vody (polohová a kinetická zložka tlaku). Najvýraznejším procesom pôsobiacim v erózii je rozrušovanie masívu zmrazovaním a rozmrazovaním. Mesto Nitra v snahe riešiť ohrozenie a rizikovosť územia Rolfesovej bane v zmysle projektovej dokumentácie sa bude uchádzať o podporu v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia. Následná revitalizácia územia s cieľom prírodno – edukatívnej funkcie sa bude podporovať z IROP v rámci špecifického cieľa 4.3.2.

Výsledky analýzy stavu vybavenosti obcí Nitrianskeho kraja technickou infraštruktúrou ovplyvňujúcou životné prostredie potvrdzujú, že **najhoršia situácia pretrváva v okresoch Levice a Komárno a v niektorých oblastiach aj v okrese Nové Zámky aj napriek zvýšeným investíciám v minulých rokoch. Ide o nízky podiel obyvateľov pripojených na kanalizačnú sieť a na kanalizačnú sieť napojenú na ČOV. Vzhľadom na stratégiu územia a jeho mimoriadne postavenie v oblasti vodného hospodárstva bude**

potrebné doplniť opatrenia IROP komplementárne s investíciami OP Kvalita životného prostredia (PO 1, IP 2, Špecifický cieľ 1.2.1, 1.2.2) a Programom rozvoja vidieka s dôrazom na riešenie situácie v okresoch Levice, Komárno a Nové Zámky. Zároveň sa pozornosť musí venovať riešeniu rozšírenia/zvýšenia kapacity stokových sietí a doriešenia neukončenej výstavby stokových sietí a čistiarní odpadových vôd v okrese Nitra, v ktorom je najvyššia hustota zaľudnenia a ako v jedinom okrese sa v roku 2011 (pri sledovaní rokov 2001 – 2005 – 2011) dosiahla kladná hodnota hrubej miery prirodzeného prírastku obyvateľov a najvyšší migračný prírastok. Ako ÚIJ v analyzovanej oblasti sa navrhuje úroveň LAU 2.

Súčasťou opatrení a investícií v oblasti kvality životného prostredia, ktoré ovplyvňujú sídelnú štruktúru, budú opatrenia pre život obyvateľov sídlisk s ekologickými princípmi tvorby a ochrany zelene. Súbežne s podporou IROP je príležitosť riešenia na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, sanácie environmentálnych záťaží v mestskom prostredí, ako aj v opustených priemyselných lokalitách v OP Kvalita životného prostredia (PO1, IP 3, IP4).

Kvalita života a stav životného prostredia v regióne sú posudzované aj z pohľadu odpadového hospodárstva, kde sa programovo sústreďujú opatrenia miestnej samosprávy v oblasti triedenia a zhodnocovania/recyklácie odpadov. V rokoch 2014 – 2020 je plánovaných viac aktivít subjektov územnej samosprávy v tomto smere, ktoré sa budú uchádzať o podporu zo zdrojov OP Kvalita životného prostredia (PO1, IP1).

Stratégia UMR bude riešiť opatrenia na zlepšenie mestského prostredia prostredníctvom zámerov posilnenia zelenej infraštruktúry a opatrenia na vodné hospodárstvo v oprávnenom území stratégie UMR. Príspevok k podpore udržateľného mestského rozvoja je relevantný aj v rámci OP Kvalita životného prostredia (PO1, IP 3, IP 4).

Doplnkovosť a synergia plánovaných intervencií RIÚS je aj vo vzťahu k činnostiam Environmentálneho fondu ako nástroja štátnej podpory starostlivosti o životné prostredie. Oblasť jeho podpory stanovuje zákon o Environmentálnom fonde. Potenciálna doplnkovosť sa týka najmä ochrany a využívania vôd, projektov verejnej kanalizácie a ČOV.

Pri implementácii RIÚS sa bude využívať mechanizmus výmeny informácií zavedený na úrovni IROP k zamedzeniu duplicitného financovania výdavkov.

SWOT analýza územia s ohľadom na analyzované oblasti

Oblasť (špecifický cieľ) :	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
ŠC 1.1 Zlepšenie dostupnosti k cestnej infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému	<ul style="list-style-type: none"> - relatívne hustá a pravidelne udržiavaná sieť regionálnych ciest II. a III. triedy; - regionálna dopravná infraštruktúra tvorí významné spojnice medzi terciálnymi a sekundárnymi uzlami a infraštruktúrou TEN-T; 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočné prepojenie na nadradenú infraštruktúru, susedné regióny a nedostatočné prepojenie miest; - nedostatočná kapacita dopravnej infraštruktúry; - nepriaznivý stavebnotechnický stav regionálnej infraštruktúry; 	<ul style="list-style-type: none"> - koncentrácia zdrojov na prepojenie miest na nadradenú infraštruktúru; - odľahčenie vybraných úsekov ciest II. a III. triedy s pozitívnym dopadom na životné prostredie; - prijatie legislat. opatrení k stavebnému povoleniu na líniových stavbách na súkromných pozemkoch; 	<ul style="list-style-type: none"> - vysoká intenzita a zaťaženosť ciest II. a III. triedy s negat. dopadom na životné prostredie a kvalitu života obyvateľov; - nevyčlenenie adekvátnych finančných zdrojov za účelom kvalitnej cyklickej údržby ciest a súvisiaca deteriorácia úsekov ciest a potreba vykonať nákladnejšie komplexné rekonštrukcie; - nevysporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom pod cestami;
ŠC 1.2.1 Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy.	<ul style="list-style-type: none"> - definované hlavné prepravné prúdy železničnej osobnej dopravy; - dlhodobá vykonávaná koordinácia železničnej a autobusovej dopravy; - poskytovanie služieb VOD, osobitne autobusovej dopravy vo všetkých obciach Nitrianskeho kraja; - jednotný prevádzkový tarifný systém vybavovania cestujúcich; - začiatok integrácie dopravy v Nitrianskom kraji; - zavedenie GPS – systému do autobusov prímestskej dopravy u zmluvných dopravcov NSK od roku 2014; 	<ul style="list-style-type: none"> - prevádzkový stav na prestupných miestach; - málo efektívne jednokoľajné a neelektrifikované trate a veľké vzdialenosti zastávok od obcí; - zastavenie osobnej dopravy na niektorých tratiach; - absencia systému integrovanej dopravy; - stavebný a prevádzkový stav na nástupných, prestupných a výstupných miestach; - stavebný stav autobusových zastávok; - zastaraný vozidlový park v prímestskej doprave; - pokles prepravených osôb, presundo individuálnej dopravy; 	<ul style="list-style-type: none"> - zlepšenie informovanosti cestujúcich; - zlepšenie stavu životného prostredia; - zlepšenie kvality verejnej osobnej dopravy pre osoby s obmedzenou pohyblivosťou; - zlepšenie organizácie dopravných služieb; - zvýšenie koordinácie jednotlivých zložiek verejnej dopravy; - zavedenie nových technologických produktov pre účely skvalitnenia dopravných služieb; 	<ul style="list-style-type: none"> - nárast individuálnej dopravy ako prejav nespokojnosti cestujúcej verejnosti s nezabezpečením rastúcich nárokov na kvalitu služieb v súlade so svetovými trendmi vo VOD - zastavenie obnovy vozidlového parku verejných dopravcov z vlastných zdrojov; - zvyšujúce sa náklady na zabezpečenie služby – ceny vstupov neustále rastú a to rýchlejšie ako ceny regulovaného cestovného;

	<p>MFO Nitra</p> <ul style="list-style-type: none"> - intervalová (taktová) doprava v MAD; - rozbehnutý systém obnovy autobusových prístreškov MAD; - obnovený vozidlový park MAD - priemerný vek 8 rokov; - rozširovanie benefit a služieb pre verejnosť k atraktívnosti MAD; - operatívne reagovanie na potrebu zmeny obslužnosti na území mesta; - postupná aplikácia odporúčaní „Plánu dopravnej obsluhy“ a Analýzy súčasného stavu s víziou jej budúceho smerovania; 	<p>MFO Nitra</p> <ul style="list-style-type: none"> - chýbajúce preferenčné jazdné pruhy pre MAD; - chýbajúce zastávkové zálivy pre autobusy; - chýbajúci centrálny informačný systém pre všetky druhy verejnej dopravy na území mesta; - nízka úroveň integrácie dopravy; - nevyhovujúci technický stav vozoviek v trasách MAD; - prehustená doprava hlavne v čase špičiek; - chýbajú inteligentné zastávky s info o príchode spojov/liniek; - chýba riadenie križovatiek s prednosťou pre autobusy MAD; 		
<p>ŠC 1.2.2 Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - výhodná geografická poloha kraja vzhľadom na dopravné koridory s ohľadom na severno – južné a západo – východné prepojenie Slovenska a strednej Európy; <p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prevažne rovinatá konfigurácia terénu a krajinný ráz vytvárajú predpoklady pre masívne rozšírenie cykloturistiky (aj pre menej zdatných a náročných cyklistov). - čiastková projektová príprava vrátane stavebných povolení; - priebežné budovanie cykloturistických trás s priaznivým ohlasom verejnosti; - spracovaná aktuálna koncepcia cykloturistiky pre mesto s hierarchizáciou cyklistickej siete 	<ul style="list-style-type: none"> - slabo rozvinutá dopravná infraštruktúra kraja s potenciálom pre účelovú cykloturistiku, - nevyhovujúca infraštruktúra cyklotrás, slabé značenie existujúcich cyklotrás a ich vedenie frekventovanými cestnými trasami; - slabo rozvinutá doplnková cyklistická infraštruktúra (chránené parkoviská pre bicykle, cyklostojany apod.); - chýbajúce bezbariérové priechody, množstvo kolíznych bodov s automobilovou dopravou, vysoký podiel automobilovej dopravy v meste Nitra; <p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - absentujúca cyklistická infraštruktúra /stojiská pre bicykle, mobiliár, bezpečné garážovacie systémy pre bicykle a pod./; 	<ul style="list-style-type: none"> - využitie dobrých prírodných podmienok pre realizáciu zámerov novej stratégie rozvoja cykloturistiky a cykloturistiky; - zvýšenie podielu cykloturistiky na celkovej infraštruktúre; - vytvorenie predpokladov pre požičovne bicyklov, odpočívadlá, zabezpečené parkoviská pre bicykle na frekventovaných lokalitách zvlášť v centre mesta a pri občianskej vybavenosti; - vytvorenie spoločných nástupných bodov; <p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zvyšovanie záujmu 	<ul style="list-style-type: none"> - obmedzenie možností čerpania finančných prostriedkov na cykloturistiku a cykloturistiky zo zdrojov EÚ v programovom období 2014 -2020; - nevysporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom pod cestami; <p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - finančná náročnosť budovania cykloturistických trás, vrátane dopravného značenia, svetelných signalizácií a pod.; - komplikované majetkovo-právne vzťahy; - konzervatívna, prísna, málo flexibilná legislatíva; - skepticizmus časti kompetentných organizácií a odbornej

	na primárne, sekundárne a doplnkové trasy;	<ul style="list-style-type: none"> - stiesnené uličné priestory v centre mesta; - problematická dopravná situácia, vysoká intenzita VOD a tranzitu cez centrum mesta; - existujúce cyklo dopravné komunikácie zatiaľ nie sú fyzicky prepojené; 	<ul style="list-style-type: none"> o cyklo dopravu; - zlepšovanie PR cyklo dopravy aj z pohľadu finančnej, časovej a zdravotnej výhodnosti; - možnosť alternatívnej ponuky pohybu za prácou, do školy a za službami; - zvýšenie pobytovej lokalít s pozitívnym synergickým efektom využívania služieb popri cyklo komunikáciách; 	<ul style="list-style-type: none"> verejnosti voči účelnosti spolupráce na budovaní systému cyklo dopravných trás v meste; - verejnosť považuje cyklo dopravu za málo bezpečnú;
<p>ŠC 2.1.1 Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozvinutá sieť ZSS pre dospelých a deti s celoročným pobytom; - spolupráca verejných poskytovateľov s neverejnými poskytovateľmi sociálnych služieb; - vytvorená sieť zariadení služieb starostlivosti o deti do troch rokov veku; - získané skúsenosti z dlhodobého procesu transformácie a deinštitucionalizácie zariadení SPODaSK; - pozitívny trend vývoja celkového počtu obyvateľstva v okrese Nitra podmienený migračným, ako aj prirodzeným prírastkom obyvateľstva; 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočné kapacity miest v špecializovaných zariadeniach sociálnych služieb; - nerozvinutý systém poskytovania komunitných sociálnych služieb a komunitného plánovania miest a obcí; - regionálna nerovnosť siete ZSS a terénnych a ambulantných sociálnych služieb (včasná intervencia, informačné služby a pod.); - nedostatok verejných detských jasí; - málo zariadení SPODaSK na komunitnej úrovni; - dlhodobý klesajúci trend vývoja počtu obyvateľov kraja; - prirodzený úbytok obyvateľstva na úrovni kraja a v jednotlivých okresoch s výnimkou okresu Nitra (najvyšší prirodzený úbytok obyvateľstva dosahujú okresy Komárno, Levice a Nové Zámky); - tendencia rastu migračného úbytku obyvateľstva na úrovni okresov Levice, Šaľa, 	<ul style="list-style-type: none"> - podpora inovatívnych projektov komunitných sociálnej starostlivosti; - využitie výsledkov realizovaných národných projektov v praxi; - zosúladenie a integrácia poskytovania sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti; - rozvoj ľudských zdrojov, nárast vzdelanostnej úrovne obyvateľstva; - rozvoj celoživotného vzdelávania; - možnosť financovania projektov podporujúcich rozvoj ľudských zdrojov z EŠIF; 	<ul style="list-style-type: none"> - zhoršujúca sa sociálna a demografická situácia v území kraja - pokles počtu a intenzívne starnutie obyvateľstva; - nedostatočné personálne zabezpečenie poskytovaných služieb (kvalifikácia a kompetencie sociálnych pracovníkov, nedostatok sociálnych pracovníkov); - nedostatočné organizačné a administratívne kapacity na využívanie finančných zdrojov z EŠIF; - finančne nedostupné služby starostlivosti o dieťa do troch rokov veku, najmä pre nízkoprijímové domácnosti; - riziko popretrhávania sociálnych väzieb medzi obyvateľmi územných oblastí

		<p>Topoľčany a Zlaté Moravce;</p> <ul style="list-style-type: none"> - celkový úbytok obyvateľstva na úrovni kraja a všetkých okresov s výnimkou okresu Nitra (najvyšší celkový úbytok obyvateľstva dosahuje okres Levice); - menej priaznivá veková štruktúra obyvateľstva kraja, ako aj okresov v porovnaní s celoslovenským priemerom (nižší podiel predproduktívnej a vyšší podiel poproduktívnej zložky obyvateľstva vzhľadom na priemer SR); - starnutie obyvateľstva vo všetkých okresoch regiónu; - nepriaznivá vzdelanostná štruktúra obyvateľstva kraja a jednotlivých okresov v porovnaní s celoslovenským priemerom (s výnimkou okresu Nitra); 		<p>Nitrianskeho kraja, postupné vyľudňovanie území;</p>
<p>ŠC 2.1.2 Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - lepšia primárna zdravotná a sociálna infraštruktúra; - lepší prístup k integrovaným multidisciplinárnym službám základnej zdravotnej a sociálnej starostlivosti; - zlepšenie podpory verejného zdravia v komunitách sociálne ohrozených a znevýhodnených skupín obyvateľstva; - zvýšenie vzdelávania a odbornej prípravy budúcich pracovníkov v primárnej starostlivosti; 	<ul style="list-style-type: none"> - premiestnenie poskytovateľov do Integrovaných centier zdravotnej starostlivosti, ktoré môže byť vzdialenejšie od miesta bydliska pacienta; - zlá infraštruktúra zdravotníckych zariadení; - absencia prepojenia zdravotnej a sociálnej oblasti; - vysoký priemerný vek lekárov v primárnej ZS; - dlhé čakacie doby na špecializovanú ZS, resp. plánované operačné výkony; 	<ul style="list-style-type: none"> - zvýšenie starostlivosti o chronického pacienta; - zníženie počtu hospitalizácií; - zníženie počtu špecializačných vyšetrení; - presun pacientov z nemocničnej starostlivosti do domáceho ošetrovania; - zníženie prevalencie chronických ochorení v NSK; - vybudovanie CIZS, ktoré umožnia lepší 	<ul style="list-style-type: none"> - nenaplnenie počtu poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v zmysle záväzku z projektu; - nezájum poskytovateľov zdravotnej starostlivosti o zmenu miesta výkonu činnosti (spojené napr. s legislatívnymi požiadavkami na vydanie nového rozhodnutia, úhrada poplatkov za zmenu, obava zo zníženia počtu kapítovaných pacientov); - nezájum

	<ul style="list-style-type: none"> - väčšina infraštruktúry vo verejnom vlastníctve; - CIZS nadväzujú na tradíciu zdravotných stredísk, ktorú posúvajú na novú, generačne a kvalitatívne vyššiu úroveň; - komplexná komunitná infraštruktúra; 	<ul style="list-style-type: none"> - neochota lekárov k prechodu do CIZS – nedostatočná motivácia; - cestná a dopravná infraštruktúra; - nedostatok finančných zdrojov v zdravotníctve; 	<ul style="list-style-type: none"> manažment pacienta; - energetická úspora zdravotníckych zariadení - koncentrácia poskytovateľov primárnej zdravotnej starostlivosti; - modernizácia prístrojového vybavenia CIZS -- zavedenie eHealth; -- priama prepojenosť zdravotnej a sociálnej starostlivosti - poskytnutie komplexnejšieho prístupu k pacientom; - možnosť zabezpečenia financií z fondov EÚ ; - zvýšenie kompetencií všeobecných lekárov; - šanca pre komplexnú reformu celého systému poskytovania ZS - realizácia rezidentného programu od r. 2014 	<ul style="list-style-type: none"> pacientov navštevovať poskytovateľov v CIZS napr. z dôvodu zhoršeného dopravného spojenia, väčšej vzdialenosti od bydliska (vidíme ako možný problém pre seniorov a občanov odkázaných na dávky v hmotnej núdzi); --nedostatok finančných prostriedkov na dobudovanie zdravotníckej infraštruktúry; - hrozba odchodu mladých lekárov do zahraničia – nedostatočná motivácia zotrvať na Slovensku; - zazmluvňovanie výkonov zo strany zdravotníckych poisťovní; - nutná udržateľnosť projektu;
<p>ŠC 2.2.1 Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl</p>	<ul style="list-style-type: none"> - systém predprimárnej výchovy a vzdelávacích programov garantovaných štátom zabezpečený kompetentnými pedagogickými pracovníkmi v rámci MŠ; MFO Nitra: - vytváranie podmienok na predprimárne vzdelávanie čo najväčšieho počtu detí rozširovaním 	<ul style="list-style-type: none"> - fyzická a morálna opotrebovanosť budov a vybavenia MŠ (stravovanie); - vysoký počet nevyriešených žiadostí o umiestnenie detí do MŠ vo vybraných okresoch/mestách; - absencia zariadení a tried pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami; -nedostatok špeciálnych 	<ul style="list-style-type: none"> - udržanie zamestnateľnosti a žiaducej mobility na trhu práce vytvorením podmienok pre zosúladienie rodinného a pracovného života; - odstránenie bariér pre prirodzeného prírastku a zabezpečenie 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočná možnosť využitia finančných zdrojov EÚ na podporu ľudských zdrojov a rozvoja duševného kapitálu; MFO Nitra: - nedostatok finančných prostriedkov na predprimárne vzdelávanie; - zmena štátnej

	<p>kapacitných podmienok aj v zadaptovaných priestoroch;</p>	<p>pedagógov pre inkluzívne vzdelávanie.</p> <p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nedostatok priestorov na zadaptovanie pre potreby MŠ; - nezáujem zákonných zástupcov detí o zaškolenie v MŠ (Marginalizované skupiny); 	<p>pozitívneho demografického vývoja.</p> <p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nadstavby a prístavby existujúcich MŠ, získanie priestorov vhodných na adaptáciu pre potreby MŠ; - prezentovať dôležitosť zaškolenosti detí pre ich vývoj a rozvoj, legislatívne zavedenie povinného posledného ročníka v MŠ; 	<p>politiky v podpore predprimárneho vzdelávania;</p>
<p>ŠC 2.2.2 Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl</p>	<ul style="list-style-type: none"> - systém výchovy a školských vzdelávacích programov garantovaných štátom, zabezpečovaný kompetentnými pedagogickými pracovníkmi; - vzdelávanie národnostných menšín v materinskom jazyku; - kvalitné vzdelávanie žiakov so zdravotným znevýhodnením a žiakov so všeobecným intelektovým nadaním. <p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podpora a záujem zo strany zriaďovateľa a škôl budovať odborné učebne; 	<ul style="list-style-type: none"> - absencia zariadení a tried pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami; - fyzická a morálna opotrebovanosť budov a vybavenia; - nízka úroveň medzinárodných a národných meraní vedomostí žiakov; - nedostatočná starostlivosť o mimoriadne nadané a talentované deti; - nedostatočný počet pedagógov so špeciálnym vzdelaním a asistentov učiteľa. <p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - priestorové a finančné obmedzenie; 	<ul style="list-style-type: none"> - možnosť financovania projektov podporujúcich rozvoj ľudských zdrojov z EŠIF. <p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - záujem o technickú výchovu zo strany pedagógov a žiakov; - dopĺňanie vzdelania pedagógov v rámci kontinuálneho vzdelávania; 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočná možnosť využitia finančných zdrojov EŠIF na podporu ľudských zdrojov a rozvoja duševného kapitálu. <p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - priestorové zabezpečenie a materiálne – technické vybavenie odborných učební. Nesprávne zameranie – orientácia z hľadiska potreby trhu práce;
<p>ŠC 2.2.3 Zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozvinutá sieť SŠ na území celého kraja, 8 vybudovaných COVP pri SOŠ; - vzdelávanie národnostných menšín v materinskom jazyku; 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočne rozvinutý systém celoživotného vzdelávania vrátane systému duálneho odborného vzdelávania a prípravy; - fyzická a morálna opotrebovanosť budov a vybavenia; - nedostatočne rozvinutý systém vzdelávania s ohľadom na relevanciu pre trh práce; 	<ul style="list-style-type: none"> - možnosť financovania projektov podporujúcich rozvoj ľudských zdrojov z EŠIF ; - špecializácia vzdelávacích zariadení podľa potrieb trhu práce; - vytvorenie nových spoločných COVP; 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočná možnosť využitia finančných zdrojov EŠIF na podporu ľudských zdrojov a rozvoja duševného kapitálu; - nezáujem podnikateľského sektora o spoluprácu na vytváraní systému duálneho vzdelávania;

				- nedoriešená legislatíva a financovanie celoživotného vzdelávania a poradenstva;
<p>ŠC 3.1. Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií</p>	<ul style="list-style-type: none"> - silný kultúrno-spoločenský potenciál obsahujúci kultúrne hodnoty hmotnej i duchovnej podstaty; - podujatia medzinárodného významu – napr. Divadelná Nitra; - štúdium odborov KKP na stredných a vysokých školách priamo v regióne, - významná scénická tvorba a vizuálne umenie; - silná tradícia nábytkárskeho a odevného priemyslu, výstavníctva a remeselnej výroby; 	<ul style="list-style-type: none"> - absencia niektorých odvetví KKP; - absencia zručností manažmentu KKP; -nedostatočné technologické vybavenie pre rast podielu KKP na HDP regiónu a zamestnanosti; - nedostatok analýz a štatistických údajov o dopade KKP na rozvoj územia; 	<ul style="list-style-type: none"> - geografické usporiadanie regiónu v nadväznosti na spoluprácu so zahraničím /napr. odbytisko produktov KKP; - tvorba podpornej infraštruktúry, -podpora ľudského kapitálu v zmysle vzniku SZČO a malých podnikov; - aktivácia historického potenciálu, - možnosť prepojenia KKP s inými odvetvami NSK (CR, obchod, priemysel); - spolupráca verejného a súkromného sektora; 	<ul style="list-style-type: none"> - odliv ľudského kapitálu do zahraničia; - nedostatočné financovanie a podpora KKP a jednotlivých projektov a opatrení; - technická a administratívna náročnosť realizácie opatrení;
<p>ŠC 4.2.1 Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - biodiverzita rôznych vzácných biotypov v rámci chránených území; - veľká väčšina obcí z nízkou úrovňou znečistenia ovzdušia; - pomerne stabilná situácia v oblasti životného prostredia; 	<ul style="list-style-type: none"> - znehodnotený zdroj podzemnej vody v kraji poľnohospodárskej výrobou a vypúšťaním nedostatočne čistených odpadových vôd; - nízka úroveň odkanalizovania kraja; -znečistené ovzdušie priemyselných okresných centier zaťažené aj emisiami z dopravy. -vyššie hodnoty v skupine znečisťujúcich látok; - horšia kvalita ovzdušia v mestách; -extrémne hodnoty znečistenia ovzdušia v okrese Šaľa; 	<ul style="list-style-type: none"> - zvýšenie podielu obyvateľov napojených na systém čistenia a odvádzania odpadových vôd; - riešenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou; - zlepšiť systém hospodárenia s dažďovými vodami v sídlach, zvýšenie plôch verejnej zelene v zastavanom území sídel; - doriešenie nedokončenej výstavby stokových sietí a ČOV; 	<ul style="list-style-type: none"> - neukončené projekty verejnej kanalizácie a ČOV (stoková sieť, resp. ČOV budovaná obcami samostatne, resp. aglomeráciami združených obcí); - riziko vo veci stanoviska implementačných orgánov so zazmluvnením dodávateľov diela podľa pravidiel a legislatívy platnej pred viacerých rokov; - ohrozujúce vyššie znečistenie predovšetkým v mestských oblastiach; - súčasný nárast

				znečisťujúcich látok v skupine oxid uhoľnatý v roku;
<p>ŠC4.3.1 Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciu urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku.</p>	<p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stabilizovaná urbanistická štruktúra a štruktúra sídelnej zelene; - mesto vnímané ako zelené mesto - odborné profesijné zázemie na kompetentných miestach; - vysoký podiel zelených plôch v meste; - dobré zázemie pre voľnočasové aktivity v rámci ponuky zelených plôch; - postupné budovanie informačnej databázy v jednotlivých etapách /dokument starostlivosti o dreviny pre CMZ, pasportizácia plôch pre náhradné výsadby pre CMZ; 	<p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kapitola správy a údržby zelene poddimenzovaná v porovnaní s hektárovými dotáciami v rozpočtoch iných krajských miest; - nepružný systém manažmentu zelene; - rozporuplný vzťah obyvateľov k zeleni (princíp „nie na mojom dvore“); - častá neodbornosť pri spracovávaní projektových dokumentácií, kedy sú stavebné objekty zelene suplované inými profesiami; - stavebný objekt sadové úpravy (exteriérové plochy) sa v rámci realizačnej fázy stavby nerieši v zmysle projektu (zjednoduší sa), resp. sa nerealizuje vôbec; 	<p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - disponibilné rozvojové plochy pre budovanie prvkov zelenej infraštruktúry (mestský park, objekt kasární pod Zoborom, Brezový háj, Borina, Rolfesova baňa, nábrežie rieky, vnútrobloky sídlisk, areály ZŠ a MŠ, pohrebiská a pod.) - integrácia aktivít v rámci UMR – budovanie cyklokomunikácií a greenways, KPP a obnova historického parku v kasárňach a pod. - možnosť rozvoja odbornej spolupráce medzi subjektmi (Mesto Nitra, FZKI SPU v Nitre, UKF v Nitre) - ponuka odborníkov v profesijnom segmente (52 autorizovaných krajinných architektov) - dobré vzťahy s organizáciami a subjektmi ako jedno z východísk budúcej spolupráce (RKC, Agrokomplex, Univerzity ...) - záujem a podpora časti verejnosti (priaznivý ohlas na v minulosti realizované projekty); 	<p>MFO Nitra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nutnosť regenerácie porastov najmä z pohľadu vekovej a druhovej štruktúry; - absencia kľúčových konceptných dokumentov tvorby a ochrany ŽP, resp. ich neaktuálny stav (generel zelene, posport zelených plôch, Múses a pod.); - nízka prioritizácia následnej údržby porastov v ďalších rokoch po ich založení (materiálové, finančné, organizačné zabezpečenie); - tlak investorov na záber nových území, nezáujem rekonštruovať, resp. meniť účel existujúcich kapacít/; - reálne výsadby nezohľadňujú skutočné objemy uložených náhradných výsadiieb, problem. kontrolný mechanizmus; - zeleň ako prostriedok adaptačných opatrení na zmenu klímy nie je z pohľadu investorov (súkromný aj verejný sektor) chápaná ako 1 z priorit;

K hlavným prednostiam Nitrianskeho kraja patrí existencia silného potenciálu pre poľnohospodárske a priemyselné podniky (existencia priemyselných parkov), dostatok kvalifikovanej pracovnej sily, vysoké školy a výskumné zázemie v Nitre, dostatočný priestor pre potenciálny rozvoj, mimoriadne výhodná geografická poloha kraja i krajského mesta Nitra v blízkosti troch hlavných miest - Bratislava 90 km, Viedeň 150 km, Budapešť 130 km - vyvinuté a pomerne zachovalé vidiecke osídlenia, potenciál využitia vodných tokov, dominantné postavenie regiónu v zásobovaní energiou v SR, možnosti rozvoja cestovného ruchu v regióne, medzinárodné centrum veľtrhu a kongresovej turistiky v meste Nitra, existencia dostupných zdrojov geotermálnych prameňov.

K hlavným výzvam Nitrianskeho kraja patrí modernizácia cestnej siete, zvýšenie podielu cyklo dopravnej infraštruktúry, zabezpečenie sociálnych a zdravotníckych služieb pre starnúce obyvateľstvo, posilnenie odborného vzdelávania s prepojením na zamestnávateľov a vytvorením príležitostí pre uplatnenie mladých absolventov v praxi, zvýšenie adaptability najmä prostredníctvom využitia kreatívneho potenciálu, zvýšenie počtu domácností napojených na verejnú kanalizáciu, posilnenie siete miest a vidieka, využitie prírodných zdrojov a potenciálu cezhraničnej spolupráce.

Strategickým cieľom v súlade s prioritami stratégie Európa 2020 na najbližšie roky je **zvýšenie konkurencieschopnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja v spoločnom európskom priestore prostredníctvom udržateľného hospodárstva, zvýšenia ochrany zložiek životného prostredia a zlepšenia životných podmienok svojich obyvateľov.** V rozhodovacích procesoch regionálneho rozvoja bude uplatňovaný integrovaný prístup orientovaný smerom k udržateľnému sociálnemu, ekonomickému, environmentálnemu a územnému rozvoju kraja.

III. Strategická časť

Globálny cieľ RIÚS

Globálnym cieľom RIÚS a v tom aj stratégie UMR funkčného územia Nitry v súlade s IROP 2014 – 2020 je **prispieť k zlepšeniu kvality života obyvateľov Nitrianskeho kraja, zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb, podporiť inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast a zamestnanosť s dopadom na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť regiónu, jeho miest a obcí.**

RIÚS predstavuje koordinované úsilie a konkrétne aktivity relevantných partnerov s cieľom koncentrovať činnosť a finančné prostriedky na dosiahnutie cieľov stratégie Európa 2020. Ambíciou aktérov v implementácii RIÚS je nasmerovať investičné priority do toho územia, ktoré má najvyšší rozvojový potenciál pre danú prioritu a stane sa motorom ďalšieho rastu s dopadom na čo najširší okruh obyvateľov. Zosúladeným postupom všetkých partnerov a úrovni v jednotlivých oblastiach podpory RIÚS sa vytvorí predpoklad pre synergické a systémové účinky k zabezpečeniu troch vzájomne sa dopĺňajúcich priorít:

- Inteligentný rast: vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácií.
- Udržateľný rast: podporovanie ekologickjšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje.
- Inkluzívny rast: podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť.

RIÚS Nitrianskeho kraja vychádza z princípov vyváženého územného rozvoja, špecificky miestneho prístupu, zohľadnenia kľúčových výziev a príležitostí, využívania vnútorného potenciálu funkčných území a zamerania na konkurencieschopnosť, rast a zamestnanosť.

Určujúcim východiskom pre územne a vecne zvolené intervencie je územná koncentrácia investičných priorít determinovaná Konceptiou územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 ako celoštátnym územnoplánovacím dokumentom. Sídlnu štruktúru Nitrianskeho kraja tvorí relatívne rovnomerné osídlenie, ktoré je rozlíšiteľné v jeho severnej časti nitrianskym ťažiskom osídlenia najvyššej úrovne a v južnej časti novozámocko – komárňanským ťažiskom osídlenia. Ťažiskom východnej časti kraja je levické osídlenie, sever a severovýchod pokrývajú topoľčianske a zlatomoravecké osídlenie, juh tvorí šahianske a štúrovské osídlenie. V rámci celého regiónu popri najväčšom meste Nitra sú pomerne rovnomerne rozmiestnené stredne veľké mestá, ktoré sú definované ako sídelné uzly s najväčším potenciálom efektívnych dopadov integrovaných investícií z hľadiska hospodárskeho a sociálneho rozvoja (Príloha V.2.1). Rozvinuté mestá, resp. obce so zariadeniami občianskej vybavenosti nadregionálneho až celoštátneho významu budú tvoriť východiskové zázemie regiónu pre nastavenie územných intervencií s cieľom rastu a zamestnanosti. Územné zameranie investícií v RIÚS sa bude v jednotlivých častiach regiónu stretávať s podporou miestnych akčných skupín („MAS“) zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci komunitne riadeného miestneho rozvoja („CLLD“) v IROP a z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka prostredníctvom nástroja LEADER v Programe rozvoja vidieka.

Podporou špecificky územne a vecne vhodne zvolených investícií RIÚS prispeje zároveň k vytváraniu nových foriem vzťahov smerujúcich ku konkurencieschopným funkčným územiám. V tom zmysle je v RIÚS zadefinovaných 11 funkčných území pre projekty integrovaných územných investícií v regióne

NUTS 3, ktoré sa viažu aj na územia s väzbami spolupráce regionálnych združení miest a obcí doplnené pôsobením miestnych akčných skupín.

Ide o integrované investície do funkčných území („FÚ“) na úrovni územnej investičnej jednotky („ÚIJ“) pre jednotlivé špecifické ciele RIÚS. Funkčné územia kooperujú s územiaми MAS, ktoré pôsobili v Nitrianskom kraji v programovom období 2007 – 2013 a transformujú sa do funkčných území MAS pre roky 2014 – 2020 (Príloha V.2.2):

1. ÚIJ NUTS 3 – Nitriansky kraj
2. FÚ Tribečsko-Inovecký región (ÚIJ LAU 2)
3. FÚ Tribečsko-Požitavský región (ÚIJ LAU 2)
4. FÚ Tekov (ÚIJ LAU 2)
5. FÚ Dolnohronský región (ÚIJ LAU 2)
6. FÚ Poiplie (ÚIJ LAU 2)
7. FÚ Žitný ostrov (ÚIJ LAU 2)
8. FÚ Štúrovska (ÚIJ LAU 2)
9. FÚ Región Šurian a Nových Zámkov (ÚIJ LAU 2)
10. FÚ Šalienský región (ÚIJ LAU 2)
11. FÚ Nitriansko /okrem funkčného územia stratégie UMR/ - (ÚIJ LAU 2)

Územné investičné jednotky LAU2 v jednotlivých funkčných územiach sú znázornené v Prílohe V.2.2.1. Dosiahnuté výsledky integrovaných investícií ako súboru projektov/aktivít so zadanými špecifickými cieľmi budú štatisticky sledované na úrovni 7 okresov územia Nitrianskeho kraja.

Funkčné územie stratégie UMR

Stratégia UMR v mestskej funkčnej oblasti krajského mesta Nitra s ďalšími 9 obcami hraničiacimi s katastrom mesta (obec Čakajovce, Čechynce, Ivanka pri Nitre, Jelšovce, Lužianky, Malý Lapáš, Veľký Lapáš, Nitrianske Hrnčiarovce, Zbehy - Príloha V.2.3) je tvorená 4 piliermi pre integrované projekty oprávnených prijímateľov zameranými na:

- **Kreatívne mesto – priestor pre rozvoj kreatívneho talentu prostredníctvom vybudovania kreatívneho centra na Martinskom vrchu** prepojením na centrum mesta - kino Palace („Kreatívne mesto“),
- **Vzdelané mesto - posilnenie vzdelávacej infraštruktúry** kombináciou intervencií do vybraných MŠ, ZŠ, SOŠ a COVP s celoživotným vzdelávaním („Vzdelané mesto“)
- **Mesto bez bariér – s odstraňovaním bariér a prepojením** sociálnej oblasti a zdravotníckej infraštruktúry s rozvojom verejnej osobnej dopravy s dôrazom na cyklo dopravu a vytváranie IDS („Mesto bez bariér“)
- **Zelené mesto – zlepšenie kvality života vo funkčnej mestskej oblasti UMR s dôrazom na ochranu životného prostredia** prostredníctvom intervencií do zásobovania obyvateľstva pitnou vodou, odvádzania a čistenia odpadových vôd, budovania prvkov zelenej infraštruktúry a zavádzania systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku („Zelené mesto“).

Pre stratégiu UMR je definovaná ÚIJ LAU 2. Pre podporu integrovaného prístupu v stratégii UMR mesto Nitra využije skúsenosti z programového obdobia 2007 – 2013 získané v rámci spolupráce pri projekte programu URBACT II.

Metóda multikriteriálneho hodnotenia ÚIJ v podmienkach RIÚS

K výberu územia pre podporu zo zdrojov EŠIF vypracoval RO pre IROP odporúčania pre využitie metódy multikriteriálneho hodnotenia územných investičných jednotiek v podmienkach regionálnej

integrovanej územnej stratégie. Multikriteriálna analýza uľahčuje rozhodovací proces, v ktorom sa na základe zvolených kritérií porovnávajú územia / územné investičné jednotky. Výstupom analýzy je index investičnej účinnosti („IIÚ“), ktorý bude možné vypočítať pre každé územie, na ktorom bude plánovaná konkrétna operácia / projekt. Kritériá pre výber ÚIJ a určenia jej IIÚ sú uvedené v Prílohe V.2.8.

Strategická priorita 1

Bezpečná a ekologická doprava v Nitrianskom kraji

Cieľom strategickej priority 1 v RIÚS NK je podporovať udržateľný miestny/regionálny dopravný systém s dôrazom na mobilitu a zlepšenie dostupnosti verejných služieb a reagovať na špecifické potreby a kľúčové výzvy územia v súlade s miestnym/regionálnym plánom udržateľnej dopravy a to:

- zabezpečiť prepojenie regiónu Nitrianskeho kraja na nadradenú cestnú sieť na území Slovenskej republiky i v cezhraničnom území,
- dosiahnuť efektívne prepojenie mestských a vidieckych území budovaním systému udržateľnej, bezpečnej a ekologickej dopravy vybudovaním regionálnych/miestnych integrovaných dopravných systémov
- zlepšiť mestskú a prímestskú mobilitu osôb podporou všetkých typov udržateľnej dopravy.

Strategická priorita je vyjadrením tematického cieľa č. 7 Propagácia trvalo udržateľnej dopravy a odstránenie problematických miest v kľúčových sieťových infraštruktúrach. Aplikácia tejto priority v RIÚS je zameraná na vytvorenie podmienok pre rozvoj konkurencieschopnosti kraja a jeho napojenia na jednotný Európsky trh, udržateľný rast, zvýšenie atraktivity verejnej osobnej dopravy, posilnenie environmentálnych prvkov a bezpečnosti dopravy. **Strategická priorita 1** s definovanými špecifickými cieľmi a podporená konkrétnymi projektovými zámermi **tvorí kostru integrovaných územných investícií v RIÚS vo všetkých funkčných územiach regiónu NUTS 3** v nadväznosti na iné investície do území v rámci integrovaných projektov zložených z ďalších strategických priorít RIÚS.

Investičná priorita 1.1

Posilnenie regionálnej mobility prepojením sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T vrátane multimodálnych uzlov

Špecifický cieľ 1.1:

Zlepšenie dostupnosti k cestnej infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému

Investičná priorita a špecifický cieľ 1.1 je konkretizáciou tematického cieľa 7b posilnenie regionálnej mobility prostredníctvom prepojenia sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T.

Nitriansky kraj je charakterizovaný ako kraj s prevažne vidieckymi oblasťami, pre ktoré spolu aj s 15 mestami v kraji sú **cesty II. a III. triedy hlavnými komunikačnými spojnicami**, vytvárajúcimi predpoklady pre začlenenie obyvateľstva do širších rozvojových procesov a do vzťahov medzi mestom a vidiekom. Investovanie do regionálnych ciest umožňuje pomalšie sa rozvíjajúcim a zaostávajúcim oblastiam znižovať vnútroregionálne rozdiely v prístupe k základným službám (vzdelanie, zdravotná a sociálna starostlivosť, kultúra, a pod.), v prístupe na trh práce, ako aj v prístupe k základným tovarom.

Kvalitnejšie regionálne cesty predstavujú nielen základnú podmienku pre zlepšenie každodennej mobility osôb vidieckych území, ale sú aj predpokladom pre budovanie integrovaných systémov udržateľnej dopravy (mikro dopravných systémov) vo vzťahu k **obslužnosti regiónov verejnou osobnou dopravou a inými poskytovateľmi verejných služieb a podnikateľských aktivít s potenciálom rastu.**

Napojenie na cestnú infraštruktúru siete TEN-T a cesty I. triedy a odstraňovanie nehodových lokalít je v súlade s vypracovaným **Strategickým plánom rozvoja cestnej dopravnej infraštruktúry Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2020 – plán rozvoja a údržby ciest II. a III. triedy (Regionálny Master plán) a Strategickým plánom rozvoja dopravnej infraštruktúry Slovenskej republiky do roku 2020.** Plánované opatrenia v sieti regionálnych ciest prispievajú k udržateľnému územnému rozvoju, k územnej súdržnosti miest a obcí, k eliminácii vplyvu dopravy na životné prostredie a zvyšovaniu kvality života obyvateľov kraja a budú v súlade s Plánom udržateľnej mobility Nitrianskeho kraja a funkčnej mestskej oblasti mesta Nitra v rámci stratégie UMR.

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja:

- a) zlepšenie napojenia regiónu na nadradenú cestnú infraštruktúru a infraštruktúru TEN-T smerom na D1, R1, M1, E77, I/64, I/51, mapa so zakreslenými projektovými zámermi v RIÚS NKv Prílohe V.2.4,
- b) dobudovanie vybraných úsekoch ciest II. triedy podporených z ROP 2007 – 2013 a posilnenie koncentrácie a zvýšenie pridanej hodnoty predchádzajúcich investícií - ide o projekty, v ktorých sa rekonštruovali cesty II/514 v úseku Veľké Ripňany - Horné Štitáre; II/593 Podhorany – Solčany; II/564 v úseku Demandice – Kubáňovo –Ipeľský Sokolec – Pastovce(projekty regionálnych komunikácií podporených z ROP sú uvedené v prílohe Skúsenosti z programového obdobia 2007 – 2013 – Regionálny operačný program v Nitrianskom kraji; sú zakreslené aj v Prílohe V.2.4.),
- c) zlepšenie kvality cestnej infraštruktúry a vytvorenie základných predpokladov pre hospodársky rast, tvorbu multimodálnych systémov verejnej dopravy, budovanie IDS v území s dôrazom na lepšie využitie vnútorného potenciálu jednotlivých území, vyvážený dopravný systém vo funkčných územiach Nitrianskeho krajaako základ pre budúci regionálny integrovaný dopravný systém, vzájomné prepojenie centier osídlenia i prepojenie na priemyselné parky a významné hospodárske subjekty v kraji, ale aj prepojenie na rýchlejšie rastúce regióny v rámci SR,
- d) zlepšenie stavebno-technického stavu cestnej siete (výnimočne mostov v stave zlý, resp. havarijný) s dopadom na bezpečnosť, plynulosť cestnej premávky, zníženie nehodovosti, zníženie energetickej náročnosti dopravy a zníženia negatívnych dopadov na životné prostredie,
- e) zmiernenie negatívnych dopadov cestnej premávky (predovšetkým tranzitnej a nákladnej dopravy) na obyvateľstvo miest a obcí a zvýšenie kvality ich života prostredníctvom budovania obchvatov,
- f) zlepšenie prístupu k verejným službám (školy, centrá odborného vzdelávania a prípravy, centrá kultúrneho a kreatívneho sektoru, zariadenia sociálnych služieb, integrované centrá zdravotnej starostlivosti...) a zlepšenie celkovej obslužnosti konkrétnych území,
- g) severojužným prepojením kraja nadviazať na makroregionálne stratégie (Dunajská stratégia) a Spoločnú stratégiu územného rozvoja V4+2,
- h) podpora v rámci územných investícií v ŠC 1.1 predpokladá integráciu so ŠC definovanými v strategických prioritách RIÚS č. 2, 3, 4, čo umožní efektívnejšie využívanie vnútorného

potenciálu NK a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra.

Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ 1.1:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0113 Úspora času v cestnej doprave	EUR	17 973 348 AP-P12.36*	2015	16 168 121 AP-P12.36*	MPRV SR	ročne

*výpočet východiskovej i cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa je popísaný v Akčnom pláne k realizácii RIÚS a URM, Príloha č. 12.36 – aj s termínmi stanovenia východiskovej a cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa na úrovni NUTS 3.

Aktivity špecifického cieľa 1.1 RIÚS:

a) vypracovanie miestnych/regionálnych plánov udržateľnej mobility ako predpokladu pre všetky nasledujúce navrhované intervencie do dopravného systému;

Miestny/regionálny plán udržateľnej mobility ako multimodálny plán zahrnie všetky druhy dopravy a bude základným nástrojom na zabezpečenie vyváženého rozvoja dopravného systému. Tieto plány určia relevantné prepojenia pre VOD tak, aby bola zaistená minimálna potrebná úroveň mobility a určia typ intervencií, ktorý má byť na nich vykonaný (bezpečnosť, rekonštrukcia, modernizácia, výstavba nových sekcií, atď.).

b) rekonštrukcia a modernizácia ciest II. triedy

Účelom rekonštrukcie a modernizácie ciest je zvýšenie úrovne dopravnotechnického stavu existujúcich úsekov ciest a zlepšenie dopravného napojenia existujúcich priemyselných parkov a zón, centier osídlenia a centier hospodárskeho významu na dopravnú infraštruktúru vyšších kategórií z dôvodu zabezpečenia dopravnej obslužnosti NK verejnou autobusovou dopravou. Z celkovej dĺžky ciest II. triedy (500,245km) je linkami pravidelnej verejnej autobusovej dopravy využívaných 96 %. Navrhovaná aktivita zahŕňa kompletnú aj komplexnú hĺbkovú rekonštrukciu vozovky, v úsekoch kde je to možné, dôjde k úprave šírkových parametrov vozovky. Zlepšenie stavebno-technického stavu nevyhovujúcich mostných objektov alebo ich výmena budú realizované v nadväznosti na regióny, ktoré majú najvyšší percentuálny podiel mostných konštrukcií z hľadiska stavebného stavu: **zlý až havarijný**. Podpora mostných objektov by mala vychádzať z Plánu udržateľnej mobility NK, pričom by sa malo jednať buď o objekty lokalizované na cestnej sieti určenej na rekonštrukciu alebo by mali byť riešené úzke miesta na komunikáciách určených pre VOD. Prostredníctvom predmetnej aktivity nie je možné realizovať pravidelnú údržbu komunikácie.

c) výstavba nových úsekov ciest II. triedy

V tejto etape RIÚS NK výstavbu nových úsekov ciest II. triedy neplánuje.

d) príprava projektovej dokumentácie, vypracovanie štúdií uskutočniteľnosti a vykonanie bezpečnostného auditu alebo inšpekcie

Vypracovania štúdií uskutočniteľnosti sa bude týkať projektov výstavby nových úsekov ciest. Vykonanie bezpečnostného auditu alebo inšpekcie bude podmienkou pri realizácii projektov rekonštrukcií ciest s cieľom odstránenia prvkov a závad vplývajúcich na bezpečnosť cestnej premávky.

Cieľom všetkých opatrení je **odstraňovanie nehodových lokalít, zvýšenie bezpečnosti** na cestách a križovatkách zavádzaním inteligentných riadiacich systémov (merače rýchlosti, signalizácia, mimoúrovňové križovanie, zmeny riešenia, kruhové križovatky, signalizačné zariadenia, ktoré reagujú na rýchlosť vozidiel, atď.). Súčasťou opatrení bude **rekonštrukcia a budovanie dopravných subsystémov** zabezpečujúcich zvyšovanie úrovne dopravných, bezpečnostných a environmentálnych aspektov (napr. radarové merače rýchlosti, vhodné prvky upokojujúce dopravu a pod.) pre bezpečný pohyb zraniteľných účastníkov premávky, predovšetkým chodcov a cyklistov. Taktiež budú podporené aktivity **zamerané na zmierňovanie dopadov negatívnych vplyvov dopravy na životné prostredie a obyvateľov** prejazdnych úsekov ciest cez mestá a obce (napr. budovanie protihlukových opatrení, účinných systémov odvodnenia a pod.).

Kritéria pre hodnotenie projektov v špecifickom ciele 1.1:

Výber identifikovaných potenciálne vhodných projektov (úsekov) v RIÚS pre podporu z IROP na úrovni rekonštrukcie, modernizácie a výstavby bude vychádzať **z vyhodnotenia projektov uvedených v Regionálnom Master pláne („Strategický plán rozvoja cestnej dopravnej infraštruktúry Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2020 – plán rozvoja a údržby ciest II. a III. triedy“) a v Pláne udržateľnej mobility**, ktoré obsahujú zoznam všetkých cestných projektov identifikovaných Nitrianskym samosprávnym krajom v procese analýzy dostupnosti a obslužnosti územia.

Rozsah hodnotiacich kritérií bol pre účely vhodnosti realizácie projektov v IROP spracovaný detailnejšie v Metodike multikriteriálneho hodnotenia investičných projektov pre IROP/RIÚS, ktorá tvorí samostatnú prílohu k IROP. V zmysle tejto metodiky sú projekty posudzované na úrovni výberových (kvalitatívnych) kritérií z hľadiska oprávnenosti zaradenia vybraných projektov na financovanie cez IROP. Výsledkom tejto fázy hodnotenia projektov je na základe stanovenia striktných podmienok a posúdenia predpokladov zostaviť zásobník potenciálne vhodných projektov pre naplnenie cieľov špecifickej priority a cieľa.

V rámci **predselekčných kritérií (I. fáza hodnotenia)** spočíva hodnotenie projektov v dvoch navzájom súvisiacich úrovniach:

- i) **konektivita, t.j. napojenie infraštruktúry na regionálnej úrovni dotknutej navrhovanými opatreniami na transeurópsku cestnú dopravnú sieť,**
- j) **ekonomický rozvoj – dopravné prepojenie priemyselných parkov, centier osídlenia podľa KURS a dopravných prepojení priemyselných zón a centier hospodárskeho významu (uzly, ktoré generujú minimálne 300 pracovných miest).**

Hodnotenie projektov na základe **kvantitatívnych kritérií (II. fáza hodnotenia) generujúcich konečné poradie projektov z hľadiska ich celospoločenských prínosov sa uskutoční na úrovni RIÚS.** Pre posúdenie ekonomickej efektívnosti projektov (zjednodušená kalkulácia ekonomických, resp. celospoločenských prínosov projektov) sa budú počítať prínosy spojené s úsporou jazdného času, prínosy vyplývajúce z úspory prevádzkových nákladov vozidiel (pohonných látok), prínosy spojené so zníženou produkciou emisií znečisťujúcich látok a prínosy spojené s úsporou nákladov súvisiacou so zníženou mierou rizika nehodovosti.

V rámci podpory ciest II. triedy budú vo vzťahu k investičnej stratégii OP oprávnené úseky, ktoré sú výsledkom miestneho/regiónálneho plánu udržateľnej mobility, a ktoré spĺňajú nasledovné kritériá:

- a) úseky ciest II. triedy preberajú funkcie napojenia na cesty I. triedy a na infraštruktúru TEN-T a zabezpečujú prístup k základným sociálnym službám;

- b) cesta II. triedy je dôležitou spojnicou pre miestnu/národnú verejnú osobnú dopravu alebo zabezpečuje prístup k verejnej osobnej doprave;
- c) cesty II. triedy **prepájajú centrá osídlenia** zadané v KURS 2001 v znení KURS 2011 a **zabezpečujú dopravné napojenia priemyselných parkov, priemyselných zón a centier hospodárskeho významu**;
- d) úseky ciest II. triedy zabezpečujú **dopravné napojenie prekladísk intermodálnej dopravy** na dopravnú infraštruktúru siete TEN-T;
- e) **cestná sieť vyššej kategórie úplne absentuje** na okresnej úrovni

Pri záverečnej selekcii projektov určených na realizáciu prostredníctvom IROP sa využije **kombinácia sektorového a integrovaného prístupu**. **Integrovaný prístup sa uplatňuje v podobe realizácie obsahovo prepojených a vzájomne previazaných jednotlivých rozvojových cieľov a opatrení na úrovni konkrétneho územia.**

Lokalizácia konkrétnych projektových zámerov v Nitrianskom kraji realizovaných prostredníctvom IROP je zakreslená v mape (Príloha V.2.4) a vo forme zoznamu projektových zámerov - oprávnených úsekov podľa intenzity dopravy (Príloha V.2.4.1).

Pre efektívne dosiahnutie čo najväčšieho príspevku operácií/projektov k naplneniu **špecifického cieľa 1.1** a dosiahnutie stanovených výsledkov navrhované operácie/projekty rešpektujú nasledovné princípy uvedené v IROP, ktoré môžu byť doplnené o kritériá špecificky miestne (hodnotiaci tabuľka investičného projektu v oblasti dopravy):

- projekt je v súlade s národnou dopravnou stratégiou a regionálnym plánom udržateľnej mobility,
- projekt je súčasťou zásobníka projektov Strategického plánu rozvoja a údržby ciest na úrovni regiónov, v súlade s regionálnym plánom udržateľnej mobility a národnou dopravnou stratégiou,
- udržateľnosť projektu je zohľadnená v Pláne údržby ciest na úrovni VÚC,
- projekt je v súlade s princípmi Plánu jednotného európskeho dopravného priestoru,
- projekt sa napája na sieť TEN-T v zmysle definície uvedenej v Metodike multikriteriálneho hodnotenia investičných projektov pre IROP/RIÚS, v prípade ciest III. triedy musí byť prepojenie zabezpečené priamym napojením na TEN-T,
- projekt synergicky dopĺňa aktivity na dopravnej sieti vyššej kategórie,
- projekt je v súlade so strategickými dokumentmi pre oblasť dopravnej infraštruktúry na národnej úrovni - Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020 a Stratégie rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy do roku 2020,
- projekt prispieva k zvýšeniu bezpečnosti, redukcii fatálnych nehôd a napĺňaniu cieľov Bielej knihy,
- projekt znižuje prevádzkové náklady na opravu a údržbu komunikácií,
- projekt obsahuje prvky pre elimináciu negatívnych vplyvov dopravy na životné prostredie s dôrazom na chránené územia,
- projekt rekonštrukcie/výstavby mostného objektu vychádza z plánu udržateľnej regionálnej mobility a prispieva k odstráneniu úzkych miest na dôležitých komunikáciách určených pre VOD
- prispeje k zlepšeniu stavebného a dopravno-technického stavu,
- realizácia projektu prispeje k využitiu rozvojových území a plôch,
- projekt prispieva k zvýšeniu bezpečnosti,

- pri nových úsekoch ciest II. a III. triedy má projekt vypracovanú štúdiu uskutočniteľnosti, v prípade rekonštrukcie cesty II. a III. triedy bol vykonaný bezpečnostný audit alebo inšpekcia, projekt prispieva k zvýšeniu kvality verejnej osobnej dopravy,
- projekt prispieva k skráteniu jazdnej doby verejnej osobnej dopravy,
- projekt znižuje prevádzkové náklady verejnej osobnej dopravy,
- projekt prispieva k integrácii a previazanosti služieb vo verejnej osobnej doprave,
- projekt využíva moderné IKT vo väzbe na potreby cestujúcich,
- projekt prispieva k rozvoju multimodality v osobnej doprave,
- projekt prispieva k zvýšeniu bezpečnosti zraniteľných účastníkov prepravy,
- projekt prispieva k segregácii cestnej dopravy a cyklo dopravy,
- podporené stavebné objekty (verejne prístupné priestory a verejne prístupné budovy) musia byť plne bezbariérové v súlade s princípmi univerzálneho navrhovania - projekt spĺňa požiadavky v súlade s vyhláškou MŽP SR č. 532/2002 Z. z.

Súčasťou rekonštrukcií a zvyšovania úrovne ciest musí byť podpora zlepšenia podmienok pre chodcov, cyklistov a verejnú osobnú dopravu.

Oprávnení prijímatelia v špecifickom ciele 1.1:

- Nitriansky samosprávny kraj ako vlastníci ciest II. a III. triedy.

Cieľové skupiny:

- široká verejnosť a predovšetkým užívatelia cestnej dopravnej siete, obyvatelia dotknutých území, miest a obcí,
- prevádzkovatelia a investori v priemyselných zónach,
- poskytovatelia verejných služieb vrátane prevádzkovateľov verejnej autobusovej dopravy .

Zvolená územná investičná jednotka v RIÚS Nitriansky kraj:

- región NUTS 3

Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 1.1:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
		M	Ž	Spolu		
C 014 Celková dĺžka rekonštruovaných alebo zrenovovaných ciest	km	N/A	N/A	100*	ITMS	ročne
C013 Celková dĺžka nových ciest	km	N/A	N/A	0	ITMS	ročne

*Ukazovateľ výstupu pre investičnú prioritu bude aktualizovaný po prepočte konkrétnych predbežne schválených projektov v zmysle regionálneho plánu udržateľnej mobility, ktorého vypracovanie je podmienkou pre investície v rámci ŠC 1.1a je predpokladom pre všetky navrhované intervencie do dopravného systému (IROP, verzia 1.3, 12.12.2014)

Určujúcim kritériom pre stanovenie hodnoty merateľného ukazovateľa výstupu bude priemerná investičná náročnosť projektov v danom špecifickom ciele vo vzťahu k alokovaným zdrojom.

Investičná priorita 1.2:

Vývoj a zlepšovanie ekologicky priaznivých, vrátane nízkohlukových, a nízkouhlíkových dopravných systémov vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy, prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility

Investičná priorita a špecifické ciele 1.2.1 a 1.2.2 napĺňajú tematický cieľ 7c Vývoj ekologicky priaznivých a nízkouhlíkových dopravných systémov a propagácia trvalo udržateľnej mestskej mobility.

Špecifický cieľ 1.2.1:

Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy

Verejná osobná doprava („VOD“) podporuje dosahovanie viacerých sociálno-ekonomických cieľov. Jej prínos možno definovať z hľadiska ekologického, sociálneho, regionálneho, priestorového a bezpečnostného. Na druhej strane nárast individuálnej automobilovej dopravy („IAD“) má nepriaznivý vplyv na životné prostredie, bezpečnosť a spôsobuje dopravné zápchy, ktoré zvyšujú náklady na dopravu.

Základnou víziou stratégie rozvoja verejnej osobnej dopravy na Slovensku je zvrátiť doterajší nepriaznivý vývoj v delbe prepravnej práce v osobnej doprave. Dopravná politika SR v oblasti VOD sleduje ciele: (1) zachovať a zvýšiť jej podiel v celkovom objeme prepravených osôb, (2) podporiť sociálnu inklúziu zabezpečením minimálnej dopravnej obslužnosti prepojením menej rozvinutých regiónov (obcí) k centrámi ekonomických aktivít, (3) obmedziť nárast emisií škodlivých plynov v doprave v súlade s medzinárodnými záväzkami.

Hlavným cieľom je integrácia jednotlivých dopravných a zlepšenie základných parametrov, ktoré ovplyvňujú užívateľa dopravy pri voľbe dopravného prostriedku (VOD alebo IAD). Medzi tieto parametre patria:

- a) časová a priestorová dostupnosť (čas strávený v dopravnom prostriedku a mimo neho, dostupnosť na zastávku, pokrytie celého územia v primeranej kvalite a za prijateľnú cenu, využiteľnosť VOD pre cestujúcich so zníženou schopnosťou pohybu),
- b) pohodlie, kvalita a rozsah doplnkových služieb (kvalita dopravného prostriedku, spoľahlivosť dopravného procesu, dostupné informácie o možnostiach a podmienkach využitia VOD),
- c) náklady na realizáciu dopravného procesu a cena pre užívateľa, atraktívna výška cestovného vo VOD v porovnaní s IAD najmä pre pravidelne cestujúcich, vyššia cena palív, drahšie poplatky za parkovanie a s poplatenie prístupu do centier miest.

Podstatným príspevkom ku kvalite života, prostredia a životného prostredia je udržateľná, ľahko dostupná a cenovo výhodná **sieť udržateľnej mestskej dopravy ako súčasti** v rámci mestskej oblasti. Mestská doprava musí byť v súlade s požiadavkami v oblasti bývania, pracovnými požiadavkami, požiadavkami na životné prostredie a verejné priestory. Zároveň musí byť projektovaná a realizovaná tak, aby boli aj znevýhodnené mestské štvrte lepšie integrované do mestskej a regionálnej siete. Mestská doprava v NK je prevádzkovaná v Nitre, Topoľčanoch, Zlatých Moravciach, Nových Zámkoch, Leviciach, Komárne, Vrábľoch a v Šali.

Z hľadiska celoplošnej obsluhy územia regiónu verejnou osobnou dopravou má nenahraditeľný význam **prímestská autobusová doprava a železničná osobná doprava**, pričom úlohu pre efektívnejšie využívanie tejto VOD zohráva minimalizácia súbežností spojov a maximalizácia ich vzájomných

nadväzností.

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja:

- efektívnejšie využívanie verejnej osobnej dopravy na základe spracovaných plánov udržateľnej mestskej mobility a plánu dopravnej obslužnosti v regióne Nitrianskeho kraja,
- zvýšenie počtu osôb prepravených VOD prostredníctvom organizačných, prevádzkových a infraštruktúrnych opatrení zameraných na zatraktívnenie VOD
- zmena delby prepravnej práce v prospech ekologicky priaznivejších módov dopravy vrátane nemotorovej dopravy,
- zníženie znečistenia ovzdušia (PM, NO_x, O₃, CO₂) a zníženie zaťaženia obyvateľstva hlukom,
- vybudovanie integrovaných prestupných bodov v súlade s jednotným štandardom /terminálov/ v mestách Nitra, Levice, Nové Zámky, Komárno, Šaľa, Topoľčany (vo všetkých uvedených mestách sa v tesnej blízkosti nachádzajú: autobusová stanica, železničná stanica, vedenie cyklotrasy, autobusová zastávka liniek mestskej autobusovej dopravy); cieľom je vylepšenie súčasnej prevádzkovej situácie nástupných, prestupných, výstupných miest v daných mestách, budovanie súvisiacej infraštruktúry a zavádzanie doplnkových služieb pre cestujúcu verejnosť ako súčasť budúceho IDS a mikro systémov udržateľnej dopravy.

Výsledok podpory v stratégii UMR:

- vypracovanie plánu udržateľnej mestskej mobility a plánu dopravnej obslužnosti s predpokladom vytvorenia IDS k efektívnejšiemu využívaniu verejnej osobnej dopravy,
- zriadenie dynamickej preferencie VOD na križovatkách a priechodoch riadených svetelnou signalizáciou, riešenie záchytných parkovísk a prestupných uzlov meste Nitra vytvárajúcich podmienky pre preferenciu VOD (lokality záchytných parkovísk a prestupných uzlov sú uvedené v Prílohe V.2.7 Indikatívny zoznam projektových zámerov/návrhov),
- inteligentný systém riadenia cestnej svetelnej signalizácie v meste Nitra, ktorý umožní spolunapojenie na preferenciu MHD pri súbehu s inteligentnými zastávkami,
- modernizácia zastávok VOD za účelom ich sprístupnenia zdravotne postihnutým osobám a zvýšenia komfortu (zoznam zastávok MHD a ostatných systémov verejnej a individuálnej dopravy je uvedený v prílohe V.2.7 Indikatívny zoznam projektových zámerov/návrhov),
- výstavba nových obratísk MHD v lokalite Diely – konečná MHD, Dolné Krškany – konečná MHD, PP Nitra – Sever, Levická ul. – novobudovaný cintorín, Novozámocká ul. – Plastika,
- obnova a rozšírenie služieb samoobslužného dobývania kariet prostredníctvom automatov,
- zriadenie vyhradených jazdných pruhov pre VOD a cyklistov,
- vytvorenie spoločného nástupného bodu situovaného v blízkosti autobusovej stanice a železničnej stanice v meste Nitra s možnosťami cyklodopravy po cyklokomunikáciách v meste.

Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ 1.2.1: RIÚS vrátane UMR

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0164 Počet predaných cestovných lístkov integrovaného dopravného systému	Počet	0	2013	13 439 769	MDaV SR	ročne
R0156 Podiel nízkopodlažných autobusov na celkovom počte autobusov	%	20,0	2012	28,3	MDaV SR	ročne

Aktivity špecifického cieľa 1.2.1**a) spracovanie komplexných strategických dokumentov pre oblasť dopravy:**

- spracovanie, resp. aktualizácia strategických dokumentov a územnoplánovacích podkladov (plány udržateľnej mobility, generely dopravy, plány dopravnej obsluhy vrátane miestneho/regionálneho plánu udržateľnej mobility).

b) zabezpečenie moderných tarifných, informačných a dispečerských systémov, zlepšenie informovanosti cestujúcich a zlepšenie informačného a oznamovacieho systému:

- modernizácia existujúcich a zavádzanie nových integrovaných dopravných systémov a doplnkových služieb - technická podpora softvérového zabezpečenia ako aj hardvérového vybavenia,
- podpora informovanosti verejnosti s cieľom zvyšovania atraktivity verejnej osobnej dopravy.

c) zlepšenie infraštruktúry verejnej osobnej dopravy:

- obnova a budovanie vyhradených jazdných pruhov pre verejnú osobnú dopravu,
- rekonštrukcia, modernizácia a výstavba navrhnutých prestupných uzlov,
- rekonštrukcia, modernizácia a výstavba zastávok cestnej verejnej osobnej dopravy a integrovaných zastávok subsystémov verejnej osobnej dopravy podľa jednotného štandardu ,
- rekonštrukcia, modernizácia a výstavba obrátisk cestnej verejnej osobnej dopravy,
- rekonštrukcia, modernizácia a výstavba záchytných parkovísk s napojením na verejnú dopravu do centra mesta Park & Ride (P+R), priestranstvá pre prestup z osobného automobilu na prostriedky verejnej osobnej dopravy v blízkosti prestupných uzlov Kiss & Ride (K+R), parkoviská s cyklostojanmi Bike & Ride (B+R) a inštalácia systému chytrého parkovania v atraktívnych oblastiach miest,
- zavádzanie opatrení preferencie verejnej osobnej dopravy.

d) zlepšenie kvality vozidlového parku autobusovej dopravy:

- nákupnízkopodlažnýchautobusov s ekologickým pohonompre mestskú hromadnú dopravu a/alebo prímestskú autobusovú dopravu spolu s budovaním zodpovedajúcej zásobovacej infraštruktúry.

Opatrenia týkajúce sa služieb vo verejnom záujme budú implementované v súlade s nariadením EP a Rady (ES) č. 1370 z 23. októbra 2007 o službách vo verejnom záujme v železničnej a cestnej osobnej doprave, ktorým sa zrušujú nariadenia Rady (EHS) č. 1191/69 a (EHS) č. 1107/70.

Základnou podmienkou na financovanie aktivít pre účely rozvoja regionálnej amestskej VOD je vypracovanie plánov udržateľnej mestskej mobility. Intervencie do regionálnej autobusovej dopravy budú podmienené vypracovaním plánov dopravnej obsluhy regiónu a existenciou integrovaných dopravných systémov („IDS“) na územiach, ktorých sa projekt týka.

Oprávnení prijímatelia v špecifickom ciele 1.2.1:

- mestá, obce, združenia obcí, vyšší územný celok, subjekty poskytujúce pravidelnú verejnú osobnú dopravu, subjekty organizujúce integrované dopravné systémy (pozn. vzťahuje sa na subjekty vo vlastníctve objednávateľov dopravy)

Cieľové skupiny:

- široká verejnosť

Zvolené územné investičné jednotky v RIÚS Nitriansky kraj:

- ÚIJ LAU 2 vo funkčných územiach regiónu NUTS 3,
 - o **oprávnené územie - ťažiská osídlenia prvej a druhej úrovne** (nitrianske, novozámocko-komárňanské – viď IROP, verzia 1.3, Príloha č.12.13);
 - ÚIJ LAU 2 vo funkčnom území mestskej oblasti Nitra
- Zoznam ÚIJ v oprávnenom území pre špecifický cieľ 1.2.1 je uvedený v Prílohe V.2.5.1

Kritériá pre výber ÚIJ v danom špecifickom ciele sú uvedené v Prílohe V.2.8.

Špecifický cieľ 1.2.2:

Zvyšovanie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb

Hlavným cieľom v oblasti podpory nemotorovej dopravy je **zvýšenie atraktivity cyklistickej dopravy prostredníctvom budovania siete bezpečných cyklotrás a nadväzujúcej infraštruktúry** (parkovanie a úschovne bicyklov, potrebné hygienické zabezpečenie pre zamestnancov po príchode do práce, a pod.), realizáciu opatrení na upokojovanie dopravy, a pod. Realizáciou opatrení v rámci tohto špecifického cieľa sa prispeje k zvýšeniu podielu cyklistickej dopravy na celkovej delbe dopravnej práce v NK. K zníženiu celkového znečistenia ovzdušia dopravou v prípade nárastu nemotorovej dopravy na celkovej delbe prepravnej práce. **Prostredníctvom jednotlivých opatrení a aktivít bude potrebné začleniť cyklistickú dopravu ako plnohodnotný spôsob prepravy v rámci udržateľnej mobility v mestách a obciach NK, ako aj medzi sídlami, vytvoriť ľahko dostupnú a cenovo výhodnú sieť mestskej dopravy** a zmeniť vnímanie cyklistov nielen v kontexte športového či turistického vyžitia. V prvých rokoch rozvoja cyklistickej infraštruktúry je vzhľadom k rozdrobenosti pozemkov v SR reálnejšie dosiahnuť podstatné rozšírenie ponuky cyklokomunikácií realizáciou cyklopruhov a cyklokoridorov na existujúcich komunikáciách spolu s príslušným dopravným značením a doplnkovou cykloinfraštruktúrou.

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja:

- dostatočne vybudovaná a kompaktná sieť cyklo dopravných ciest/ trás v sídlach a medzi sídlami vytvorí podmienky pre lepšiu mobilitu obyvateľov v konkrétnych územiach
- vybudovanie cyklochodníka Nitra – Vráble, ktorý vytvorí prepojenie miest s významným priemyselným potenciálom (ide o tretia etapuprojektu „Cyklistické chodníky Nitra – Vráble – Podhájska“),
- vytvorenie spoločného nástupného bodu v priestoroch blízko autobusovej stanice a železničnej stanice v mestách Topoľčany, Levice, Šaľa, Komárno, Nové Zámky s možnosťami cyklo dopravy po cyklokomunikáciách v meste k občianskej infraštruktúre a do priemyselných zón a centier hospodárskeho významu,
- zmena delby prepravnej práce v prospech environmentálne priaznivejších módov dopravy a zvýšenie podielu cyklo dopravy v NKv oprávnenom území pre ŠC 1.2.2 (IROP, Príloha č.12.14, ťažisko osídlenia prvej a druhej úrovne a centrá osídlenia 1. – 5. úrovne),
- pozitívny environmentálny efekt v podobe zníženia miery znečistenia ovzdušia, hluku a vibrácií zvýšením podielu nemotorovej dopravy v území.

Výsledok podpory v stratégii UMR:

- vybudovanie cyklo dopravných komunikácií na území mesta Nitra, prepojenie obytných súborov, priemyselných parkov, školských zariadení, univerzít a prepojenie na regionálne cyklistické koridory:
 - Cyklotrasa Vodná – Zelokvet (1,7km), Cyklotrasa Priemyselná – Dolné Krškany (dobudovanie 1,0 km), Cyklotrasa Nitra – Dražovce (3,70km): I. etapa Nitra – PP Sever,
 - II.etapa PP Sever – Dražovce, Cyklotrasa – Mlynárce - Diely – Klokočina (Hviezdoslavova tr.), vrátane priechodov pre cyklistov CSS a DZ (3,80km), Cyklotrasa Klokočina – Borina – Holého – Autobusová stanica Nitra (2,5 km), Cyklotrasa cez rieku Nitra (prepoj.Wilsonovo nábr. – Nábřežie Mládeže pri SPU), Cyklotrasy Chrenová: I. etapa - TR. A. Hlinku - Akademická ul. – Nábřežie Mládeže (3,0 km), II. etapa Tr. A. Hlinku – Dlhá ul. (2,0 km),Cyklotrasa Autobusová stanica- Štúrová ul. (1,5 km),Cyklotrasa Wilsonovonábřežie – Mostná - Jesenského ul.(2,0km.),
 - Cyklotrasa Janíkovce – Dolné Krškany (4,5km),
- vybudovanie cyklochodníka v k.ú. Nitra – Janíkovce ako 1. a 2. etapy projektu „Cyklistické chodníky Nitra – Vráble – Podhájska“,
- vybudovanie cyklotrás Jelšovce - Nitra – Jelšovce; cyklotrasa Čakajovce
- cyklotrasa Čechynce
- vytvorenie spoločného nástupného bodu v priestoroch autobusovej stanice/železničnej stanice v meste Nitra s možnosťami cyklo dopravy po cyklokomunikáciách v meste a vybudovanou infraštruktúrou (požičovňa bicyklov, parkovanie a úschovňa bicyklov, servis pre bicykle apod.),
- pozitívny environmentálny efekt v podobe zníženia miery znečistenia ovzdušia, hluku a vibrácií zvýšením podielu nemotorovej dopravy v území.

Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ č. 1.2.2: RIÚS vrátane UMR:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0157 Podiel cyklistickej dopravy na celkovej deľbe dopravnej práce	%	<u>10,60</u> *AP-12-36	2015	<u>11,51</u> *AP-12-36	MDaVRR SR/MPRV SR	raz za tri roky

~~*výpočet východiskovej i cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa je popísaný v Akčnom pláne k realizácii RIÚS a URM, Príloha č. 12.36 – aj s termínmi stanovenia východiskovej a cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa na úrovni NUTS 3.~~

Aktivity špecifického cieľa 1.2.2:

Rekonštrukcia, modernizácia a výstavba infraštruktúry pre nemotorovú dopravu:

- **cyklistické komunikácie** - obnova a rekonštrukcia už existujúcich cyklistických komunikácií, budovanie nových cyklistických komunikácií, cyklokoridorov na existujúcich miestnych komunikáciách a komunikáciách medzi sídlami,
- **doplňková cyklistická infraštruktúra** (chránené parkoviská pre bicykle, cyklostojany, nabíjacie stanice pre elektrobicykle, systémy automatickej požičovne bicyklov, hygienické zariadenia apod.),
- **budovanie prvkov upokojuvania dopravy** (pešie zóny, shared space, vylúčenie dopravy z ulíc okrem mestskej hromadnej dopravy a cyklistov apod.),
- **zvyšovanie bezpečnosti zraniteľných účastníkov cestnej premávky** - odstraňovanie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní, apod.,

Propagácia a zvyšovanie atraktivity cyklistickej dopravy vo verejnosti:

- webové portály, mobilné aplikácie a pod.

Vyššie uvedené opatrenia nadväzujú na prioritu 16 Stratégie rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy v SR do roku 2020 „**Umožnenie využívania cyklistickej dopravy na cyklodopravné účely v mestách a obciach s dôrazom na nadväznosť na terminály a zastávky verejnej osobnej dopravy a tiež na dopravu medzi obcami**“ a prioritu 17 „**Upokojenie dopravy na vhodných miestach urbanizovaných oblastí, podpora osvetvy**“.

V prípade podpory rozvoja cyklotrás medzi sídlami sa využije možnosť komplementarity s Programom rozvoja vidieka SR.

Oprávnení prijímatelia v špecifickom ciele 1.2.2:

- mestá, obce, združenia obcí, vyššie územné celky, subjekty poskytujúce pravidelnú verejnú osobnú dopravu, mimovládne organizácie

Cieľové skupiny:

- široká verejnosť

Zvolené územné investičné jednotky v RIÚS Nitriansky kraj:

- ÚIJ LAU 2, NUTS 3 v oprávnenom území pre ŠC 1.2.2
 - o **ťažiská osídlenia prvej a druhej úrovne** (nitrianske, novozámocko-komárňanské) – viď IROP, verzia 1.3, Príloha č.12.14; Príloha RIÚS Územná koncentrácia (KURS

2001/2011)

- o **centrá osídlenia 1. – 5. úrovne** - vid' IROP, verzia 1.3, Príloha č. 12.14; Príloha RIÚS V.2.1 Územná koncentrácia (KURS 2001/2011)

- ÚIJ LAU 2 v území mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Zoznam ÚIJ v oprávnenom území pre špecifický cieľ 1.2.2 je uvedený v Prílohe V.2.5.1

Kritériá pre výber ÚIJ v danom špecifickom ciele sú uvedené v Prílohe V.2.8.

Kritériá pre hodnotenie projektov v investičnej prioritě 1.2:

Pre efektívne dosiahnutie čo najväčšieho príspevku operácií/projektov k naplneniu **investičnej priority 1.2.** a dosiahnutie stanovených výsledkov navrhované operácie/projekty rešpektujú nasledovné princípy:

- financovanie infraštruktúry a autobusov pre regionálnu VOD je možné za predpokladu, že súčasťou projektu je vytvorenie, rozšírenie alebo prevádzkovanie existujúceho integrovaného dopravného systému s organizačnou a prevádzkovou integráciou na území, ktorého sa projekt týka,
- opatrenia v rámci investičnej priority do regionálnej VOD sú podmienené existenciou plánu mobility a plánu dopravnej obsluhy regiónu, v prípade mestskej VOD vypracovaním plánu udržateľnej mestskej mobility,
- projekt je v súlade so strategickými dokumentmi pre oblasť dopravy na miestnej, regionálnej a celoštátnej úrovni,
- financovanie náhrady a nákupu autobusov v mestskej hromadnej doprave je možné iba po predchádzajúcej realizácii opatrení na zabezpečenie preferencie vozidiel MHD na linkách, pre ktoré budú určené,
- projekty náhrady a nákupu autobusov (spolu so súvisiacou infraštruktúrou) mestskej a prímestskej verejnej osobnej autobusovej dopravy sú založené na inovatívnych nízkouhlíkových technológiách, pričom prispievajú k naplneniu záväzkov vyplývajúcich zo smernice EP a Rady 2001/81/ES o národných emisných stropoch, a zároveň smernice EP a Rady 2008/50/ES o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe ako aj národnej Stratégie pre redukciu PM10,
- projekt prispieva k presunu cestujúcich z IAD do MHD,
- projekt obsahuje prvky pre elimináciu negatívnych vplyvov dopravy na životné prostredie,
- projekt je výsledkom analýzy dopytu, posúdenia variant a analýzy nákladov a prínosov, projekt prispieva k zvýšeniu kvality verejnej osobnej dopravy,
- projekt prispieva k integrácii a previazanosti služieb vo verejnej doprave,
- projekt využíva moderné IKT vo väzbe na potreby cestujúcich,
- projekt prispieva k rozvoju multimodality v osobnej doprave,
- projekt uspokojuje potreby zdravotne postihnutých osôb a osôb so zníženou pohyblivosťou,
- projekt prispieva k zvýšeniu bezpečnosti zraniteľných účastníkov cestnej premávky,
- projekt prispieva k segregácii cestnej dopravy a cyklo dopravy,
- nové prestupné terminály a integrované zastávky nadväzujú na projekty budovania terminálov integrovanej osobnej dopravy cez OP Integrovaná infraštruktúra,
- prestupné terminály a uzly integrujú regionálnu autobusovú osobnú dopravu a nosnú koľajovú sieť,
- prestupné terminály, uzly a integrované zastávky integrujú regionálnu verejnú osobnú dopravu a mestskú hromadnú dopravu,
- projekt rešpektuje minimálne štandardy dopravnej obsluhy na miestnej, regionálnej a národnej úrovni,
- projekt uplatňuje zásadu „znečisťovateľ platí“.

Princípy spoločne uplatňované pre oblasť energetickej efektívnosti sa nachádzajú v IROP, kapitole 2.4.1.2. Hlavné zásady výberu operácií.

Uvedené princípy sa uplatňujú v závislosti od typu a charakteru projektu.

Opatrenia týkajúce sa služieb vo verejnom záujme budú implementované v súlade s požiadavkami nariadenia EP a Rady (ES) č. 1370 z 23. októbra 2007 o službách vo verejnom záujme v železničnej

a cestnej osobnej doprave, ktorým sa zrušujú nariadenia Rady (EHS) č. 1191/69 a (EHS) č. 1107/70.

Spoločné merateľné ukazovatele výstupu RIÚS a UMR pre investičnú prioritu 1.2:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
		M	Ž	Spolu (RIÚS/UMR)		
O0128 Dĺžka nových úsekov cyklistických komunikácií	Km	N/A	N/A	60 (40/20)	ITMS	ročne
O0129 Počet vytvorených prvkov doplnkovej cyklistickej infraštruktúry	Prvok	N/A	N/A	7 (6/1)	ITMS	ročne
O0219 Počet nahradených autobusov v mestskej a prímestskej doprave	Vozidlo	N/A	N/A	5 (0/5)	ITMS	ročne
O0243 Počet prestupných uzlov(veľkosť, štandard)	Prestupný uzol	N/A	N/A	5 (4/1)	ITMS	ročne
O0133 Počet vybudovaných a modernizovaných integrovaných zastávok	Integrovaná zastávka	N/A	N/A	20 (5/15)	ITMS	ročne
O0134 Počet zavedených informačných systémov	Informačný systém	N/A	N/A	1 (0/1)	ITMS	ročne
O0220 Počet zavedených parkovacích systémov	Parkovací systém	N/A	N/A	5 (4/1)	ITMS	ročne
C0037 Počet obyvateľov žijúcich v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra	Obyvateľ	N/A	N/A	94 995	ITMS/ŠÚ SR	ročne

Určujúcim kritériom pre stanovenie hodnôt merateľných ukazovateľov výstupu je priemerná investičná náročnosť projektov v danom špecifickom celi vo vzťahu k alokovaným zdrojom.

Synergia a doplnkovosť v dosahovaní výsledkov podpory IP 1.1 a 1.2 v RIÚS Nitriansky kraj a UMR funkčnej mestskej oblasti mesta Nitra:

OP Integrovaná infraštruktúra – plánované investičné zámery na území Nitrianskeho kraja.

Program rozvoja vidieka – v rámci opatrenia „Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach“ budú v obciach a na vidieku podporované investície do operácií v podopatreniach:

- podopatrenie 7.2 – výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok ... - pre obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1000 obyvateľov (vrátane, k 1.1. 2014),

- podopatrenie 7.5. – podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov - pre obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1000 obyvateľov (vrátane, k 1.1. 2014),
- Rozvoj IKT vo vidieckych obciach, oblasť 6C) Rozšírenie prístupnosti, využívania a kvality informačných a komunikačných technológií vo vidieckych oblastiach v nadväznosti na budovanie IDS a ich doplnkových služieb.
- Opatrenie LEADER, fokusová oblasť 6C a aktivity zahrnuté do schválenej stratégie miestneho rozvoja.
- Zlepšenie kvality života na vidieku a podpora rozvoja miestnych komunít/partnerstiev vo vidieckych oblastiach (prierezový cieľ Inovácie a Životné prostredie) s dôrazom na sociálnu kohéziu vidieka. Medzi priority opatrenia patria investície do drobnej infraštruktúry.

Identifikácia opatrení z iných OP:

V rámci Programu rozvoja vidieka a vo vzájomnej koordinácii s IROP - PO č. 5 - bude potrebné sústrediť sa najmä vytváranie doplnkových služieb udržateľnej mobility a dobudovania prvkov doplnkovej cyklistickej infraštruktúry, rekonštrukcie vybraných verejných priestranstiev.

V IROP sú to opatrenia realizované v prioritnej osi č. 5 Miestny rozvoj vedený komunitou :

- o **Špecifický cieľ č. 5.1.2 - dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel:**
 - výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom,
 - budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách,
 - nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôbovaných osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie,
 - zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjajúcich staníc pre elektrobicykle a pod.,

OP cezhraničnej spolupráce SR – Maďarsko 2014 – 2020

V rámci programu cezhraničnej spolupráce Slovensko – Maďarsko sa doplnia do integrovaných projektov a stratégií komplementárne aktivity po schválení programu v súlade s jeho finálnou verziou. Osobitne bude potrebné posúdiť doplnkovosť a synergiu v území pre ŠC 1.2.1, 1.2.2 lokalizované na mestá Štúrovo a Šahy ako uzly cezhraničnej sústavy v slovensko-maďarskom pohraničí, ktoré nie sú v oprávnenom území IROP pre ŠC 1.2.1.

Mechanizmus koordinácie doplnkovosti a synergie RIÚS a vybraných operačných programov v oblasti podpory dopravnej infraštruktúry, verejnej osobnej dopravy a cyklistickej dopravy bude spočívať v účasti zástupcov MDVR SR ako gestora dopravných politík, RO pre OP II a RO pre PRV v Rade partnerstva pre RIÚS Nitrianskeho kraja.

Strategická priorita 2

Zlepšenie prístupu k efektívnym a kvalitnejším verejným službám v Nitrianskom kraji a v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Strategická priorita kombinuje dva tematické ciele - tematický cieľ č. 9 – Podpora začleňovania a boj proti chudobe a tematický cieľ č. 10 – Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania. Intervencie podporené v RIÚS Nitrianskeho kraja v rámci týchto dvoch tematických cieľov budú mať pozitívny dopad na rozvoj kvality života a ľudských zdrojov, a to vo vzťahu k rôznym cieľovým skupinám. Investície do projektov navrhované v rámci tejto strategickej priority do funkčných území RIÚS na úrovni NUTS 3 a do funkčného územia stratégie UMR má dopad na plnenie cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti inkluzívneho rastu a inteligentného rastu. Z hľadiska zvyšovania energetickej efektívnosti podporenej infraštruktúry budov bude čiastkový prienik do naplňania opatrení európskej stratégie k dosiahnutiu udržateľného rastu.

Investičná priorita 2.1

Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné

Špecifický cieľ 2.1.1

Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja:

- investície podporia **transformáciu a deinštitucionalizáciu vybraných existujúcich veľkokapacitných zariadení s celoročným pobytom** vytvorením vhodných priestorových podmienok na komunitnej báze v súlade so Stratégiou deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR, koncepčnými dokumentmi NSK, plánmi komunitných služieb obcí,
- investície podporia **transformáciu a deinštitucionalizáciu zariadení s celoročným pobytom na zariadenia poskytujúce služby a zabezpečujúce výkon opatrení SPOaSK na komunitnej báze**, t.j. v prirodzenom sociálnom prostredí alebo v prirodzených spoločenstvách organizačne a kultúrne čo najviac podobných bežnej rodine,
- investície podporia **budovanie a rozvoj zázemia terénnych a ambulantných sociálnych služieb**,
- v rámci ambulantných služieb pôjde o podporu najmä: **denné centrá, rehabilitačné centrá, služby včasnej intervencie, zariadenia starostlivosti o deti apod.**
- v rámci podpory zázemia terénnych služieb investície umožnia **vznik mobilných odborných jednotiek** pozostávajúcich z odborného tímu s dostatočným priestorovým a technickým vybavením, schopných poskytovať starostlivosť osobám odkázaným na starostlivosť inou fyzickou osobou v rámci viacerých rozptýlených objektov; zároveň sa v týchto priestoroch môžu poskytovať rôzne rehabilitačné aktivity, pracovné terapie, sociálna rehabilitácia, záujmové činnosti, pokiaľ

- tieto nie sú dostupné v komunite,
- investície prispievajú k **skvalitneniu a rozšíreniu ponuky služieb existujúcich zariadení** poskytujúcich sociálne služby so zameraním na individuálny a holistický prístup k prijímateľom sociálnych služieb,
 - investície budú zamerané na vytváranie **inovatívnych alternatívnych sociálnych služieb** komunitného charakteru pre občanov, ktorí sa dostali do sociálne nepriaznivej situácie,
 - investície budú nasmerované do stavieb, vrátane materiálo-technického vybavenia, zabezpečujúcich bytovú situáciu klientov – **podporované bývanie, domovy sociálnych služieb s týždenným pobytom a ďalších zariadení a inovatívnych typov pobytových služieb na komunitnej úrovni**,
 - investície podporia vybudovanie **zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku** za účelom podpory zosúladenia rodinného a pracovného života rodičov a zvýšenia zamestnanosti žien,
 - investície podporia dostupnosť rôznych služieb rodičom a iným osobám zodpovedným za starostlivosť o dieťa,
 - investície podporia **vytváranie vhodných priestorových podmienok** (vhodného fyzického prostredia) pre poskytovanie sociálnych služieb so zameraním na základné a špecifické potreby **prijímateľov sociálnych služieb a zabezpečovanie výkonu SPOaSK**, podmienok na zabezpečenie starostlivosti o deti v komunite s dočasným charakterom v rodinných domoch/bytoch (najviac 1 skupina deti v jednom rodinnom byte/dome integrovanom v komunite).

Dosiahnuté výsledky RIÚS v rámci jednotlivých územných investícií v ŠC 2.1.1 predpokladajú integráciu so špecifickými cieľmi definovanými v investičnej prioritě RIÚS č. 1.2 (zvlášť vo VOD a cyklistickej a podpornej infraštruktúre, ktorú budú môcť využívať aj prijímatelia sociálnych služieb so špecifickým potrebami). Osobitná väzba sa bude viazať na koordináciu a spoluprácu pri vytváraní a budovaní CIZS (centier integrovanej zdravotnej starostlivosti) v ŠC 2.1.2. V rámci prípravy projektov zameraných na terénne a ambulantné sociálne služby, v ktorých sa využíva komunitná sociálna práca, sa zhodnotia tie projektové zámery, ktoré sa budú vykonávať v koordinácii s realizáciou ISRU ako stratégií miestnych akčných skupín (MAS) a v koordinácii s centrami odborného vzdelávania a prípravy (COVP), ako aj s predpokladanými aktivitami na podporu zdravia v sieti CIZS.

Projektové zámery vo funkčnej mestskej oblasti mesta Nitra budú zvyrazňovať okrem uvedeného aj princíp partnerstva vyššou mierou kooperácie s odbornou verejnosťou zastúpenou špecializovanými vysokoškolskými pracoviskami v Nitre a participáciou odborníkov v daných témach projektových zámerov.

Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom ciele 2.1.1: RIÚS vrátane UMR

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0091 Podiel osôb (detí so zdravotným postihnutím, občanov so zdravotným postihnutím, občanov v nepriaznivej sociálnej situácii, seniorov), ktorým je poskytovaná sociálna služba na komunitnej úrovni na celkovom počte osôb, ktorým je sociálne služby poskytovaná	%	21,3	2012	30,7	VÚC, MPSVR SR, ŠÚ SR	ročne

R0092 Podiel detí v detských domovoch, ktorým je poskytovaná starostlivosť v rámci komunity na celkovom počte detí v detských domovoch	%	48,09	2012	89,92	Štatistické výkazy MPSVR SR, ÚPSVR	ročne
R0158 Podiel detí do troch rokov veku, ktorým je poskytovaná služba starostlivosti na celkovom počte detí do troch rokov veku	‰	<u>20,37</u> *AP 12.36	2015	<u>28,49</u> *AP 12.36	MPSVR SR	ročne

*výpočet východiskovej i cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa je popísaný v Akčnom pláne k realizácii RIÚS a URM, Príloha č. 12.36 – aj s termínmi stanovenia východiskovej a cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa na úrovni NUTS 3.

Aktivity špecifického cieľa 2.1.1:

- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia vhodných stavebných objektov tak, aby sa vytvorili priestorové podmienky pre poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti (základných a špecifických potrieb budúcich prijímateľov sociálnych služieb) v súlade s princípmi deinštitucionalizácie,
- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia stavebných objektov existujúcich zariadení, ktoré už poskytujú a zabezpečujú služby na komunitnej báze,
- zriaďovanie, výstavba nových stavebných objektov zariadení sociálnych služieb vrátane tých, ktoré poskytujú inovatívnesociálne služby,
- zriaďovanie a výstavba nových stavebných objektov zariadení sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (SPOaSK) vrátane tých, ktoré poskytujú inovatívne formy komunitnej starostlivosti a opatrení na podporu zotrvania/návratu detí v prirodzenom rodinnom prostredí, resp. podporu náhradného rodinného prostredia,
- vytváranie prirodzeného fyzického prostredia na zabezpečenie starostlivosti o deti v komunite s dočasným charakterom v rodinných domoch/bytoch,
- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia zariadení na zosúladenie pracovného a súkromného (rodinného) života – jasle pre deti od 0 do 3 rokov,
- investovanie do materiálo- technického vybavenia zariadení vrátane motorových vozidiel pri zriaďovaní zázemia pre terénne služby a výkonu SPOaSK v prirodzenom rodinnom, náhradnom rodinnom a otvorenom prostredí,
- obstaranie nehnuteľnosti (budovy – rodinný dom alebo bytová jednotka, alebo pozemok),
- budovanie a rozvoj zázemia respektíve základní terénnych a ambulantných sociálnych služieb,
- opatrenia na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov.

Investičné aktivity sa budú viazať a prepájať s aktivitami zameranými na:

- vytváranie priestoru na aktívnu odbornú činnosť odborných zamestnancov na realizáciu rôznych programov, odborných metód a techník práce na predchádzanie a riešenie konfliktných a krízových situácií,
- vytváranie priestoru na aktívnu odbornú spoluprácu s profesionálnymi rodinami detských domovov a na zabezpečenie starostlivosti o deti umiestnených v profesionálnych rodinách v krízových situáciách, resp. v rôznych životných situáciách profesionálnych rodín,
- vytváranie priestoru na aktívnu spoluprácu s biologickými rodinami,

- vytvorenie priestoru pre koordináciu subjektov podieľajúcich sa na problematike zanedbávania starostlivosti o deti,
- vytvorenie priestoru pre prevenciu zanedbávania starostlivosti o deti a prevenciu násilia páchaných na deťoch.

Kritéria pre hodnotenie projektov v špecifickom celi 2.1.1:

- **Kritériá súladu s legislatívnymi požiadavkami a dokumentmi strategického charakteru:**
 - projekt musí byť, v závislosti od oblasti, v súlade:
 - s Konceptiou zabezpečovania výkonu súdnych rozhodnutí v detských domovoch na roky 2012-2015 s výhľadom do roku 2020 – Plán transformácie a deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti,
 - so Stratégiou deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR.
 - s Národným akčným plánom prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 - 2015
 - so zákonom č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách v platnom znení,
 - so zákonom č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele v platnom znení, pričom súlad sa overuje a potvrdzuje stanoviskom vecne príslušného orgánu
 - so strategickými dokumentami na regionálnej a lokálnej úrovni.
 - podpora zariadení sociálnych služieb a zariadení na výkon SPOaSK, ktoré sa majú transformovať a deinštitucionalizovať, bude podmienená transformačným plánom zariadenia,
 - oprávnené na podporu budú len tie projekty, ktorých výsledkom bude poskytovanie sociálnych služieb a výkon opatrení SPOaSK v zariadení na komunitnej úrovni,
 - výber lokality pre umiestnenie sociálnej služby sa riadi preferenciami prijímateľov sociálnych služieb, ktorí k nej majú nejaký vzťah alebo sa riadi potrebou kompletizovať sieť komunitných služieb v danej lokalite,
 - podporené objekty v sociálnych službách spojené s bývaním môžu mať maximálne kapacitu 6 miest v 1 bytovej jednotke a maximálne 2 bytové jednotky v 1 objekte,
 - podporené objekty v sociálnych službách zamerané na poskytovanie služieb starostlivosti o deti do 3 rokov veku môžu mať maximálne kapacitu 20 miest v jednom objekte,
 - podporené objekty v SPOaSK spojené s bývaním detí, ktoré sú umiestnené v detských domovoch na základe rozhodnutia súdu, môžu mať maximálne kapacitu 10 miest v 1 bytovej jednotke a maximálne 1 bytová jednotka v 1 objekte (rodinnom dome, byte),
 - v priebehu transformácie a deinštitucionalizácie zariadení sociálnych služieb s celoročným pobytom sa nesmú prijímať noví klienti do pôvodných existujúcich objektov zariadení tak, aby sa dopĺňala alebo zvyšovala kapacita,
 - podporený objekt musí byť včlenený do bežnej zástavby obce a primerane vzdialený od iného objektu, v ktorom sa poskytuje sociálna služba a zabezpečuje výkon opatrení SPOaSK v zariadení,
 - ambulantné sociálne služby musia byť zabezpečované oddelene (personálne aj priestorovo) od bývania (platí iba pre sociálne služby),
 - v prípade investícií v pôvodných objektoch ambulantných služieb alebo opatrení, alebo zázemia terénnych služieb alebo opatrení sa musí preukázať, že tieto služby/opatrenia nebolo možné zabezpečiť vhodnejším spôsobom v bežnej komunite,

- projekt a nové komunitné služby musia spĺňa podmienky kvality poskytovanej sociálnej služby určenej v zákone č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, Príloha č. 2.
- **Kritériá súladu s individuálnymi potrebami a požiadavkami prijímateľov sociálnych služieb a ďalších zainteresovaných strán:**
- výber lokality pre miesto poskytovania sociálnej služby sa riadi preferenciami prijímateľov sociálnych služieb,
 - výber lokality pre miesto poskytovania sa riadi potrebou kompletizovať sieť sociálnych služieb v danej lokalite,
 - projekt po obnove/výstavbe alebo ich časti musí preukázať finančnú dostupnosť,
 - projekt po obnove/výstavbe alebo ich časti musí preukázať miestnu dostupnosť.
- **Stavebné kvalitatívne kritériá:**
- podporené stavebné projekty musia byť plne bezbariérové v súlade s princípmi univerzálneho navrhovania – projekt spĺňa požiadavky v súlade s vyhláškou MŽP SR č. 532/2002 Z.z.,
 - v prípade projektov, ktorých súčasťou je výstavba alebo stavebnotechnické úpravy budov, podporené budú len tie projekty, ktorých opatrenia na úsporu energie budú navrhnuté nad rámec splnenia minimálnych požiadaviek na energetickú hospodárnosť budov podľa všeobecne platných právnych predpisov, resp. navrhované na zníženie potreby energie na úroveň nízkoenergetických budov, ultranízkoenergetických budov a budov s takmer nulovou potrebou energie (v prípade výstavby)
 - pre projekt platí efektívna bonifikácia, pokiaľ pri obnove/výstavbe budov alebo ich častí sa budú realizovať opatrenia na minimalizáciu vplyvu zastaveného prostredia na lokálne klimatické podmienky (zadržanie vody, prehrievanie prostredia a pod.) napr. v podobe zelených fasád a striech,
 - projekt po obnove/výstavbe alebo ich časti musí plniť požiadavky na hygienické parametre vnútorného prostredia budov (výmena vzduchu, využitie denného svetla, kvalita umelého osvetlenia, akustické parametre budovy...),
 - projekt po obnove/výstavbe alebo ich časti musí plniť požiadavky, ktoré budú v súlade s potrebami a požiadavkami odborného aj obslužného personálu na plnenie odborných aj obslužných aktivít pre ľudí s určitým druhom obmedzenia výkonnosti a pohybu, ako aj s požiadavkami samotnej ergonomiky (ergonomických faktorov),
 - projekt po obnove/výstavbe alebo ich časti musí preukázať priestorové podmienky na využívanie pomocnej techniky alebo pomocných zariadení (jednotlivé zariadenie, systém výrobkov, technika, programové vybavenie alebo služba), ktoré budú použité na zvýšenie, udržanie alebo zlepšenie funkčnej schopnosti osoby so zdravotným postihnutím, alebo staršej osoby.
- **Odborné kvalitatívne kritériá:**
- projekt po obnove/výstavbe alebo ich časti musí preukázať odbornú využiteľnosť (rozsah, v ktorom bude budova, alebo časť budovy (obytného, alebo iného priestoru) využívaná vybranou skupinou (prijímateľov sociálnych služieb, alebo detí) na dosiahnutie určených cieľov s efektivitou, účinnosťou, účelnosťou pri špecifickom kontexte vybraného druhu služieb so zabezpečením individuálneho a odborného prístupu,
 - projekt po obnove/výstavbe alebo ich časti musí preukázať zabezpečenie bezpečnosti prostredia pre prijímateľov sociálnych služieb, deti, ale aj samotný personál,

ktoré minimalizuje ohrozenie bezpečnosti, alebo vznik rizík,

- projekt po obnove/výstavbe alebo ich časti musí preukázať zabezpečenie stavebnými danosťami, ktoré podporujú realizáciu ošetrovateľského a/alebo opatrovateľského procesu, procesu sociálnej rehabilitácie a/alebo pracovnej rehabilitácie v súlade s najnovšími vedeckými a odbornými pracovnými postupmi.

Vyššie uvedené kritéria výberu a princípy sa uplatnia v závislosti od typu a charakteru projektu so zameraním na špecifické potreby prijímateľov sociálnych služieb alebo potreby detí.

Oprávnení prijímatelia v špecifickom ciele 2.1.1:

v sociálnych službách:

- obec,
- vyšší územný celok,
- právnická osoba zriadená obcou alebo založená obcou,
- právnická osoba zriadená vyšším územným celkom alebo založená VÚC,
- iná osoba (neverejný poskytovateľ sociálnej služby, neverejný zriaďovateľ sociálnej služby).

v SPOaSK:

- zriaďovatelia zariadení na výkon opatrení SPODaSK:
- obec,
- vyšší územný celok,
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR,
- akreditované fyzické a právnické osoby.

Cieľové skupiny:

- deti, plnoleté fyzické osoby a ich rodiny, ktorým sa poskytujú sociálne služby,
- deti, plnoleté fyzické osoby a rodiny, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- verejní a neverejní poskytovatelia sociálnych služieb a zamestnanci zriaďovateľov,
- zriaďovatelia poskytovateľov sociálnych služieb a subjektov vykonávajúcich opatrenia SPOaSK, subjekty vykonávajúce opatrenia SPOaSK a ich zamestnanci,
- zamestnanci vykonávajúci politiky a opatrenia v oblasti prevencie diskriminácie a /alebo sociálneho začlenenia vo verejnom aj v neverejnom sektore,
- fyzické osoby – rodičia (najmä matky), ktorým sa pomohlo zosúladiť pracovný a súkromný život.

Zvolené územné investičné jednotky v RIÚS Nitriansky kraj:

- ÚIJ LAU 2, NUTS 3 vo funkčných územiach RIÚS,
- ÚIJ LAU 2 v území mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra.

Kritériá pre výber ÚIJ v danom špecifickom ciele sú uvedené v Prílohe V.2.8.

Synergia a doplnkovosť v dosahovaní výsledkov podpory v RIÚS/stratégii UMR:

- **OP Ľudské zdroje:** pri podpore prechodu z inštitucionálnej formy poskytovania sociálnych služieb na komunitnú podporovať predovšetkým vzdelávanie zamestnancov a odborného personálu aj prepojením na národné projekty financované a realizované v rámci OP ĽZ, zabezpečiť infraštruktúru technického a administratívneho vybavenia, zabezpečiť diseminačné aktivity a

publicitu deinštitucionalizácie sociálnych služieb a príkladov dobrej praxe určenú širokej verejnosti,

- **OP Ľudské zdroje:** Inovatívne (nové sociálne služby) predpokladajú pilotné projekty vzdelávania zamestnancov a odborného personálu za účelom získania nových odborných poznatkov, zručností a spôsobilosti v práci a podpora materiálno-technického vybavenia. V OP Ľudské zdroje ide najmä o prínos v sociálnej inovácii cez špecifické ciele v prioritnej osi 4 Sociálne začlenenie a prioritnej osi 1 Vzdelávanie, ktoré umožnia prepájanie intervencií so synergickým efektom. V tom je možné nadviazať na účasť NSK (zamestnanci NSK, manažment ZSS, výkonní zamestnanci ZSS, klienti) a skúsenosti z implementácie národného projektu „Podpora procesu deinštitucionalizácie a transformácie systému sociálnych služieb“ financovaného z prostriedkov ESF v rámci operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia 2007 – 2013.
- V OP Ľudské zdroje ide najmä o prínos v sociálnej inovácii cez špecifické ciele v prioritnej osi 4 Sociálne začlenenie a prioritnej osi 1 Vzdelávanie, ktoré umožnia prepájanie intervencií so synergickým efektom,
- **Program rozvoja vidieka** – v rámci opatrenia „Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach“, **LEADER** - podpora stratégií miestnych akčných skupín (MAS) - **integrované stratégie rozvoja územia** (ISRU) ako dokumenty podpory v rámci IROP - prioritnej osi 5 Miestny rozvoj vedený komunitou (CLLD), zabezpečenie malých komunitných služieb najmä terénnych a podporných,
- **OP Kvalita životného prostredia:** pri podpore projektov zameraných na zlepšenie energetickej efektívnosti budov - projekty spojené s rozvojom energetických služieb na regionálnej a miestnej úrovni (vykonanie a vypracovanie účelových energetických auditov, príprava projektu realizovaného prostredníctvom poskytnutia energetickej služby).

Mechanizmus koordinácie v oblasti podpory deinštitucionalizácie sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a služby starostlivosti o deti do 3 rokov veku bude vytvorený v rámci pracovnej skupiny pre koordináciu OP ĽZ a IROP v oblasti deinštitucionalizácie. Zároveň

- **Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR ako gestor politik v oblasti sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,**
- **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR ako gestor výkonu politiky v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately**
- **RO pre OP ĽZ**
- **RO pre OP KŽP**
- **RO pre PRV**

budú členmi Rady partnerstva pre RIÚS Nitrianskeho kraja.

Špecifický cieľ 2.1.2**Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti**

Podstatou fungovania zdravotných systémov 21. storočia je pružnejšia, kvalifikovanejšia a tímová spolupráca poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Takýto koncept zahŕňa: tímové poskytovanie zdravotnej starostlivosti; nové formy poskytovania zdravotnej starostlivosti (zahrňujúce aj domácu starostlivosť a dlhodobú starostlivosť); postupná úprava kompetencií zdravotníckych pracovníkov; pacientovu starostlivosť o vlastné zdravie; zlepšovanie strategického plánovania, manažmentu, spolupráce medzi sektormi vysokej odbornosti a finančnej efektívnosti. Ide o novú integrovanú pracovnú kultúru, ktorá podporuje nové formy spolupráce medzi odborníkmi v oblasti verejného zdravia a zdravotnej starostlivosti v komunite, ako aj medzi zdravotníckymi a sociálnymi odbornými poskytovateľmi v zdravotníctve a v ostatných sektoroch.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky pripravilo v rámci stratégie posilnenia primárnej zdravotnej starostlivosti niekoľko systémových opatrení, medzi ktoré okrem zvyšovania kompetencií lekárov prvého kontaktu a rezidentského programu patrí aj **implementácia konceptu integrovaného modelu starostlivosti o zdravie prostredníctvom centier integrovanej zdravotnej starostlivosti (CIZS)** so zameraním na väčšie vymedzenie úloh lekárov primárnej starostlivosti („gatekeepers“) a koncentráciu ošetrovateľských činností v integrovaných centrách. Integrovaný model starostlivosti o zdravie vyplýva z vládou SR schváleného Strategického rámca starostlivosti o zdravie pre roky 2013 – 2030 a je detailnejšie rozpracovaný v strategickom dokumente Implementačná stratégia – systém integrovaného poskytovania zdravotnej starostlivosti v nadväznosti na schválený strategický rámec. Jadro činnosti CIZS spočíva v práci všeobecných lekárov pre dospelých, všeobecných lekárov pre deti a dorast, gynekológov a zubných lekárov, ktorí poskytujú primárnu ambulantnú starostlivosť spolu so sestrami a ďalšími zdravotníckymi pracovníkmi. Primárna ambulantná starostlivosť by mala byť základom poskytovania zdravotnej starostlivosti s prepojením na špecializovanú a následnú zdravotnú starostlivosť. Ako bolo popísané aj v analytickej časti, súčasná ambulantná zdravotná starostlivosť je fragmentovaná, s rozdielnymi motívami a nedostatkom koordinácie, čo spôsobuje neefektívne využívanie zdrojov. Fragmentácia má negatívny vplyv na kvalitu, náklady a výsledky. Eliminácia tejto neefektivity je kľúčová pre zlepšenie parametrov kvality a zníženia nákladov. Dôkazy ukazujú, že toto je možné dosiahnuť vyššou vertikálnou aj horizontálnou integráciou poskytovania zdravotnej starostlivosti. Integrovaný model je organizovaná, koordinovaná a spolupracujúca sieť, ktorá spája rôznych poskytovateľov do poskytovania kontinuálnych zdravotných služieb. Nový model bude bližšie k pacientovi. Systém bude pružnejší a bude lepšie reagovať na meniacu sa povahu dopytu po zdravotnej starostlivosti, napríklad s potrebami starnúcej populácie ako aj pokrokmí v diagnostike a liečbe ochorení. To je nemožné efektívne dosiahnuť so súčasným nemocnične centralizovaným systémom zdravotnej starostlivosti.

Reformnou integráciou primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti sa zvýši počet lekárov primárneho kontaktu na jedno kontaktné miesto,lepší sa manažment pacienta (zlepšením servisu poskytovaných služieb pre klientov na jednotnom kontaktnom mieste), posilní sa význam poskytovateľov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti ako hlavných manažérov pacienta (synergia s aktivitami tvorby a zavedenia nových a inovovaných klinických postupov a postupov pre výkon prevencie), znížia sa prevádzkové náklady (koncentrácia poskytovateľov na jednom mieste, administratíva, zdieľanie prístrojového vybavenia, atď.), zefektívni sa komunikácia a spolupráca lekárov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti za možnej účasti konziliárnej starostlivosti poskytovateľov špecializovanej ambulantnej zdravotnej starostlivosti. Správna organizácia primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti prináša významné šetrenie verejných zdrojov. Zároveň sa vytvoria podmienky pre

zatraktívnenie a udržanie mladých lekárov v oblasti primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti (synergia s rezidentským programom).

CIZS tiež vytvárajú veľmi vhodný priestor pre prepájanie primárnej zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb na komunitnej úrovni pre občanov konkrétnych lokalít. Primárna ambulantná zdravotná starostlivosť je práve tým priestorom, kde sa dá najskôr identifikovať vznik nepriaznivej sociálnej situácie (zhoršený zdravotný stav je často jedným z rizík a dôvodov pre vznik nepriaznivej sociálnej situácie). Vychádzajúc zo Zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách existuje viacero druhov sociálnych služieb, ktoré by mali byť súčasťou CIZS (najmä sociálne poradenstvo, sociálna rehabilitácia, preventívne aktivity a ďalšie fakultatívne sociálne služby podľa potrieb a špecifik danej lokality). Podobne ako aj v zdravotnej starostlivosti, tak aj v sociálnych službách je vysoká miera fragmentácie poskytovateľov a nedostatočné sieťovanie medzi jednotlivými sociálnymi službami, ale aj medzi sociálnymi službami a zdravotnou starostlivosťou. Vychádzajúc z holistických prístupov orientovaných na človeka je nevyhnutné prepájanie týchto segmentov so zameraním na subsidiaritu poskytovania sociálnych služieb a čo najdlhšie zotrvanie občana, ktorý je v nepriaznivej životnej situácii, vo vlastnej domácnosti za podpory komplexných a dostatočných sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti. Z tohto dôvodu je nevyhnutné rozvíjať sociálne služby na komunitnej úrovni aj v rámci špecifického cieľa 2.1.1 IROP/RIÚS, tak aby bola vytvorená efektívna zdravotno-sociálna sieť služieb v komunite. Súčasne je nevyhnutné intenzívne pracovať a cielene rozvíjať podporu verejného zdravia obyvateľstva a sociálnej integrácie v komunitách znevýhodnených a ohrozených skupín obyvateľstva (ekonomicky a sociálne slabé rodiny, obyvatelia rómskych komunít). CIZS budú poskytovať poradenstvo s cieľom zvýšiť záujem obyvateľov o vlastné zdravie a prevenciu, vrátane propagácie zdravého životného štýlu a ponúknu priestor pre aktivity koordinátorov asistentov zdravotnej osvetu, pôsobiach najmä v marginalizovaných rómskych komunitách. Všetko bude prebiehať s využitím nových informačných technológií.

Odhadovaná optimálna potreba počtu CIZS bola predbežne analyzovaná MZ SR v spolupráci so všetkými samosprávnymi krajinami. Finálne geografické rozmiestnenie a počet CIZS bude ale prihliadať na súčasný stav koncentrácie primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti vo všetkých regiónoch SR, geografické rozloženie primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti v jednotlivých regiónoch a na dopravnú dostupnosť pre obyvateľov regiónu. Následne budú vypracované regionálne masterplány. Obsahovou náplňou Regionálnych master plánov budú nasledovné oblasti:

- 1) Súčasný stav poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.
- 2) Predstavy municipalít o zdravotnej starostlivosti.
- 3) Pohľad VÚC na integráciu zdravotnej starostlivosti s inými časťami RIÚS.
- 4) Pohľad národnej politiky zdravotnej starostlivosti z hľadiska optimálnej siete služieb.

Primárnymi iniciátormi pre etablovanie CIZS budú samotní poskytovatelia primárnej zdravotnej starostlivosti, pri dodržaní štyroch základných podmienok pre takúto investíciu:

- 1) Musí byť vopred zrejmé, ktorí lekári primárneho kontaktu majú záujem o účasť na danom projekte a budú pôsobiť v novom etablovanom CIZS.
- 2) Musí byť zabezpečená možnosť konzultácií lekárov primárneho kontaktu s odborníkmi špecialistami.
- 3) Etablovanie CIZS musí zvýšiť koncentráciu lekárov primárneho kontaktu.
- 4) Etablovanie CIZS musí reflektovať na určitú minimálnu veľkosť spádovej oblasti.

CIZS sa budú etablovať tam, kde o to lekári prejavia záujem a kde bude ich zvýšená koncentrácia. CIZS tak budú primárne etablované v rámci už existujúcej infraštruktúry zdravotných stredísk a polikliník. Pre každé CIZS bude na úrovni projektového zámeru posúdené, či v lokalite existuje vhodná infraštruktúra, ktorá by sa rekonštrukciou mohla prebudovať na CIZS, alebo na etablovanie CIZS bude vhodnejšie vybudovanie novej infraštruktúry (projektové zámery budú schvaľované Radou partnerstva na úrovni príslušného samosprávneho kraja a na schválenie projektové zámery budú MZ SR vyhlasované výzvy na predloženie žiadosti o NFP). Treba však oddeľovať modernizáciu/budovanie infraštruktúry od poskytovania zdravotnej starostlivosti. Zdravotnú starostlivosť budú poskytovať lekári a iní poskytovatelia zdravotnej starostlivosti, ale strategickým zámerom MZ SR je, aby vlastníctvo zmodernizovanej/vybudovanej infraštruktúry bolo primárne pod kontrolou verejného sektora (štát, samosprávne kraje a obce). Oprávnenými predkladateľmi projektových zámerov a následnými žiadateľmi o NFP preto budú neziskové organizácie zriadené MZ SR najmä v spolupráci so samosprávnymi krajinami, obcami a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, ktoré budú vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami existujúcej infraštruktúry zdravotníckych zariadení (v prípade modernizácie existujúcej infraštruktúry), resp. ktoré budú vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami pozemkov (v prípade výstavby novej infraštruktúry).

Bude vypracovaná jednotná metodika pre etablovanie CIZS zo strany MZ SR, podľa ktorej budú následne projekty posudzované.

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja a v stratégii UMR:

- vybudovaná regionálna sieť CIZS na území Nitrianskeho kraja a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra ako súčasť kvalitného regionálneho systému zdravotníctva
- zvýšenie počtu lekárov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti na jedno kontaktné miesto,
- posilnenie úlohy poskytovateľov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti v systéme poskytovania zdravotnej starostlivosti na miestnej a regionálnej úrovni,,
- zlepšenie kvality a dostupnosti služieb zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb podľa špecifických potrieb obyvateľov územia,
- integrácia služieb poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybraných sociálnych služieb za účelom zvýšenia komplexnosti poskytovaných služieb na jednom mieste,

Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom ciele 2.1.2:

Názov ukazovateľa	Merná Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0093 Počet lekárov primárneho kontaktu na jedno kontaktné miesto	Počet	1,58*	2014	2,23*	Zdravotné poisťovne, NCZI	ročne
R0170 Počet iných zdravotníckych pracovníkov primárneho kontaktu na jedno kontaktné miesto	Počet	<u>1,58</u> **	2014 5	<u>2,23</u> **	Zdravotné poisťovne, NCZI	ročne

* Cieľové hodnoty merateľných ukazovateľov výsledku boli stanovené na základe metodiky vypracovanej Ministerstvom zdravotníctva SR. Rovnaká metóda výpočtu bola použitá aj pre stanovenie cieľových hodnôt ukazovateľov na programovej úrovni pre ŠC 2.1.2 operačného programu.

~~** výpočet východiskovej i cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa je popísaný v Akčnom pláne k realizácii RIÚS a URM, Príloha č. 12.36 – aj s termínmi stanovenia východiskovej a cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa na úrovni NUTS 3.~~

Aktivity špecifického cieľa 2.1.2:

Budovanie infraštruktúry centier integrovanej zdravotnej starostlivosti:

- výstavba nových budov,
- modernizácia a rekonštrukcia budov,
- prístavba, nadstavba, stavebné úpravy a rekonštrukcia vnútorných a vonkajších priestorov existujúcich stavebných objektov,
- zabezpečenie materiálo- technického vybavenia,
- dodávka zdravotníckej techniky, zariadenia a vybavenia,
- budovanie a modernizácia IKT infraštruktúry vrátane vybavenia vysokorýchlostným internetovým pripojením a nákupu softvérového vybavenia,
- budovanie bezbariérových prístupov,
- opatrenia na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov.

Kritéria pre hodnotenie projektov v špecifickom ciele 2.1:

- projekt musí byť v súlade so Strategickým rámcom starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030 a jeho relevantnými čiastkovými stratégiami/nástrojmi zmien,
- projekt musí reflektovať regionálne špecifiká (geografia, dopravná dostupnosť, demografia, epidemiológia, ...) a integračné trendy,
- projekt vybudovania CIZS vo forme výstavby novej infraštruktúry, resp. vo forme modernizácie existujúcej infraštruktúry je z hľadiska nákladovej efektívnosti najvhodnejším stavebným riešením v príslušnej lokalite

Oprávnení prijímateľa v špecifickom ciele 2.1.2:

Neziskové organizácie zriadené MZ SR najmä v spolupráci so samosprávnymi krajmi, obcami a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, ktoré sú vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami existujúcej infraštruktúry zdravotníckych zariadení (v prípade modernizácie existujúcej infraštruktúry), resp. ktoré budú vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami pozemkov (v prípade výstavby novej infraštruktúry).

Cieľové skupiny:

- obyvatelia SR (NSK a mestkej funkčnej oblasti mesta Nitra).

Zvolené územné investičné jednotky v RIÚS Nitriansky kraj:

- pre všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť bude investičná územná jednotka zadaná v Regionálnom master pláne, ktorý bude obsahovať súbor pravidiel a syntézu základných pohľadov na možnosti etablovania a optimalizáciu umiestnenia služieb CIZS za účelom implementácie konceptu integrovaného modelu starostlivosti o zdravie na celom území NSK vrátane územia MFO mesta Nitra.

Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu č. 2.1 - (ŠC 2.1.1, ŠC 2.1.2) – RIÚS vrátane UMR:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
		M	Ž	Spolu (RIÚS/UMR)		
O 0250 Kapacita podporených zariadení sociálnych služieb	miesto v sociálnych službách	N/A	N/A	894 (699/195)	Centrálny register poskyt. soc. služieb, ITMS	ročne
O0251 Kapacita podporených zariadení výkonu opatrení SPOaSK	miesto v sociálnych službách	N/A	N/A	220 (145/75)	MPSVR SR, ÚPSVR SR, ITMS	ročne

O0244 Počet zariadení soc. služieb na komunitnej úrovni, ktoré vzniknú vďaka podpore,	počet	N/A	N/A	15 (14/1)	Centrálny register poskytovateľov soc. služieb, ITMS	ročne
O0136 Počet podporených zariadení výkonu opatrení SPOaSK	počet	N/A	N/A	4 (3/1)	MPSVR SR, ÚPSVR SR, ITMS	ročne
O0246 Kapacita transformovaných sociálnych služieb	miesto v sociálnych službách	N/A	N/A	281 (281/0)	Centrálny register poskytovateľov soc. služieb, MPSVR SR, ÚPSVR SR, ITMS	ročne
O0247 Počet transformovaných zariadení soc. služieb vďaka podpore	zariadenie	N/A	N/A	3 (3/0)	Centrálny register poskytovateľov soc. služieb, MPSVR SR, ÚPSVR SR, ITMS	ročne
O0140 Počet zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku – detských jasí	deti	N/A	N/A	6 (4/2)	ITMS	ročne
O0221 Kapacita podporených zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku	Miesto v zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku	N/A	N/A	120 (80/40)	ITMS	ročne
C0032 Zníženie ročnej spotreby primárnej energie v verejných budovách	kWh/rok	N/A	N/A	2 777 958 (1 870 545/ 907 413)	ITMS	ročne
O0253 Počet renovovaných verejných budov	Renovovaná budova	N/A	N/A	15 (13/2)	ITMS	ročne
O0223 Počet nových verejných budov	Nová verejná budova	N/A	N/A	50 (47/3)	ITMS	ročne
O0224 Podlahová plocha renovovaných budov	m ²	N/A	N/A	9 000 (7800/1200)	ITMS	ročne
O0225 Podlahová plocha nových verejných budov	m ²	N/A	N/A	3 750 (3525/225)	ITMS	ročne
C0034 Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	t ekviv. CO ²	N/A	N/A	734 (494/240)	ITMS	ročne
C0039 Nové alebo renovované verejné alebo obchodné budovy na území mestského rozvoja	m ²	N/A	N/A	1 425	ITMS	ročne
Počet osôb v rámci podporených sociálnych služieb terénnou formou a v rámci samostatne vykonávaných odborných	počet	N/A	N/A	85 000 (75 000/ 10 000)	ITMS	ročne

činnostiach						
O0141 Počet vytvorených CIZS	počet	N/A	N/A	17 (15/2)	ITMS	ročne
O0258 Počet zdravotníckych pracovníkov v etablovaných CIZS	počet	N/A	N/A	193,02 (140,40 / 52,62)	ITMS	ročne
C0032 Zníženie ročnej spotreby primárnej energie v verejných budovách	kWh/rok	N/A	N/A	1 895 472 (1 509 822/ 385 650)	ITMS	ročne
O0253 Počet renovovaných verejných budov	Renovovaná budova	N/A	N/A	15 (13/2)	ITMS	ročne
O0223 Počet nových verejných budov	Nová verejná budova	N/A	N/A	2 (2/0)	ITMS	ročne
O0224 Podlahová plocha renovovaných budov	m ²	N/A	N/A	15 300 (12 300/3 000)	ITMS	ročne
O0225 Podlahová plocha nových verejných budov	m ²	N/A	N/A	1 200 (1 200/0)	ITMS	ročne
C0034 Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	t ekviv. CO ²	N/A	N/A	1 835,41 (1 475,53 / 359,88)	ITMS	ročne
C0039 Nové alebo renovované verejné alebo obchodné budovy na území mestského rozvoja	m ²	N/A	N/A	3 000	ITMS	ročne

Cieľové hodnoty merateľných ukazovateľov výstupu O0141 a O0258 boli stanovené na základe metodiky vypracovanej Ministerstvom zdravotníctva SR. Rovnaká metóda výpočtu bola použitá aj pre stanovenie cieľových hodnôt ukazovateľov na programovej úrovni pre ŠC 2.1.2 operačného programu.

Určujúcim kritériom pre stanovenie hodnôt merateľných ukazovateľov výstupu je priemerná investičná náročnosť projektov v danom špecifickom ciele vo vzťahu k alokovaným zdrojom.

Synergia v dosahovaní výsledkov podpory v RIÚS Nitriansky kraj:

- **OP Ľudské zdroje:** podporovať programy vzdelávania odborného personálu, štandardy poskytovania zdravotnej starostlivosti a zabezpečiť integrovaný prístup zdravotníckych a sociálnych služieb,
- **OP Kvalita životného prostredia:** podporovať komplexné projekty zamerané na zníženie energetickej náročnosti verejných budov, ktorých opatrenia na úsporu energie budú navrhnuté nad rámec splnenia minimálnych požiadaviek na energetickú hospodárnosť budov podľa všeobecne platných právnych predpisov tak, aby sa potreba energie znížila na úroveň nízkoenergetických budov, ultranízkoenergetických budov a budov s takmer nulovou potrebou energie (PO4, IP4.3, ŠC 4.3.1)

Mechanizmus koordinácie v oblasti podpory zabezpečenia dostupnosti kvalitnej zdravotnej starostlivosti bude vytvorený v Monitorovacej komisii Strategického rámca starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030, na úrovni RO pre OP IŽ a RO pre IROP. Ministerstvo zdravotníctva SR ako sprostredkovateľský orgán bude členom Rady partnerstva pre RIÚS Nitrianskeho kraja.

Investičná priorita 2.2**Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry**

Rozvoj ľudského kapitálu a verejných služieb vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry je kľúčovým nástrojom pre posilnenie a zabezpečenie dlhodobého rastu Nitrianskeho kraja a zamestnanosti v konkurenčnom prostredí Európskej únie. Cieľovou skupinou investičnej priority sú deti, žiaci v procese vzdelávania a odbornej prípravy a osoby zúčastnené na celoživotnom vzdelávaní. Hlavným motívom podpory je posilnenie ich sociálnych a odborných kompetencií, ktorých zvládnutie im umožňuje úspešnú integráciu do spoločnosti z hľadiska sociálnych a pracovných väzieb.

Výber investičnej priority vyplýva z vysokého počtu nevybavených žiadostí o prijatie detí do MŠ, potreby posilnenia kľúčových kompetencií žiakov primárneho vzdelávania a zlepšenie výsledkov meraní ich vedomostí potrebných na uplatnenie na trhu, nedostatočná previazanosť výstupov vzdelávania s požiadavkami praxe a prepájanie vzdelávania žiakov stredných škôl s potrebami trhu práce.

Špecifický cieľ 2.2.1**Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl za účelom vytvárania študijných schopností a sociálnej integrácie detí a zosúladenia súkromného a pracovného života rodičov**

Špecifický cieľ je zameraný na zlepšenie prístupu služieb infraštruktúry materských škôl s cieľom zvýšenia zaškolenosti detí materských škôl a zabezpečenie kvalitného predprimárneho vzdelania prispievajúceho k zvládnutiu povinnej školskej dochádzky. Dostatočné kapacity materských škôl sú predpokladom aj pre zosúladovanie súkromného a pracovného života rodičov, zlepšenie príjmovej situácie mladých ľudí. Budovaním prvkov inkluzívneho vzdelávania v materských školách bude dochádzať k integrácii detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja:

- rozširovanie predškolskej výchovy vo veku od 3 do 5 rokov,
- zvýšenie dostupnosti predprimárneho vzdelávania pre všetky deti vo veku od 3 rokov, ktorých rodičia o predprimárne vzdelávanie prejavia záujem,
- rozšírené kapacity MŠ, čím sa vytvorí podmienky na zvýšenie hrubej zaškolenosti detí od 3 – 5 roku veku,
- zvýšený počet MŠ s prvkami inkluzívneho vzdelávania na začlenenie detí v rámci inkluzívneho predprimárneho vzdelávania v materských školách,
- zlepšené podmienky na zosúladenie súkromného a pracovného života rodičov,
- vytvorené podmienky pre predprimárnu zaškolenosť talentovaných detí vo veku od 3 do 5 rokov.

Výsledok podpory v stratégii UMR Nitra:

- posilnená úloha mesta Nitra pre integrovaný udržateľný rozvoj v oblasti predprimárneho vzdelávania (zvýšenie zaškolenosti detí),
- riešenie efektívneho a moderného systému stravovania pre 25 MŠ a 1 ZŠ s MŠ, ktoré sú v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Nitry,
- zvýšenie hrubej zaškolenosti detí bude zamerané na poskytnutie dostatočných kapacít

materských škôl s kvalitnými vzdelávacími službami aj v obciach vo funkčnom území mesta Nitry, čím sa dosiahne, že kapacita MŠ na území mesta Nitry poskytne služby pre rastúci záujem miestnych obyvateľov Nitry a deti z obcí rodičia nebudú musieť prepravovať do MŠ v krajskom meste,

- posilnenie multifunkčných vlastností novovybudovaných MŠ a dosiahnutie nízkoenergetického a ekologického charakteru stavebno – technických úprav materských škôl,
- vybudovaná MŠ pre talentované deti v rámci integrovaného projektu využitia Martinského vrchu (bývalé kasárne) ako územia pre centrum kreatívneho a kultúrneho priemyslu,
- zariadenia MŠ v rámci funkčného územia mesta Nitra budú slúžiť aj ako zariadenia pre zosúladovanie rodinného a pracovného života, ktoré zvýšia dostupnosť kvalitných, udržateľných a cenovo prijateľných riešení v oblasti starostlivosti o závislého člena domácnosti a najmä detí, čo bude mať pozitívny dopad na zvýšenie miery zamestnanosti.

Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom celi 2.2.1:

Názov ukazovateľa	Merná Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0096 Hrubá zaškolenosť detí v materských školách	%	92,28	2012	95,0	Centrum vedecko-technických informácií SR	ročne

Aktivity špecifického cieľa 2.2.1:

- výstavba nových objektov MŠ vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania,
- rozširovanie kapacít existujúcich objektov materských škôl prístavbou, nadstavbou, rekonštrukciou, zmenou dispozície objektov (možnosť využitia kontajnerových stavieb),
- stavebno-technické úpravy existujúcich objektov a ich adaptácia pre potreby materskej školy vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania (napr. nevyužitú priestory ZŠ),
- stavebno-technické úpravy a revitalizácia areálu materskej školy vrátane detských ihrísk, športových zariadení pre deti – uzavretých aj otvorených s možnosťou celoročnej prevádzky, záhrad vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania,
- modernizácia a obstaranie materiálno-technického vybavenia materských škôl,
- zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov materských škôl.

Kritéria pre hodnotenie projektov v špecifickom celi 2.2.1:

Projekt:

- podporuje integrovaný prístup ako komplementárnu podporu aktivít z IROP a OP ĽZ, prípadné iných OP,
- podporuje inkluzívne vzdelávanie,
- sa realizuje v škole a školskom zariadení, zaradených do siete škôl, školských zariadení v súlade so zákonom č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v platnom znení,
- je v súlade so zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) v platnom znení,
- je v súlade so Štátnym vzdelávacím programom ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie,
- zahŕňa analýzu potrieb navýšenia kapacít materskej školy.

Oprávnení prijímatelia v špecifickom celi 2.2.1:

- mesto Nitra ako zriaďovateľ školy,
- obec ako zriaďovateľ školy,
- cirkev a náboženská spoločnosť ako zriaďovateľ/zakladateľ školy,
- združenie ako zriaďovateľ/zakladateľ školy,
- právnická osoba,
- fyzická osoba,
- okresný úrad.

Cieľové skupiny:

- deti materských škôl, deti špeciálnych materských škôl, pedagogickí a odborní zamestnanci,

Zvolené územné investičné jednotky v RIÚS Nitriansky kraj:

- ÚIJ LAU 2 vo funkčných územiach RIÚS,
- ÚIJ LAU 2 v území mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra.

Kritériá pre výber ÚIJ v danom špecifickom celi sú uvedené v Prílohe V.2.8.

Špecifický cieľ 2.2.2

Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl

Podpora základného vzdelávania je v rámci RIÚS NK zameraná na budovanie a rekonštrukciu odborných učební, laboratórií podporujúcich polytechnickú výchovu, technické a prírodovedné znalosti žiakov, jazykových učební pre rozvoj jazykových zručností žiakov základných škôl a učební IKT pre rozvoj informačno-komunikačných zručností žiakov. Nevyhnutnou súčasťou je zabezpečenie materiálno-technického vybavenia podporených objektov vrátane prvkov inklúzie s cieľom zlepšenia výsledkov žiakov v medzinárodnom, ako aj národnom meraní dosiahnutých vedomostí a ich úspešnosti na trhu práce. Zámerom je taktiež rozvoj materiálno-technického vybavenia základných škôl z hľadiska ich funkcie a využiteľnosti ako centier celoživotného vzdelávania, sprístupnenie podporených učební pre verejnosť a poskytovateľom celoživotného vzdelávania.

Realizácia špecifického cieľa sa uskutoční integrovaným spôsobom s národným projektom MŠVVŠ SR z OP Vzdelávanie „Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania“, implementovaného Národným ústavom certifikovaných meraní vzdelávania.

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja:

- zlepšenie výsledkov v národnom meraní Testovanie 9 vyučovací jazyk,
- zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, IKT učební,
- zlepšenie technického vybavenia odborných učební zameraných na prírodné vedy,
- zlepšenie technického vybavenia školských knižníc,
- prepojenie teoretického a praktického vzdelávania na základných školách s potrebami trhu práce a tým zlepšenie umiestnenia mladých ľudí na trhu práce,
- vytvorenie podmienok pre zavádzanie inkluzívnej výchovy a vzdelávania na základných školách,
- vytvorenie podmienok na celoživotné vzdelávanie.

Výsledok podpory v stratégii UMR Nitra:

- vytvorenie lepších podmienok na zabezpečenie výchovy a vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- efektívna podpora rozvoja talentovaných a mimoriadne nadaných žiakov zmenou tradičného vzdelávania smerom k modernému vzdelávaniu, v odborných učebniach vybavených pomôckami a technikou v súlade s potrebami informačnej spoločnosti.

Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom ciele 2.2.2:

Názov ukazovateľa	Merná Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R 0097 Úspešnosť v Testovaní 9 vyučovacích jazyk	%	67,2	2013	69	Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania	ročne
R 0098 Úspešnosť v prírodných vedách	%	<u>48,30</u> *	2016 ⁵	<u>57,10</u> *	Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania	ročne

* výpočet východiskovej i cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa popísaný v Akčnom pláne k realizácii RIÚS a URM, Príloha č. 12.36 – aj s termínmi stanovenia východiskovej a cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa na úrovni NUTS 3-

Aktivity špecifického cieľa 2.2.2:

- obstaranie vybavenia a modernizácia jazykových učební na výučbu slovenského jazyka a cudzích jazykov, vrátane slovenského jazyka pre osoby vyrastajúce v inom jazykovom prostredí,
- obstaranie vybavenia a modernizácia školských knižníc vrátane priestorov pre ďalší rozvoj kľúčových kompetencií žiakov,
- obstaranie vybavenia a modernizácia prírodovedných učební,
- obstaranie vybavenia a modernizácia polytechnických učební,
- obstaranie vybavenia a modernizácia IKT učební,
- stavebno-technické úpravy pre potreby obstarania učební.

Kritéria pre hodnotenie projektov v špecifickom ciele 2.2.2:

Projekt:

- sa realizuje v plnoorganizovaných ZŠ so všetkými ročníkmi 1. – 9.,
- podporuje integrovaný prístup ako komplementárnu podporu aktivít z IROP a OP LŽ, prípadné iných OP,
- cielene podporuje inkluzívne vzdelávanie,
- podporuje celoživotné vzdelávanie v súlade so zákonom č. 568/2009 o celoživotnom vzdelávaní v platnom znení,
- sa realizuje v škole, ktorá je zaradená do siete škôl a školských zariadení v súlade so zákonom č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v platnom znení,
- sa realizuje v škole, ktorá je v súlade so zásadami optimalizácie siete škôl a školských zariadení (pasportizácia),
- je v súlade so zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) v platnom znení,
- je v súlade so Štátnym vzdelávacím programom vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania pre prvý a druhý stupeň základných škôl,

Oprávnení prijímatelia v špecifickom celi 2.2.2:

- mesto Nitra ako zriaďovateľ základnej školy,
- obec ako zriaďovateľ základnej školy,
- okresný úrad ako zriaďovateľ školy,
- ústredný orgán štátnej správy ako zriaďovateľ subjektov výchovy a vzdelávania,
- nezisková organizácia ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy,
- nezisková organizácia založená ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania,
- cirkev a náboženská spoločnosť ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy,
- združenie ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy,
- združenie ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania, špeciálna základná škola,
- právnická osoba.

Cieľové skupiny:

- žiaci, žiaci špeciálnych základných škôl, pedagogickí zamestnanci, rodičia, odborní zamestnanci, zamestnanci účastníci celoživotného vzdelávania.

Zvolené územné investičné jednotky v RIÚS Nitriansky kraj:

- ÚIJ LAU 2 vo funkčných územiach RIÚS,
- ÚIJ LAU 2 v území mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra.

Kritériá pre výber ÚIJ v danom špecifickom celi sú uvedené v Prílohe V.2.8.

Špecifický cieľ 2.2.3

Zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní

Pre dosiahnutie špecifického cieľa bude integrovaná podpora územných investícií zameraná na vybranú podporu materiálno-technického vybavenia a zlepšenie priestorových podmienok stredných odborných škôl, stredísk praktického vyučovania, školských hospodárstiev a stredísk odbornej praxe so zreteľom na rozvoj siete centier odborného vzdelávania a prípravy. Špecifický cieľ sleduje zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy, vytváranie podmienok pre duálne vzdelávanie, pre zvýšenie praktických zručností žiakov a zvýšenie kvality poskytovaného celoživotného vzdelávania pre potreby trhu práce. Realizované aktivity budú uplatňovať prvky inkluzívneho vzdelávania.

Prioritné oblasti podpory stredného odborného vzdelávania zohľadnením regionálnych potrieb budú smerované najmä do oblasti prípravy mladých ľudí na profesie v strojárstve, stavebníctve, nábytkárstve a drevárstve, elektrotechnike a automatizácii, v IKT technológiách (informačné, sieťové technológie, informatika), v chemickom, automobilovom priemysle, v poľnohospodárstve, potravinárstve, obchode a službách.

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja:

- optimalizácia systému odborného vzdelávania a prípravy a zvýšenie jeho atraktívnosti v kontexte celoživotného vzdelávania vytvorením regionálne/miestne špecificky zameranej ponuky vzdelávania,
- zlepšenie podmienok k dosiahnutiu uplatnenia absolventov odborného vzdelávania a prípravy pre potreby trhu práce podporou duálneho vzdelávania v Nitrianskom kraji,
- zlepšenie materiálno-technického vybavenia stredných odborných škôl, stredísk praktického

vyučovania, školských hospodárstiev, stredísk odbornej praxe, zlepšenie materiálo-technického vybavenia centier odborného vzdelávania a prípravy,

- vytvorenie podmienok pre inkluzívne vzdelávanie, a tým rozšírenie ponuky vzdelávania pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva,
- vytvorenie podmienok pre zvýšenie počtu žiakov zúčastňujúcich sa praktického vyučovania priamo u zamestnávateľa a spoločných modelov ďalšieho vzdelávania (duálne vzdelávanie),
- vytvorenie podmienok pre poskytovanie celoživotného vzdelávania prostredníctvom prepojenia siete centier odborného vzdelávania a prípravy so zamestnávateľmi a terciárnym sektorom,
- vytvorenie podmienok pre podnikateľské inkubátory,
- vytvorenie kreatívnych centier pre mladé talenty v prepojení s investíciami na kultúrny a kreatívny priemysel.

Výsledok podpory v stratégii UMR Nitra:

- vytvorenie centra pre vzdelávanie potravinárskych odborov a gastronómie a využívanie podporených pracovísk pre celoživotné vzdelávanie a rekvalifikácie dospelých,
- vytvorenie adekvátnych podmienok pre odborné vzdelávanie stavbárov, murárov, inštalatérov, stolárov, kominárov, kachliarov a pre celoživotné vzdelávanie v daných odboroch,
- vybudovanie moderného COVP pre oblasť CNC technológií a v rámci celoživotného vzdelávania realizovať akreditáciu na vzdelávacie programy „Programovanie obrábacích CNC strojov a zariadení - sústruženie, frézovanie“,
- moderné vzdelávanie v COVP v oblasti robotizácie kybernetických systémov vo výrobe a pre projektovanie v elektrotechnike a strojárstve,
- modernizácia materiálo-technického vybavenia veterinárnych učební v odbore veterinárneho vzdelávania, vybudovanie školskej voliéry pre praktický výkon kontaktu so zvieratami a vytvorenie kozmetického salónu pre zvieratá; zdieľanie podporených priestorov v rámci aktivít celoživotného vzdelávania na školenia veterinárnych lekárov prostredníctvom Komory veterinárnych lekárov, na realizáciu rôznych vzdelávacích programov a kurzov veterinárneho alebo zootechnického zamerania v COVP a na workshopy s praktickými ukážkami,
- vytvorenie podmienok pre efektívnejšie hospodárenie s majetkom, úspornosť a udržateľnosť komplexnou rekonštrukciou.

Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom celi 2.2.3:

Názov ukazovateľa	Merná Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0166 Podiel žiakov s odborným výcvikom a súvislou praxou v stredných odborných školách na celkovom počte žiakov stredných odborných škôl	%	41,84	2013	50	Centrum vedecko-technických informácií SR	ročne
R0159 Podiel žiakov s odborným výcvikom a súvislou praxou v strediskách praktického vyučovania, strediskách odbornej praxe, v školských hospodárstvach na celkovom počte žiakov stredných odborných škôl	%	2,13	2013	2,6	Centrum vedecko-technických informácií SR	ročne

Aktivity špecifického cieľa 2.2.3 pre RIÚS a UMR:

- obstaranie a modernizácia materiálno-technického vybavenia odborných pracovísk pre praktické vyučovanie, odborný výcvik, odbornú prax, celoživotné vzdelávanie, jazykových učební, odborných dielní, knižníc, prednáškových a vyučovacích miestností na stredných odborných školách, centrách odborného vzdelávania a prípravy, strediskách odbornej praxe, strediskách praktického vyučovania a školských hospodárstvach a s tým súvisiace stavebné úpravy,
- obstaranie a modernizácia materiálno-technického vybavenia internátov a s tým súvisiace stavebné úpravy vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania,
- prístavba, nadstavba, stavebné úpravy a rekonštrukcia vonkajších a vnútorných priestorov a areálov stredných odborných škôl, centier odborného vzdelávania a prípravy, stredísk odbornej praxe, stredísk praktického vyučovania a školského hospodárstva, súvisiacich okrem iného aj so zabezpečením prvkov inkluzívneho vzdelávania a vybavenosťou pre širšiu komunitu centier odborného vzdelávania a prípravy,
- vytvorenie podnikateľského inkubátora - prístavbou, nadstavbou, stavebnými úpravami alebo rekonštrukciou vnútorných priestorov centier odborného vzdelávania a prípravy a nákup materiálno-technického vybavenia do podnikateľského inkubátora vrátane vybavenia vysokorýchlostným internetovým pripojením a IKT,
- vytvorenie podnikateľského inkubátora pre rozvoj kreatívneho talentu a netechnologických inovácií- prístavbou, nadstavbou, stavebnými úpravami alebo rekonštrukciou vnútorných priestorov stredných odborných škôl a nákup materiálno-technického vybavenia do podnikateľského inkubátora vrátane vybavenia vysokorýchlostným internetovým pripojením a IKT,
- zvýšenie energetickej hospodárnosti budov stredných odborných škôl, centier odborného vzdelávania a prípravy, stredísk odbornej praxe, stredísk praktického vyučovania, školských hospodárstiev vrátane internátov,
- nákup CNC strojov na výučbu programovania CNC (obrábacie stroje plne využiteľné vo výrobnom procese; didaktické pomôcky pre programovanie CNC strojov; pomôcky a náradie pre odborný výcvik; hardvérové a softvérové vybavenie a obnova PC techniky; obnova klasických obrábacích strojov, náradia, zváracích automatov; obnova školského nábytku, dielňového nábytku, šatňového nábytku),
- nákup robota IRB 140 k rozšíreniu možnosti vzdelávania v robotike pre pracoviská s väčšou nosnosťou a dosahom,
- doplnenie dielní o stroje a nástroje na trieskové obrábanie,
- vybavenie mikrobiologického laboratória, veterinárneho laboratória, učebne chirurgie a pitevňu,
- vybavenie jazykových učební pre stredné odborné vzdelávanie.

Kritéria pre hodnotenie projektov v špecifickom cieľi 2.2.3:

Projekt:

- je v súlade s regionálnymi stratégiami odborného vzdelávania a prípravy,
- podporuje celoživotné vzdelávanie v súlade so zákonom č. 568/2009 o celoživotnom vzdelávaní v platnom znení,
- podporuje integrovaný prístup ako komplementárnu podporu aktivít z IROP a OP ĽZ, prípadné iných OP,

- cielene podporuje inkluzívne vzdelávanie,
- zabezpečuje väzbu: škola–zamestnávateľ–kraj, pričom musí byť deklarovaný zmluvný vzťah so zamestnávateľom, v prospech ktorého sa učebné odbory učia,
- je prediskutovaný a podporený príslušným zamestnávateľským zväzom, stavovskou a profesijnou organizáciou,
- bude zvýhodnený, ak podporuje vznik nových a existujúce COVP,
- je v súlade so zákonom č. 61/2015 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave v platnom znení,
- je v súlade s požiadavkami regionálneho trhu práce a konkurencieschopnosti regiónu,
- je v súlade so Štátnym vzdelávacím programom pre odborné vzdelávanie a prípravu pre danú skupinu študijných a učebných odborov,
- je v súlade so zákonom č.. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v platnom znení,
- sa realizuje v škole, ktorá je v súlade so zásadami optimalizácie siete škôl a školských zariadení (pasportizácia),
- je previazaný na plnenie cieľov Stratégie RIS3.

Oprávnení prijímatelia v špecifickom celi 2.2.3:

- vyšší územný celok,
- ústredný orgán štátnej správy,
- nezisková organizácia ako zriaďovateľ/zakladateľ školy,
- nezisková organizácia ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania,
- cirkev a náboženská spoločnosť ako zriaďovateľ/zakladateľ školy,
- združenie ako zriaďovateľ/zakladateľ školy,
- združenie ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania,
- stredná odborná škola v zriaďovateľskej pôsobnosti vyššieho územného celku,
- stredná odborná škola v zriaďovateľskej pôsobnosti právnickej osoby,
- špeciálna stredná odborná škola,
- fyzická osoba,
- právnická osoba.

Cieľové skupiny:

- žiaci, pedagogickí zamestnanci, odborní zamestnanci, účastníci celoživotného vzdelávania.

Zvolené územné investičné jednotky v RIÚS Nitriansky kraj:

- ÚIJ NUTS 3 vo funkčnom území RIÚS,
- ÚIJ LAU 2 v území mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra.

Kritériá pre výber ÚIJ v danom špecifickom celi sú uvedené v Prílohe V.2.8.

Merateľné ukazovatele výstupu pre špecifický cieľ č. 2.2.1:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
		M	Ž	Spolu (RIÚS/UMR)		
O0226 Počet podporených MŠ	MŠ	N/A	N/A	27 (22 / 5)	ITMS	ročne
C 0032 Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	kWh/ročne	N/A	N/A	1 815 822 (1 417 834/ 397 988)	ITMS	ročne
O 0253 Počet renovovaných verejných budov	počet	N/A	N/A	24 (21/3)	ITMS	ročne
O 0223 Počet nových verejných budov	počet	N/A	N/A	3 (1/2)	ITMS	ročne

O 0224 Podlahová plocha renovovaných verejných budov	m ²	N/A	N/A	16 800 (14 700/2 100)	ITMS	ročne
O 0225 Podlahová plocha nových verejných budov	m ²	N/A	N/A	2 100 (700/1400)	ITMS	ročne
C 0034 Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	t ekviv. CO ²	N/A	N/A	479 (374/105)	ITMS	ročne
C 0039 Nové alebo renovované verejné alebo obchodné budovy na území mestského rozvoja	m ²	N/A	N/A	3 500	ITMS	ročne
CO 35 Kapacita podporenej školskej infraštruktúry	osoba	N/A	N/A	910 (660/250)	ITMS	ročne

Merateľné ukazovatele výstupu pre špecifický cieľ č. 2.2.2:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
		M	Ž	Spolu (RIÚS/UMR)		
O 0227 Počet podporených základných škôl	zš	N/A	N/A	29 (15 / 14)	ITMS	ročne
O 0228 Počet podporených učební	Učebňa	N/A	N/A	87 (45 / 42)	ITMS	ročne
CO 35 Kapacita podporenej školskej infraštruktúry	osoba	N/A	N/A	3 480 (1 680/1 800)	ITMS	ročne

Merateľné ukazovatele výstupu pre špecifický cieľ č. 2.2.3:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
		M	Ž	Spolu (RIÚS/UMR)		
O 0147 Počet podporených COVP	počet	N/A	N/A	10 (5/5)	ITMS	ročne
O 0229 Počet podporených SOŠ, ŠH, SPV, SOP (nie COVP)	počet	N/A	N/A	3 (2/1)	ITMS	ročne
O 0148 Počet vytvorených podnikateľských inkubátorov pri COVP	Inkubátor	N/A	N/A	1 (1/0)	ITMS	ročne
CO 35 Kapacita podporenej školskej infraštruktúry	osoba	N/A	N/A	5 044 (3 155/1 889)	ITMS	ročne
C 0032 Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	kWh/ročne	N/A	N/A	1 691 450 (1 094 468/ 596 982)	ITMS	ročne
O 0253 Počet renovovaných verejných budov	počet	N/A	N/A	20 (5/15)	ITMS	ročne
O 0223 Počet nových verejných budov	počet	N/A	N/A	0	ITMS	ročne
O 0224 Podlahová plocha renovovaných verejných budov	m ²	N/A	N/A	70 000 (17 500/52 500)	ITMS	ročne
O 0225 Podlahová plocha nových verejných budov	m ²	N/A	N/A	0	ITMS	ročne
C 0034 Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	t ekviv. CO ²	N/A	N/A	447 (289 / 158)	ITMS	ročne
C 0039 Nové alebo renovované verejné alebo obchodné budovy na území mestského rozvoja	m ²	N/A	N/A	17 500	ITMS	ročne

Určujúcim kritériom pre stanovenie hodnôt merateľných ukazovateľov výstupu je priemerná investičná náročnosť projektov v danom špecifickom celi vo vzťahu k alokovaným zdrojom.

Princípy spoločne uplatňované pre všetky špecifické ciele v strategickej priorite 2:

- podporené stavebné objekty (verejne prístupné priestory a verejne prístupné budovy) musia byť plne bezbariérové v súlade s princípmi univerzálneho navrhovania - projekt spĺňa požiadavky v súlade s vyhláškou MŽP SR č. 532/2002 Z. z.,
 - v prípade projektov, ktorých súčasťou je výstavba alebo stavebnotechnické úpravy budov, podporené budú len tie projekty, ktorých opatrenia na úsporu energie budú navrhnuté nad rámec splnenia minimálnych požiadaviek na energetickú hospodárnosť budov podľa všeobecne platných právnych predpisov, resp. navrhované na zníženie potreby energie na úroveň nízkoenergetických budov, ultranízkoenergetických budov a budov s takmer nulovou potrebou energie (v prípade výstavby),
 - podpora, vrátane obnovy historických budov, bude podmienená predložením energetického auditu, na základe ktorého v procese hodnotenia dôjde k overeniu:
 - výpočtov plánovaného ročného objemu úspory PEZ na m² celkovej podlahovej plochy;
 - technickej uskutočniteľnosti navrhovaných energetických opatrení,
 - projekty budú zvýhodňované v závislosti od miery úspory primárnych energetických zdrojov na m² celkovej podlahovej plochy budovy,
 - projekty budú zvýhodňované, pokiaľ pri obnove/výstavbe budov alebo ich častí sa budú realizovať opatrenia na minimalizáciu vplyvu zastaveného prostredia na lokálne klimatické podmienky (zadržanie vody, prehrievanie prostredia a pod.) napr. v podobe zelených fasád a striech,
 - projekt pri obnove/výstavbe budov alebo ich častí musí plniť požiadavky na hygienické parametre vnútorného prostredia budov (výmena vzduchu, využitie denného svetla a kvalita umelého osvetlenia ako aj akustické parametre budovy),
 - projekt uplatňuje zásadu „znečisťovateľ platí“.
- Všetky uvedené princípy sa uplatnia v závislosti od typu a charakteru projektu.

Doplnkovosť a synergia v dosahovaní výsledkov podpory v RIÚS/UMR Nitriansky kraj:

- **OP Ľudské zdroje:** pri dosahovaní cieľov v oblasti vzdelávania na úrovni NK i funkčnej mestskej oblasti Nitra bude nevyhnutná aj realizácia „mäkkých“ opatrení v rámci Prioritnej osi 1 OP LZ ako predpokladu komplementárneho zabezpečenia integrovaného charakteru a komplexných riešení plánovaných opatrení financovaných z IROP v rámci RIÚS; nevyhnutnosť spoločného koordinovaného pôsobenia investičných aktivít podporených z IROP/RIÚS a cieľov Prioritnej osi 1 Vzdelávanie, (osobitne Investičnej priorite 1.1 , ŠC 1.1.1; Investičnej priority 1.2, ŠC 1.2.1; Investičnej priority 1.4, ŠC 1.4.1);
- **OP Výskum a inovácie:** v podpore činnosti a rozvoja podnikateľských centier v ŠC 3.1.1 Nárast vzniku nových, konkurencieschopných podnikov - je možné rozšíriť časť služieb aj na inkubátory vytvorené v IROP v ŠC 2.2.3, kde vytvorenie podnikateľského inkubátora je viazané na podporu absolventov SOŠ pri rozbehu podnikateľskej činnosti (cieľová skupina – absolventi daného COVP a ostatných SOŠ v odbore/odvetví zodpovedajúcom danému COVP);
- **OP Kvalita životného prostredia:** podporovať projekty na zlepšenie energetickej efektívnosti verejných budov a prispievajúce k zníženiu emisií skleníkových plynov v zmysle tematického cieľa 4 Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch, PO4, IP 3;
- **Program rozvoja vidieka – LEADER** (podpora stratégií miestnych akčných skupín) - **integrované stratégie rozvoja územia** (ISRU) ako dokumenty podpory v rámci IROP - prioritnej osi 5 Komunitne riadený miestny rozvoj (CLLD) – aktivity na podporu MŠ a ZŠ v oprávnenom území pre CLLD a ostatných komunitných služieb.

Mechanizmus koordinácie v oblasti podpory vzdelávania na úrovni predškolského, základného a stredného odborného vzdelávania a prípravy bude zakomponovaný v pracovnej skupine pre koordináciu OP LZ a IROP v oblasti vzdelávania. Zároveň Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu ako gestor politik v oblasti vzdelávania a zástupca OP LZ budú členmi Rady partnerstva pre RIÚS Nitrianskeho kraja.

Strategická priorita 3

Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regióne Nitrianskeho kraja a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra

Strategická priorita 3 prispieva k tematickému cieľu 8 Podpora udržateľnej zamestnanosti a mobility pracovnej sily. Spektrum navrhovaných opatrení bude prispievať k riešeniu aktuálnych špecifických potrieb a výziev kultúrneho a kreatívneho sektoru v Nitrianskom kraji a meste Nitra s pozitívnym dopadom na uplatnenie kreatívnych talentov na trhu.

Investičná priorita č. 3.1

Podpora rastu priaznivého pre zamestnanosť, a to rozvíjaním vnútorného potenciálu ako súčasť územnej stratégie pre konkrétne oblasti vrátane konverzie upadajúcich priemyselných regiónov a posilnenia prístupnosti a rozvoja špecifických prírodných a kultúrnych zdrojov

Špecifický cieľ 3.1

Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií

Špecifický cieľ je zameraný na **vytvorenie priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu a netechnologických inovácií ako predpokladu stimulovania podpory zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom sektore**. Investície sú v rámci NK a mesta Nitry špecificky zamerané hlavne na vybrané kreatívne odvetvia: umelecké vizuálne umenie, scénické umenie, reklama a marketing, dizajn vrátane možnosti využitia synergie s rozvojom remesiel, tradičnej, ľudovej a mestskej kultúry a ostatných odvetví kreatívneho sektora v súlade s identifikovaným rozvojovým potenciálom kultúrneho a kreatívneho priemyslu Nitrianskeho kraja a z toho vyplývajúcich nevyhnutných opatrení ako súčasť RIÚS Nitrianskeho kraja a stratégie udržateľného mestského rozvoja mesta Nitry.

Konkrétne zameranie podpory kultúrneho a kreatívneho priemyslu v RIÚS a v stratégii UMR Nitra :

- vytvárať priaznivé podnikateľské prostredie pre dosiahnutie ďalšieho rastu ekonomickej výkonnosti KKP a zvyšovanie zamestnanosti,
- vytvoriť prepojenia s inými odvetviami a sektormi, podporiť tvorbu tzv. "spillover",
- koordinovať aktivity jednotlivých aktérov KKP v území,
- pripravovať študentov a absolventov kreatívnych odborov na trh práce, na zakladanie podnikov a ich uplatnenie v trhovom prostredí.

Špecifický cieľ 3.1 sa v podmienkach RIÚS – stratégie UMR - bude realizovať formou integrovaného projektu Kreatívne mesto:

- **Kreatívne mesto = priestor pre rozvoj kreatívneho talentu prostredníctvom vybudovania kreatívneho centra na Martinskom vrchu s prepojením na centrum mesta /kino Palace/.**

Kreatívne centrum v rámci stratégie UMR mestskej funkčnej oblasti krajského mesta Nitra získa pridanú hodnotu prepojením so sieťou **kreatívnych inkubátorov** podporených v rámci prípravy kvalifikovanej pracovnej sily v relevantných stredných odborných školách v Nitrianskom kraji – strategická priorita 2, ŠC 2.2.3.

Kreatívne centrum ako inštitúcia predpokladá: zriadenie kreatívneho centra a vytvorenie jeho orgánov, vytvorenie vnútorných pravidiel fungovania centra, vypracovanie stratégie komunikácie kreatívneho centra. Kreatívne centrum bude poskytovať nasledujúce služby kreatívnym osobám a subjektom: služby otvoreného ateliéru, služby kreatívneho inkubátora **pre fyzické osoby nepodnikateľov, kreatívneho akcelerátora pre fyzické i právnické osoby podnikateľov**, networkingové služby, služby zvýhodneného dlhodobého i krátkodobého prenájmu pracovného priestoru a technológií a komerčné prenájmy.

V rámci tohto špecifického cieľa je zahrnutá konkrétna podpora kreatívcom, umelcom, talentom, ktorí môžu byť v procese vzdelávania, či odbornej prípravy, ale aj neaktívnym, nezamestnaným, či dlhodobo nezamestnaným osobám, osobám v slobodnom povolání, a tiež malým a stredným podnikom v oblasti KKP, či neziskovým organizáciám v oblasti KKS, organizáciám verejného a akademického sektora s najväčším kultúrnym a kreatívnym potenciálom v regióne aj mimo krajského mesta Nitra.

Plánované aktivity im umožnia získať za **zvýhodnených podmienok pracovné priestory vrátane technologickej bázy, nové zručnosti a know-how pre realizáciu inovácií, nové kontakty, podnikateľskú podporu a prístup k iniciačnému kapitálu**. Zároveň tieto opatrenia umožnia podporu sociálnej inklúzie osôb zo znevýhodneného prostredia.

Realizácia projektu predpokladá úzku súčinnosť a spoluprácu Mesta Nitry, Nitrianskeho samosprávneho kraja, Ministerstva kultúry SR a tretieho sektora zakotvenú v budúcej zmluve o partnerstve.

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja:

- zlepšenie výkonnosti a inovačnej schopnosti MSP v oblasti KKP,
- vytvorenie systému získavania nových zručností a prenosu know-how pre realizáciu inovácií medzi vzdelávacími inštitúciami a MSP,
- tvorba nových pracovných miest prepojením KKP na existujúce komunitné projekty, aktivity a služby,
- zamedzenie odlivu ľudského kapitálu do zahraničia podporou cielej mobility pracovnej sily,
- vytváranie nových partnerstiev a klastrov so zameraním na sektory KKP,
- využitie existujúceho potenciálu MVO, MSP a ostatných inštitúcií v oblasti kultúry a KKP,
- vytvorenie podmienok pre prepojenie produktov KKP a odborného vzdelávania a prípravy, celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva.

Výsledok podpory v stratégii UMR:

- vytvorenie podmienok pre zlepšenie podnikateľského sektora v oblasti KKP so sídlom v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra,
- vytvorenie novej kreatívnej zóny v centre mesta Nitra využitím nefunkčných verejných budov v areáli bývalých kasární a rekonštrukciou pamätihodnosti
- využitie existujúceho historického, kultúrneho a prírodného dedičstva a hodnôt novým inovatívnym spôsobom.

Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom celi 3.1:

Názov ukazovateľa	Merná Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0160 Celkový počet pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle	Ekvivalent plných pracovných úväzkov (tis.)	4,1 *AP 12-36	2014	4,2 *AP 12-36	ITMS	ročne

~~* výpočet východiskovej i cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa je popísaný v Akčnom pláne k realizácii RIÚS a URM, Príloha č. 12.36 – aj s termínmi stanovenia východiskovej a cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa na úrovni NUTS 3.~~

Aktivity a opatrenia špecifického cieľa 3.1 oprávnené v rámci RIÚS:

- 1. Rozvoj kreatívneho talentu, jeho podnikateľského ducha a podpora netechnologických inovácií s použitím informačných technológií prostredníctvom zakladania kreatívnych centier (centralizovaná podpora) a podpory kreatívnych činností.**
- 2. Podpora dopytu po kreatívnej tvorbe (emerging talents) špecifický druh propagačných aktivít od výstavno-prezentačnej činnosti nekomerčného charakteru, vzdelávacie aktivity, služby zákazníkom, zvyšovanie povedomia o kultúrnom a kreatívnom priemysle.**

Oprávnení prijímatelia pre špecifický cieľ 3.1.:

- štátna a verejná správa, samospráva,
- neziskové organizácie, občianske združenia,

Cieľové skupiny pre špecifický cieľ 3.1.:

- fyzické osoby nepodnikatelia,
- fyzické osoby podnikatelia podľa osobitných právnych predpisov - Slobodné povolania podľa § 3 zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní. Týka sa písmena b) využívanie výsledkov duševnej tvorivej činnosti ich autormi (spisovatelia, autori vynálezov, hudobníci, dramatickí umelci, výtvarní umelci atď.) a písmena c) pod číslom 8 - Autorizovaný architekt, autorizovaný krajinný architekt a číslom 10 - Reštaurátor kultúrnych pamiatok a zbierkových predmetov, ktoré sú dielami výtvarného umenia,
- MSP v kultúrnom priemysle (podľa presnej definície),
- študenti a absolventi stredných umeleckých škôl, vysokých škôl,
- neziskové organizácie,
- štátna a verejná správa a samospráva,
- nezamestnané, neaktívne osoby, MRK, ktoré majú kreatívne vzdelanie, či talent v tejto oblasti.

Zvolené územné investičné jednotky v RIÚS:

- ÚIJ LAU 2 v území mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra - Investície budú koncentrované do kreatívneho centra krajského mesta, kde sa nachádza kritická masa kreatívnych talentov, podnikov a potenciálnych spotrebiteľov kultúrnych a kreatívnych produktov a služieb.

Kritéria hodnotenia projektov pre špecifický cieľ 3.1. pre aktivity a opatrenia oprávnené v UMR:**Budovanie kreatívnych centier**

- projekt bude realizovaný integrovaným prístupom (fyzická infraštruktúra aj mäkké opatrenia) a bude vychádzať z príslušnej regionálnej integrovanej územnej stratégie,
- zvýhodnené budú projekty cieleňé na budovanie ekosystému kreatívnej ekonomiky v danom regióne, ktorý bude koncipovaný trvalo udržateľne a bude podporovať vznik a rast mikro a MSP v kultúrnom a kreatívnom priemysle a tým aj tvorbu pracovných miest,

- zvýhodnené budú projekty, ktoré deklarujú realizáciu aktivít a činnosti reálne smerujúcich k dosiahnutiu kooperácie v rámci lokálnych produkčných systémov,
- fyzická infraštruktúra vznikne konverziou objektov nevyužívaného, či nevhodne využívaného kultúrneho dedičstva, či kultúrnej infraštruktúry s cieľom využívania endogénnych zdrojov,
- fyzický objekt zakomponuje v rámci projektu nové funkcie pre účely zatraktívnenia urbánnych a vidieckych sídiel (nekomerčné v zmysle public art objects, mestský mobiliár v okolí objektu a pod.),
- projekt uplatňuje zásadu „znečisťovateľ platí“.

Princípy spoločne uplatňované pre oblasť energetickej efektívnosti sa nachádzajú v IROP, kapitole 2.4.1.2.vedené princípy sa uplatňujú v závislosti od typu a charakteru projektu.

Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu č. 3.1 v stratégii UMR:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
		M	Ž	Spolu		
O0151 Počet vybudovaných kreatívnych centier	počet	N/A	N/A	1	ITMS	ročne
O0248 Počet účastníkov inkubačnej a akceleračnej schémy	počet	N/A	N/A	120	ITMS	ročne
O0153 Počet aktivít na podporu dopytu	počet	N/A	N/A	30	ITMS	ročne
C005 Počet podporených nových podnikov	podniky	N/A	N/A	10	ITMS	ročne
C0032 Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	kWh/rok	N/A	N/A	8 264 892	ITMS	ročne
O0253 Počet renovovaných verejných budov	počet	N/A	N/A	3	ITMS	ročne
O0224 Podlahová plocha renovovaných verejných budov	m ²	N/A	N/A	2 400	ITMS	ročne
C0034 Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	t. ekvív. CO ₂	N/A	N/A	2 182	ITMS	ročne
C0039 Nové alebo renovované verejné alebo obchodné budovy na území mestského rozvoja	m ²	N/A	N/A	1700*	ITMS	ročne
C0037 Počet obyvateľov žijúcich v mestských funkčných územiach	počet	N/A	N/A	94 995	Štatistický úrad SR	ročne

*územie udržateľného mestského rozvoja

Určujúcim kritériom pre stanovenie hodnôt merateľných ukazovateľov výstupu je priemerná investičná náročnosť projektov v danom špecifickom ciele vo vzťahu k alokovaným zdrojom.

Doplňkovosť a synergie v oblasti podpory kreativity a kreatívneho priemyslu:

OP Výskum a inovácie: Investície do mikro a MSP v kultúrnom a kreatívnom sektore (odvetvie - reklama a marketing, architektúra, dizajn, módný dizajn a IKT):

- špecializované poradenstvo v oblasti zvyšovania kreativity,
- propagácia kultúrnych odvetví na národnej úrovni (budovanie trhu a zvýšenie povedomia o kultúrnych a kreatívnych odvetviach),
- propagácia kreatívnych odvetví na regionálnej úrovni,
- podpora kreatívnych činností, internacionalizácia kreatívnych odvetví,
- podpora budovania klastrov v oblasti kreatívneho priemyslu,
- prepájanie aktérov kreatívnych odvetví s ostatnými odvetviami.

Mechanizmus koordinácie v oblasti podpory kultúrneho a kreatívneho priemyslu bude zabezpečený účasťou Ministerstva kultúry SR ako sprostredkovateľského orgánu pre IROP v Rade partnerstva pre RIÚS Nitrianskeho kraja.

Strategická priorita 4

Zlepšenie kvality života v regióne Nitrianskeho kraja a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra s dôrazom na životné prostredie

Strategická priorita RIÚS zahŕňa tematický cieľ č. 6 Ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov. Hlavným zámerom navrhnutých opatrení a aktivít je prispievať k riešeniu aktuálnych potrieb a nedostatkov v sektore zásobovania obyvateľstva pitnou vodou a odvádzania a čistenia odpadových vôd s pozitívnym dopadom na kvalitu života obyvateľov NK a životného prostredia v mestách a obciach. Zníženie zaťaženia životného prostredia vo funkčnom území UMR a Nitrianskeho kraja sa spája s podporou zelenej infraštruktúry vo funkčných územiach a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra.

Investičná priorita 4.1 Podpora energetickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach vrátane verejných budov a v sektore bývania, **Špecifický cieľ 4.1** Zvýšenie energetickej efektívnosti bytových domov – **nie je predmetom RIÚS** (investície do bytových domov budú realizované formou návratnej finančnej pomoci prostredníctvom nástrojov finančného inžinierstva).

Investičná priorita 4.2

Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec týchto požiadaviek

Špecifický cieľ 4.2.1

Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie

Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejného vodovodu je v Nitrianskom kraji pomerne priaznivé, pohybuje sa nad úrovňou celoslovenského priemeru s výnimkou okresov Levice a Zlaté Moravce. Na druhej strane podiel obyvateľov bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizáciu v Nitrianskom kraji hlboko zaostáva aj za celoslovenskou úrovňou v odkanalizovaní. Z hľadiska možností podpory budovania kanalizácií a čistiarní v obciach od 1000 do 2000 obyvateľov zo zdrojov IROP bude potrebné posúdiť synergiu projektov vytvorením prepojenia s projektmi podporenými z Operačného programu Kvalita životného prostredia (oprávnené aglomerácie nad 2000 ekvivalentných obyvateľov) a Programu rozvoja vidieka (oprávnené obce do 1000 obyvateľov) ako aj prepojením na podporu z národných zdrojov Environmentálneho fondu.

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja:

- zabezpečenie bezproblémových dodávok pitnej vody pre obyvateľstvo prostredníctvom rekonštrukcie prívodov vody, vodovodných sietí, objektov a zariadení verejného vodovodu
- zvýšený podiel obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou z verejného vodovodu

- zamedzenie negatívneho vplyvu nečistených odpadových vôd na životné prostredie a zdravie prostredníctvom oddelenia odvádzania odpadových vôd od dažďovej vody a výstavbou verejnej kanalizácie a ČOV vo vybraných obciach,
- zvýšenie podielu obyvateľstva napojeného na verejnú kanalizáciu
- zlepšenie podmienok a prístupu k pitnej vode pre obyvateľstvo v regiónoch s deficitom pitnej vody, v ktorých voda na zásobovanie nespĺňa požiadavky na pitnú vodu, v zmysle integrovaného manažmentu vodných zdrojov podľa Vodného plánu Slovenska, tak aby nedošlo k zhoršeniu dobrého stavu iných vodných zdrojov,
- zvýšenie kvality dodávanej pitnej vody a zlepšenie ochrany existujúcich zdrojov pitnej vody.

Výsledok podpory v stratégii UMR Nitra:

- rozšírenie a zvýšenie kapacity stokových sietí a ČOV vo funkčnom území UMR
- rozšírenie vodovodných sietí v obciach Jelšovce, Čakajovce

Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom ciele 4.2.1.:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0120 Počet obyvateľov napojených na systém odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd	Osoby	400 000	2012	425 000	Vodné hospodárstvo v SR (MŽP SR)	ročne
R0003 Počet obyvateľov napojených na verejný vodovod	Osoby	621 000	2012	625 000	MŽP SR Štatistický úrad SR	ročne

Aktivity špecifického cieľa 4.2.1:

- rekonštrukcia prívodov vody, vodovodných sietí, objektov a zariadení verejného vodovodu v obciach okrem prípadov intenzifikácie a modernizácie úpravni povrchových vôd pre veľkokapacitné zdroje, ktoré sú predmetom podpory v rámci OP KŽP ,
- rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v obciach,
- budovanie verejných vodovodov, okrem prípadov ich súbežnej výstavby s výstavbou verejnej kanalizácie v aglomeráciách nad 2000 EO podľa aktualizovaného Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS,
- budovanie verejných kanalizácií a budovanie a rekonštrukcia čistiarní odpadových vôd pre obce od 1000 do 2 000 obyvateľov s výnimkou obcí začlenených do aglomerácií nad 2 000 EO v zmysle Národného programu pre vykonávanie smernice 91/271/EHS.

Vo väzbe na integrované územné investície v RIÚS budú projekty v OP KŽP v rámci výberových kritérií zvýhodnené ako aktivity vytvárajúce synergiu a doplnkovosť týchto OP. Podporované aktivity OP KŽP sú uvedené v záverečnej časti textu k Strategickému prioritne 4 RIÚS. Zoznam projektových návrhov zameraných na investície do rôznych priorit životného prostredia na úrovni žiadateľov z Nitrianskeho kraja je v prílohách RIÚS – V.2.7 Indikatívny zoznam projektových návrhov.

Kritériá hodnotenia projektov pre špecifický cieľ 4.2.1:

- projekty budú podporované v súlade s Plánom rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR a príslušnými krajskými plánmi rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií,
- projekty budú podporované podľa počtu obyvateľov v obci, a to v poradí od obcí s najvyšším počtom obyvateľov po najnižší,
- realizáciou projektu musí dôjsť k zlepšeniu čistenia komunálnych odpadových vôd a/alebo zvýšeniu napojenia nových producentov, odpadových vôd na verejnú kanalizáciu a/alebo zvýšeniu počtu obyvateľov s odvádzaním odpadových vôd verejnou kanalizáciou na požadovanej technickej úrovni,
- uprednostnené budú projekty na rekonštrukciu existujúcich vodárenských zdrojov pred budovaním nových vodárenských zdrojov,
- podpora projektov budovania nových vodárenských zdrojov podzemných vôd bude oprávnená iba za podmienky, že budú realizované v útvaroch podzemných vôd v aspoň dobrom stave,
- podpora projektov budovania nových vodárenských zdrojov z podzemných vôd bude oprávnená iba za podmienky, že nový vodárenský zdroj nebude mať negatívny dopad na kvantitatívny stav útvaru podzemnej vody a bude zabezpečené jeho využitie na zásobovanie obyvateľstva obce pitnou vodou z verejného vodovodu,
- podmienkou oprávnenosti projektu vybudovania nového vodárenského zdroja bude preukázanie deficitu množstva vody alebo potreby odstránenia zdravotného rizika vyplývajúceho z nedostatočnej kvality vody z individuálnych zdrojov,
- projekty na budovanie nových vodárenských zdrojov budú podporené iba v prípade, ak nie je technicky a/alebo ekonomicky efektívne zásobovať obyvateľov obce pitnou vodou z existujúcich vodárenských sústav v ich preukázanom bilančnom dosahu.

1. Ekologický a hospodársky význam:

- odstránenie systémových porúch,
- budovanie verejných vodovodov, okrem prípadov ich súbežnej výstavby s výstavbou verejnej kanalizácie podľa aktualizovaného Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS,
- budovanie verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd pre obce do 2 000 obyvateľov s výnimkou obcí začlenených do aglomerácií nad 2 000 EO v zmysle Národného programu pre vykonávanie smernice 91/271/EHS,
- vhodné využitie krajiny – ekologických prvkov,
- spoločný projekt viacerých obcí,
- zvýhodnené budú projekty, ktoré budú nadväzovať na projekty, ktorých zdroje budú čerpané z OP Kvalita životného prostredia alebo z Programu rozvoja vidieka,
- pripravenosť obce realizovať projekt,
- podpora projektov v najmenej odkanalizovaných okresoch.

2. Ekonomické ukazovatele:

- zvýši sa efektívnosť poskytovania služieb obyvateľstvu, ostatným subjektom / plánované významné investície,
- schopnosť prijímateľa zabezpečiť spolufinancovanie.

3. Stavebno – technický stav:

- stavebno – technický stav existujúcej infraštruktúry, zariadení, jednotlivých stavieb.
Rekonštruované stokové siete musia spĺňať nasledovné funkčné požiadavky:
- pri prevádzke nesmie dochádzať k upchatiu stôk,
- periodicita zaplavenia a preťaženia musí vyhovieť predpísaným limitom,
- musí sa zabezpečiť ochrana verejného zdravia a životov,
- recipienty musia byť chránené pred znečistením v rámci predpísaných limitov,
- kanalizačné potrubia a stoky nesmú ohrozovať existujúce a susediace stavby a inžinierske siete,
- musí sa dosiahnuť požadovaná životnosť a integrita,
- vodotesnosť kanalizačných potrubí a stôk musí zodpovedať skúšobným požiadavkám,
- musí sa zabrániť výskytu pachov a toxicity,
- musí sa zabezpečiť vhodný prístup na údržbu,
- musia vyhovovať charakteru a množstvu odvádzaných komunálnych odpadových vôd,
- projekt uplatňuje zásadu „znečisťovateľ platí“.

4. Iné:

- napojenie znevýhodneného územia (mestského alebo vidieckeho) na environmentálnu infraštruktúru,
- zvýšenie počtu obyvateľov so zlepšeným prístupom k environmentálnym službám a zlepšenie kvality ich života,
- podpora využívania lokálnych zdrojov,
- rozvoj regionálnych a nadregionálnych väzieb.

Oprávnení prijímatelia pre špecifický cieľ 4.2.1:

- verejný sektor (obce, združenia obcí), mapa oprávnených prijímateľoch v Nitrianskom kraji v sektore verejnej kanalizácie – obce od 1000 do 2000 obyvateľov (Príloha V.2.6),
- vlastníci verejných vodovodov a/alebo verejných kanalizácií podľa zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách,
- právnické osoby oprávnené na podnikanie v oblasti verejných vodovodov a/alebo verejných kanalizácií vymedzené v zákone o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách.

Cieľové skupiny pre špecifický cieľ 4.2.1:

- obyvatelia SR a ďalšie subjekty (t.j. odberatelia pitnej vody,) pôsobiaci na území daného projektu a producenti komunálnych odpadových vôd pôsobiaci na území daného projektu.

Zvolené územné investičné jednotky v RIÚS Nitriansky kraj:

- ÚIJ LAU 2 vo funkčných územiach RIÚS,
- ÚIJ LAU 2 v území mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra.

Kritériá pre výber ÚIJ v danom špecifickom ciele sú uvedené v Prílohe V.2.8.**Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 4.2 – RIÚS vrátane UMR:**

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
		M	Ž	Spolu (RIÚS/UMR)		
C019 Zvýšený počet obyvateľov so zlepšeným čistením komunálnych	EO	N/A	N/A	850 (700/150)	ITMS	ročne

odpadových vôd						
C018 Zvýšený počet obyvateľov so zlepšenou dodávkou pitnej vody	osoby	N/A	N/A	4000 (3000/1000)	ITMS	ročne

Doplnkovosť a synergia v dosahovaní výsledkov podpory v RIÚS/UMR:

- **OP Kvalita životného prostredia: PO 1, IP 2** – bude podporovať
 - o projekty výstavby, rozšírenia a zvýšenia kapacity stokových sietí v aglomeráciách nad 10 000 EO, rozšírenia a zvýšenia kapacity ČOV v aglomeráciách nad 10 000 EO
 - o projekty výstavby, rozšírenia a zvýšenia stokových sietí v aglomeráciách od 2 000 do 10 000 EO, výstavby, rozšírenia a zvýšenia kapacity ČOV v aglomeráciách od 2 000 do 10 000 EO;
 - o projekty v aglomeráciách do 2 000 EO na výstavbu ČOV v prípad, ak už je vybudovaná stoková sieť min. na 80% celej predmetnej aglomerácie
 - o projekty na budovanie stokovej siete a budovanie ČOV v aglomeráciách do 2000 EO, ktoré zasahujú do chránených vodohospodárskych oblastí, v ktorých sú veľkokapacitné zdroje podzemných vôd, kde nebol identifikovaný dobrý stav vôd alebo bol identifikovaný vodný útvar ako rizikový
- **Program rozvoja vidieka:** projekty oprávnených prijímateľov výstavby verejnej kanalizácie a čistiarní odpadových vôd v obciach s aglomeráciou do 1000 EO

Deliaca línia je zabezpečená na úrovni oprávnenosti prijímateľov.

Investičná priorita 4.3

Prijímanie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných lokalít (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženia znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku

Špecifický cieľ 4.3.1

Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku

Budovanie prvkov zelenej infraštruktúry (ďalej len „ZI“) ako aj zavádzanie systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku predstavuje významný aspekt najmä pre mestské oblasti, v ktorých sa sústreďuje podstatná časť hospodárskych činností. Prvky zelenej infraštruktúry vo veľkých mestách poskytujú výhody pre zdravie obyvateľov (čisté ovzdušie a lepšia kvalita vody). Investície do zelenej infraštruktúry sú významné z hľadiska zachovania schopnosti prírody poskytovať úžitok, ktorý ľudia získavajú od ekosystémov a majú vplyv na prosperitu a životnú úroveň, tzv. ekosystémové služby. Adaptácia urbanizovaného prostredia je strategickým cieľom vo viacerých strategických dokumentoch na úrovni EÚ. Adaptačné opatrenia sú nutné ako predpoklad kvality života v meniacej sa klíme.

Opatrenia v rámci špecifického cieľa 4.3.1 môžu mať charakter:

- „zelenej“ (využívanie vegetácie) a „modrej“ (využívanie vodných prvkov) infraštruktúry,
- „mäkkých“ neinfraštruktúrnych prístupov (napr. informačno-osvetová činnosť, dotačná politika, obstarávanie a prevádzkovanie koncepčných materiálov a informačných databáz a pod.).

Výsledok podpory v RIÚS Nitrianskeho kraja

- zlepšenie kvality života obyvateľov sídlisk prostredníctvom regenerácie vnútroblokov sídlisk s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene

Výsledok podpory v stratégii UMR Nitra:

- zlepšenie kvality ovzdušia, posilnenie ekologickej stability a zlepšenie sídelného prostredia prostredníctvom vybudovania prvkov zelenej infraštruktúry vo funkčnom území mesta Nitra a zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku,
- vytvorenie nových miest pre oddych obyvateľov prostredníctvom realizácie voľnočasových aktivít,
- zníženie zraniteľnosti krajiny klimatickými rizikami prostredníctvom adaptačných opatrení,
- budovanie adaptačnej kapacity – tvorba informačných podporných sociálnych štruktúr a podpornej správy,
- zlepšenie kvality života obyvateľov sídlisk prostredníctvom regenerácie vnútroblokov.

Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom ciele 4.3.1 :

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0105 Podiel zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe mesta Nitra	%	3	2013	3,1	ŠÚ SR	ročne

Aktivity špecifického cieľa 4.3.1:

- opatrenia pre zníženie hluku v urbanizovanom prostredí: akčné protihlukové plány nad rámec legislatívy EÚ, podrobné hlukové mapy pre zaťažené obytné územia, protihlukové steny a bariéry, protihluková výsadba, protihlukové izolácie na zdroji hluku, resp. vibrácií,
- opatrenia pre zníženie znečistenia ovzdušia: príprava koncepčných dokumentov za účelom návrhu realizácie systémových opatrení na znižovanie znečistenia ovzdušia (napr. dokumentácia pre vymedzenie nízkoemisných zón v mestách a pod.),
- prirodzené krajinné prvky ako napr. malé vodné toky, ostrovčeky lesa, živé ploty, ktoré môžu slúžiť ako ekokoridory, alebo nášľapné kamene pre voľne žijúce organizmy,
- mestské prvky napr. prvky drobnej infraštruktúry urbánneho dizajnu, zelené parky, zelené steny a zelené strechy, ktoré biodiverzite poskytujú prostredie a ekosystémom umožňujú fungovanie a poskytovanie služieb prepojením mestských, prímestských a vidieckych oblastí,
- aktivity v oblasti dopravnej infraštruktúry: zelené koridory pozdĺž cyklotrás, tzv. greenways (aleje, živé ploty, remízky) v súvislosti s podporou biodiverzity, ktoré nielen spájajú mesto s jeho zázemím, ale aj umožňujú pohodlnú a príjemnú prepravu v rámci sídla, zelené steny na protihlukových stenách, vegetačné stredové pásy,
- zazelenanie miest (výsadba a regenerácia izolačnej zelene oddeľujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov),
- v regiónoch so zvyšujúcim sa úhrnom zrážok a obdobiami dažďa zavedenie osobitných zberných systémov na odpadovú a dažďovú vodu – zachytávať dažďové vody formou zaústenia strešných a terasových zvodov do povrchového odtokového systému na zber dažďovej vody a odvádzať zachytenú vodu do vsaku a zberných jazierok, dažďových záhrad, zriaďovanie vegetačných striech,
- multifunkčné zóny, kde sa preferuje využívanie krajiny, ktoré pomáha zachovať alebo obnoviť zdravé ekosystémy s vysokou biodiverzitou, pred inými nezlučiteľnými aktivitami,

- budovanie dažďových nádrží a predčisťovanie dažďových vôd (veľké parkoviská či iné dopravné, priemyselné a obchodné areály), ochladzovacie koridory v urbanizovanom prostredí,
- regenerácia vnútroblokov sídlisk s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene,
- zavádzanie postupov udržateľného hospodárenia so zrážkovými vodami formou znižovania podielu nepriepustných povrchov – na verejných priestranstvách v meste ako aj na parkoviskách v maximálne nožnej miere ponechávať priepustné povrchy (zatrávňovacie dlaždice, dlažby v pieskovom lôžku a pod.),
- pri správe a údržbe zelene využívať záhradnícke technológie, vyvinuté za účelom úspory vody a prehodnotiť intenzitné triedy údržby zelene s cieľom prírode blízkeho manažmentu zelene,
- prispôbiť výber kostrových drevín pre výsadbu v sídlach na predpokladané zvýšenie teploty a posun výškového vegetačného stupňa, zvýšiť diverzifikáciu druhovej a vekovej štruktúry drevín, vo väčšej miere vysádzať aj krátkoveké druhy stromov, a to v poraste aj ako cieľových drevín,
- v bezprostrednej blízkosti obytných zón v intravilánoch miest a obcí prispôbiť manažment údržby a druhové zloženie verejnej zelene zdravotno-hygienickým štandardom kvality ovzdušia s ohľadom na obsah alergénov.

Vymedzenie vnútroblokov:

Vnútroblok ako poloverejný priestor možno vymedziť na základe nasledovných kritérií:

- a) Vo vzťahu ku komunikáciám, pričom by sa malo jednať o priestor neprislúchajúci ku komunikáciám t.j. komunikácie ho spravidla ohraničujú. Výnimku predstavujú koncové komunikácie (neprejazdné), ktoré prislúchajú k bytovým domom (napr. koncová komunikácia prislúchajúca k bodovému vežiaku zakončená parkovacou plochou),
- b) Funkčné využitie plôch, na ktorých je lokalizovaný. V zmysle funkčného využitia možno plochy vnútroblokov definovať ako plochy bývania resp. plochy s dominantným bývaním (podľa územno-plánovacej dokumentácie).

Využitie vnútroblokov:

Z hľadiska budúceho využitia vnútroblokov možno hovoriť o nasledovných kategóriách s prevažujúcou funkciou:

- a) **Športovou** – využitie pre deti v predškolskom a školskom veku (1. stupeň ZŠ) s možnosťou polyfunkčných ihrísk,
- b) **Rekreačnou** - nadväzujúcou na bytové domy (napr. zeleň, mobiliár – lavičky, fontány a pod.),
- c) **Obslužnou** - prislúchajúcou k bytovým domom (napr. parkovisko, priestory vyhradené pre separáciu komunálneho odpadu, stojany pre bicykle, osvetlenie a pod.),
- d) **Izolačné zelené prvky**

Špecifiká vnútroblokov:

- Z podpory budú vylúčené priestory, ktoré majú riadený spôsob prístupu, napr. areály základných škôl a pod.,
- Lokalizácia objektov (funkčných) technickej infraštruktúry, ktoré majú rôznych vlastníkov. V rámci multi-stakeholder prístupu je snahou podporiť aj vlastníkov objektov prislúchajúcich k vnútrobloku, i keď nebudú oprávnení ako prijímatelia (v rámci projektu môže byť zahrnutý aj takýto objekt),
- Možnosť transformácie, konverzie pôvodného využitia priestorov resp. nevyužívaných objektov napr. na komunitné,
- Oprávnená nebude výstavba nových plôch v rámci priestoru vnútrobloku, t.j. musí prebehnúť konverzia existujúcich spevnených plôch.

Kritériá hodnotenia projektov pre špecifický cieľ 4.3.1:

- projekty výsadby a regenerácie izolačnej zelene na iných miestach ako pre tento účel vymedzených v platnej územnoplánovacej dokumentácii (v platnom územnom pláne) nie sú oprávnené;
 - o Kritérium výberu operácií v uvedenom znení by mohlo v budúcnosti vytvoriť problém s realizáciou niektorých projektov, keďže viaceré obce nemajú spracované územné plány zóny. V takýchto prípadoch, kedy je vypracovaný len ÚPN obce bude možné postupovať v zmysle spresňujúcich územnoplánovacích podkladov (napr. generel zelene). V zmysle vyššie uvedeného bude preto uvedený princíp v rámci riadiacej dokumentácie modifikovaný nasledovne: **„v prípade, že ÚPN izolačnú zeleň v príslušnej mierke výkresu nedefinuje /1:10000/, je možné izolačnú zeleň vysádzať a regenerovať na základe iných spodrobňujúcich územno-plánovacích podkladov“.**
- podporené stavebné objekty (verejne prístupné priestory a verejne prístupné budovy) musia byť plne bezbariérové v súlade s princípmi univerzálneho navrhovania - projekt spĺňa požiadavky v súlade s vyhláškou MŽP SR č. 532/2002 Z. z.,
- uprednostňované budú cost-benefit efektívne projekty s dopadom na vyšší počet obyvateľov (sídlišká a pod.),
- projekt zohľadňuje výber správnej vegetácie ako i problém nakladania s dažďovými vodami a zároveň má merateľné dopady na zníženie hlukového a prachového zaťaženia obyvateľstva.

1. Plošný záber zelene:

- zvýšenie celkovej plošnej výmery zelene v rámci zastavaného územia,
- zvýšenie koeficientu zelene v lokalite (% nezastavaných plôch),
- revitalizácia priestorových rezerv, prelúk a neúžitkov v prospech tzv. „pocketparkov“.

2. Zlepšenie kvalitatívnych parametrov zelene v obci:

- defragmentácia zelených plôch (ucelené prvky s min. výmerou 0,3 ha),
- zvýšenie ekologickej účinnosti zelene – max. množstvo zásahov na rastlom teréne,
- zvýšenie ekologickej účinnosti stavieb – intenzívne, extenzívne vegetačné strechy, zelené fasády, vertikálna zeleň,
- vytváranie a podpora prvkov ÚSES v podobe líniových a plošných výsadiieb, prepájanie jednotlivých plôch zelene v rámci krajinskej matrice,
- návrh logických ucelených prvkov zelene v rámci sídelnej štruktúry – uličné a cestné aleje a stromoradia, lokálne parky, centrálné parky, úprava vnútroblokových priestorov obytných súborov, nábrežia, sprievodná zeleň vodných tokov, námestia, nástupné priestory pred objektmi občianskej vybavenosti, greenways, predškolské a školské areály, izolačná zeleň priemyselných a poľnohospodárskych areálov.

3. Kvantitatívne ukazovatele:

- množstvo zazelenaných plôch v m²,
- množstvo novovytvorených líniových výsadiieb v m,
- výsadby kvetinových záhonov (trvalky, letničky, okrasné trávy) v m²,
- výsadby krov v m²,
- výsadby drevín stromového vzrastu v ks,
- množstvo infiltračných povrchov v m²,
- prognóza zadržiavania zrážkovej vody v lokalite v m³/mm.

4. Zlepšenie dostupnosti:

- zníženie dochádzkovej vzdialenosti za prvkami zelenej infraštruktúry v lokalite v m,
- zvýšenie dostupných prvkov zelenej infraštruktúry od bydliska v okruhu do 100 m, 300 m, 500 m,
- zvýšenie dostupných prvkov zelenej infraštruktúry od pracoviska v okruhu 150 m.

5. Udržateľnosť investície:

- systémové a personálne zabezpečenie udržateľnosti investícií,
- plán údržby novovytvorených (regenerovaných prvkov zelenej infraštruktúry),
- schopnosť prijímateľa zabezpečiť spolufinancovanie
- deklarovanie zdrojov financovania údržby (napr. valorizácie rozpočtu).

6. Odborná spôsobilosť:

- zámery a projekty spracované autorizovanými krajinnými architektmi,
- komplexnosť diela (stavebné objekty) – neposudzovať iba sadovnicke úpravy, ale celkovú regeneráciu územia (vodný manažment, prvky mobiliáru, úpravy povrchov, terénne úpravy, osvetlenie, urbánu bezpečnosť) a ich náväznosť napr. na funkčné využívanie územia, dopravné riešenia, migračné koridory, rekreačný potenciál a pod.

Hodnotiace kritériá regenerácie vnútroblokov:

- Podpora sa musí vzťahovať na priestory staršie ako 5 rokov (5 rokov predstavuje hranicu technickej životnosti objektov v rámci vnútroblokov),
- Prioritne budú podporené vnútrobloky, v rámci ktorých boli bytové domy postavené pred rokom 1990 (tieto sú najviac postihnuté degradáciou a vyžadujú si multisektorový prístup),
- Projekty budú podporené na základe veľkostnej kategórie sídlisk (výmera v ha) a hustoty (miera zastavanosti vyjadrená cez index podlažných plôch),
- Projekty budú podporené v závislosti od miery výskytu socio-patogénnych javov (napr. zvýšená kriminalita bude mať negatívny vplyv na hodnotenie projektu),
- Prioritne budú podporené projekty poskytujúce komplexné riešenia a výsledky.

Garancia udržateľnosti projektu – inštitucionálne zabezpečenie po realizácii, založená na stanovení podmienok budúcej správy priestoru (napr. uzatvorenie dohody medzi mestom ako vlastníkom pozemkov a správcom bytového domu).

Všetky uvedené aktivity v rámci ŠC 4.3.1 budú aplikované prostredníctvom ekosystémových služieb, ktoré je možné rozdeliť do nasledovných kategórií:

- Produkčné,
- Ekologické/ekostabilizačné vrátane (mikro-)klimatických,
- Kultúrne a estetické,
- Úžitkové vrátane edukačných.

Všetky projekty musia rozšíriť objem a štruktúru ekosystémových služieb, pričom musia mať jasnú väzbu na obytnú funkciu.

Oprávnení prijímateľa pre špecifický cieľ 4.3.1:

- obce, vyššie územné celky, MVO a občianske združenia, štátny sektor, sektor vysokých škôl, Slovenská správa ciest, prevádzkovatelia/správcovia pozemných komunikácií (Národná diaľničná spoločnosť a.s.), spoločenstvá vlastníkov bytov a nebytových priestorov.

Cieľové skupiny pre špecifický cieľ 4.3.1:

- obyvatelia miest a obcí.

Zvolené územné investičné jednotky pre špecifický cieľ 4.3.1:

- ÚIJ LAU 2 mesto Nitra - územie vymedzené pre aktivity UMR
- ÚIJ LAU 2 vo funkčných územiach RIÚS pre aktivitu regenerácia vnútroblokov sídlisk (obce so štatútom mesta)

Kritériá pre výber ÚIJ v danom špecifickom celi sú uvedené v Prílohe V.2.8.

Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 4.3:

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
		M	Ž	Spolu		
O0155 Počet vybudovaných prvkov zelenej infraštruktúry	počet	N/A	N/A	10	ITMS	ročne
C038 Vytvorené alebo obnovené otvorené priestranstvá v mestských oblastiach*	m ²	N/A	N/A	7 800	ITMS	ročne
O0157 Kapacita na zadržanie dažďovej vody v sídlach	m ³	N/A	N/A	1 900	ITMS	ročne
O0256 Revitalizované otvorené priestranstvá vnútroblokov mimo UMR	m ²	N/A	N/A	10 000	ITMS	ročne
O0239 Počet zavedených opatrení na zníženie hluku	počet	N/A	N/A	6	ITMS	ročne

*indikátor pokrýva len územie UMR

Určujúcim kritériom pre stanovenie hodnôt merateľných ukazovateľov výstupu je priemerná investičná náročnosť projektov v danom špecifickom celi vo vzťahu k alokovaným zdrojom.

Doplnkovosť a synergia v dosahovaní výsledkov podpory v RIÚS/UMR:

OP Kvalita životného prostredia – PO 1, IP 4 – Prijatie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných areálov (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženie miery znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku, **ŠC 1.4.1** zameraný na zníženie znečisťovania ovzdušia a zlepšenie jeho kvality, **ŠC 1.4.2** zameraný na zabezpečenie sanácie environmentálnych záťaží v mestskom prostredí, ako aj v opustených priemyselných lokalitách.

Vzhľadom na charakter strategickej priority 4, kde je daný dôraz na životné prostredie, sa RIÚS bude viazať v rámci OP Kvalita životného prostredia aj na

- **PO 1, IP 1** s investovaním do sektora odpadového hospodárstva, **ŠC 1.1.1** so zameraním na zvýšenie miery zhodnocovania odpadov, opätovné použitie a recykláciu a podporu predchádzaniu vzniku odpadov,
- **PO 1, IP 3** - zachovanie a obnova biodiverzity a ekosystémov a ich služieb prostredníctvom ich revitalizácie, obnovy a budovania zelenej infraštruktúry, spracovanie dokumentov územného systému ekologickej stability na regionálnej úrovni (RÚSES) pre účely vytvorenia základnej východiskovej bázy pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry na nižších úrovniach spracovania – **doplnkovosť s IROP pri budovaní prvkov zelenej infraštruktúry v mestách** vrátane vodozádržných prvkov, výsadba, resp. regenerácia izolačnej zelene v okolí zdrojov znečisťovania ovzdušia a zdrojov nadmerného hluku, regenerácia vnútroblokov sídlisk; Deliača línia voči IROP je na úrovni oprávnenosti územia: oprávneným územím pre OP KŽP je celé územie SR, okrem územia pre realizáciu udržateľného mestského rozvoja. Oprávneným územím pre IROP je územie pre realizáciu UMR.
- **PO 4, IP 1 a IP 2** so zameraním na zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie; **IP 3** s podporou energetickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie a využívania energie

z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach, vrátane verejných budov; **IP 4** s podporou nízkouhlíkových stratégií najmä pre mestské oblasti, vrátane podpory udržateľnej multimodálnej mestskej mobility.

- **Program rozvoja vidieka** – Opatrenie 7, podopatrenie 7.2 - Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúre malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie.

Mechanizmus koordinácie v oblasti podpory vodného hospodárstva a zlepšenia environmentálnych podmienok bude zabezpečený účasťou zástupcu Riadiaceho orgánu Operačného programu Kvality životného prostredia a Riadiaceho orgánu pre Program rozvoja vidieka v Rade partnerstva pre RIÚS Nitrianskeho kraja.

IV. Vykonávacía časť

IV.1 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie RIÚS/stratégie UMR

Úlohy subjektov zapojených do prípravy a realizácie RIÚS/IÚS UMR definuje Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2014-2020 a nadväzne stanovuje §15 zákona o EŠIF. Z hľadiska štruktúry IROP sú popísané v Integrovanom regionálnom programe a uznesení vlády SR č. 232 zo 14. mája 2014. Určenie subjektov a ich úloh zohľadňuje princíp partnerstva v zmysle čl. 5 všeobecného nariadenia, Etický kódex správania pre partnerstvo a princíp zodpovednosti riadiaceho orgánu za realizáciu a riadenie programu v súlade so zásadou riadneho finančného hospodárenia v zmysle čl. 125 všeobecného nariadenia.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky:

- z pozície Riadiaceho orgánu pre IROP plní úlohy v súlade s čl. 125 všeobecného nariadenia,
- vo vzťahu k RIÚS v zmysle §15, bod (1) zákona o EŠIF plní nasledovné úlohy:
 - koordinuje a metodicky usmerňuje prípravu a implementáciu RIÚS a IÚS;
 - zriaďuje v súlade s princípom partnerstva radu partnerstva pre každú RIÚS a IÚS alebo spoločnú radu partnerstva;
 - schvaľuje stratégie na základe stanoviska rady partnerstva z hľadiska ich súladu s IROP.

Samosprávny kraj:

- v zmysle §15, bod (3) zákona o EŠIF zabezpečuje prípravu a implementáciu RIÚS v súlade s princípom partnerstva. Z hľadiska prípravy RIÚS na úrovni NUTS 3 organizačno-technické zabezpečenie, koordináciu zapojených subjektov, zabezpečenie vypracovania a predkladania dokumentov, monitorovanie a hodnotenie RIÚS, komunikáciu s RO pre IROP zabezpečuje **koordinátor pre RIÚS**.
- v rámci funkčnej štruktúry IROP plní úlohy **sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom** (ďalej iba „SO“) na základe písomnej zmluvy uzavretej s RO pre IROP v súlade s čl. 123 ods. 6 všeobecného nariadenia).

Krajské mesto:

- v zmysle §15, bod (4) zákona o EŠIF zabezpečuje prípravu a implementáciu RIÚS v súlade s princípom partnerstva. Z hľadiska prípravy stratégie UMR organizačno-technické zabezpečenie, koordináciu zapojených subjektov, zabezpečenie vypracovania a predkladania dokumentov, monitorovanie a hodnotenie RIÚS, komunikáciu s RO pre IROP zabezpečuje **koordinátor pre UMR**.

- v rámci funkčnej štruktúry IROP plní úlohy **SO** na základe písomnej zmluvy uzavretej s RO pre IROP v súlade s čl. 123 ods. 6 všeobecného nariadenia).

Vo výkone úloh koordinátora RIÚS a koordinátora pre UMR je nevyhnutná ich spoločná komunikácia, výmena informácií, koordinácia implementácie integrovaných územných investícií, pravidelné a operatívne stretnutia apod.

Rada Partnerstva pre RIÚS – je inštitucionalizovanou formou Partnerstva pre RIÚS a združuje orgány regionálnej samosprávy (vyššie územné celky), miestnej samosprávy (mestá a obce), štátnej správy, miestne iniciatívy a ďalších sociálno-ekonomických partnerov (podnikateľský sektor, záujmové združenia, tretí sektor) pôsobiacich na danom území a relevantných pre konkrétnu RIÚS/stratégiu UMR z hľadiska zákonom stanovených právomocí, vecnej alebo odbornej a územnej príslušnosti. V zmysle §15, bod (2) zákona o EŠIF sa spolupodieľa na príprave, schvaľovaní a implementácii RIÚS. Postavenie, zloženie a úlohy rady partnerstva upravuje jej štatút, ktorý v zmysle vyššie uvedeného ustanovenia vydáva MPRV SR.

IV. 2 Indikatívny časový a finančný harmonogram realizácie RIÚS/stratégie UMR (zdroj ERDF)

Špecifický cieľ	ROK										
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Spolu
<u>Špecifický cieľ 1.1:</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	7 387 500,00	8 370 000,00	8 100 000,00	4 837 500,00	4 522 500,00	4 282 500,00	37 500 000,00
<u>Špecifický cieľ 1.2.1:</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	1 254 788,00	1 421 668,00	1 375 808,00	821 663,00	768 160,00	727 394,81	6 369 481,81
<u>Špecifický cieľ 1.2.2:</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	2 328 744,00	2 638 455,00	2 553 344,00	1 524 914,00	1 425 617,00	1 349 963,00	11 821 037,00
<u>Špecifický cieľ 2.1.1</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	4 826 500,00	5 468 400,00	5 292 000,00	3 160 500,00	2 954 700,00	2 797 900,00	24 500 000,00
<u>Špecifický cieľ 2.1.2</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	3 149 735,00	3 568 633,00	3 453 516,00	2 062 517,00	1 928 213,00	1 825 886,00	15 988 500,00
<u>Špecifický cieľ 2.2.1</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	2 105 728,00	2 385 779,00	2 308 819,00	1 378 878,00	1 289 090,00	1 220 680,68	10 688 974,68
<u>Špecifický cieľ 2.2.2</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	689 393,00	781 079,00	755 883,00	451 430,00	422 034,00	399 637,19	3 499 456,19
<u>Špecifický cieľ 2.2.3</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	3 349 000,00	3 794 400,00	3 672 000,00	2 193 000,00	2 050 200,00	1 941 400,00	17 000 000,00
<u>Špecifický cieľ 3.1</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	3 506 600,00	3 972 960,00	3 844 800,00	2 296 200,00	2 146 680,00	2 032 760,00	17 800 000,00
<u>Špecifický cieľ 4.2.1</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	2 957 561,00	3 350 902,00	3 242 808,00	1 936 677,00	1 810 568,00	1 714 484,00	15 013 000,00
<u>Špecifický cieľ 4.3.1</u>	0,00	0,00	0,00	0,00	1 196 878,00	1 356 057,00	1 312 313,00	783 743,00	732 708,00	693 826,32	6 075 525,32
	0,00	0,00	0,00	0,00	32 752 427,00	37 108 333,00	35 911 291,00	21 447 022,00	20 050 470,00	18 986 432,00	166 255 975,00

Špecifický cieľ	ROK							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Spolu
Špecifický cieľ 1.1: Zlepšenie dostupnosti k cestnej infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy	0,00	1 900 000,00	6 080 000,00	7 220 000,00	7 600 000,00	7 980 000,00	7 220 000,00	38 000 000,00
Špecifický cieľ 1.2.1: Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy	0,00	344 874,00	1 103 596,00	1 310 520,00	1 379 495,00	1 448 470,00	1 310 520,00	6 897 475,00
Špecifický cieľ 1.2.2: Zvyšovanie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb	0,00	475 000,00	1 520 000,00	1 805 000,00	1 900 000,00	1 995 000,00	1 805 000,00	9 500 000,00
Špecifický cieľ 2.1.1 Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení NK z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni	0,00	1 225 000,00	3 920 000,00	4 655 000,00	4 900 000,00	5 145 000,00	4 655 000,00	24 500 000,00
Špecifický cieľ 2.1.2 Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti	0,00	799 425,00	2 558 160,00	3 037 815,00	3 197 700,00	3 357 585,00	3 037 815,00	15 988 500,00
Špecifický cieľ 2.2.1 Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl	0,00	620 000,00	1 984 000,00	2 356 000,00	2 480 000,00	2 604 000,00	2 356 000,00	12 400 000,00
Špecifický cieľ 2.2.2 Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl	0,00	200 000,00	640 000,00	760 000,00	800 000,00	840 000,00	760 000,00	4 000 000,00
Špecifický cieľ 2.2.3 Zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní	0,00	850 000,00	2 720 000,00	3 230 000,00	3 400 000,00	3 570 000,00	3 230 000,00	17 000 000,00
Špecifický cieľ 3.1 Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií NSK a mesta Nitry	0,00	890 000,00	2 848 000,00	3 382 000,00	3 560 000,00	3 738 000,00	3 382 000,00	17 800 000,00

Špecifický cieľ 4.2.1 Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobením pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou – bez negatívnych dopadov na životné prostredie	0,00	750 000,00	2 400 000,00	2 850 000,00	3 000 000,00	3 150 000,00	2 850 000,00	15 000 000,00
Špecifický cieľ 4.3.1 Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmeny klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku	0,00	258 500,00	827 200,00	982 300,00	1 034 000,00	1 085 700,00	982 300,00	5 170 000,00
	0,00	8 312 799,00	26 600 956,00	31 588 635,00	33 251 195,00	34 913 755,00	31 588 635,00	166 255 975,00

Rozdelenie finančnej alokácie RIÚS/stratégie UMR (zdroj ERDF)

Prioritná os	Špecifický cieľ	Alokácia pre RIÚS (ERDF)	Alokácia pre UMR (ERDF)	Alokácia ERDF
1. Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch	Špecifický cieľ č. 1.1	<u>37 500 000,00</u> 38 000 000,00	0,00	<u>37 500 000,00</u> 38 000 000,00
	Špecifický cieľ č. 1.2.1	<u>3 500 000,00</u> 3 000 000,00	<u>2 869 481,81</u> 3 897 475,00	<u>6 369 481,81</u> 6 897 475,00
	Špecifický cieľ č. 1.2.2	5 500 000,00	<u>6 321 037,00</u> 4 000 000,00	<u>11 821 037,00</u> 9 500 000,00
2. Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám	Špecifický cieľ č. 2.1.1	18 800 000,00	5 700 000,00	24 500 000,00
	Špecifický cieľ č. 2.1.2	13 081 500,00	2 907 000,00	15 988 500,00
	Špecifický cieľ č. 2.2.1	9 000 000,00	<u>1 688 974,68</u> 3 400 000,00	<u>10 688 974,68</u> 12 400 000,00
	Špecifický cieľ č. 2.2.2	2 800 000,00	<u>699 456,19</u> 1 200 000,00	<u>3 499 456,19</u> 4 000 000,00
	Špecifický cieľ č. 2.2.3	11 000 000,00	6 000 000,00	17 000 000,00
3. Konkurencieschopné a atraktívne regióny pre podnikanie a zamestnanosť	Špecifický cieľ č. 3.1	0,00	17 800 000,00	17 800 000,00
4. Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie	Špecifický cieľ č. 4.2.1	13 000 000,00	<u>2 013 000,00</u> 2 000 000,00	<u>15 013 000,00</u> 15 000 000,00
	Špecifický cieľ č. 4.3.1	2 000 000,00	<u>4 075 525,32</u> 3 170 000,00	<u>6 075 525,32</u> 5 170 000,00
		116 181 500,00	50 074 475,00	166 255 975,00

IV.3 Indikatívny zoznam projektových zámerov/návrhov

Územne a vecne zvolené investície RIÚS sú zadefinované v podobe zásobníka projektových návrhov ako balíkov opatrení koncentrovaných do územných investičných jednotiek funkčných území v rámci regiónu Nitrianskeho kraja a do integrovaných operácií v územnej investičnej jednotke stratégie UMR nasledovne:

1. **Integrované operácie RIÚS s dopadom na územie celého kraja**
 - integruje ŠC 1.1 cez stratégiu podpory ostatných ŠC v území RIÚS
2. **Integrované operácie s dopadom na funkčné územie „Tríbečsko-Inovecký región“**
 - integruje 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 4.2.1; 4.3.1
3. **Integrované operácie s dopadom na funkčné územie „Nitriansko“**
 - integruje ŠC 1.2.1; 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 4.2.1; 4.3.1
4. **Integrované operácie s dopadom na funkčné územie „Tríbečsko-Požitavský región“**
 - integruje ŠC 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 4.2.1; 4.3.1
5. **Integrované operácie s dopadom na funkčné územie „Šaliansky región“**
 - integruje ŠC 1.2.1; 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 4.2.1; 4.3.1
6. **Integrované operácie s dopadom na funkčné územie „Tekov“**
 - integruje 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 4.2.1; 4.3.1
7. **Integrované operácie s dopadom na funkčné územie „Dolnohronský región“**
 - integruje ŠC 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 4.2.1; 4.3.1
8. **Integrované operácie s dopadom na funkčné územie „Poiplie“**
 - integruje ŠC 1.2.1*; 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 4.2.1; 4.3.1
9. **Integrované operácie s dopadom na funkčné územie „Región Šurian a Nových Zámkov“**
 - integruje ŠC 1.2.1; 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 4.2.1; 4.3.1
10. **Integrované operácie s dopadom na funkčné územie „Štúrovska“**
 - integruje ŠC 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 4.2.1; 4.3.1
11. **Integrované operácie s dopadom na funkčné územie „Žitný ostrov“**
 - integruje ŠC 1.2.1; 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 4.2.1; 4.3.1
12. **Integrované operácie funkčného územia stratégie UMR**
 - **„Kreatívne mesto“**
 - integruje ŠC 3.1 v území UMR s potenciálom prepojenia podpory ŠC 2.2.3 v území RIÚS
 - **„Vzdelané mesto“**
 - integruje ŠC 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3;
 - **„Mesto bez bariér“**
 - integruje ŠC 1.2.1; 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2;
 - **„Zelené mesto“**
 - integruje ŠC 4.2.1; 4.3.1;

Zásobník projektových návrhov podľa vyššie uvedenej štruktúry tvorí prílohu V.2.7- Indikatívny zoznam projektových zámerov/návrhov integrovaných operácií. Súčasťou prílohy je aj širší indikatívny zoznam - sumarizácia rôznych investičných zámerov plánovaných k riešeniu od žiadateľov z kraja, ktorí sa budú uchádzať o podporu z IROP, resp. iných zdrojov. Zoznam prekračuje disponibilné zdroje finančného plánu na jednotlivé špecifické ciele. Prioritu budú mať projekty, ktoré

- a) budú mať charakter integrovaných projektov týkajúcich sa súčasne viacerých opatrení, ktoré realizuje prijímateľ sám, alebo s partnerom/partnermi podľa platnej metodiky RO pre IROP na prípravu a realizáciu integrovaných projektov,
- b) preukážu najvyššiu efektivitu a očakávané benefity pre rast a zamestnanosť, verejný prospech, dopad na vyšší počet obyvateľov, zlepšenie ekologického stavu apod.,

- c) budú v území vyhodnotenom s čo najvyššou mierou investičnej účinnosti poskytnutého príspevku,
- d) zodpovedajú investičným prioritám a špecifickým cieľom v opatreniach RIÚS, predstavujú významný príspevok k dosiahnutiu výsledkových ukazovateľov RIÚS a podporujú celkovú efektívnosť alokovaných zdrojov,
- e) aktivity projektov budú zodpovedať definíciám štandardov a oprávnenosti podľa platného programového manuálu pre IROP,
- f) bude sadeklarovať uskutočniteľnosť projektu a schopnosť prijímateľa spolufinancovať projekt, ako aj deklarovať finančnú udržateľnosť investícií,
- g) projekty budú súčasťou platného PHSR daného subjektu.

Integrovaným projektom sa rozumie súhrn oprávnených aktivít, na ktoré sa vzťahuje poskytnutie príspevku z EŠIF. Integrovaný projekt predstavuje investície týkajúce sa súčasne viacerých tematických cieľov, investičných priorit a špecifických cieľov. Poskytnutie príspevku na súhrn aktivít integrovaného projektu predkladá žiadateľ v žiadosti a realizuje prijímateľ sám, alebo s partnerom v súlade so zmluvou podľa §25 ods. 3 zákona č. 292/2014 o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Mechanizmus spoločných projektov

Z dôvodu obmedzených finančných zdrojov pre územie je potrebné koncentrovať finančné prostriedky na území tam, kde bude investícia vo vzťahu k sledovaným cieľom IROP najúčinnějšía. Kombináciou investičných územných jednotiek kumulujeme minimálny potenciál územia potrebného pre dosiahnutie účinného projektu.

Na kumulovanie potenciálu obcí v posudzovanom území je vytvorený **mechanizmus spoločných projektov**, v rámci ktorého si jednotliví žiadatelia na území obce vypočítajú výsledný index investičnej účinnosti. Spoločný index vyjadruje kumulovanú hodnotu nevyužitého potenciálu jednotlivých obcí v kraji, sčítaním všetkých kritérií pre viac ako jednu územnú investičnú jednotku.

Mechanizmus spoločných projektov je určený pre žiadateľov, ktorí chcú realizovať PZ s dopadom na územie širšie ako je definovaná ÚJ.

Súčasťou prílohy V.2.7 je aj **indikatívny zoznam projektových návrhov RIÚS v rámci iných operačných programov**, ktoré svojimi špecifickými cieľmi a opatreniami sú komplementárne, resp. tvoria synergiu k špecifickým cieľom a aktivitám IROP/RIÚS. Osobitne sú zadané projektové návrhy vo väzbe na OP Kvalita životného prostredia, OP Ľudské zdroje v súlade s Metodickým výkladom RO pre IROP k včleneniu projektových návrhov/zámerov do regionálnych integrovaných územných stratégií, verzia 1.0, účinným od 30.6.2015. NSK ako orgán koordinácie RIÚS eviduje vo svojej databáze aj projektové zámery vo väzbe na Program rozvoja vidieka.

IV.4 Monitorovanie RIÚS/stratégie UMR

Monitorovanie ako nástroj riadenia EŠIF je pravidelná činnosť zameraná na sledovanie plnenia stanovených cieľov na jednotlivých úrovniach implementácie EŠIF prostredníctvom systematického zberu a vyhodnocovania údajov a informácií. Monitorovanie pokroku v dosahovaní cieľov a plnení výkonnostného rámca sa vykonáva prostredníctvom merateľných ukazovateľov na všetkých úrovniach riadenia. Monitorovanie RIÚS/stratégie UMR - sa vykonáva – tak ako aj na úrovni IROP - v súlade so Systémom riadenia EŠIF na programové obdobie 2014-2020.

Monitorovanie RIÚS/stratégie UMR je v podmienkach implementácie stratégií vykonávané SO v súlade s písomným poverením RO pre IROP. Monitorovanie RIÚS/stratégie UMR sa vykonáva na základe metodického usmernenia RO pre IROP, ktorý bude definovať úlohy a výstupy potrebné na zabezpečenie komplexného pohľadu realizácie IROP, podklady do výročných správ a záverečnej správy o vykonávaní IROP a výhľadového plánu implementácie IROP.

Monitorovanie pokroku v dosahovaní stanovených špecifických cieľov bude vykonávané prostredníctvom merateľných ukazovateľov výstupov a výsledkov RIÚS zadefinovaných v strategickej časti dokumentu. Monitorovanie stavu a pokroku pri realizovaní RIÚS sa vykonáva na projektovej a programovej úrovni agregovaním údajov vo výročnej, resp. záverečnej správe o vykonávaní RIÚS a vo výhľadovom pláne implementácie RIÚS.

Výročná/záverečná správa hodnotí pokrok v implementácii RIÚS na základe finančných údajov, hodnôt merateľných ukazovateľov, kvalitatívnej analýzy stavu implementácie vo vzťahu k cieľom RIÚS, výsledkov uskutočnených hodnotení a prijatých opatrení, ako aj špecifických oblastí RIÚS (napr. synergické a komplementárne OP).

Výročná/záverečná správa obsahuje:

- a) finančné údaje,
- b) spoločné a špecifické ukazovatele výstupov,
- c) cieľové hodnoty ukazovateľov výsledkov, vrátane prípadných zmien,
- d) čiastkové ciele stanovené vo výkonnostnom rámci (počnúc výročnou správou za rok 2016),
- e) problémy, ktoré ovplyvňujú výkonnosť OP a prijaté opatrenia.

Správu predkladá SO VÚC riadiacemu orgánu v termíne do 31. marca príslušného roka. SO VÚC predkladá okrem vyššie uvedených správ aj všetky podklady za RIÚS, vrátane stratégie UMR na základe žiadosti RO pre IROP (napr. aj do správy o stave implementácie EŠIF na národnej úrovni k implementácii integrovaných prístupov v územnom rozvoji apod.). Účelom týchto správ a podkladov je poskytnúť informácie o aktuálnom dosiahnutom stave a predpokladanom vývoji implementácie RIÚS a subjektoch zodpovedných za implementáciu RIÚS. Správy analyzujú a hodnotia implementáciu RIÚS s dôrazom na plnenie naplánovaných hodnôt ukazovateľov za dané časové obdobie, poskytujú podklady pre prijímanie rozhodnutí a odporúčania v oblasti riadenia a koordinácie RIÚS v záujme dosiahnutia pokroku v implementácii IROP a EŠIF.

Výhľadový plán implementácie RIÚS (ďalej len „výhľadový plán“) na rok N vypracuje SO NSK, prostredníctvom ktorého nastaví proces realizácie RIÚS, zadefinuje kľúčové kroky v procese implementácie a naplánuje čerpanie a kontrahovanie finančných prostriedkov za účelom sledovania prípadného rizika ich nenaplnenia.

Výhľadový plán na rok N predkladá SO NSK raz ročne Rade partnerstva Nitrianskeho kraja na vedomie v priebehu posledného štvrtroka roku N-1 tak, aby bolo zabezpečené po jeho schválení Radou partnerstva jeho zapracovanie do výhľadového plánu implementácie IROP, ktorý predkladá RO na CKO v rovnakom termíne. Výhľadový plán je vypracovaný na úrovni jednotlivých špecifických cieľov stanovením hodnôt na štvrtroky. SO predkladá Rade partnerstva Nitrianskeho kraja na vedomie odpočet plnenia výhľadového plánu na rok N polročne – do 31.7. roku N a 31.1. roku N+1.

Monitorovanie RIÚS ako celku zabezpečuje SO VÚC. SO VÚC spolupracuje so SO KM (napr. prostredníctvom vyžadovania podkladov apod.), ktoré zodpovedá za monitorovanie stratégie UMR ako

súčasti RIÚS. Spôsob spolupráce SO NSK a SO Nitra bude rozpracovaný v internej riadiacej dokumentácii v súlade s rozsahom poverenia v písomnej zmluve uzavretej s RO pre IROP.

IV.5 Hodnotenie RIÚS/stratégie UMR

Hodnotenie je kvalitatívnym nástrojom riadenia a prostriedkom prispievajúcim k zvýšeniu kvality, efektívnosti a účinnosti realizovania operačného programu. Jeho cieľom je zlepšiť kvalitu programovania a implementácie EŠIF, zhodnotiť relevantnosť, efektívnosť, účinnosť a dopad opatrení operačného programu.

Hodnotenie sa vykonáva ako predbežné (ex ante) hodnotenie, priebežné (on going) hodnotenie a následné (ex post) hodnotenie. Je realizované v súlade so Systémom riadenia EŠIF na programové obdobie 2014-2020. Pre RIÚS – ako implementačný nástroj IROP – je relevantné primárne priebežné hodnotenie. Priebežné hodnotenie sa vykonáva v priebehu programového obdobia ako hodnotenie zamerané na implementáciu. Za zabezpečenie hodnotenia IROP internou alebo externou formou zodpovedá RO pre IROP. Pri príprave Plánu hodnotení IROP na programové obdobie 2014-2020, plánov hodnotení IROP na príslušný kalendárny rok, príp. ad hoc hodnotení RO pre IROP spolupracuje s koordinátormi RIÚS / stratégií UMR a SO.

Koordinátor RIÚS informuje Radu Partnerstva o schválení plánov hodnotení a záverečných hodnotiacich správach. Podporným prvom zvyšujúcim kvalitu hodnotení počas implementácie bude pracovná skupina RO pre IROP pre hodnotenie za účasti všetkých SO. Vznik, činnosť, úlohy, výstupy budú predmetom štatútu tejto pracovnej skupiny.

V. Prílohy

Zoznam príloh

V.1 Analytická časť RIÚS Nitrianskeho kraja na roky 2014 - 2020

- Príloha V.1.1: Bezpečná a ekologická doprava v Nitrianskom samosprávnom kraji a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra
- Príloha V.1.2: Sociálne služby
- Príloha V.1.3: Zdravotnícka infraštruktúra
- Príloha V.1.4: Vzdelávacia infraštruktúra
- Príloha V.1.5: Kreatívny potenciál ľudských zdrojov v Nitrianskom kraji a v mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra
- Príloha V.1.6: Kvalita života v Nitrianskom kraji a mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra s dôrazom na kvalitu životného prostredia

V.2 Strategická časť RIÚS Nitrianskeho kraja na roky 2014 - 2020

- Príloha V.2.1: Územná koncentrácia (KURS 2001/2011)
- Príloha V.2.2: Funkčné územia pre IÚI v Nitrianskom kraji 2014 – 2020
- Príloha V.2.2.1 Územné investičné jednotky
- Príloha V.2.3: Funkčné územie UMR
- Príloha V.2.4: Regionálna cestná infraštruktúra – plán oprávnených úsekov (cesty II. triedy)
- Príloha V.2.4.1 Zoznam oprávnených úsekov pre IROP
- Príloha V.2.5: Územné investičné jednotky v oprávnenom území pre ŠC 1.2.1 a 1.2.2
- Príloha V.2.6: Mapa oprávnených prijímateľov v sektore verejnej kanalizácie v územnej investičnej jednotke RIÚS
- Príloha V.2.7 Indikatívny zoznam projektových zámerov/návrhov
- Príloha V.2.8 Kritériá pre výber ÚIJ

V.3 Povinné prílohy RIÚS Nitrianskeho kraja na roky 2014 - 2020

- Príloha V.3.1 Charakteristika Nitrianskeho kraja
- Príloha V.3.2 Zoznam použitých východiskových dokumentov pre RIÚS NK
 - Príloha V.3.2.1 Zoznam použitých východiskových dokumentov celoštátnej a nadnárodnej úrovne pre RIÚS NK
 - Príloha V.3.2.2 Zoznam použitých východiskových dokumentov regionálnej a miestnej úrovne pre RIÚS NK
 - Príloha V.3.2.3 Zoznam použitých východiskových dokumentov regionálnej a miestnej úrovne pre stratégiu UMR mesta Nitry
 - Príloha V.3.2.4 Použité zdroje
- Príloha V.3.3 Zoznam členov Rady Partnerstva pre RIÚS Nitriansky kraj
- Príloha V.3.4: Zoznam subjektov tvoriacich územie mestskej funkčnej oblasti pre realizáciu opatrení stratégie UMR mesta Nitry
- Príloha V.3.5: Odborné poradné skupiny
 - Príloha V.3.5.1 Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch
 - Príloha V.3.5.2 Sociálna infraštruktúra
 - Príloha V.3.5.3 Zdravotnícka infraštruktúra
 - Príloha V.3.5.4 Vzdelávanie
 - Príloha V.3.5.5 Kultúrny a kreatívny sektor
 - Príloha V.3.5.6 Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie

- Príloha V.3.5.7 Orgán pre koordináciu RIÚS
- Príloha V.3.5.8 Orgán pre koordináciu UMR

V.4 Odporúčané prílohy RIÚS Nitrianskeho kraja na roky 2014 - 2020

- Príloha V.4.1 Skúsenosti z sprogramového obdobia 2007-2013
- Príloha V.4.2 Memorandum o spolupráci medzi Nitrianskym samosprávnym krajom a mestom Nitra
- Príloha V.4.3 Použité skratky